

Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech

Díl II.

Připravili

J. Vorel, A. Šimánková a L. Babka

© Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004

ISBN 80-86621-05-7

OBSAH

Slovo úvodem (L. Babka)	10
Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948–1954 (J. Plachý)	13
SOUDCI A PROKURÁTOŘI	
DOKUMENT č. 1 Seznam zaměstnanců Nejvyššího soudu k 1. květnu 1950	33
DOKUMENT č. 2 Personální obsazení Nejvyššího soudu k 17. květnu 1950	35
DOKUMENT č. 3 Seznam prokurátorských a soudcovských kádrů pro mimořádné procesy	42
DOKUMENT č. 4 Návrh soudců a prokurátorů pro zpracování státněprokurátorských a státněsoudních případů v jednotlivých krajích	43
Organizační struktura a personální obsazení Státní prokuratury a Státního soudu, Generální prokuratury a Nejvyššího soudu (F. Gebauer, L. Veleta, T. Lipták)	46
DOKUMENT č. 5 Vyjádření bývalého náměstka ministra spravedlnosti K. Klose k situaci v justici v letech 1948–1952	71
DOKUMENT č. 6 Vyjádření bývalého prokurátora J. Urválka k situaci v justici a soudnictví ve 40. a 50. letech	76
DOKUMENT č. 7 Zpráva o činnosti agendy Státního soudu za červenec a srpen 1951	86
DOKUMENT č. 8 Učební oddělení Ministerstva spravedlnosti – zpráva o úkolech a činnosti ke konci roku 1949	101
DOKUMENT č. 9 Zpráva o průběhu jednotlivých kurzů právnické školy pracujících a o rozmístění dělnických kádrů v justici	110
Seznam posluchačů právnické školy pracujících v letech 1948–1951	120
DOKUMENT č. 10 Zpráva o odpovědnosti soudců a prokurátorů za porušování zákonnosti v době politických procesů a o přijatých opatřeních	132
DOKUMENT č. 11 Přehled pracovníků prokuratury, soudů a advokacie podílejících se na politických procesech v letech 1949–1954 a návrh jejich sankcionování	136

DOKUMENT č. 12	
Návrh kádrových opatření u soudců Nejvyššího soudu zúčastněných při projednávání politických procesů	149
DĚLNÍČTÍ PROKURÁTOŘI	
Úvod.....	155
DOKUMENT č. 13	
Zásady rozmíst'ování absolventů právnické školy pracujících	156
DOKUMENT č. 14	
Zpráva o činnosti dělnických prokurátorů	158
DOKUMENT č. 15	
Plán rozmístění správců prokuratur, nástin rozmístění absolventů II. běhu PŠP a seznam uvolněných správců prokuratur	159
DOKUMENT č. 16	
Celkový přehled o stavu dělnických prokurátorů v justici	163
SOUDCI Z LIDU	
Úvod.....	167
DOKUMENT č. 17	
Rozbor statistických dat o rozvrstvení soudců z lidu	169
DOKUMENT č. 18	
Výsledek šetření o soudcích z lidu přidělených Státnímu soudu v Praze	170
DOKUMENT č. 19	
Statistické zpracování údajů o stavech soudců z lidu	171
DOKUMENT č. 20	
Informace o soudcích z lidu	173
DOKUMENT č. 21	
Zpráva o první krajské konferenci soudců z lidu	175
DOKUMENT č. 22	
Komise pro otázky soudců z lidu při Ministerstvu spravedlnosti, její úkoly a plán jejich provedení	181
GENERÁLNÍ PROKURATURA	
Úvod.....	191
DOKUMENT č. 23	
Situační přehled o Generální prokuratuře – struktura, personální obsazení a kádrová hodnocení zaměstnanců	192
DOKUMENT č. 24	
Organizační plán Generální prokuratury	202

JUSTICE A INSTITUT BEZPEČNOSTNÍCH PĚTEK

Úvod.....	207
DOKUMENT č. 25	
Zápis z jednání krajské bezpečnostní pětky 10. května 1950	208
DOKUMENT č. 26	
Zápis z jednání krajské bezpečnostní pětky 14. června 1950.....	209
DOKUMENT č. 27	
Zápis z projednávání příprav veřejného procesu na jednání krajské bezpečnostní pětky 7. července 1950	210
DOKUMENT č. 28	
Zápis z jednání krajské bezpečnostní pětky 11. dubna 1951.....	212

VEŘEJNÉ POLITICKÉ PROCESY

Úvod.....	217
DOKUMENT č. 29	
Návrh na vyslání československých pozorovatelů do Maďarska na proces s László Rajkem	219
DOKUMENT č. 30	
Zápis z porady o novém způsobu zveřejňování a komentování soudních procesů	220
DOKUMENT č. 31	
Zápis z porady týkající se propagační a výchovné funkce vybraných politických procesů	221
DOKUMENT č. 32	
Rozkaz velitele Státní bezpečnosti č. 4/1951 o organizování veřejných soudních přelíčení (21. června 1951)	223
DOKUMENT č. 33	
Instrukční materiál Ministerstva spravedlnosti o veřejných soudních procesech a jejich organizaci	224
DOKUMENT č. 34	
Informace organizačního sekretariátu ÚV KSČ krajským výborům KSČ o chybách a nedostacích při přípravě veřejných procesů	231
DOKUMENT č. 35	
Směrnice pro nové zpravodajství o soudní činnosti	233

PROBLEMATIKA ABSOLUTNÍCH TRESTŮ

Úvod.....	237
DOKUMENT č. 36	
Návrh instrukcí pro členy bezpečnostních pětek o postupu při soudním líčení s možností uložení trestu smrti	238
DOKUMENT č. 37	
Úprava zprávové povinnosti a nové pokyny generálního prokurátora ohledně ukládání absolutních trestů	242

UKÁZKY DŮLEŽITÝCH ZÁKONŮ UPRAVUJÍCÍCH POMĚRY V JUSTICI

DOKUMENT č. 38

Justiční dvouletka – nástiny osnov provádění změn právního řádu	247
Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. ze dne 9. května 1948 – Ústava Československé republiky (výňatky)	249
Všeobecná deklarace lidských práv ze dne 10. prosince 1948 (výňatky)	254
Přísaha soudců z povolání a soudců z lidu podle zákona č. 270/1948 ze dne 1. prosince 1948 – zákona o přísaze soudců	257
Zákon č. 231/1948 Sb. ze dne 6. října 1948 – zákon na ochranu lidově demokratické republiky	258
Zákon č. 232/1948 Sb. ze dne 6. října 1948 – zákon o Státním soudu (výňatky) ...	274
Zákon č. 247/1948 Sb. ze dne 25. října 1948 – zákon o táborech nucených prací (výňatky)	281
Zákon č. 319/1948 Sb. ze dne 22. prosince 1948 – zákon o zlidovění soudnictví (výňatky)	283
Účel trestu a jeho druhy podle zákona č. 86/1950 Sb. ze dne 12. července 1950 – trestního zákona.....	287
Soupis pramenů a literatury	290
Seznam zkratk	291
Výběrový slovníček právnických pojmů.....	294
Jmenný rejstřík	295
Resumé / Summary / Resümee	305
Ediční poznámka	311

SLOVO ÚVODEM

Tato publikace je druhým svazkem třídílné řady zabývající se problematikou československé justice v letech 1948–1953. Soudnictví a justice jsou jedním z nejviditelnějších a stále připomínaných komponentů komunistického režimu, který ovládal Československo v letech 1948–1989. Všichni pamětníci bez výjimky ve svých memoárech vzpomínají na několik klíčových bodů: na průběh vyšetřování, věznění, a především na soudní přelíčení. Výroky soudních instancí ovlivnily osudy tisíců lidí. Není pochyb o tom, že justice v éře komunismu nepracovala standardně, přestože co se procedurální stránky týče, probíhalo vše v souladu se zákony i mezinárodními konvencemi. Navenek se soudní jednání konala podle zaběhnutých řádů. Soudci, žalobci i obhájci plnili své role stanovené „ústavou z nejdemokratičtějších“.

Při pohledu z jiné strany – pokud nahlédneme pod pokličku tehdejšího justičního aparátu (máme na mysli především politické procesy a perzekuce ideových odpůrců) – vidíme zřetelně, že se jednalo o zcela pokřivený a zdeformovaný moloch, kde měl každý jednotlivec přesně daný úkol, který musel plnit bez ohledu na vlastní názory. Manipulace právem byla neoddělitelnou součástí doby. Vše se podřizovalo zájmu vládnoucího režimu a jeho elit. Všichni „účinkující“ hráli v soudních řízeních své role pod reálnou hrozbou trestu či represe. Soudci vynášeli rozsudky nikoliv podle viny souzeného, nýbrž podle „vyššího“ zájmu systému, v horším případě podle předem dodaného rozhodnutí. Prokurátoři se nesnažili dokázat vinu obviněného (ten byl vinen a priori), jejich cílem bylo naroubovat na činnost souzeného předem vytipované charakteristiky trestných činů a dosáhnout toho, aby on sám své skutky (účelově zkeslené a přeformulované do trestné podoby) doznal. Stejně tak obhájci měli za úkol zcela jiné věci, než se zastávat svého mandanta a bojovat o jeho osvobození. Smutnou skutečností zůstává fakt, že na čistkách v justici se podílelo také určité procento právníků z první republiky.

Ukázat tuto bezpáteřnost, zkeslenost či neprofesionálnost justičního aparátu, způsobenou totalitní politikou KSČ, absencí profesionálů, nuceně vystřídaných nevzdělanými, nicméně oddanými služebníky režimu, dále všudypřítomnou přetvářku a zdání legality na pozadí soustavného porušování základních právních principů – to jsou hlavní cíle, kvůli nimž tento třídílný ediční počin vznikl. V žádném případě se nejedná o vyčerpávající edici, která by postihla veškerý dostupný materiál vztahující se k této problematice. Autorům šlo spíše o to, aby na transparentních příkladech ukázali praxi doby. Jejich cílem nebylo do nejmenších detailů popsat činnost kupř. Státního soudu a shrnout všechny jím projednávané případy, nýbrž na příkladu několika dokumentů ukázat principy, na nichž institut Státního soudu stál, a jakým způsobem, resp. z jakého důvodu takto pracoval. Jak je z obsahu patrné, autoři se snažili obsáhnout všechny složky, na nichž masově uplatňovaná nezákonnost stála. Široká paleta témat ukazuje, že k deformaci právního řádu docházelo ve většině institucí a státních složek.

Úvodní kapitola se věnuje otázce činnosti soudců Nejvyššího a Státního soudu i učebního oddělení Ministerstva spravedlnosti, kde byly školeny nové kádry přiváděné urychleně po roce 1948 do justice. Hned na úvod je zařazeno několik dokumentů a souhrnů personálního charakteru. Personální obsazení Nejvyššího soudu není sice kompletní, zabývá se jen stavem v daném okamžiku, nicméně přibližuje strukturu a velikost této instituce na počátku 50. let. I přes všechna negativa tohoto druhu publikace se lze ve výčtu setkat s mnoha známými jmény, jež provázela celé období největší justiční zvržlosti v inkriminované dekádě. Přínosná je rovněž studie vypracovaná Generální prokuraturou ČSFR v roce 1992, jež poprvé podrobně sumarizovala personální obsazení a organizační struktury Státní prokuratury, Státního soudu, Generální prokuratury a Nejvyššího soudu. Studie je dle možností pečlivě zkontrolována a doplněna na základě nových zjištění pracovníků Státního ústředního archivu, nicméně stále není

zcela vyčerpávající. Dva dokumenty, jež zaznamenávají vlastní pohledy dvou významných činitelů tehdejší doby na 50. léta – Karla Klose a Josefa Urválka – zpracované s odstupem let, ukazují jasně několik charakteristik. Původci popisovaných dějů, stejně jako většina aktérů tehdejších událostí, stále tvrdí, že žádné nezákonnosti a manipulace práva neexistovaly, a pokud už některá pochybení a existenci nezákonného jednání uznají, svalují veškerou vinu na jiné a sebe obhajují naprostou neinformovaností a neznalostí reálií. Pozornost je věnována rovněž personáliím a osudům jednotlivých významnějších zaměstnanců justičního aparátu. Informační zprávy o odpovědnosti soudců a prokurátorů chtějí ukázat, do jaké míry a s kterými lidmi nastalo po čase jisté účtování. Zároveň jsou zdrojem dat k životním osudům těchto představitelů justice.

Druhá kapitola přibližuje institut dělnických prokurátorů. Pozornost je věnována především kvalifikačním předpokladům, jež jsou pro výkon práce žalobce (v normálním právním systému) nesmírně důležité. Zajímavá jsou rovněž data ohledně rozmístování nově vyškolených soudců z lidu. Při pozorné četbě se jasně ukazuje, že prioritou při jejich umístování nebyla snaha zlepšit chod justice, nýbrž odstranit nepřátelsky naladěné a nedůvěryhodné kádry.

Třetí část knihy se zabývá prací soudců z lidu coby dalšího specifika komunistického „lidového“ soudnictví. Účelem publikování vybraných dokumentů je ukázat velký význam, který komunisté po převzetí moci soudcům z lidu v justici přikládali. Jistým ukazatelem jejich role je rychlý nárůst jejich počtu. Sumarizace tohoto početního stavu a charakteristika jejich činnosti ukazuje, že za výkon práva v Československu byli z velké části odpovědni právě oni, ač často jednali podle předem daných rozhodnutí. Významným úkolem soudců z lidu bylo vytvářet obraz „demokratičnosti a lidovosti“ nového soudního systému.

Kapitola věnovanou Generální prokuratuře, její struktuře, personálnímu obsazení a činnosti tvoří pouze dva dokumenty. I přes tuto stručnost je jejich vypovídací hodnota dostatečná pro utvoření si představy o vlivu a moci tohoto institutu.

Část nazvaná „Justice a institut bezpečnostních pětik“ chce prostřednictvím několika příkladů poukázat na fakt, že o výši trestu se rozhodovalo zcela jinde než v soudní síni, a současně zdůraznit úzkou kooperaci soudních orgánů a státní moci.

Dokumenty zařazené do kapitoly o veřejných soudních procesech dokazují skutečnost, že v případě exemplárních procesů se nejednalo o nic jiného než o předem připravená divadelní představení. Ukazují rovněž na význam kladený v propagandistických záležitostech na média. Důsledné mediální a propagandistické zvládnutí procesu bylo pro tehdejší nomenklaturu přinejmenším stejně důležité jako „řádné a spravedlivé potrestání viníka“.

Jedna ze závěrečných částí tohoto svazku se pokouší postihnout proceduru vztahující se k vynesení rozsudku smrti a poukázat na vliv mimosoudních institucí v této problematice.

Ukázky vybraných zákonů zařazené na konec publikace mají přiblížit podobu právního rámce, na jehož zdánlivě demokratických principech komunistický justiční systém stál. Právě porovnání znění těchto norem s obsahem publikovaných dokumentů nám nejlépe ukazuje deformaci systému a totální neúctu k právu i k právním normám vytvořeným komunisty samými.

Lukáš Babka

Některé aspekty vývoje právního řádu v Československu v letech 1948–1954

Jiří Plachý

„Socialistická zákonnost není ovšem čistě juristickým pojmem, nýbrž metodou vlády, základní politickou směrnicí podmíněnou konkrétní situací třídního boje.“¹

1. Léta 1948–1950

Bezprostředně po 25. únoru 1948 nebyla přijata žádná zvláštní právní norma, která by reagovala na změnu státoprávních poměrů.² Komunisté se naopak snažili vzbudit zdání, že k žádnému převratu nedošlo a že vládní krize byla vyřešena „zcela v souladu s ústavou a československými zákony“. Již po několika měsících se však ukázalo, že převzetí moci ve skutečnosti bezproblémové nebylo. Dne 21. července 1948 byl přijat zákon č. 213/1948 Sb. nazvaný eufemisticky „o úpravě některých poměrů na ochranu veřejných zájmů“. Šlo v podstatě o zpětnou konvalidaci a dokonání³ bezpráví napáchaného od 20. února 1948 činností samozvaných „akčních výborů“.

V době od komunistického převratu do konce roku 1948 byla přijata řada zásadních právních norem, které můžeme pro zjednodušení rozdělit na tři nejdůležitější skupiny. Nejvýznamnější z nich byla bezesporu Ústava 9. května, zákony vydané na jejím základě a volební zákony, dále zvláštní normy trestního práva, spolu s předpisy upravujícími postavení bezpečnostních složek a justice v novém režimu a řada zákonů znárodňovacích.

Po skončení 2. světové války byla v Československu v souladu s teorií právní kontinuity obnovena platnost předválečné ústavy z roku 1920 (č. 121/1920 Sb.). Díky státoprávním změnám však bylo zřejmé, že jde o provizorium a že je třeba urychleně vypracovat a přijmout ústavu novou. To se stalo i hlavním posláním Národního shromáždění zvoleného v roce 1946, které se promítlo i do jeho názvu (Ústavodárné národní shromáždění – ÚNS).⁴ V diskusích probíhajících v podstatě až do února 1948 se střetl především názor KSČ s názorem národně socialistické strany. Po Únoru zůstával ve hře samozřejmě jen návrh vypracovaný KSČ.

Nová ústava měla být přijata symbolicky k 3. výročí osvobození Československa, 9. května 1948. V „normalizovaném“ ÚNS byla ústava (jako ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) sice v tento den slavnostně přijata, prezident Beneš ji však odmítl podepsat. Vydání ústavy tak bylo pozdrženo až do počátku června 1948, kdy Beneš odstoupil a ústavní listinu na jeho místě podepsal Gottwald ještě jako předseda vlády.

¹ Boura, F.: Klement Gottwald – o buržoasní a socialistické zákonnosti. Právník č. 9, 1951, str. 525–536.

² Poslední právní normou z „předúnorové doby“ je vyhláška Ministerstva financí č. 24/1948 Sb. z 19. února 1948, „kterou se vyhláší závazné znění sazby soudních poplatků“. První po jmenování nové vlády je vládní vyhláška č. 86/1948 Sb. z 26. února 1948, „kterou se uvádí v prozatímní platnost obchodní smlouva mezi RČS a Spojenými státy venezuelskými, sjednaná v Caracasu výměnou nót ze dne 27. listopadu 1947“.

³ Podle § 2 odst. 1 tohoto zákona byla „opatření, kterými byli veřejní zaměstnanci odstraněni z činné služby [...] (považována) za rozvázání služebního [...] poměru od prvního dne měsíce následujícího po dni počátku účinnosti tohoto zákona“.

⁴ Přijetí nové ústavy prosazovala před volbami v roce 1946 především KSČ.

V ústavě je Československo proklamováno jako lidově demokratická republika (aniž by se však na rozdíl od okolních „bratrských“ zemí změnil název státu),⁵ v níž státní moc vykonává svrchovaný lid prostřednictvím volených zastupitelských sborů.⁶ Národní výbory byly prohlášeny za orgány státní moci a současně volenými orgány tzv. lidosprávy. Vzhledem k tomu, že komunistický návrh ústavy vznikl převážně ještě v předúnorové době, převzala nová ústava řadu institutů ústavy z roku 1920. Nové ideové pojetí však dávalo těmto institutům zcela nový obsah. Řada občanských práv a svobod deklarovaných v ústavě pak během následujících let nebyla státní mocí dodržována (nebo byla omezována různými normami nižší právní síly) a stala se, podobně jako obdobná ustanovení v sovětské ústavě z roku 1936, jen jakousi „Potěmkinovou vesnicí“.

Ústava se podrobně zabývala také hospodářskými otázkami. V této oblasti byl jednoznačně přijat princip státního plánování, který se odrazil v přijetí zákona č. 241/1948 Sb. „o prvním pětiletém hospodářském plánu rozvoje ČSR“ (tzv. pětiletce) z 27. října 1948.

Ústava zároveň předpokládala vytvoření krajského zřízení namísto dosavadního zřízení zemského. Zákonem č. 280/1948 Sb. z 21. prosince 1948 byla od 1. ledna 1949 republika rozdělena celkem na 19 krajů (9 v Čechách, 4 na Moravě a ve Slezsku a 6 na Slovensku).⁷

Mezitím dne 30. května 1948 proběhly dlouho očekávané parlamentní volby. Volební zákon (č. 75/1948 Sb. z 16. dubna 1948 „o volbách do Národního shromáždění“) předpokládal teoretickou možnost účasti více subjektů ve volbách. V praxi komunisté tento problém vyřešili předložením jednotné kandidátky „Obrozené Národní fronty“ a faktickým znemožněním podání kandidátek jiných. Podobně jako ve volbách v roce 1946 zákon umožňoval odezdání tzv. „bílých lístků“, zároveň však stanovil, že „škrtý, výhrady a jiné změny [volebních lístků] nemají účinku“. Jako pojistka bylo přijato ustanovení, že z výkonu volebního práva jsou vyřazeny osoby, které akční výbory v únoru 1948 vyobcovaly z veřejného života, nebo ty, proti nimž je vedeno řízení v obnovené retribuci. Volební období nového NS bylo stanoveno na 6 let.⁸

Úplné ovládnutí bezpečnostního aparátu bylo ještě před Únorem jednou z priorit politiky KSČ. Od roku 1945 fakticky existoval Sbor národní bezpečnosti. Jeho právní existence byla zakotvena po dlouhých parlamentních diskusích zákonem č. 149/1947 Sb. „o Národní bezpečnosti“ z 11. července 1947.

Přestože bezpečnost, která byla de facto v rukou KSČ, sehrála v únorových dnech roku 1948 tragickou úlohu, bylo třeba v krátké době přijmout zákon nový. Stalo se tak 21. prosince 1948 zákonem č. 286/1948 Sb. „o Národní bezpečnosti“, který v rámci SNB výrazně posiloval pravomoci StB. Ještě před tím byla zákonem č. 275/1948 Sb. z 2. prosince 1948 zrušena a k SNB přičleněna Finanční stráž, která byla do té doby tradiční oporou národních socialistů.

⁵ Název státu byl změněn až ústavou z roku 1960 v souvislosti s deklaratorním prohlášením o vybudování socialismu a zakotvením vedoucí úlohy KSČ ve státě.

⁶ Zároveň však zůstalo např. formální dělení moci na výkonou, zákonodárnu a soudní.

⁷ V souvislosti s tím byly zrušeny dosavadní zemské národní výbory a v sídlech krajů byly zřizovány krajské národní výbory. I když měly fungovat od 1. ledna 1949 (v roce 1948 vládní nařízení č. 300, 301, 302, 303/1948 Sb.), jejich struktura a působnost byly upravovány ještě v průběhu téměř celého roku 1949. (Srov. např. vládní nařízení č. 1, 12, 13, 14, 23, 24, 28, 29, 35, 36, 116/1949 Sb., zákon č. 142/1949 Sb. a vyhláška MV č. 223/1949 Sb.)

⁸ Zákon č. 74/1948 Sb. z 16. dubna 1948, „jímž se na přechodnou dobu do účinnosti nové ústavy upravuje volba a pravomoc NS a činnost ÚNS“.

Zřejmě nejznámějším zákonem přijatým během takřka čtyřicetileté vlády KSČ je zákon č. 231/1948 Sb. z 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky.⁹ Nahrazoval tak dosud platný zákon na ochranu republiky z roku 1923 (č. 50/1923 Sb. ve znění novel). Spolu s ním byl zákonem č. 232/1948 Sb. zřízen Státní soud, soudící trestné činy podle zákona na ochranu republiky.¹⁰ Oba zákony měly svou vnější formou připomínat zákony prvorepublikové.¹¹ Svým obsahem a hlavně uvedením do praxe však byly téměř návratem do středověku. I když zákon č. 231 platil jen necelé dva roky (do přijetí nového trestního zákona v roce 1950, který jej svým obsahem nahrazoval), stal se symbolem komunistické represe a útlaku. Nejčastěji používanými trestními ustanoveními se staly paragrafy 1 (velezrada) a 5 (vyzvědačství). Výklad zákona, tak jak jej prováděl Státní soud, umožňoval kvalifikovat jako tento skutek téměř jakékoliv jednání. Zákon navíc počítal s drakonicky vysokými tresty (např. u těchto dvou paragrafů byla stanovena trestní sazba 10–25 let, příp. doživotí, u kvalifikované skutkové podstaty trest smrti).¹²

V návaznosti na zákon č. 231 byl dne 25. října 1948 přijat zákon č. 247/1948 Sb. o táborech nucené práce. Tábory zřizovalo a spravovalo Ministerstvo vnitra (které mohlo delegovat tuto pravomoc na vznikající KNV). Kromě „asociálů“ a „šmelinářů“ do nich měly být výslovně zařazovány osoby „právoplatně odsouzené pro některý z činů uvedených v zákonu [...] na ochranu lidově demokratické republiky“.

Výraznou změnu v organizaci justice přinesl zákon č. 319/1948 Sb. z 22. prosince 1948 o zlidovění soudnictví. Místo dosavadního trojinstančního řízení zaváděl řízení dvojinstanční. „Zlidovění“ se pak projevovalo především v tom, že v senátech soudů zasedali laici – „soudci z lidu“, mající dokonce ve všech stupních (u okresních, krajských soudů a u Nejvyššího soudu) převahu nad soudci z povolání! Při rozhodování byly hlasy soudců z lidu i z povolání rovnocenné, takže „dělnická třída“ měla v tomto období, kdy mezi soudci bylo přesvědčených komunistů jen mizivé procento, nad justicí kontrolu.

Již od únorového převratu věnovala komunistická moc patřičnou pozornost i „výchově“ právního dorostu. V roce 1950 byla dokonce zrušena brněnská Právnická fakulta. Druhou nejvíce postiženou vysokou školou v republice byla Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Právnické studium bylo „reformováno“ a otevřeno jen kádrově vhodným adeptům. Když produkce absolventů právnických fakult nedostačovala potřebám rostoucího aparátu totalitního státu, byly zřízeny tzv. právnícké školy pracujících, jež po několikaměsíčním školení chrly „dělnické“ (většinou šlo skutečně o dělníky, kteří si před tím v podobných kurzech „doplňovali“ chybějící středoškolské vzdělání) prokurátory, soudce a vyšetřovatele, opatřené titulem doktorů obojího práva.

Spolu se zákonem o „zlidovění soudnictví“ byly přijaty i další navazující právní normy: zákon č. 320/1948 Sb. o územní organizaci krajských a okresních soudů, přizpůsobující organizaci soudů stávajícímu krajskému zřízení, zákon č. 321/1948 Sb. o Sboru uniformované vězeňské stráže, který měl podřízením SVS pravomoci vojenských soudů a uzákoněním požadavku spolehlivosti komunistickému zřízení vytvořit příhodné podmínky pro upevnění nepříteli pevných pozic KSČ mezi příslušníky SVS, a konečně zákon č. 322/1948 Sb. o advokacii. Podle něj byl výkon advokacie obligatorně závislý na členství v nově zřízených krajských sdruženích advokátů.

⁹ Krátce nato byl novelizován zákon č. 305/1948 Sb. a 319/1948 Sb. Platil pouhé dva roky – do vydání nového trestního zákona č. 86/1950 Sb.

¹⁰ Dne 19. října 1948 byl vydán prováděcí předpis k zákonu č. 232/1948 Sb., vládní nařízení č. 238/1948 Sb.

¹¹ Zákony č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky a č. 51/1923 o Státním soudu.

¹² Krátce po komunistickém převratu, dne 25. března 1948, byly vydány zákony č. 33/1948 Sb. a 34/1948 Sb., jimiž se obnovovala v květnu 1947 skončená účinnost retribučního dekretu a zároveň vytvářela možnost znovu projednat již rozhodnuté retribuční případy. Obnovené retribuce bylo zneužíváno k propagandistickým účelům (ve smyslu hesla „komunisté – jediní důslední bojovníci proti fašismu“) a k očerňování poražených politických protivníků.

Již první dny po únoru 1948 přinesly novou vlnu znárodnění, které daleko přesahovalo původní představy o znárodnění z roku 1945. Již na jaře (1948) byly přijaty novelizace předúnorových zemědělských zákonů (zákon č. 44/1948 Sb. z 21. března 1948, „kterým se doplňuje a mění zákon č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy“ a novela prováděcího předpisu k tomuto zákonu č. 1/1948 Sb. vládní nařízení č. 90/1948 Sb. z 13. dubna 1948,¹³ zákon č. 45/1948 Sb. z 21. března 1948, „kterým se mění a doplňuje zákon č. 139/1947 Sb. o rozdělení pozůstalosti se zemědělskými podniky a o zamezení drobení zemědělské půdy“). Současně s nimi byly přijaty i zákony nové: zákon č. 47/1948 Sb. z 21. března 1948 „o některých technicko-hospodářských úpravách pozemků“ (tzv. scelovací zákon) a především zákon č. 46/1948 Sb. ze stejného dne „o nové pozemkové reformě“. V tomto zákoně bylo prosazeno naprosto scestné heslo hlásané komunisty, že „půda patří těm, kteří na ní pracují“ (aby i jim mohla být po několika letech v rámci násilné kolektivizace znovu ukradena). V jeho duchu měla být (za „náhradu“) vyvlastněna všechna půda těm, kteří ji neobhospodařují, bez ohledu na výměru (tedy např. těm, kteří ji pouze pronajímají), a veškerá půda nad 50 ha.

Další znárodnění se týkalo mimo jiné těžby rašeliny a některých nerostů, výroby léků a zdravotnického materiálu, mýdla, radioelektrických zařízení, šroubů, drátěných lan, porcelánu, výroby fotografického materiálu, lepenky, větších štekroven, kamenictví, pil, skláren a cihel (zákon č. 114/1948 Sb.), lihovarů, rafinérií lihu, pivovarů, sladoven, chladiřů, mrazíren, výroby oleje, větších mlýnů, pekáren, mlékáren (zákon č. 115/1948 Sb.), velkoobchodních podniků (zákon č. 118/1948 Sb.), podniků provozujících živnostensky zahraniční obchod (zákon č. 119/1948 Sb.), všech obchodních (zákon č. 120/1948 Sb.) a stavebních podniků (zákon č. 121/1948 Sb.), u nichž počet zaměstnanců kdykoliv po 1. lednu 1946 přesáhl číslo padesát,¹⁴ dále cestovních kanceláří (zákon č. 122/1948 Sb.), polygrafických podniků (zákon č. 123/1948 Sb.), některých hostinských a výčepních živností (zákon č. 124/1948 Sb.), lázní (zákon č. 125/1948 Sb.) a šlechtitelských podniků (zákon č. 126/1948 Sb.).¹⁵ Zestátněn byl rovněž Československý rozhlas, a to zákonem č. 137/1948 Sb. z 28. dubna 1948. Zákonem č. 138/1948 Sb. ze stejného dne měla být autoritativním zásahem do vlastnických práv vyřešena vleklá poválečná bytová krize.

Jedním z fenoménů, který provází legislativu konce 40. a počátku 50. let, je školství. Již dne 21. dubna 1948 byl přijat nový školský zákon č. 95/1948 Sb. („o základní úpravě jednotného školství“). Tehdejší ministr školství prof. PhDr. Zdeněk Nejedlý byl přímo posedlý touhou nenechat ve svém resortu takřka „kámen na kameni“. Tento zákon byl jen prvním stupněm tvořícím základ k pozdějším obludným „reformám“ a experimentům, jejichž následky nese české školství dodnes.

Počátek roku 1949 přinesl v českých zemích první justiční vraždy podle krvavého zákona č. 231/1948 Sb. Jeho prvními oběťmi byli Miloslav Choc a Slavoj Šádek, odsouzení pro údajnou vraždu mjr. Augustina Schramma.¹⁶

Na podzim roku 1949 byla přijata série tzv. církevních zákonů, které „upravovaly“ poměr mezi povolenými církvemi a náboženskými společnostmi a komunistickým státem. Především pro katolickou církev, která se po neúspěchu komunisty organizované „Katolické akce“ stala jedním z posledních pilířů odolávajících tlaku komunistického režimu, to znamenalo

¹³ Vyhláškou Ministerstva zemědělství č. 145/1948 Sb. z 12. května 1948 bylo vydáno úplné znění zákona o revizi první pozemkové reformy.

¹⁴ Všechny tyto zákony byly přijaty dne 28. dubna 1948.

¹⁵ Tyto zákony byly přijaty ve dnech 5.–6. května 1948.

¹⁶ Již před tím byli v Bratislavě pro trestné činy podle zákona na ochranu republiky odsouzeni k trestu smrti Ivan Klisz (popraven 20. listopadu 1948 podle zák. č. 50/1923 Sb.) a Ladislav Prieložný (popraven 4. ledna 1949 již podle zák. č. 231/1948 Sb.).

konec veškerým nadějím na uhájení alespoň zbytku náboženské svobody. Zákon č. 217/1949 Sb. zřizoval jako orgán státního dozoru nad církvemi Státní úřad pro věci církevní, rozhodující jako poslední instance ve všech závažnějších záležitostech (např. ustavování duchovních do funkcí apod.). Druhý ze zákonů, zákon č. 218/1949 Sb. „o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem“ byl ukázkou zákeřné sociální demagogie. Komunistický stát, který znárodnil církvím jejich majetek, zde halasně proklamoval svoji ochotu „postarat se“ o kněze žijící do té doby na hranici chudoby. Požadoval za to pouze maličkost: kněží se měli zavázat k tomu, být v prvé řadě loajálními občany lidově demokratického státu.

Prováděcí předpisy k zákonu č. 218/1949 Sb. z 18. října 1949 upravovaly konkrétní podmínky, za kterých se měl zákon aplikovat na jednotlivé církve (vládní nařízení č. 219/1949 Sb. pro římskokatolickou církev, č. 220/1949 Sb. pro československou církev, č. 221/1949 Sb. pro evangelické církve, č. 222/1949 Sb. pro pravoslavnou církev a č. 223/1949 Sb. pro náboženské společnosti). Prováděcí předpis k zákonu o Státním úřadu pro věci církevní byl vydán o týden později (vládní nařízení č. 228/1949 Sb. z 25. října 1949). Vládním nařízením č. 232/1949 Sb. ze stejného dne byla navíc u krajských a okresních národních výborů zřízena soustava „církevních tajemníků“, kteří měli dohlížet na církve ve svých regionech. Prováděcí nařízení tak ještě zpřísnila aplikaci tvrdých církevních zákonů.¹⁷

Zákonem č. 268/1949 Sb. ze 7. prosince 1949 bylo církvím zároveň odejmuto oprávnění vést matriky. Od 1. ledna 1950 tím byly pověřeny místní národní výbory.

Po Sboru národní bezpečnosti byla v legislativě věnována velká pozornost i armádě. Rozsáhlá vlna čistek, která v armádě probíhala v podstatě hned od února 1948, vyžadovala náhradu za vyakčnené a uvězněné důstojníky. Zákon č. 44/1949 Sb. z 22. února 1949 „o úpravě právních poměrů souvisejících s reorganizací velitelského sboru vojska“ upravoval postup při jmenování poddůstojníků a rotmistrů důstojníky. Jedním ze zákonných předpokladů byl kladný postoj k lidově demokratickému státnímu zřízení.

Na základě zákona č. 59/1949 Sb. z téhož dne bylo možné vojenskou hodnost naopak odejmout 9 důstojníkům, rotmistřům a poddůstojníkům, kteří kladný postoj k novému zřízení neprojevili (šlo výslovně o bývalé příslušníky neobnovených politických stran, odsouzené na základě zákona na ochranu republiky, zařazené do TNP, vyakčnené, emigranty atd.). Na jejich místo se v prořídlém velitelském sboru mohli dostat i ti, kteří by při normálním služebním postupu neměli šanci (např. kvůli nedostatečnému vzdělání). Zákon č. 199/1949 Sb. z 13. července 1949 umožňoval vojenskou hodnost pouze propůjčit. Výsadní postavení, které v militarizující se společnosti získávala armáda, se odrazilo mimo jiné v zákoně č. 169/1949 Sb. z 16. června 1949 „o vojenských újezdech“. Podle něj vojenské újezdy vznikaly na kompaktních územích, ze kterých bylo vysídleno civilní obyvatelstvo, nemovitosti byly zestátněny a obce zrušeny. Základním zákonem komunistické armády se na dalších čtyřicet let stal nový branný zákon, vydaný dne 23. března 1949 (č. 92/1949 Sb.), který nahradil prvorepublikový branný zákon z roku 1920 (č. 193/1920 Sb.). Následovalo několik méně významných právních norem a prováděcích předpisů.¹⁸

V hospodářské oblasti byl zákonem č. 60/1949 Sb. z 22. února 1949 vytvořen Státní úřad plánovací (SÚP) jako ústřední orgán státní správy, v jehož čele stál ministr-předseda SÚP. Státem

¹⁷ Systém vytvořený „církevními“ zákony v roce 1949 působil v podstatě beze změny až do konce roku 1989. Samostatný Státní úřad pro věci církevní byl zrušen v roce 1956. Jeho působnost přešla částečně pod Ministerstvo kultury a částečně přímo pod předsednictvo vlády.

¹⁸ Např. zákonem č. 138/1949 Sb. z 11. května 1949 byl zrušen Svaz brannosti, patřící ke spolkům, které se komunistům nepodařilo nikdy zcela ovládnout.

řízená ekonomika se tak stala symbolem komunistického režimu až do jeho pádu. Rozsáhlé znárodnování charakteristické pro rok 1948 bylo v roce 1949 zastoupeno pouze novelizací prováděcích předpisů o znárodnění pojišťoven (č. 48/1949 Sb.),¹⁹ což samozřejmě neznamenalo, že znárodnění je u konce. Zákony z roku 1948 však poskytovaly tak široký legislativní základ, že další dílčí opatření bylo možné činit jen na základě právních aktů nižší právní síly.

Dne 13. prosince 1949 byl přijat zákon č. 194/1949 Sb. „o nabývání a pozbývání československého státního občanství“. Tento zákon umožňoval odejmout občanství v podstatě všem emigrantům a v zásadě netoleroval ani vznik dvojího občanství.

Naproti tomu byla v roce 1949 dána možnost znovuzískat čsl. občanství neodsunutým sudetským Němcům (vyhláška Ministerstva vnitra č. 119/1949 Sb. z 18. května 1949 a vládní nařízení č. 252/1949 Sb. z 29. listopadu 1949).

Pro budoucnost venkova bylo neblahým znamením přijetí zákona č. 69/1949 Sb. ze dne 23. února 1949²⁰ „o jednotných zemědělských družstvech“. Ustanovení, které předpokládalo dobrovolný vstup soukromě hospodařících zemědělců do JZD, zůstalo jen na papíře. V následujících letech se odehrálo doslova křížové tažení proti soukromým zemědělcům, kteří byli pak na základě stranických směrnic okrádáni o svůj majetek.

Na podzim roku 1948 byla v Československu vyhlášena tzv. právnícká dvouletka. Šlo o megalomanský projekt, ovlivněný všeobecným „budovatelským nadšením“, který měl unifikovat právní řád na území celého státu a zároveň nahradit staré právní kodexy novými, patřičně přizpůsobenými „duchu doby“.²¹

Prvním hmatatelným výsledkem tohoto snažení bylo vydělení rodinného práva, které bylo doposud součástí práva občanského, a jeho samostatné kodifikování v zákoně č. 265/1949 Sb. ze 7. prosince 1949. Podle tohoto zákona bylo mj. zavedeno obligatorní uzavření civilního sňatku před orgány NV. Jednotné právní kodexy zkomunizovaného občanského a trestního práva byly přijaty v roce následujícím.

Jako první byly dne 12. července 1950 přijaty trestněprávní kodexy (č. 86/1950 Sb. – trestní zákon, č. 87/1950 Sb. – trestní řád, č. 88/1950 Sb. – trestní zákon správní a č. 89/1950 Sb. – trestní řád správní). Nový trestní zákon rušil mimo jiné zákon č. 231/1948 Sb. a de facto jej nahrazoval. Zákonodárce se ani nesnažil zastříť vyloženě třídní charakter zákona; značně široké formulace jednotlivých trestných činů pak nechávaly dostatek prostoru pro nepřiměřeně tvrdou aplikaci v praxi. Účelem zákona nebyla převýchova „pachatele“, ale „zneškodnění nepřítele pracujícího lidu“. Dne 20. prosince 1950 byla přijata další speciální norma trestního práva – zákon na ochranu míru (č. 165/1950 Sb.), podle kterého měli být trestáni pachatelé, kteří se „pokusí rozrušit mírové soužití národů“.²²

Dne 25. října 1950 byly přijaty nové občanskoprávní kodexy (č. 141/1950 Sb. – občanský zákoník a č. 142/1950 Sb. – občanský soudní řád).²³ Zákoník byl vypracován na základě zásad Ústavy 9. května v majetkoprávní oblasti. Páteří občanského práva se stalo tzv.

¹⁹ Dekret prezidenta republiky o znárodnění soukromých pojišťoven č. 103/1945 Sb. z 24. října 1945.

²⁰ Prováděcí nařízení Ministerstva zemědělství č. 75/1949 Sb. ze dne 17. března 1949. Reminiscenci známé Leninovy poučky „sověty + elektrifikace = komunismus“ byl pravděpodobně zákon č. 273/1949 Sb. z 19. prosince 1949 „o soustavné elektrizaci venkova“.

²¹ Na území českých zemí platily doposud některé rakouské právní normy z doby před rokem 1918, na Slovensku právní normy uherské. Snaha o unifikaci zákonů byla patrná po celé meziválečné období, neměla však podstatnější dopad.

²² Zákon na ochranu míru je dosud v platnosti.

²³ Zákoník navazoval na dřívější zákon č. 99/1950 Sb. z 13. července 1950 „o hospodářských smlouvách a státní arbitráži“.

socialistické vlastnictví. Zákon do občanského práva zároveň vnášel nerovnost subjektů, když poskytoval zvláštní ochranu „socialistickým právním osobám“. Kodifikací byly upraveny pouze majetkoprávní vztahy. Kromě zvláštního kodexu rodinného práva měl být vypracován i kodex práva pracovního. To se však podařilo až později, protože pracovnímu právu nebyla v „lidově demokratickém“ státě připisována „budoucnost“.

Po více než dvou letech od přijetí Ústavy 9. května byl dne 18. května 1950 přijat první ústavní zákon. Byl jím ústavní zákon č. 47/1950 Sb. „o úpravách v organizaci veřejné správy“. Ministerstva a jiné orgány veřejné správy mohly být napříště zřizovány a rušeny (se souhlasem prezidenta republiky) pouze nařízením vlády. Stejně tak vláda mohla vládním nařízením upravovat i jejich působnost. Znamenalo to počátek chaotického růstu byrokratického státního aparátu, zřizování, rozdělování a posléze rušení ministerstev bez zřetele na skutečné potřeby státu. Např. počet členů vlády se během čtyř let od převratu zvýšil z 25 na 33. Jediným důvodem pro vznik úřadu bylo často jen bezduché okopírování sovětského vzoru.

Nedlouho poté, 23. května 1950, bylo vládním nařízením č. 48/1950 Sb. z Ministerstva vnitra vyděleno samostatné Ministerstvo národní bezpečnosti, mající na starosti státobezpečnostní problematiku.

Vládním nařízením č. 159/1950 Sb. z 19. prosince 1950 byly změněny některé „zastaralé“ názvy ministerstev (Ministerstvo techniky na Ministerstvo stavebního průmyslu, Ministerstvo výživy na Ministerstvo potravinářského průmyslu, Ministerstvo průmyslu na Ministerstvo těžkého průmyslu) a nově bylo zřízeno Ministerstvo lehkého průmyslu. Po „úspěšně“ dokončené právnické dvouletce bylo naopak zrušeno Ministerstvo pro sjednocení zákonů.

Na základě zákona o krajském zřízení a v souladu s ústavou bylo vydáno vládní nařízení č. 14/1950 Sb. z 28. února 1950 „o organizaci místních národních výborů“. Vládní nařízení znovu vytyčovalo strukturu, úkoly a funkci MNV (např. pomoc při budování JZD, ale i „spolupůsobení při obraně vlasti“). Vládním nařízením č. 90/1950 Sb. z 27. června 1950 byla národním výborům svěřena také správa nad částí státního majetku.

V roce 1950 měla také končit lhůta pro podání žádostí o udělení československého státního občanství pro krajany vracející se z ciziny a pro neodsunuté sudetské Němce.²⁴

Zákonem č. 94/1950 Sb. z 12. července 1950 „o ubytování branné moci a SNB“ vyřešil totalitní režim problém ubytování příslušníků svých represivních složek – za „vojenské byty“ a „byty SNB“ byly tímto zákonem prohlášeny všechny byty užívané k 4. červnu 1948 (!) příslušníky armády nebo SNB (včetně vojenských a policejních penzistů a osob ve výslužbě), a to „bez ohledu na případnou pozdější změnu branného poměru“. „Případná pozdější změna“ tohoto poměru však byla rozhodující pro následné užívání tohoto bytu. Rodiny tisíců příslušníků armády a policie, kteří dostali výpověď, pak byly na základě tohoto zákona vystěhovány (ve většině případů „budovat pohraničí“).

Dne 18. května 1950 byl přijat zákon č. 58/1950 Sb. o vysokých školách. Podle něj měly vysoké školy zajišťovat „výchovu odborně i politicky vysoce kvalifikovaných pracovníků, věrných lidově demokratické republice a oddané myšlence socialismu“. K zřízení, sloučení a zrušení vysoké školy nadále stačilo pouze vládní nařízení (doposud k tomu bylo třeba zákona). Jako poradní orgán ministra školství byl zřízen Státní výbor pro vysoké školy.²⁵ Udělování vědeckých hodností a akademických titulů mělo být v budoucnosti upraveno vlád-

²⁴ Zákon č. 25/1950 Sb. z 22. února 1950 prodlužuje lhůtu pro krajany do 31. prosince 1950. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 40/1950 Sb. z 5. května 1950 prodlužuje lhůtu pro sudetské Němce do 31. října 1950.

²⁵ Jeho organizační řád byl vydán nařízením ministra školství, věd a umění č. 130/1950 Sb. z 1. září 1950.

ním nařízením. Veškerý majetek vysokých škol byl zestátněn. Teologické fakulty v Praze a Olomouci byly vyloučeny z univerzit.

Již následující měsíc (dne 27. června 1950) bylo vydáno vládní nařízení č. 81/1950 Sb., rušící mimo jiné Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Vládní nařízení č. 112/1950 Sb. ze 14. července 1950, vypracované představiteli Státního úřadu pro věci církevní, upravovalo další postavení bohosloveckých fakult. Byly zrušeny katolické diecézní a řeholní učiliště a Teologická fakulta v Olomouci. Výchovu katolických kněží měly zajišťovat Římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze a Bratislavě. Fakulty neměly schválení církevních autorit a byly částí bývalých studentů ignorovány. Pražská fakulta byla navíc po třech letech „vypovězena“ z Prahy do Litoměřic. Dosavadní Husova československá evangelická fakulta byla rozdělena na Komenského evangelickou bohosloveckou fakultu a Husovu československou bohosloveckou fakultu. Zrušeny byly všechny ostatní protestantské teologické školy. V rámci probíhajícího „návratu k pravoslaví“²⁶ byla v Praze zřízena i samostatná Pravoslavná bohoslovecká fakulta.

Jako v předešlém roce byla oblast znárodnění upravena jen novelizací zastaralých prezidentských dekretů z roku 1945 (ve znění znárodnovacích zákonů z roku 1948) o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků (zákon č. 106/1950 Sb.) a o znárodnění podniků potravinářského průmyslu (zákon č. 108/1950 Sb.).²⁷

Dne 20. prosince 1950 byl také vydán nový tiskový zákon (č. 184/1950 Sb.). Taxativně vymezoval, kdo může být vydavatelem periodika, a výslovně zakazoval vydávání tisku jako předmět soukromého podnikání. Hlavním úkolem tisku bylo „napomáhat budovatelskému úsilí československého lidu a jeho boji za mír a spolupracovat na jeho výchově k socialismu“. V závěru zákon ustavoval jednotný Svaz československých novinářů, který obligatorně sdružoval všechny novináře z povolání v republice.

2. Léta 1950–1952

Přijetím občanského zákoníku a občanského soudního řádu skončilo období „velkých kodifikací“, které mělo Československo co nejvíce „odstříhnout“ od vlastní právní minulosti a naopak jej co nejvíce přiblížit sovětskému právnímu řádu.

Rokem 1951 začala dlouhodobá stagnace tvorby právních norem²⁸ – v roce 1951 bylo ve Sbírce zákonů uveřejněno celkem 130 právních předpisů, v roce následujícím už jen 110. Charakteristický je také minimální výskyt ústavních zákonů (za roky 1951–1952 pouze jeden) a stále se zvyšující zastoupení podzákoných předpisů (v roce 1951 celkem 22 zákonů, o rok později 1 ústavní zákon a 38 zákonů²⁹). Mezinárodní izolace komunistického Československa se mimo jiné projevila minimem uzavřených mezinárodních smluv, a to i v rámci sovětského bloku.

I v roce 1951 zaznamenala státní správa a struktura národních výborů další změny: vládním nařízením č. 74/1951 Sb. ze 7. září 1951 bylo zřízeno nové Ministerstvo lesů a dřevařského průmyslu, z Ministerstva práce a sociální péče se stalo Ministerstvo pracovních sil a Ministerstvo těžkého průmyslu bylo rozděleno na pět nových resortů (Ministerstvo paliv a

²⁶ Šlo o likvidaci řeckokatol. církve a její násilný „návrat“ do pravoslavné církve, v Československu nepříliš rozšířené.

²⁷ Oba zákony byly přijaty dne 13. července 1950. Současně s nimi bylo jako vyhláška Ministerstva průmyslu č. 107/1950 Sb. a č. 109/1950 Sb. vydáno i úplné znění citovaných dekretů.

²⁸ V roce 1948 (od března) bylo přijato 151 zákonů, v roce 1949 jen 86 a v roce 1950 celkem 69.

²⁹ Zvýšení počtu přijatých zákonů v roce 1952 bylo jen přechodné.

energetiky, hutního průmyslu a rudných dolů, chemického průmyslu, těžkého strojírenství a všeobecného strojírenství). Zvláštním vládním nařízením č. 73/1951 Sb. ze stejného dne bylo zřízeno Ministerstvo státní kontroly.³⁰ Vládním nařízením č. 122/1951 Sb. z 11. prosince 1951 „o dalších přesunech působnosti a dalších zjednodušeních veřejné správy“ byly některé taxativně stanovené pravomoci ústředních orgánů přeneseny na národní výbory (krajské, okresní i místní) a některé pravomoci nadřízených národních výborů na národní výbory podřízené. Další vládní nařízení, č. 119/1951 Sb. „o tajemnicích místních národních výborů“, č. 120/1951 Sb. „o změnách v organizaci okresních národních výborů“ a č. 121/1951 Sb. „o změnách v referátech národních výborů“ z téhož dne přinášela některé dílčí změny v organizaci veřejné správy. Vládním nařízením č. 78/1951 Sb. se nově upravovala trestní pravomoc místních národních výborů ve věci některých přestupků (kromě běžných správních záležitostí jako polního pychu apod. i nesplnění oznamovací povinnosti a poškozování veřejných vyhlášek). V případě, že měla být vyslovena vyšší výměra trestu, propadnutí majetku (!) a zákaz pobytu, byl prvoinstančně příslušný okresní národní výbor.

Svéráznou právní normou byl zákon č. 18/1951 Sb. „o povolávání náhradníků poslanců“ z 9. března 1951. Podle něj byli náhradníci na uprázdněné mandáty v Národním shromáždění povolávání Ministerstvem vnitra. V případě, že náhradník nebyl k dispozici, zůstával mandát až do příštích řádných voleb uprázdněn.

Přijatými právními normami byla také celá řada organizací a veřejných institucí přetrvávajících z dob 1. republiky zrušena. Zákonem č. 68/1951 Sb. „o dobrovolných organizacích a shromážděních“ z 12. července 1951 byl zrušen dosavadní spolkový zákon (č. 134/1867 ř. z. ve znění novel). Nový zákon taxativně vypočítával dobrovolné organizace (ROH, jednotné svazy zemědělců, ČSM, SČSP, ČSŽ, ČOS a ČSČK). Rozšíření tohoto výčtu (ovšem u organizací vzniklých před 1. říjnem 1951) mělo v kompetenci Ministerstvo vnitra. Dosavadním spolkům byla dána možnost buď se do 1. října rozpustit, nebo se pokusit o přeměnu v dobrovolnou organizaci, anebo se sloučit s nějakou organizací uvedenou v zákoně. Zákon upravoval také svobodu shromažďovat se, kterou zaručoval jen potud, „pokud [...] neohrožuje lidově demokratické zřízení nebo veřejný pokoj a řád“.

Novelizací prošly znárodnovací zákony z roku 1948 (zák. č. 121/1948 Sb. „o znárodnění ve stavebnictví“ novelizován zákonem č. 58/1951 Sb. z 11. července 1951³¹ a zákon č. 118/1948 Sb. „o znárodnění obchodních podniků“ zákonem č. 64/1951 Sb. z téhož dne) a vládní nařízení č. 62/1951 Sb. z 10. července 1951 „o závazcích vázoucích na některém znárodněném majetku“, které bylo v podstatě novým prováděcím nařízením k dekretu prezidenta republiky č. 100/1945 Sb. ve znění novel „o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků“ a č. 101/1945 Sb. ve znění novel „o znárodnění některých podniků průmyslu potravinářského“.

Novou reformou prošla v závěru roku i advokacie a notářství, a to přijetím zákona č. 114/1951 Sb. „o advokacii“ a č. 116/1951 Sb. „o státním notářství“ z 20. prosince 1951.

Dne 11. července 1951 byl přijat zákon č. 69/1951 Sb. „o ochraně státních hranic“. Podle něj byla dosavadní Pohraniční stráž, podléhající Ministerstvu národní bezpečnosti, postavena na úroveň armádních jednotek, u kterých vykonávali řádnou základní vojenskou službu „vybraní příslušníci pracujícího lidu“. V návaznosti na tento zákon bylo dne 14. července 1951 vydáno nařízení ministra národní bezpečnosti č. 70/1951 Sb. „o právu příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně“, a to (v určitých případech) i bez výstrahy.

³⁰ Vládní nařízení č. 75/1951 Sb. z 11. září 1951 zrcadlově vytvářelo nová pověření na Slovensku. Jejich počet a působnost byly již před tím výrazně zvýšeny vládním nařízením č. 4/1951 Sb. z 30. ledna 1951.

³¹ Úplné znění zákona vyhlášeno pod č. 59/1951 Sb.

Právní úpravě styků československých institucí s cizinou bylo věnováno vládní nařízení č. 31/1951 Sb. z 10. dubna 1951 „o styku státních úřadů a jiných orgánů s úřady a orgány cizích států“. Ten byl zásadně možný jen s povolením nebo přímo prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí nebo částečně Ministerstva zahraničního obchodu. Vládním nařízením č. 125/1951 Sb. z 11. prosince 1951 byla na Ministerstvo zahraničních věcí přenesena také působnost k vydávání cestovních pasů. Pro lepší kontrolu diplomatických misí působících v Československu byla zároveň vládním nařízením č. 32/1951 Sb. zřízena Správa služeb diplomatického sboru.

Dne 10. července 1951 bylo přijato vládní nařízení č. 55/1951 Sb. „o rozšíření plochy orné půdy a zajištění půdy pro zemědělskou výrobu“. Toto nařízení zakazovalo zmenšovat dosavadní výměru zemědělské orné půdy a přikazovalo ji naopak rozšiřovat. Stalo se právním podkladem k nesmyslnému rozorávání mezí a zakládání scelených družstevních lánů. Zákonem č. 65/1951 Sb. „o převodech a pronájmech zemědělské a lesní půdy“ z 11. července 1951 bylo opět ztíženo volné nakládání vlastníků se svým nemovitým majetkem. Dalším krokem ke kolektivizaci bylo zároveň vládní nařízení č. 82/1951 Sb. „o organizaci státních statků“ z 9. října 1951 a vládní nařízení č. 83/1951 Sb. „o organizaci státních traktorových stanic“ ze stejného dne.

Pokračovaly i změny v organizaci (především vysokého) školství. Vládní nařízení č. 80/1951 Sb. z 2. října 1951 mimo jiné rušilo Vysokou školu technickou Dr. E. Beneše v Brně a pobočku Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové. V Brně naopak zřizovalo Vysokou školu stavitelství a Vysokou školu strojní v Ostravě slučovalo s Vysokou školou báňskou tamtéž. Jednotná Filosofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze byla po sovětském vzoru rozdělena na Fakultu filosoficko–historickou a Fakultu filologickou atd. Nařízením Ministerstva školství věd a umění č. 57/1951 Sb. z 13. července 1951 přecházely vysoké školy částečně do pravomoci lokálně příslušných krajských národních výborů. KNV měly vysoké školy napříště financovat ze svých rozpočtů. Aby byl zajištěn „vliv lidové správy“, účastnili se zástupci KNV zároveň zasedání rad vysokých škol. Zákonem č. 92/1951 Sb. z 2. listopadu 1951 byla navíc do všech škol (a do dobrovolných organizací a středisek pracující mládeže) zavedena povinná branná výchova.³²

Režim nezapomínal ani na své věrné. Již v roce 1949 (8. února) bylo vydáno vládní nařízení č. 34/1949 Sb., jímž se zřizoval Řád 25. února 1948, a 24. října 1950 vládní nařízení č. 147/1950 Sb. „o státních cenách“. Vládním nařízením č. 30/1951 Sb. z 3. dubna 1951, „kterým se zakládají řády a vyznamenání a upravuje se udělování čestného titulu „hrdina práce“, byly zřízeny řády republiky, práce a socialismu jako nejvyšší občanské řády udělované „za mimořádné zásluhy při budování socialismu“. V kategorii vyznamenání bylo zřízeno vyznamenání Za zásluhy o výstavbu, Za vynikající práci a Za statečnost. Vládní vyhláška č. 38/1951 Sb. upravovala udělování titulů „zasloužilý pracovník v tělesné výchově a ve sportu“, „mistr sportu“ a „zasloužilý mistr sportu“.

Nová státní ideologie se promítla i do zákona č. 93/1951 Sb. „o státním svátku, o dnech pracovního klidu a o památných a významných dnech“ z 2. listopadu 1951, v němž byl za státní svátek nově prohlášen 9. květen (namísto dosavadního 28. října).³³

V roce 1951 ve Sbírce zákonů bylo publikováno pouze 6 právních norem, týkajících se mezinárodních smluv.³⁴

³² Již po roce byl tento zákon novelizován a zmírněn zákonem č. 87/1952 Sb. z 12. prosince 1952.

³³ Za dny pracovního klidu byl vyhlášen Nový rok, Pondělí velikonoční, 1. máj, 28. říjen (ovšem pouze jako „Den znárodnění“) a 1. a 2. svátek vánoční.

³⁴ Např. č. 81/1951 Sb. – dohoda o přepravě cestujících a cestovních zavazadel po železnicích v přímém mezinárodním styku. Dohoda byla signována zástupci ČSR, SSSR, Maďarska, NDR, Polska, Bulharska, Rumunska

Pravděpodobně nejzásadnější právní normou přijatou v roce 1952 byl ústavní zákon č. 64/1952 Sb. „o soudech a prokuratuře“ z 30. října 1952, který (spolu s prováděcími zákony č. 64/1952 Sb. „o soudech“, č. 66/1952 „o prokuratuře“ a novelou trestního řádu č. 67/1952 Sb.)³⁵ právně zakotvil novou soudní soustavu. Zákon rozlišoval obecné a zvláštní soudy. Obecnými byly v nejnižší instanci soudy lidové (nahrazující dosavadní okresní soudy), krajské soudy a Nejvyšší soud zůstávaly. Zvláštními soudy byly soudy vojenské a rozhodčí. Zákonem byl k 31. prosinci 1952 zrušen obávaný Státní soud, soudící (na základě zákona č. 232/1948 Sb.) převážně politické delikty.

Státní správa byla opět „reformována“ celou řadou právních norem. Pokračoval lavinovitý nárůst státního aparátu, především na centrální úrovni. Vládním nařízením č. 18/1952 Sb. z 27. května 1952 bylo zřízeno Ministerstvo výkupu, vládním nařízením č. 33/1952 Sb. z 29. července 1952 bylo zřízeno Ministerstvo železnic, které převzalo agendu i zaměstnance zrušeného národního podniku Československé státní dráhy. Vládním nařízením č. 38/1952 Sb. z 5. srpna 1952 novelizovalo necelý rok starou právní normu (vládní nařízení č. 73/1951 Sb.) zakládající Ministerstvo státní kontroly. Novela byla posílením postavení ministerstva.

Vládním nařízením č. 13/1952 Sb. z 8. dubna 1952 bylo z dosavadního Ministerstva pošt vytvořeno Ministerstvo spojů, pověřené do budoucna mimo jiné výstavbou a provozem rozhlasových a televizních zařízení.³⁶ Na Slovensku bylo analogicky zřízeno příslušné pověřenectvo. Nově byla vládním nařízením č. 27/1952 Sb. organizována celní správa. Při Ministerstvu zahraničního obchodu byla zřízena Ústřední celní správa, která přebrala dosavadní úkoly Ministerstva financí ve věcech devizových a celních. Změnu kompetencí v oblasti cestovního ruchu a všech druhů veřejné dopravy přineslo vládní nařízení č. 34/1952 Sb. ze dne 29. července 1952. Dne 12. prosince 1952 byl přijat nový zákon „o organizaci tělesné výchovy a sportu“ č. 71/1952 Sb., rušící necelé tři roky existující Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport a vytvářející pyramidový „sportovní“ aparát, na jehož vrcholku stál Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport při vládě Republiky československé. Na krajských a okresních úrovních byly zřízeny výbory pro tělesnou výchovu a sport, podléhající jednak vyššímu výboru, jednak příslušným ONV a KNV.

Změny v oblasti školství přinesl rok 1952 převážně vysokým školám technického směru. Vládním nařízením č. 30/1952 Sb. z 28. července 1952 byla v Praze zřízena Vysoká škola zemědělská. V Brně byla na Vysokou školu zemědělskou přeměněna dosavadní Vysoká škola veterinární sloučením se Zemědělskou fakultou Vysoké školy zemědělské a lesnické (VŠZL) v Brně. Ze stejných škol jako v Brně (přenesených ovšem z Košic) vznikla Vysoká škola zemědělská v Nitře. Z Lesnické fakulty VŠZL z Košic byla vytvořena Vysoká škola lesnická a dřevařská ve Zvolenu. V Košicích byla náhradou za to založena Vysoká škola technická. Na univerzitách v Praze a v Bratislavě byly založeny fakulty geologicko-geografických věd a z Košic do Prešova byla přeložena pobočka pedagogické fakulty. Ještě větší chaos vneslo do vysokého školství vládní nařízení č. 40/1952 Sb. „o dalších změnách v organizaci vysokých škol“ z 19. srpna 1952. Z ČVUT v Praze vydělovalo Chemickou fakultu, ze které se stala samostatná Vysoká škola chemická. ČVUT se týkaly i další změny: byla na něm zrušena Fakulta speciálních nauk a naopak zřízeny Fakulta železniční a ekonomicko-inženýrská (ta byla zřízena i na Vysoké škole báňské v Ostravě a Slovenské vysoké škole technické

a Albánie. Absurdnost této smlouvy v době, kdy cestování mezi jednotlivými komunistickými státy bylo téměř tak nemyslitelné jako cestování na Západ, dokumentuje např. fakt, že jeden ze signatářů, Albánie, neměl žádný železniční mezinárodní hraniční přechod.

³⁵ Nařízením Ministerstva spravedlnosti č. 95/1952 Sb. ze dne 19. prosince 1952 byl vydán soudní jednacím řád. Novelizován byl současně i občanský soudní řád, a to zákonem č. 68/1952 Sb.

³⁶ To bylo dosud v kompetenci Ministerstva informací.

v Bratislavě). Další změny se týkaly Vysoké školy politických a hospodářských věd (VŠPHV) a Univerzity Karlovy (UK) v Praze. Fakulta společenských nauk VŠPHV byla sloučena s Filosoficko-historickou fakultou UK, z Politicko-diplomatické fakulty VŠPHV se stala Fakulta mezinárodních vztahů (od 1. 9. 1952) a o rok později z ní měla být vytvořena Vysoká škola mezinárodních vztahů. Nutno poznamenat, že tato „vysoká škola“ byla rezervoárem budoucích kmenových pracovníků komunistické rozvědky. Z Hospodářské fakulty VŠPHV byla vytvořena Vysoká škola ekonomická (analogicky vznikla VŠE i v Bratislavě). Přírodovědecká fakulta UK byla rozdělena na Matematicko-fyzikální a Biologickou fakultu. Na brněnské a bratislavské univerzitě byly zřízeny farmaceutické fakulty. Některé změny platily od 1. září 1952, jiné až o rok později. Vrcholným bodem bylo zřízení samostatné Vysoké školy ruského jazyka (existovala do roku 1959) vládním nařízením č. 63/1952 Sb. ze dne 4. listopadu 1952. Chaos zvyšovaly i změny kompetencí nad speciálními školami (např. převedení všech zemědělských škol z působnosti Ministerstva školství pod Ministerstvo zemědělství vládním nařízením č. 108/1952 Sb. z 23. prosince 1952). Absolventi vysokých škol se pak nemohli svobodně rozhodovat o tom, do jakého zaměstnání po absolutoriu nastoupí. Znemožňovalo jim to vládní nařízení č. 20/1952 Sb. z 6. května 1952. Podobně na tom byli i někteří specialisté (vládní nařízení č. 43/1952 Sb. a 44/1952 Sb. z 19. srpna 1952). Tato diskriminační opatření byla vydána na základě zákona o pětiletce (č. 241/1948 Sb.).³⁷

Důsledné přeměně v „socialistickou právnickou osobu“ neušla ani nejstarší česká vědecká společnost, Královská česká společnost nauk, založená v roce 1784. Spolu s Českou akademií věd a umění z ní byla zákonem č. 52/1952 Sb. z 29. října 1952 vytvořena Československá akademie věd (ČSAV). Ta měla mimo jiné oprávnění k udělování vědeckých titulů kandidáta a doktora věd. Členství v ní mělo být pro vědce nejvyšším oceněním jejich práce. Zákon ovšem pamatoval i na ty, kteří zklamali důvěru lidu – vyloučení mohli být všichni, kteří se „zpronevěřili věcem vlasti, míru a socialismu“. Zákonem č. 90/1952 z 12. prosince 1952 byla vytvořena Československá akademie zemědělských věd, která měla zdůraznit význam zemědělství pro komunistické Československo. (Tato vcelku nadbytečná instituce byla v roce 1962 včleněna do ČSAV.)

Zemědělství byla věnována pozornost i jinak. Vládní nařízení č. 35/1952 Sb. „o vymezení úkolů při výkupu zemědělských výrobků v roce 1952“ z 15. července 1952 určovalo mimo jiné i postup při neplnění státem neustále zvyšovaných povinných dodávek (rozuměj: u soukromě hospodařících zemědělců). Krajští plnomocníci Ministerstva výkupu byli oprávněni provádět domovní prohlídky a „zabavování zásob“. Národním výborům náležela trestní pravomoc. Následný zákon č. 56/1952 Sb. „o dodávkové povinnosti a výkupu zemědělských výrobků“ (a jeho prováděcí nařízení č. 57/1952 Sb.) z 30. října 1952 spolu s vládním nařízením č. 105/1952 Sb., „kterým se vyhláší dodávkové normy některých zemědělských výrobků a stanoví dodávkové oblasti v roce 1953“ z 23. prosince 1952 pak činil z dosud soukromě hospodařících zemědělců novodobé nevolníky, odkázané na milost (nebo spíše na nemilost) komunistické moci.

Pro „pracující lid“ obecně, a především pak pro příslušníky některých profesí, vystupovali komunisté již od roku 1948 s rozsáhlým sociálně-demagogickým programem, který měl svůj ohlas samozřejmě i v tvorbě právních norem. V roce 1952 to bylo např. nařízení ministra zdravotnictví č. 24/1952 Sb. z 28. června 1952 „o organizaci preventivní a léčebné péče“, zákon č. 4/1952 Sb. z 28. března 1952 „o hygienické a protiepidemické práci“, zákon č. 11/1952 Sb. ze stejného dne „o placené dovolené na zotavenou“, zákon č. 69/1952 Sb. z 30. října 1952 „o sociálně-právní ochraně mládeže“, vládní nařízení č. 49/1952 Sb. z 23. září 1953

³⁷ Nedostatek pracovních sil a s tím spojené „znevolňování“ zaměstnanců vedlo např. i k zákazu přijímat pracovníky, kteří „neměli řádně rozvázan předchozí pracovní poměr“ (vládní nařízení č. 39/1952 Sb. z 29. července 1952).

„o zvláštním příspěvku k důchodům z důchodového zabezpečení v roce 1952“, vládní nařízení č. 51/1952 Sb. z 23. září 1952 „o poskytování preventivní a léčebné péče vojenským a válečným poškozcům a obětem války a fašistické perzekuce“, vládní nařízení č. 21/1952 Sb. z 3. června 1952 „o věrnostním přídavku horníkům“, zákon č. 88/1952 Sb. z 12. prosince 1952 „o materiálním zabezpečení příslušníků ozbrojených sil“ a zákon č. 89/1952 Sb. ze stejného dne „o důchodovém zabezpečení příslušníků ozbrojených sil“. Je třeba poznamenat, že z těchto sociálních výhod byly vyjmuty statisíce československých občanů, a to nejenom těch, kteří proti komunistickému státu otevřeně vystupovali.

V oblasti mezinárodního práva byla v roce 1952 uveřejněna pouze jedna (!) mezinárodní dohoda, a to o kulturní spolupráci mezi Československem a Čínskou lidovou republikou, podepsaná v Pekingu 6. května 1952 (vyhláška MZV č. 104/1952 Sb. z 22. října 1952).

3. Léta 1953–1954

I když k 1. lednu 1953 obávaný Státní soud zanikl, jeho agendu převzaly senáty jednotlivých krajských soudů a politické procesy pokračovaly v neztenčené míře. Změnu nepřinesla ani smrt Klementa Gottwalda dne 15. března 1953 a nástup dosavadního předsedy vlády Antonína Zápotockého do funkce prezidenta. Ten sice krátce po svém nástupu vyhlásil velmi omezenou amnestii, jež se týkala především osob s nízkým trestem, tedy hlavně kriminálních delikventů, ale naopak nedodržel nepsanou zvyklost a neudělil milost ani vězňům odsouzeným k smrti. Dne 28. března 1953 byli za „velezradu a vyzvědačství“ v Praze na Pankráci popraveni političtí vězni Jaroslav Melkus, Gustav Smetana a Pavel Valent. Do konce roku 1953 bylo vykonáno dalších 38 poprav. (Za tuto dobu Zápotocký udělil pouze 8 milostí, z toho 4 nacistickým válečným zločincům.)³⁸

V roce 1953 legislativa stagnovala stejně jako v roce předchozím. Ve Sbírce zákonů bylo uveřejněno celkem 115 právních norem, z toho jen 15 zákonů (1 ústavní). Byly přijímány právní normy, které měly otevřeně perzekuční charakter. Vládní nařízení č. 12/1953 Sb. z 21. února 1953 „o podmínkách exekuce na pohledávky z dodávek zemědělských výrobků státu“ dávalo právní podklad pro vyvlastnění majetku soukromě hospodařících zemědělců, neplnících drakonické odvodní povinnosti. V návaznosti na to bylo v samém závěru roku (23. prosince 1953) vydáno vládní nařízení č. 114/1953 Sb. „o dodávkové povinnosti a o výkupu zemědělských výrobků“, rušící rok starý prováděcí předpis (vládní vyhlášku č. 57/1952 Sb.) k zákonu o dodávkové povinnosti (zákon č. 56/1952 Sb.).

Ještě dál šlo vládní nařízení č. 22/1953 Sb. z 17. dubna 1953 „o úpravě důchodů z důchodového zabezpečení a zaopatření osob nepřátelských lidově demokratickému zřízení“. Na podkladě usnesení rady ONV bylo možné snížit důchody „význačným představitelům dřívějšího politického a hospodářského zřízení a vdovám po nich“ a „těm, kdo horlivě sloužili dřívějšímu kapitalistickému řádu, a vdovám po nich, jestliže tyto osoby projevují nepřátelský postoj k lidově demokratickému řádu“ až na hranici životního minima (tzv. sociální důchod – 700 Kčs staré měny) a případně tento důchod i odejmout (§ 2 odst. 1 písm. a, b, odst. 2). Zároveň vyhláška zpětně legalizovala přílišnou horlivost místních funkcionářů: „opatření prove-

³⁸ Milost dostali býv. SS-Obersturmführer Max Rostock, býv. SS-Gruppenführer a generálporučík policie Ernest Hitzegrad, býv. SS-Sturmscharführer Kurt Richter a býv. generálmajor Wehrmachtu Richard Schmidt, odsouzení v roce 1951 pro válečné zločiny spáchané za 2. světové války v Československu. Kromě nich dostal milost ještě bývalý sovětský partyzán Timofej Simulenko a pouze 3 čsl. občané.

V roce 1953 lze pozorovat i zlepšení vztahu komunistického režimu k neodsunutým sudetským Němcům, kteří podle zákona č. 34/1953 Sb. z 24. dubna 1953 automaticky znovu získali československé státní občanství.

dená v mezích tohoto nařízení před jeho účinností se považují za opatření učiněná podle tohoto nařízení“!

Pravděpodobně nejznámějším zákonem tohoto období je zákon č. 41/1953 Sb. z 30. května 1953 „o peněžní reformě“ (vydaný spolu s prováděcím vládním nařízením č. 42/1953 Sb.). Zdevalvovaná inflační měna byla občanům měněna v různém poměru (1:5 až 1:50), přičemž některé sociální skupiny obyvatelstva byly zvýhodněny (např. příslušníci SNB a armády). Zákonem byl stanoven naprosto nereálný obsah zlata v nové koruně (0,123426 g) a měna byla připoutána k sovětskému rublu (1 rubl za 1,80 Kčs).³⁹ Podle tohoto kursu se vypočítával i kurs ostatních měn. Toto opatření mělo v následujících letech dalekosáhlé negativní důsledky na československou ekonomiku. Měnová reforma, vyhlášená zcela bez přípravy,⁴⁰ ožebračila ze dne na den tisíce obyčejných lidí, především dělníků, prakticky o veškeré úspory a většinu hotovosti. Téměř ve všech větších městech vyvolala bouřlivé protesty, které měly např. v Plzni nebo Ostravě masový charakter.

Volný pohyb pracovních sil měl být ještě více omezen vládním nařízením č. 52/1953 Sb. z 3. června 1953 „o opatřeních proti fluktuaci a absenci“. Zákon, kterým se československé pracovní právo dostávalo na úroveň nevolnického systému, obsahoval kromě taxativně vymezených důvodů ukončení pracovního poměru i trestní sankci. Postižitelný byl nejen zaměstnanec, ale i vedoucí pracovník, který zaměstnanci z jiných než zákonných důvodů umožnil odchod. To zákon charakterizoval jako trestný čin „ohrožení jednotného hospodářského plánu“ (§ 135 tr. zákona). Neúnosnost takové právní normy několik týdnů po měnové reformě si uvědomili i sami komunisté a vládním nařízením č. 59/1953 Sb. z 6. července 1953 tento zákon se zpětnou platností k prvnímu dni účinnosti (1. červenci 1953) zrušili. Ve stejné době (23. června 1953) však bylo přijato vládní nařízení č. 56/1953 Sb. „o rozmisťování dalších absolventů škol a o podmínkách pro nástup do zaměstnání některých studentů a žáků škol“, který rozšiřoval ustanovení vládního nařízení č. 20/1952 Sb. „o rozmisťování absolventů vysokých škol a výběrových odborných škol“ o absolventy univerzit a pedagogických škol všech stupňů (zároveň byl zrušen § 5 tohoto vládního nařízení).

V roce 1953 bylo také završeno dlouholeté úsilí o zničení tradičního českého školství a o co nejdůslednější převzetí hybridního sovětského školského modelu. Dne 24. dubna 1953 byl přijat nový školský zákon (č. 31/1953 Sb.), kterým se rušil již „nedostačující“ školský zákon z roku 1948 (č. 95/1948 Sb.) a všechny související předpisy (č. 195, 196, 197/1948 Sb., 257/1949 Sb., 100/1946 Sb. a 170/1946 Sb.). Zákon zřizoval osmiletou povinnou školní docházku, kterou žáci absolvovali na „střední škole“ (tzv. osmiletá střední škola). Dosavadní gymnázia byla zrušena a nahrazena třemi výběrovými ročníky „středních škol“ (tzv. jedenáctiletá střední škola). Kromě odborných škol a „škol pro mládež vyžadující zvláštní péči“ byla vytvořena celá soustava pedagogických škol od škol pro „vzdělávání učitelek mateřských školek“ až po vyšší a vysoké školy pedagogické, na které byly přeměněny dosavadní pedagogické fakulty.

O „kvalitách“ zákona svědčil prováděcí předpis č. 32/1953 Sb. Např. problém „přebývajících“ ročníků gymnazistů řešil s bolševickou přímočarostí: „Ve školním roce 1952/1953 ukončí docházku na gymnáziu nejen žáci IV. postupného ročníku, ale i žáci III. postupného ročníku gymnázií. Pro žáky III. postupného ročníku gymnázií se zřídí prázdninový kurs, ve kterém budou připraveni na závěrečnou zkoušku.“ (§ 3 zák. č. 32/1953 Sb.) Pro zasloužilé „budovatele“ zkomunizovaného školství pak byly vládním nařízením č. 73/1953 Sb. z 1. září 1953 „o vyznamenáních a čestných uznáních pro učitele a jiné školské pracovníky“ (platným až do 15. října 1990) zavedeny tituly „zasloužilý učitel“, „zasloužilý školský pracovník“ a

³⁹ Nové bankovky byly dokonce tištěny v SSSR a vzhledem připomínaly sovětské rubly.

⁴⁰ Dostatečně známý je výrok prezidenta Zápotockého o pevnosti československé měny v rozhlasovém projevu v předvečer měnové reformy.

„vzorný učitel“. Navíc mohlo být vládou vysloveno „veřejné uznání“ nebo udělena medaile Jana Amose Komenského.⁴¹

Ani vysoké školy nezůstaly stranou: dne 23. června 1953 bylo přijato vládní nařízení č. 60/1953 Sb. „o vědeckých hodnostech a označení absolventů vysokých škol“, kterým byly zrušeny dosavadní akademické tituly. Podle sovětského vzoru bylo u absolventů vysokých škol zavedeno pouze označení absolutoria (např. promováný právník). Nově byly zavedeny tzv. vědecké hodnosti kandidát věd (CSc.) a doktor věd (DrSc.). Nařízení připouštělo při udělování těchto titulů dokonce výjimky z povinného vysokoškolského vzdělání (u kandidátů) a kandidatury (u doktorů). Vládním nařízením č. 98/1953 Sb. „o změnách v organizaci vysokých škol“ z 27. listopadu 1953 se rušila Filosofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Zřizovaly se naopak některé technické školy, především v krajských městech: Vysoká škola strojní v Liberci, Fakulta slaboproudé elektrotechniky ČVUT v Poděbradech, Fakulta geologická Vysoké školy báňské v Ostravě, Fakulta zeměměřičská ČVUT v Praze a Fakulta vojenská Vysoké školy železniční v Praze. Dosud jednotná Lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze byla rozdělena na Fakultu všeobecného lékařství, Fakultu dětského lékařství a Fakultu lékařské hygieny. Do UK byla tímto vládním nařízením začleněna Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy politické, vychovávající v podstatě budoucí vedoucí kádry komunistické rozvedky. Strana nezapomínala ani na patřičnou výchovu kádrů: na základě usnesení ÚV KSČ z 19. ledna 1953 bylo dne 27. listopadu 1953 vydáno vládní nařízení č. 97/1953 Sb. „o vysoké stranické škole při ústředním výboru Komunistické strany Československa“. Pověstná „vokovická Sorbona“ měla statut řádné vysoké školy a byla zrušena až v roce 1990.

Změny prodělala i státní správa. Mimo jiné byl proveden pokus o zredukování předimenzovaného počtu ministerstev. Vládním nařízením z 11. září 1953 č. 77/1953 Sb. „o nové organizaci ministerstev a ústředních orgánů státní správy“ bylo sloučeno dosavadní Ministerstvo národní bezpečnosti s Ministerstvem vnitra (MV), Ministerstvo paliv s Ministerstvem energetiky (Ministerstvo paliv a energetiky), Ministerstvo těžkého strojírenství s Ministerstvem všeobecného strojírenství (Ministerstvo strojírenství), Ministerstvo stavebního průmyslu s Ministerstvem stavebních hmot (Ministerstvo stavebnictví), Ministerstvo zemědělství s Ministerstvem státních statků (MZ), Ministerstvo dopravy s Ministerstvem železnic (Ministerstvo dopravy) a Ministerstvo vysokých škol s Ministerstvem školství a osvěty (Ministerstvo školství). Z několika úřadů podřízených do té doby přímo předsednictvu vlády bylo zřízeno Ministerstvo kultury. Jediný ústavní zákon přijatý v roce 1953 č. 81/1953 Sb. ze 16. září 1953 (platný do přijetí nové ústavy v roce 1960) vyjímal národní výbory z pravomoci Ministerstva vnitra a podřizoval je přímo vládě.

Nadále byl v justici aktuální nedostatek spolehlivých straníků. Zákonem č. 33/1953 Sb. z 24. dubna 1953 „o právní praxi a odborné zkoušce v oboru justice a prokuratury“ byla pro právní čekatele a advokátní koncipienty stanovena pouze jednoroční právní praxe (kterou však bylo možné i prominout). Po absolvování praxe, kde měli být vyškoleni „po ideové a odborné stránce“, se čekatelé a koncipienti museli podrobit odborné zkoušce. Čekatelům byla navíc prováděcím nařízením ministra spravedlnosti č. 90/1953 Sb. z 20. listopadu 1953 stanovena v soudnictví a prokuratuře poměrně široká kompetence. Zákon, který platil pouze dva roky, rušil zároveň celou řadu dřívějších předpisů (č. 323, 324/1948 Sb., 289/1949 Sb., § 13 odst. 1 písm. c 114/1951 Sb.).

V následujícím roce 1954 byla stagnace legislativní činnosti ještě markantnější. Ve Sbírce zákonů bylo uveřejněno pouze 65 právních norem (celkem 13 zákonů, z toho dva ústavní).

⁴¹ Podobně bylo již 3. června 1953 vládním nařízením č. 55/1953 Sb. zavedeno označení „zasloužilý umělec“. V roce 1953 (3. února) byl vládním nařízením č. 14/1953 Sb. zřízen i „Řád Klementa Gottwalda – za budování socialistické vlasti“.

Pravděpodobně největší změnu v čsl. právním řádu přinesl ústavní zákon č. 24/1954 Sb. „o volbách do Národního shromáždění a volbách do Slovenské národní rady“ z 26. května 1954 (změněný však již před dalšími volbami v roce 1960), který vylučoval i teoretickou možnost opozice. Byly zavedeny tzv. pohyblivé volební obvody stanovené podle počtu obyvatel (35 000 voličů na 1 zvoleného poslance). V každém obvodu mohl být zvolen pouze jeden poslanec (náhradník volen nebyl). Další ústavní zákon č. 13/1954 Sb. z 3. března 1954 (a s ním související předpisy)⁴² znovu kodifikoval soustavu, strukturu a kompetence národních výborů.

Organizace státní správy se dotýkaly další právní normy. Z těch významnějších uveďme např. vládní nařízení č. 20/1954 Sb. ze 6. dubna 1954 „o organizaci státní správy báňské“, jímž se zřizovaly místo báňských hejtmanství a revírních báňských úřadů obvodní báňské úřady ve 12 českých a slovenských městech a Ústřední báňský úřad v Praze, nebo vládní nařízení č. 29/1954 Sb. „o archivnictví“ ze 7. května 1954.

Dne 24. září 1954 bylo přijato vládní nařízení č. 42/1954 Sb., novelizující vládní nařízení č. 114/1953 Sb. „o dodávkové povinnosti a o výkupu zemědělských výrobků“.⁴³

Ve Sbírce zákonů v letech 1953–1954 bylo zveřejněno 12 mezinárodních dohod a úmluv.⁴⁴

Závěrem

V krátkém období mezi lety 1948–1954 se komunistům podařilo realizovat většinu svých představ o podobě „nového socialistického práva“. Byly přijaty téměř čtyři stovky zákonů (většina v letech 1948–1950) upravující spolu s dalšími stovkami podzákonných právních norem téměř všechny oblasti veřejného (a často i soukromého) života od volby prezidenta až po sběr starého papíru.

Charakteristický pro toto období je přesun normotvorné činnosti na orgány exekutivy, vznik zákonných předloh mimo zákonodárny orgán a inspirace v sovětském právním vzoru.

Každodenní život totalitního Československa pak navíc ovládala neproniknutelná „džungle“ vyhlášek, směrnic a interních pokynů, jež chrlil předimenzovaný státní byrokratický aparát a které měly navzájem se překrývající kompetence.

Existovaly orgány, a dokonce i organizace rozhodující o osudech občanů, ale nemající žádný zákonný podklad. Zákony nebyly dodržovány, nebo byly vykládány a aplikovány s nepřiměřenou tvrdostí.

Přesto byla „socialistická zákonost“ jedním z hlavních pilířů totalitního zřízení v naší zemi po celou dobu jeho trvání.

⁴² Zákon č. 13/1954 Sb. o národních výborech, zákon č. 14/1954 Sb. o volbách do národních výborů, vládní nařízení č. 16/1954 Sb. o změnách územních obvodů některých národních výborů z 13. března 1954, vládní nařízení č. 23/1954 Sb. „o organizaci výkonných orgánů národních výborů“ ze 7. května 1954 a vládní nařízení č. 32/1954 Sb. „o úpravě některých poměrů členů národních výborů“ ze 16. července 1954.

⁴³ Úplně novelizované znění bylo vydáno pod č. 43/1954 Sb.

⁴⁴ Za zmínku stojí snad jen obchodní dohody mezi ČSR a Libanonem (č. 64/1953 Sb.) a ČSR a Sýrií (65/1953 Sb.), dokumentující novou angažovanost Československa na Blízkém východě.

Prameny a literatura:

Sbírka zákonů a nařízení Republiky československé 1948–1954.

Rudé právo, roč. 1948.

Právník, roč. 1951.

Právněhistorické studie č. 32–35, 1992–2000.

kol.: Příspěvky k vývoji právního řádu v Československu 1945–1990, sborník UK. Karolinum, Praha 2002.

Kaplan, K.: Stát a církev v Československu 1948–1953. Doplněk, Brno 1993.

Liška, O. a kol.: Vykonané tresty smrti. Československo 1918–1989. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2000.

Soudci a prokurátoři

DOKUMENT č. 1

Seznam zaměstnanců Nejvyššího soudu k 1. květnu 1950

SÚA, f. Nejvyšší soud, neuspořádáno.

Pres. 2784/50

Ministerstvo spravedlnosti (dr. Vavroušek)
žádá, aby mu byl nejpozději 23. 5. 1950
ráno odevzdán seznam všech zaměstnanců
Nejvyššího soudu rozdělen do skupin,
a to podle stavu k 1. 5. 1950.

V Praze dne 23. května 1950

Ministerstvu spravedlnosti
k rukám dr. Vavrouška
v P r a z e

Seznam zaměstnanců Nejvyššího soudu k 1. 5. 1950

V příloze zasílám seznam všech zaměstnanců Nejvyššího soudu k 1. 5. 1950 rozděle-
ných podle služebních skupin.

První předseda Nejvyššího soudu:
[vlastnoruční podpis „dr. Daxner“]

[Razítka: „Došlo 23. 5. 1950; vypraveno 23. 5. 1950“; nečitelný podpis]

K Pres. 2784/50

Seznam zaměstnanců Nejvyššího soudu ku dni 1. května 1950

1) dr. Igor Daxner, první předseda Nejvyššího soudu	14) dr. František Krajíček, zemský soudce
2) dr. Josef Havlíček, senátní předseda Nejv. soudu zast. předs. Nejv. soudu	15) dr. Karel Trudák, soudce Stát. soudu
3) dr. Ladislav Malý, senátní předs. Nejv. soudu	16) dr. František Burda, senát. předs. okr. s. (nemocen)
4) dr. Antonín Böhm, sudí Nejv. soudu	17) dr. Ján Felber, hlav. soud. rada
5) dr. Ladislav Dvořák, – „ –	18) dr. Vojtěch Görner, senát. předs. okr. s.
6) dr. Josef Frydrych, – „ –	19) dr. Jindřich Hrdlička, senát. předs. kraj. soudu
7) dr. Karel Hrouda, – „ –	20) dr. Svätoslav Lopatinský, hlav. soud. rada
8) dr. Augustin Jelínek, – „ –	21) dr. Štefan Novotný, senát. předs. kr. s.
9) dr. František Nahodil, – „ –	22) dr. Ludvík Polesný, senát. předs. kr. s.
10) dr. Tomáš Pumpř, – „ – (nemocen)	23) dr. Quotidian Martin, hlav. soud. rada
11) dr. Jan Písko, předseda kraj. soudu	24) Ignác Samohýl, senát. předs. okr. s.
12) dr. Václav Michal, senát. předs. St. soudu	25) dr. František Sechser, – „ –
13) dr. Stanislav Bartoš, soudce St. soudu	26) dr. Imrich Šavel, hlav. soud. rada
	27) dr. Eugen Wagner, senát. předs. kr. s.

- 28) dr. Josef Doškář, soudce kr. soudu
29) dr. Miloš Chvojka, kraj. soudce
30) dr. Jirí Chyský, soudce okres. soudu
31) dr. Josef Kamarád, – „ –
32) Jan Křepela, kraj. soudce
33) dr. Bohumír Laštovička, – „ –
34) dr. Josef Michl, – „ –
35) dr. Oldřich Rolenc, soudce okr. soudu
36) dr. Jozef Suran, soudní rada a předn.
soudu
37) dr. Miroslav Houška, soudce okr. soudu
38) dr. Bohuslav Vališ, soudce kr. soudu
39) dr. Bohuslav Rejholec, – „ –
40) dr. Jan Vích, – „ –
41) dr. Jarmila Blümlová, soudce
42) dr. Jan Štěpánek, – „ –
43) Jan Samek, právní prakt.
44) Arnošt Stamm, aktuárský ředitel
45) Ludvík Vaňhara, vrchní akt. tajemník
46) Augustin Ambrož, soudní kanc. kontr.
47) Josef Král, – „ –
48) Bohumil [v orig. Bohuš] Novotný, – „ –
49) František Sadílek, – „ –
50) Ján Dvorský, soudní kanc. revident
51) Miloslav Janovský, – „ –
52) Jan Kapalín, – „ –
53) Terezie Novotná, – „ –
54) Helena Rybářová, – „ –
55) Anna Rybová, – „ –
56) Josef Snopek, administr. revident
57) Oldřich Šindelář, soudní kanc. revident
58) František Toušek, – „ –
59) Ladislav Seltner, kanc. oficiál
60) Margita Novotová, vrchní kanc. oficiantka
61) Rozália Bednárová, kancelář. oficiantka
62) Libuše Dvořáková, kancelář. pomocnice
63) Milada Dvořáčková, – „ –
64) Ludmila Hradecká, – „ –
65) Vlasta Hubertová, – „ –
66) Barbora Klučková, – „ –
67) Valerie Krišková, – „ –
68) Zdeňka Němečková, – „ –
69) Hedvika Ondrčková, – „ –
70) Marie Řeholková, – „ –
71) Rudolf Sysel, kancelář. pomocník
72) Věra Zubatá, kancelář. pomocnice
73) František Brodský, kancelář. pomocník
74) Alois Appl, soudní podúředník
75) Josef Kachlík, – „ –
76) Karel Bálek, soudní zřízenec
77) Václav Kubále, – „ –
78) Josef Novák, – „ –
79) Antonín Bulín, pomocný zřízenec
80) Antonín Konečný, – „ –
81) Jaroslav Stejskal, – „ –
82) Václav Hrouda, – „ –
83) Stanislav Archleb, soudní kanc. asistent

DOKUMENT č. 2

Personální obsazení Nejvyššího soudu k 17. květnu 1950

SÚA, f. Generální prokuratura, neuspořádáno.

Pres. 2707/50

V Praze dne 17. května 1950

Ministerstvu spravedlnosti
kádrovému oddělení
v P r a z e

Obsazení Nejvyššího soudu

Dosavadní stav:			Návrh na obsazení:	Odůvodnění změny:
Dr.	Igor Daxner první předseda N. s.	předseda N. s.		
Dr.	Jan Písko předseda kr. soudu ve III. st.	náměstek předsedy N. s.		
Dr.	Stanislav Bartoš soudce z pov. u Státního soudu	náměstek předsedy N. s.		
	neobsazeno	náměstek předsedy N. s.		
Dr.	Karel Trudák soudce z pov. u Státního soudu	přednosta pol. prez.		
Dr.	Bohumír Laštovička soudce o. s.	člen pol. prez.		
	Jan Samek právní praktikant	člen pol. prez.		
	neobsazeno	člen pol. prez.	dr. Miloš Chvojka soudce o. s.	v pův. kádrovém ná- vrhu jako člen evidence
Dr.	Jiří Chyský soudce o. s.	člen pol. prez. – evidence		
Dr.	Oldřich Rolenc soudce o. s.	člen pol. prez. – evidence		
	neobsazeno	člen pol. prez. – evidence		
Dr.	Jarmila Blümlová soudce	pomocný soudce		

Dr.	Jan Štěpánek soudce	pomocný soudce		
Dr.	Bohuslav Vališ soudce kr. soudu	pomocný soudce		
Dr.	Josef Doškář soudce kr. soudu	pomocný soudce		
Dr.	Jan Vích soudce kr. soudu	pom. soudce		
Dr.	Bohuslav Rejholec soudce kr. soudu	pom. soudce		
Dr.	Josef Havlíček sen. předseda N. s. v I. stup.	předseda trest. sená- tu		
Dr.	Vojtěch Görner předs. sen. o. s.	člen tr. senátu		
Dr.	Miroslav Houška soudce okr. soudu	člen tr. senátu		
Dr.	Tomáš Pumpr sudí Nejv. soudu	člen tr. senátu	navrhují odvolání	dlouhotrvající choroba
Dr.	Ladislav Malý sen. předs. N. s.	předseda tr. senátu		
Dr.	František Nahodil sudí Nejv. soudu	člen tr. senátu		
	Jan Křepela soudce kr. soudu	člen tr. senátu		
	neobsazeno	člen tr. senátu		
Dr.	Eugen Wagner předs. sen. kr. s.	předseda tr. senátu		
Dr.	Imrich Šavel hlavní soudní rada	člen tr. senátu		
Dr.	Ján Felber hlavní soudní rada	člen tr. senátu		
	Ignác Samohýl sen. předs. o. s.	člen tr. senátu	navrhují zrušení přidělení	nehodí se pro funkci zpravodaje a člena tr. senátu
Dr.	Václav Michal sen. předs. Státního soudu	předs. tr. senátu		
Dr.	František Krajíček zemský soudce	člen tr. senátu		

Dr.	František Sechser předs. sen. okr. s.	člen tr. senátu		
	neobsazeno	člen tr. senátu		
Dr.	Josef Frydrych sudí Nejv. soudu	předs. civ. senátu Nejv. soudu		
Dr.	Ludvík Polesný sen. předs. kr. s.	člen civ. sen.		
Dr.	Josef Kamarád soudce o. s.	člen civ. sen.		
	neobsazeno	člen civ. sen.		
Dr.	Jindřich Hrdlička předs. sen. kr. s.	předs. civ. sen. N. s.		
Dr.	Augustin Jelínek sudí Nejv. soudu	člen civ. sen. N. s.		
Dr.	Ladislav Dvořák sudí Nejv. soudu	člen civ. sen. N. s.		
Dr.	Josef Michl soudce o. s.	člen civ. sen. N. s.		
Dr.	Antonín Böhm sudí Nejv. soudu	předs. civ. sen. N. s.		
Dr.	Karel Hrouda sudí Nejv. soudu	člen civ. sen. N. s.		
Dr.	Miloš Chvojka soudce o. s.	člen civ. sen. N. s. a pol. prez.		
	neobsazeno	člen civ. sen.		
Dr.	Martin Quotidian hlavní soudní rada	předs. civ. sen.		
Dr.	Svätoslav [v orig. Stanislav] Lopatin- ský hlav. soudní rada	člen civ. sen.		
Dr.	Jozef Suran předs. sen. o. s.	člen civ. sen.		
Dr.	Štefan Novotný předs. sen. kr.s.	člen civ. sen.		
	Ludvík Vaňhara vrch. akt. taj.	dozorčí úředník, správce budovy vyřizuje věci kádrové a nařizuje odv. jednání v trest. věcech		

	Arnošt Stamm akt. ředitel	plánovatel, plat. a os. referent		
	Oldřich Šindelář s. k. rev.	vedoucí prez. kan- celáře		
	Bohumil Novotný soudní kanc. kontr.	vedoucí Dp (za 3 měs. obrat 3,5 mil.), úprava účtu, rozpoč- tové věci		
	Marie Řeholková s. kanc. pom.	správa knihovny N. s.		
	Augustin Ambrož s. kanc. kontr.	vedoucí kanc. odd.		
	Ján Dvorský s. kanc. rev.	vedoucí kanc. odd.		
	Jan Kapalín s. kanc. rev.	vedoucí kanc. odd.		
	Josef Král s. kanc. kontr.	vedoucí kanc. odd.		
	Anna Rybová s. kanc. rev.	vedoucí kanc. odd. a podatelny		
	František Toušek s. kanc. rev.	vedoucí kanc. odd.		
	František Sadílek s. kanc. kontr.	vedoucí kolace	navrhuji zrušení přidělení	nehodí se pro službu u Nejv. soudu
	Ludmila Hradecká kanc. pom.	kolace		
	Josef Snopek adm. kanc. rev.	mundant prez. kanc.		
	Terezie Novotná s. kanc. rev.	mundantka		
	Libuše Dvořáková kanc. pom.	mundantka		
	Vlasta Hubertová kanc. pom.	mundantka		
	Margita Novotová vrch. kanc. ofic.	mundantka		
	Valerie Krišková kanc. pom.	mundantka		
	Věra Zubatá kanc. pom.	mundantka v prez. kanceláři		

	Stanislav Archleb s. kanc. as.	mundant		
	František Brodský kanc. pom.	mundant		
	Helena Rybářová s. kanc. rev.	mundantka		
	Barbora Klučková kanc. pom.	písařka		
	Rozálie Bednářová kanc. ofic.	písařka		
	Zdeňka Němečková kanc. pom.	písařka		
	Rudolf Sysel kanc. pom.	písař		
	Milada Dvořáčková kanc. pom.	písařka	navrhují zrušení přidělení	nehodí se pro službu u Nejv. soudu
	Hedvika Ondrčková kanc. pom.	písařka	navrhují zrušení přidělení	nehodí se pro službu u Nejv. soudu
	Ladislav Seltner kanc. ofic.	dveřník a řidič		
	Jaroslav Stejskal pom. zříz.	řidič a pom. v litografii		
	Josef Novák kanc. zříz.	litograf		
	Antonín Bulín pom. zříz.	vrátný a telefonista (6 státních linek a ústředna)		
	Alois Appl soudní podúř.	zřízenec a dveřník		
	Václav Hrouda pom. zříz.	zřízenec a dveřník		
	Karel Bálek soudní zříz.	zřízenec	navrhují zrušení přidělení	pro službu u Nejv. soudu nespolehlivý politicky
	Josef Kachlík soudní podúř.	zřízenec	navrhují zrušení přidělení	pro službu u Nejv. soudu politicky nespolehlivý
	Antonín Konečný pom. zříz.	zřízenec		
	Václav Kubále kanc. zříz.	zřízenec	navrhují zrušení přidělení	nehodí se pro službu u Nejv. soudu

Ve vedení Nejvyššího soudu není obsazeno místo náměstka pro věci civilní.

V politickém prezidiu vykonává funkci člena prezidia pro věci civilní dr. Miloš Chvojka. Místo je zatím neobsazeno.

V evidenci není obsazeno místo pro občanskoprávní evidenci. Funkci zastává dr. Jiří Chyský, který je současně vedoucím evidence.

V trestních senátech nekoná službu dr. Tomáš Pumpr, který je již dlouhou dobu nemocen, a neobsazená jsou dvě místa člena trestního senátu. Je zapotřebí sestavení dalšího senátu trestního. Vzhledem k tomu jsem navrhl přidělení osmi trestních soudců, z nichž jeden by nahradil dr. Františka Sechsera, když bude vyhověno jeho žádosti o zrušení přidělení k Nejvyššímu soudu. Navrhl jsem, aby referenti byli vybráni z těchto osob:

dr. Jar. Honzíček, Chrudim,
dr. Jar. Fikerle, Plzeň,
Frant. Hofman, Karlovy Vary,
dr. Jar. Kroupa, Břeclav,
dr. Ctibor Nový, Děčín,
dr. Rudolf Hartych, Vrchlabí
dr. Jar. Paukner, Strakonice,
Jindřich Háž, Cheb,
dr. Zvánovec, Kaplice.

V civilních senátech jsou neobsazena dvě a pro případ, že bude dán souhlas s přidělením dr. Chvojky do politického prezidia, tři místa civilního referenta. Je třeba, aby byl sestaven další civilní senát. Vzhledem k tomu navrhuji, aby bylo Nejvyššímu soudu přiděleno šest, po případě sedm civilních referentů. Navrhuji, aby byli vybráni z těchto osob:

dr. Alois Pažout, Praha,
dr. Vlastimil Sobota, Praha,
dr. Jiří Mecl, Praha,
František Marek, Praha,
dr. Josef Fiala, Praha,
dr. Vojtěch Motl, Ústí n. L.,
dr. Karel Řeřicha, Brno,
dr. Jaroslav Zettl, Pardubice,
dr. Jaroslav Bičovský, Hořovice.

Navrhuji, aby Nejvyššímu soudu bylo přiděleno pět pomocných soudců z českých krajů a čtyři ze slovenských krajů.

Navrhuji, aby Nejvyššímu soudu bylo přiděleno šest velmi dobrých písařů a písařek.

Od Nejvyššího soudu mají býti přemístěni:

- 1) Ignác Samohýl, sen. předs. okr. soudu, který pracuje u Nejvyššího soudu jako trestní referent. Pro tuto službu není způsobilý, poněvadž není dosti pružný, nedovede stručně a výstižně referovat a jeho práce po odborné stránce nevyhovuje. Navrhuji, aby byl vrácen na místo předsedy senátu okresního soudu.
- 2) František Sadílek, soudní kanc. kontrolor. Navrhuji zrušení přidělení k Nejvyššímu soudu, poněvadž se nehodí pro službu u našeho soudu. Je těžkopádný, pomalý a mohl by být lépe využit při nějaké klidné práci u jiného soudu nebo úřadu, například v knihovně, v kartotéce apod.
- 3) Milada Dvořáčková, kanc. pomocnice. Navrhuji zrušení přidělení. Její práce nevyhovuje u Nejvyššího soudu. Píše nepravdělně a s chybami. Navrhuji vrácení k nějakému soudu do Brna.

- 4) Hedvika Ondrčková, kanc. pomocnice. Navrhují zrušení přidělení. Je nesamostatná, nemůže být použita jako zapisovatelka, píše s chybami. Může být použita při klidnější práci. Navrhují vrácení Okresnímu soudu v Říčanech.
- 5) Karel Bálek, soudní zřízenec. Navrhují zrušení přidělení. Byl vyloučen z SVS a převeden do soudní služby. Již z toho důvodu je politicky nespolehlivý pro službu u Nejvyššího soudu.
- 6) Josef Kachlík, soudní podúředník. Navrhují zrušení přidělení z důvodu jako ad 5.
- 7) Václav Kubále, kancel. zřízenec. Nehodí se pro službu u Nejvyššího soudu pro těžkopád-
nost, pomalost, nedostatek samostatnosti. Navrhují proto zrušení přidělení.

Nejvyšší soud nemá kádrových rezerv.

Osoby, u nichž navrhují zrušení přidělení, jsou současně neschopné pro službu u Nejvyššího soudu. Přidělení může být zrušeno jen proti přidělení kvalitní náhrady.

První předseda Nejvyššího soudu:
[podpis chybí]

DOKUMENT č. 3

Seznam prokurátorských a soudcovských kádrů pro mimořádné procesy (7. března 1952)

Odd. obrany a ochrany MS ČR, f. Klosův archiv, k. 130–136, a. j. 131.

Přísně tajné [přeškrtnuto rukou]

Soudr. ministři: předkládám seznam prokurátorských a soudcovských kádrů pro mimořádné procesy. Byl projednán na Slovensku se soudr. Strehajem a všemi odpovědnými soudruhy. U nás se soudr. Literou, Táborským, Alešem, Richtrem a Zieglerem.

Slovensko:

Prokurátoři: Feješ, Gešo [v orig. Gescho], Bugno, Šubert.

Soudci: Bedrna, Kapušňák (předseda Kraj. s. Banská Bystrica), Harazín [v orig. Harazim] ([předseda Kraj. s.] Prešov), Hamák (Státní soud Bratislava), Petráš (abs. PŠP – Stát. s. Bratislava), Haclinger ([abs. PŠP] předs. Okr. s. Bratislava).

Sestavy: Feješ, Gešo [v orig. Gescho] (nebo Bugno), jako pomocný Šubert, Bedrna, Hamák.

České země:

Prokurátoři: Aleš, Urválek, Kolaja, Lexa, Matušínská, Eichler, Handl, Dušek, Zábranský, Řáda, David, Holubec, Kraus.

Soudci: Novák, Podčepický, Kepák, Trudák, Rudý, Richt, Bartoš, Flajzar [v orig. Fleisar] (PŠP – St. s. Praha), Kruk, Stýblo.

Sestavy: Aleš, Urválek, Kolaja (in event. Matušínská).

Soudci: Počepický, Kepák, Rudý (in event. Flajzar [v orig. Fleisar], Stýblo).

Bude třeba přesně dohodnout způsob jejich výcviku:

- a) politický,
- b) [rukou vepsáno: „proces. materiálu“]

Pokud jde o politický, navrhuji vybrat po poradě vyšší kádry z prokurátorů a soudců, izolovat je a podrobit je alespoň měsíčnímu důkladnému politickému studiu.

Klos – 7. 3. 1952

DOKUMENT č. 4

Návrh soudců a prokurátorů pro zpracování státněprokurátorských a státněsoudních případů v jednotlivých krajích (1. dubna 1952)

SÚA, f. Generální prokuratura, neuspořádáno, čj. O 45/52.

[Připsáno rukou: „Pro GP (s. dr. Kraus)“]

S. Táborský:

Pro zpracování státněprokurátorských a státněsoudních případů v krajích navrhuje pro jednotlivé kraje po dohodě s kádrovými instruktory a kontrolním odborem (s. Litera) tyto soudruhy:

B. č.	Kraj	Prokurátoři	Soudci
1	Brno	Řáda, Jiří, kr. prok. Něbl, Jan, nám. kr. prok. dr. Holík, Jindřich, prok. Brno dr. Herc, Miroslav, prok. [Brno] Burget, Josef, prok. Boskovice Bruna, Josef, prok. Tišnov	Helešic, František, předs. O. s. tr. v Brně Prokop, Jakub, př. O. s. Znojmo Světlíková, Blažena, př. To sen. dr. Kroupa, Jaroslav, př. [O. s.] Břeclav dr. Vítek, Dušan, soudce O. s. t. v Brně dr. Přichystal, Vojtěch, př. To s.
2	České Budějovice	dr. Urválek, Josef, kr. prok. Dědek, Břetislav, prok. Český Krumlov Zárybnický, Frant., prok. Prachatice Kraft, Jaroslav, prok. Tábor dr. Kovařík, Otto, prok. Týn n. Vlt.	Kapoun, Karel, spr. kr. s. Malík, Karel, př. O. s. Č. Bud. Trojan, Frant., př. O. s. Strakonice Jandák, Jan, př. O. s. Vimperk dr. Zarda, Josef, soudce O. s. Tábor
3	Gottwaldov	Jelínek, Ladislav, n. kr. prok. Chmelař, Rudolf, o. prok. Gottwaldov Šáňa, Václav, prok. Holešov dr. Josíf, Frant., prok. Vsetín	Formůsek, Antonín, kr. s. Uh. Hr. dr. Svoboda, Jan, př. O. s. Vsetín Káňa, Ferdinand, př. O. s. Gottwaldov Hrabal, Frant., př. O. s. Hodonín
4	Hradec Králové	dr. Fišer, Jiří, př. kr. prok. Snášel, Alois, o. prok. Bloch, Lev (Leo), o. prok. Jičín Líbezný, Jan, o. prok. Trutnov Placr, Jaroslav, kr. prok.	Hlavička, Jan, př. kr. s. dr. Kejzlar, Karel, př. o. s. dr. Smola, Bohumil, soudce O. s. Trutnov
5	Jihlava	Kropáček, Jindřich, kr. prok. dr. Coufal, Zdeněk, o. prok. Havl. Brod Cebák, Vlastimil, o. prok. Pelhřimov dr. Kubita, Vlastimil, ref. kr. prok.	Babor, Bedřich, př. O. s. H.[avl.] Brod dr. Kozlanský, Jan, př. kr. s. dr. Schopf, Jan, př. O. s. Mor. Budějovice dr. Kaupa, Jindřich, př. dop. senátu

B. č.	Kraj	Prokurátoři	Soudci
6	Karlovy Vary	Dušek, Jan, kr. prok. Horák, Karel, o. prok. Vrátný, Miroslav, prok. Jandura, Václav, o. prok. Sokolov Fiala, Stanislav, o. prok. Cheb	Vaněk, Jaroslav, př. kr. s. dr. Švejkovský, Hynek, s. kr. s. Šebek, Ladislav, soudce o. s. Trtík, Antonín, př. O. s. Mar. L.[ázně] dr. Bartůněk, Ant., s. kr. s.
7	Liberec	dr. Turek, Josef, n. kr. prok. Svoboda, Josef, o. pr. Nový Bor Kosík, Antonín, o. pr. Liberec Nepomucký, Václav, kr. prok.	dr. Dosoudilová, Růžena, n. př. kr. s. dr. Sedláček, Stan., spr. kr. s. dr. Valenta, Karel, spr. O. s. Jablonec dr. Haertl, Miloslav, př. sen.
8	Olomouc	Ptáček, Josef, kr. prok. Gottwaldová, Marcela, o. prok. Přerov Holub, Josef, o. prok. Prostějov dr. Vašek, Frant., o. prok. Šumperk	dr. Tomáško, Vilém, nám. př. kr. s. Pittner, Adam, př. kr. s. Řezníček, Oldřich, př. O. s. Olomouc Kudla, Antonín, př. O. s. Šternberk
9	Ostrava	Jančálek, Vladislav, kr. pr. dr. Vahalík, Karel, pr. kr. pr. Vašíček, Antonín, o. prok. Petřík, Frant, o. pr. Frenštát Navrátil, Alois, o. pr. Opava Suchomel, Josef, o. prok. Nový Jičín	Geisler, Jan, spr. kr. s. Kaleta, Frant., př. o. s. tr. Kika, Arnošt, př. O. s. Č. Těšín dr. Finger, Vladimír, př. O. s. Hlučín dr. Houška, Miroslav, o. s. Místek
10	Pardubice	Goldšmíd, Ferdinand, kr. pr. Brtek, Josef, o. pr. Přelouč dr. Jizba, Rudolf, pr. kr. pr. Stýblová, Marie, o. pr. Čáslav Schlégl, Jaromír, okr. prok.	dr. Medek, Vladimír, s. kr. s. Zálešák, Pavel, př. O. s. Chrudim Mlčák, Rudolf, př. O. s. Přelouč dr. Vokroj, Josef, př. O. s. Vysoké Mýto
11	Plzeň	Herger, František, o. prok. Brožová, Ludmila, o. prok. Rokycany Zábranský, Frant., kr. prok. Červený, Karel, o. pr. Sušice Havlíček, Václav, o. pr. Klatovy	Tlapák, Miroslav, př. o. s. dr. Komers, Jindřich, př. O. s. Rokycany Vojáček, Václav, př. O. s. Sušice Grebeníček, Josef, př. O. s. Tachov dr. Seichert, př. O. s. Klatovy
12	Praha	Adamec, Jaroslav, n. kr. pr. Švach, Eduard, o. prok. Mendl, Rudolf, o. prok. dr. Hruban, Zdeněk, o. prok. Benešov Holar, Jindřich, okr. prok. Kladno Večaj, Boleslav, o. prok. Příbram Stýblo, Antonín, o. prok. K. Hora dr. Polák, Ladislav, kr. prok.	Volf, Heřman, př. kr. s. dr. Navrátil, Jan, př. To sen. dr. Kratochvíl, Václav, nám. př. kr. s. Kubánek, Oldřich, o. s. Mladá Boleslav Poustevský, Josef, př. O. s. Nymburk Hübner, Jiří, př. O. s. Poděbrady Müller, Václav, př. O. s. Č. Brod

B. č.	Kraj	Prokurátoři	Soudci
13	Ústí n. Lab.	Hlaváček, Oldřich, kr. prok. Janouš, Jan, o. pr. Litoměřice Balvín, Jaroslav, o. pr. Most dr. Schättinger, Karel, n. kr. prok. Martan, Vilém, o. prok.	dr. Vašata, Adolf, spr. kr. s. Číhal, Zdeněk, př. O. s. Žatec dr. Škorpil, Ladislav, př. To s. Ulman, Jaroslav, př. o. s. dr. Libiger, Frant., př. To s. dr. Klíčka, Václav, soudce – Chomutov

1. 4. 1952

Horných Borek

Organizační struktura a personální obsazení Státní prokuratury a Státního soudu, Generální prokuratury a Nejvyššího soudu

František Gebauer, Lubomír Veleta, Tomáš Lipták

SÚA, f. Generální prokuratura, neuspořádáno.

Poznámky jsou původní, není-li uvedeno jinak.

Původním záměrem autorského kolektivu bylo zařadit do této knihy úplný seznam pracovníků Státního soudu a Státní prokuratury. Ukázalo se však (především v případě Státního soudu), že se jedná o úkol natolik pracný a časově náročný, že dosud nebylo možno tento záměr naplnit. Z tohoto důvodu přistoupili autoři k náhradnímu řešení a do publikace zařadili sice obsáhlou, nicméně obsahově již překonanou a neúplnou studii Fr. Gebauera, L. Velety a T. Liptáka. Text je publikován v původní podobě, z výše řečených důvodů jsme nedoplňovali žádná nově zjištěná jména. Jediným zásahem bylo opravení chybně uvedených či neúplných dat (např. doplnění či opravení křestních jmen), jež jsme byli schopni při dosavadním stavu poznání rozpoznat. Původně zamýšlený souhrn by se měl stát samostatným publikačním počinem ÚDV, jenž bude vydán pro prostudování všech relevantních a dostupných materiálů a po provedení důkladné analýzy získaných dat.

L. B.

Organizační struktura a personální obsazení Státní prokuratury a Státního soudu, Generální prokuratury a Nejvyššího soudu pro věci Státní prokuratury a Státního soudu a jiné organizační a personální záležitosti související s těmito prokuraturami a soudy

Zpracoval: JUDr. Gebauer František, ředitel odboru rehabilitací GP ČSFR,
ve spolupráci s JUDr. Lubomírem Veletou, I. náměstkem GP ČSFR,
a JUDr. Tomášem Liptákem, prokurátorem GP ČSFR.

I.

Státní prokuratura a Státní soud¹ měly obdobné organizační uspořádání.

V čele Státní prokuratury stál státní prokurátor, který měl 3–5 náměstků. Jeden z náměstků byl zpočátku jeho zástupce pro věci vojenské a 3 náměstkové současně byli vedoucími oddělení.

Státní prokuratura měla 3 oddělení, a to v Praze, Brně a Bratislavě. V čele stál vedoucí, který současně byl náměstkem státního prokurátora (někdy se používalo i označení viceprokurátor). Oddělení Státní prokuratury, Praha bylo zřízeno pro Čechy (kraje Praha, České Budějovice, Karlovy Vary, Plzeň, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice), oddělení Státní prokuratury, Brno bylo zřízeno pro Moravu a Slezsko (kraje Brno, Jihlava, Gottwaldov, Olomouc, Ostrava) a Bratislava pro Slovensko (kraje Bratislava, Nitra, Banská Bystrica, Žilina, Prešov, Košice).

¹ Pozn. L. B.: Obě instituce byly zřízeny zákonem č. 232/1948 Sb. ze dne 6. října 1948 o Státním soudu (jeho text je zařazen v závěrečné kapitole této knihy). Ke zrušení Státního soudu a Státní prokuratury došlo dne 1. ledna 1953, kdy vstoupilo v platnost znění zákona č. 66/1952 Sb. ze dne 30. října 1952 o organizaci soudů.

Oddělení Státní prokuratury, Praha se členilo na 10 úseků, oddělení Státní prokuratury, Brno a Bratislava na 5 úseků, které byly nazývány též odděleními.

Členění Státní prokuratury, oddělení Praha:

- I. oddělení – správní, v jehož čele stál náměstek státního prokurátora;
- II. oddělení – trestní – velezrady a špionáže;
- III. oddělení – vojenské;
- IV. oddělení – pro věci církví a církevní politiku;
- V. oddělení – pro sabotáže v zemědělství a v oblasti distribuce a výživy obyvatelstva;
- VI. oddělení – pro sabotáže v průmyslu;
- VII. oddělení – pro velezrady a špionáže v průmyslu a zemědělství;
- VIII. oddělení – pro velezrady a špionáže ostatní;
- IX. oddělení – zvláštní při Ministerstvu národní bezpečnosti;
- X. oddělení – revizní.

Členění Státní prokuratury, oddělení Brno:

- I. oddělení – správní, v jehož čele stál náměstek státního prokurátora;
- II. oddělení – sabotáže, špionáže a trestné činy vojáků a příslušníků SNB;
- III. oddělení – zemědělské, církevní a mladistvých;
- IV. oddělení – velezrady, menší sabotáže a navrátilci;
- V. oddělení – zvláštní při KV StB Brno.

Členění Státní prokuratury, oddělení Bratislava:

- I. oddělení – správní, v čele stál náměstek státního prokurátora;
- II. oddělení – vojenské a církevní;
- III. oddělení – mladiství a sabotáže;
- IV. oddělení – velezrady a sabotáže;
- V. oddělení – zvláštní při KV StB Bratislava.

Uváděná organizační struktura Státní prokuratury je z r. 1951. Do této doby byla např. v Brně a v Bratislavě jenom 2 oddělení. Rovněž v Praze byl počet oddělení značně rozšířen.

V čele Státního soudu stál předseda Státního soudu, který měl tři náměstky, z nichž dva byli současně vedoucími oddělení v Brně a v Bratislavě.

Státní soud měl 3 oddělení, a to rovněž v Praze, Brně a Bratislavě, a u každého oddělení bylo zřízeno několik senátů.

II.

Systematizovaná a skutečně obsazená místa prokurátorů Státní prokuratury v oddělení Praha, Brno a Bratislava byla v roce 1951 následující:

	plán	skutečnost
1) oddělení Praha:		
náměstek (ved. oddělení)	1	1
prokurátoři	21	21
plánovaná jinde a přidělená Státní prokuratuře	–	5
2) oddělení Brno:		
náměstek (ved. oddělení)	1	1
prokurátoři	8	6
plánovaná jinde a přidělená Státní prokuratuře	–	2

3) oddělení Bratislava:		
náměstek (ved. oddělení)	1	1
prokurátoři	9	9

Systematizovaná a skutečně obsazená místa soudců Státního soudu v oddělení Praha, Brno a Bratislava byla v témže roce následující:

	plán	skutečnost
1) oddělení Praha:		
předsedové senátů	12	8
přisedící (votanti)	29	15
plánovaná jinde a přidělená Státnímu soudu	–	9
2) oddělení Brno:		
předsedové senátů	5	4
přisedící	8	5
plánovaná jinde a přidělená Státnímu soudu	–	2
3) oddělení Bratislava:		
předsedové senátů	5	2
přisedící	8	5
4) vojenské oddělení		
předsedové senátů	3	3
přisedící	nezjištěno	

Vedle toho bylo soudci Státního soudu jmenováno dalších 5 osob, kteří v té době soudcovskou činnost nevykonávali.

III.

Personální obsazení Státní prokuratury bylo počátkem roku 1952 následující:

státní prokurátor:	dr. Ziegler, Bohumil ²
náměstci státního prokurátora:	dr. Mykiska, Antonín
	dr. Matušinská, Ludmila
	dr. Eichler, Emil
	dr. Feješ, Ján.

Do roku 1949 vykonával funkci státního prokurátora dr. Frant.[išek] Grospič³. Do roku 1951 vykonávali funkci náměstka státního prokurátora též dr. Čížek, Karel, dr. Sedláček, František, dr. Urválek, Josef, plk. dr. Matoušek, Otakar [a další].

Státní prokuratura, oddělení Praha:

náměstkyně státního prokurátora a vedoucí správního oddělení: dr. Matušinská, Ludmila

II. oddělení:	vedoucí:	dr. Barbaš, Pavel
		dr. Brožová, Ludmila
		dr. Kremla, Jaroslav

² Pozn. L. B.: Dr. Ziegler stál v čele Státní prokuratury od 1. dubna 1949 do 31. prosince 1952.

³ Pozn. L. B.: Dr. Grospič stál v čele Státní prokuratury od 25. října 1948 do 18. ledna 1949.

III. oddělení: vojenské (zrušeno a přešlo do odd. VII)

IV. oddělení:	vedoucí:	dr. Čížek, Karel dr. Kolaja, Miroslav dr. Hulcer [Josef]
V. oddělení:	vedoucí:	dr. Bláha, František dr. Navrátil, Jan dr. Příbylová, Anna
VI. oddělení:	vedoucí:	dr. Sadil, Karel dr. Haneška, Vlastimil dr. Parkan, Josef
VII. oddělení:	vedoucí:	dr. Munk, E.[rvín] dr. Janda, František dr. Dlouhý, Jaroslav dr. Liška, Jiří
VIII. oddělení:	vedoucí:	dr. Bureš, Vladimír dr. Ivanová, Růžena dr. Kaloš, Josef
IX. oddělení:	vedoucí:	dr. Havelka, Antonín dr. Sedlák, Václav dr. Střída, Karel
X. oddělení:	vedoucí:	dr. Faltis, Alexandr dr. Zítek, Rudolf dr. Tolar, Jan

V předchozí nebo pozdější době byli u Státní prokuratury, oddělení Praha činní ve funkci prokurátorů dále:

dr. Adam, Jaroslav

dr. Bok, Pavel

dr. Dosoudil, František – činný též v oddělení Brno

plk. dr. Filipovič, Josef – činný též jako soudce Státního soudu

dr. Gregor, Antonín

dr. Hruban, Zdeněk

dr. Jaroš, Miroslav – činný též v oddělení Brno

dr. Juna, Stanislav – zproštěn funkce po prohlášení, že příslušníci StB používají gestapáckých metod

dr. Kepák, Jiří – činný též jako soudce Státního soudu

kpt. dr. Kohout, František – činný též jako soudce Státního soudu

dr. Křivá, Vlasta

dr. Pavlík, Josef

dr. Růžička, Jaroslav – činný též v oddělení Brno

dr. Urválek, Josef – činný též u GP pro věci Státní prokuratury

plk. dr. Vieska, Juraj – později odsouzen a následovně rehabilitován

gen. dr. Vaněk, Jan – činný též jako soudce Státního soudu.

Státní prokuratura, oddělení Brno:

náměstek státního prokurátora a vedoucí spisového oddělení: dr. Eichler, Emil

- II. oddělení: vedoucí: dr. Havelka, František
dr. Hanák, Vilém
dr. Pokora [Rudolf]
- III. oddělení: vedoucí: dr. Jochman, Jarolím [v orig. Jaroslav]
dr. Bílek, Jaroslav
dr. Hloušek [Eduard]
- IV. oddělení: vedoucí: dr. Handl, Josef
dr. Mládek, Jan
dr. Příbyl [Jan]
dr. Petřík [v orig. Petříček], Alois
- V. oddělení: vedoucí: dr. Kudrna, Karel
dr. Dosoudil, František

V předchozí době byli u Státní prokuratury, oddělení Brno činní ve funkci prokurátora dále:
dr. Mykiska, Antonín – činný též ve funkci náměstka St. prokuratury
dr. David, Jaroslav – činný jako prokurátor GP pro věci Státní prokuratury
dr. Faltis, Alexandr – činný též v oddělení Praha
dr. Jaroš, Miroslav – činný též v oddělení Praha
dr. Nový, Zdeněk – činný též u GP pro věci Stát. prokuratury
dr. Růžička, Jaroslav – činný též v oddělení Praha.

Státní prokuratura, oddělení Bratislava:

náměstek státního prokurátora a vedoucí správního oddělení: dr. Feješ, Ján

- II. oddělení: vedoucí: dr. Ujkelyi, Andrej [v orig. Ujhelyi Ondrej]
dr. Winter, Pavol
dr. Bunčák [v orig. Bončák] [Ivan]
- III. oddělení: vedoucí: dr. Antl [František]
dr. Duška [v orig. Douška], J.[aroslav]
dr. Mozolanyi, Rudolf
- IV. oddělení: vedoucí: dr. Rusko, Ján
dr. Hetenyi, Vojtech
dr. Omelka, František
- V. oddělení: vedoucí: dr. Kašpar, Karel

V předchozí době byli u Státní prokuratury, oddělení Bratislava činní ve funkci:
správci oddělení: dr. Ujkelyi, Andrej – do 31. 10. 1950
dr. Antl [František] – do 31. 12. 1950

Prokurátoři:

dr. Krajčo, Michal

dr. Rigo, Štefan

dr. Bunčák [v orig. Bunča], Ivan

dr. Hložka, Milan

dr. Jamriška [Pavol]

dr. Kuzmík, Ondrej

dr. Štefaňáková [Anna]

dr. Šubert, Ladislav

dr. Ursinyi

dr. Valo, Ludovít

dr. Zelenák, Štefan

dr. Trattnerová, Alžběta, činná též jako soudkyně
Státního soudu.

IV.

Zvláštní oddělení prokuratury při Ministerstvu národní bezpečnosti

Zvláštní oddělení prokuratury při Ministerstvu národní bezpečnosti byla zřízena po dohodě ministra národní bezpečnosti Ladislava Kopřivy a ministra spravedlnosti JUDr. Štefana Raise v měsíci dubnu 1951. Ministr národní bezpečnosti tak učinil rozkazem MNB č. 16 z 5. 4. 1951 a ministr spravedlnosti výnosem MSpr č. T 527/51 – II/4 z 23. 4. 1951.

Zvláštní oddělení byla zřízena v Praze pro kraje v Čechách, v Brně pro moravskoslezské kraje a v Bratislavě pro kraje slovenské.

Úkolem těchto oddělení bylo dbát, aby orgány StB dodržovaly všechny zákonné předpisy při vyhledávání trestných činů uvedených v § 13 tr. ř. (zák. č. 87/1950 Sb.) (viz poznámka na str. 9 [originálu]⁴), zejména však pokud jde o zatýkání, o zadržování a o odevzdávání obviněných prokurátorovi do 48 hodin od zatčení, popř. zadržení k rozhodnutí o vazbě nebo o propuštění obviněného na svobodu, povolovat, aby vazba místo v soudní věznicí byla po dobu nejnutnější potřeby vykonávána u orgánů StB, a v takovém případě kontrolovat, zda obviněný je podrobován jen těm omezením, která jsou nutná k zabezpečení úspěšného provedení trestního řízení.

Dalším úkolem prokurátorů zvláštních oddělení bylo působit k urychlenému řízení ve vazebních věcech a konat i vyšetřování trestných činů uvedených v § 13 cit. tr. ř.

Zvláštní oddělení Státní prokuratury začala svou činnost až 1. 11. 1951. Důvodem, který odsunul počátek činnosti zvláštních oddělení o více jak 6 měsíců, bylo především to, že Státní prokuratura musela souhlasit s obsazením zvláštních oddělení jen těmi prokurátory, které po prověření Ministerstvo národní bezpečnosti k této činnosti odsouhlasilo. Kromě toho podmínkou činnosti zvláštních oddělení bylo, že tato oddělení budou zřízena v Praze v budově Ministerstva národní bezpečnosti (Praha 7, Sadová 1, později Wintrova ul.) a v Brně a Bratislavě v budovách KS StB a dále že správními zaměstnankyněmi budou příslušnice StB jmenované ministrem národní bezpečnosti [v orig. obrany] Kopřivou.

Skutečným důvodem, který vedl ke zřízení těchto oddělení, bylo pouze zajišťování přehledu o osobách zatčených a zadržených po dobu delší 48 hodin, neboť do této doby existoval naprostý chaos. Ve věznicích se nalézaly po dlouhé měsíce a někdy i léta desítky a stovky občanů, kteří nebyli předáni prokurátorovi k rozhodnutí o vazbě a kteří ani sami nevěděli, z jakého důvodu byli zbaveni osobní svobody.

⁴ Ustanovení § 13 tr. ř. stanovilo, o kterých trestných činech musí a u kterých trestných činů může konat přípravné řízení státní prokurátor. Povinné přípravné řízení bylo u trestných činů podle hlavy I. zvl. části tr. z., na které zákon stanovil trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasně odnětí svobody, jehož dolní hranice činila nejméně 10 let. Prokurátor mohl rozhodnout, že přípravné řízení bude také konáno i u ostatních činů podle hlavy I. trestního zákona, tj. trestných činů proti základům a bezpečnosti republiky a proti obraně vlasti, a dále i u trestných činů nepřežázení a neoznámení trestného činu podle hlavy I. zvláštní části trestního zákona a o nadřování jim a spolčení a podněcování k nim.

Tento úkol, tj. mít přehled o osobách zatčených a vzatých do vazby, o délce trvání vazeb a prodlužování vazeb a o podaných trestních oznámeních na osoby ve vazbě, tato oddělení plnila nebo se jej alespoň plnit snažila. Nutno však zdůraznit, že šlo o úkoly vysloveně formální, které měly vyvolat pouze zdání, že se postupuje v souladu se zákonem. Proto i prokurátoři těchto oddělení svým postupem hrubým způsobem porušovali zákon (trestní řád), protože neplnili své zákonné povinnosti a nevyvozovali odpovědnost proti těm, kdo zákon porušovali. Pokud na některé „nedostatky“ na pravidelných měsíčních poradách mimořádně upozornili (viz poznámka⁵), byli svými nadřízenými poučováni o tom, že neznají podrobnosti případu, nedosáhli ještě úrovně příslušníků StB a že rozhodujícím názorem je názor velitele StB nebo ministra národní bezpečnosti. Takové závěry nečinil ministr národní bezpečnosti, ale státní prokurátor dr. Bohumil Ziegler.

Tato tvrzení je možno prokázat alespoň některými z mnoha zjištěných faktů.

Na poradě prokurátorů zvláštních oddělení prokuratury dne 8. 1. 1952 (porady pravidelně řídil státní prokurátor a zúčastňovali se jich zástupci Ministerstva národní bezpečnosti – Kolář, Miller, Moučka, Konrád, Pavlíček, Štern) bylo upozorňováno na skutečnost, že o prodlužování vazeb je rozhodováno [spr. rozhodováno] až po uplynutí vazební lhůty a že žádosti o prodloužení jsou odůvodňovány nic neříkajícími všeobecnými údaji, jakož i na to, že StB nehlásí zatčené a zadržené osoby. Dr. Ziegler uzavřel projednávání tohoto bodu tím, že vyzval přítomné zástupce MNB, aby příslušníci StB „přímou kritikou prokurátorů pomáhali ke zlepšení a zkvalitnění práce prokurátorů ve zvláštních odděleních“.

K důležité „dohodě“ došlo na poradě dne 4. 3. 1952. Podle ní musí otázku dalšího trvání vazby posuzovat prokurátor zvláštního oddělení a krajský velitel StB, a v případě, že se nedohodnou, rozhodne o vazbě velitel StB a o vazbách přesahující[ch] pět měsíců ministr národní bezpečnosti. V této souvislosti je třeba upozornit na výnos Ministerstva spravedlnosti, který jakoukoliv ingerenci prokurátorů zvláštních oddělení do vyšetřování zakazoval.

Před zřízením zvláštních oddělení prokuratury byli totiž jmenováni tzv. styční prokurátoři, kteří měli formálně potvrzovat vzetí obviněného do vazby. Po zřízení zvláštních oddělení přestala mít tato úloha, jak prohlásil státní prokurátor dr. Ziegler, jakýkoliv smysl, takže první informaci, kterou [sic] prokurátor, který měl rozhodnout o způsobu vyřízení věci, obdržel až s trestním oznámením s návrhem na podání žaloby.

Prokurátoři zvláštních oddělení měli „přehled“ o vazbách jen u těch občanů, kteří jim byli orgány StB oznámeni, poněvadž neměli přístup do věznic. Počátkem roku 1952 sice vyvinuli určitou snahu o právo vstupu do věznic StB, ministr Kopřiva dokonce přislíbil vydat pro prokurátory zvláštních oddělení zvláštní průkazy opravňující je k tomuto vstupu, ale ty až do konce činnosti Státní prokuratury vydány nebyly. Proto se i stávalo, že prokurátor rozhodl o uvalení vazby na osobu na základě žádosti, která mu byla v důsledku instančního postupu doručena v době, kdy tato osoba byla již ze zadržení propuštěna.

Podle trestního řádu, o jehož nedemokratičnosti nelze mít žádných pochyb, měl o vazbě obviněného rozhodnout prokurátor ihned, a to pokud možno po jeho výslechu. Toto ustanovení zákona se zásadně neplnilo. Nebyl zjištěn ani jediný případ, v němž by prokurátor

⁵ Tak např. dne 14. 7. 1952 IX. oddělení sděluje hlavnímu veliteli StB, že nebyla předána k rozhodnutí o vazbě prokurátorovi orgánem StB Marie Horváthová, která byla zatčena 3. 12. 1950 (tedy za více jak 17 měsíců), a celá řada dalších osob. Státní prokurátor vzal dne 17. 11. 1951 do vazby J. Weisbergera a současně povolil, aby vazba byla vykonávána u KV StB Ústí nad Labem a lhůtu pro skončení vyšetřování stanovil do 31. 3. 1952. Když nebylo požadováno o prodloužení vazební lhůty a ani na obviněného podáno trestní oznámení, učinil prokurátor dotaz na stav věci a obdržel odpověď, že obviněný byl převezen z příkazu MNB – HS StB do Prahy, avšak ani provedeným šetřením do konce června se nepodařilo zjistit, kdy vůbec obviněný nalézá [sic]. Takový případ nebyl ojedinělý.

rozhodl o vazbě po výsledku zadržené osoby, ačkoliv takový postup by měl být pouze výjimkou, a nikoliv pravidlem.

Podle trestního řádu mohl prokurátor, bylo-li to nutné k zabezpečení úspěšného provedení trestního řízení, rozhodnout, aby se vazba po dobu nejnnutnější potřeby vykonávala u orgánů StB. K takovému příkazu docházelo zcela ojediněle, avšak všichni obvinění stíhaní Státní bezpečností byli umisťováni ve věznicích StB, i když zásadně měli vykonávat vazbu v soudních věznicích. Docházelo i k tomu, že věznice StB byly přeplněny, a proto bylo nutné obviněné stíhané orgány StB [sic] umístit ve věznicích soudních. Pro takový případ vydaly Ministerstvo spravedlnosti a Pověření spravedlnosti⁶ pokyn předsedům okresních a krajských soudů, podle nichž [spr. něhož] „jen orgánům StB přísluší výlučně o všech věcech těchto obviněných rozhodovat a po podání trestního oznámení státnímu prokurátorovi a po podání obžaloby soudci Státního soudu“. Vězeňský řád se proto na tyto osoby nevztahoval.

O zvláštních odděleních prokuratury při Ministerstvu národní bezpečnosti lze proto učinit následující závěry:

- 1) Do zvláštních oddělení prokuratur byli jmenováni prokurátoři po pověření orgány StB a se souhlasem ministra národní bezpečnosti. Tím byla dána záruka, že tito prokurátoři
 - a) nebudou zasahovat do trestního řízení konaného orgány StB,
 - b) budou tolerovat porušování zákonů,
 - c) nebudou prosazovat vyvozování odpovědnosti za porušení zákona,
 - d) nebudou uplatňovat práva, která prokurátorům dával tehdy platný řád.
- 2) Prokurátoři zvláštních oddělení
 - a) po obdržení návrhu StB na vzetí obviněného do vazby obviněného nevyslýchali, o vazbě rozhodovali bez spisového materiálu na podkladě všeobecného a stereotypně se opakujícího návrhu (např. obviněný je podezřelý z protistátní činnosti),
 - b) o vazbě museli rozhodnout v souladu s názorem velitele StB,
 - c) o prodloužení vazby museli rozhodnout v souladu s názorem vyšetřovatele StB, a nedošlo-li k dohodě, bylo závazné pro prokurátora stanovisko velitele KV StB a u dlouhou dobu trvajících vazeb stanovisko ministra národní bezpečnosti, takže jejich úkony byly čistě formální, které měly pouze vyvolat přesvědčení, že se postupuje v souladu se zákonem (běžně se těmto prokurátorům říkalo „razítkoví prokurátoři“).
- 3) Zvláštní oddělení prokuratur postupem času pořídilo pouze přehled osob vzatých do vazby, který však nikdy nebyl úplný a rovněž také nikdy neodpovídal skutečnosti.

V.

Personální obsazení Státního soudu od roku 1950 do zrušení Státního soudu k 31. 12. 1952 bylo následující:

I. Vedoucí pracovníci Státního soudu:⁷

dr. Richter [v orig. Richtr], Hugo	předseda Státního soudu	1950–1951–1952
dr. Černý, Václav	náměstek předsedy	1950–1951–1952
dr. Horňanský, Jaroslav	náměstek předsedy pro oddělení Brno	1950–1951–1952
dr. Bedrna, Karol	náměstek předsedy pro oddělení Bratislava	1950–1951–1952

⁶ Pozn. L. B.: Pověření spravedlnosti – ústřední orgány státní správy na Slovensku v letech 1944–1960 a 1964–1968, zřízené za Slovenského národního povstání jako výkonné orgány SNR. V čele pověření stáli pověřenci, tvořící sbor pověřenců – výkonný orgán SNR.

⁷ Pozn. L. B.: Všichni uvedení vedoucí pracovníci stáli v čele Státního soudu po celou dobu jeho existence.

II. Soudci Státního soudu:

jméno:	státní soudce v letech:			oddělení:	poznámka:
dr. Antl [František]	–	1951	–	Brno	v r. 1950 správce odd. Bratislava
dr. Baláš, Otakar	–	1951	1952	Praha	
dr. Bartůněk [Antonín]	–	–	1952	nezjištěno [Praha]	
dr. Bautz, Karel	–	1951	1952	Praha	
dr. Blecha, Ferd.[inand]	1950	1951	1952	Praha	
dr. Bobek, Mir.[oslav]	1950	–	–	Praha	
plk. dr. Breuer, Lad.[islav]	–	–	1952	Praha	
dr. Breyer, Štefan	1950	1951	1952	Bratislava	
dr. Brynda, Ladisl.[av]	1950	–	–	nezjištěno [Praha]	od r. 1951 soudce NS pro věci St. soudu
dr. Buzna, Jozef	–	1951	1952	Bratislava	
dr. Cincík [v orig. Cencík], Juraj	1950	1951	–	Bratislava	
dr. Červ, Václav	–	1951	1952	Brno	
dr. Dědourek, Jan	1950	1951	1952	Praha	
dr. Demczak, Jar.[oslav]	–	1951	1952	Brno	
dr. Dohnálková, Drahomíra	1950	1951	–	Brno	
dr. Dub, Mstislav	1950	1951	–	Bratislava	
pplk. dr. Filipovič [Josef]	–	1951	–	Praha	
dr. Filipovský, Jan	–	1951	1952	Praha	v r. 1950 prok. St. prok. a též ved. školy PŠP
dr. Flajzar, Štěpán	1950	1951	–	Brno	
dr. Fresl, Ant.[onín]	1950	1951	1952	Brno	
dr. Geisler, Jan	–	–	1952	nezjištěno [Brno]	
dr. Gemeiner, Vojt.[ech]	1950	1951	–	Bratislava	
dr. Hahn, Alfréd	1950	1951	1952	Brno	
dr. Hach	–	–	1952	Brno	
dr. Hamák, Václav	1950	1951	1952	Bratislava	
dr. Hartlová, Valerie [pro- vdaná Zieglerová]	–	1951	–	nezjištěno [Praha]	v r. 1950 prok. GP pro věci SP
dr. Hartych [Rudolf]	–	–	1952	Praha	v r. 1950, 1951 soudce NS pro věci St. soudu
dr. Höllander [v orig. Hollander], Mik.[uláš]	–	1951	–	Bratislava	
dr. Holub, Josef	–	–	1952	nezjištěno [Praha]	
dr. Hošek, Josef	–	1951	1952	Praha	
dr. Hrabal, Frant.[išek]	–	–	1952	Brno	
dr. Chvojka, Jan	1950	1951	–	Praha	
dr. Jílek, Čestmír	–	1951	1952	Praha	
dr. Kaláb, Zdeněk	1950	–	–	Praha	
dr. Káňa, Ferd.[inand]	–	–	1952	Brno	
dr. Kaplanová, Věra	–	–	1952	Praha	
dr. Karmazín, Václ.[av]	–	1951	1952	Praha	
dr. Kika, Arnošt	–	–	1952	Brno	

dr. Kepák, Jiří	–	–	1952	Brno	v r. 1950–51 st. prokurátor
dr. Klička, Václ.[av]	–	–	1952	Praha	
dr. Kočí, Josef	–	1951	1952	Praha	
škpt. dr. Kohout, Fr.[antišek]	–	1951	1952	Praha	
dr. Kokeš, Jarosl.[av]	1950	–	–	Praha	
dr. Kollárová [v orig. Kolá- rová], Běla	1950	1951	–	Praha	
dr. Korbuly, Pavol	1950	1951	1952	Bratislava	
dr. Kovařík [Otto]	1950	–	–	Praha	
dr. Kožoušek, St.[anislav]	–	1951	1952	Brno	
dr. Kubánek, Oldřich	–	–	1952	Brno	
dr. Kučera [Josef]		nezjiš- zjiš- těno		Brno	
dr. Labský, Luděk [v orig. Zdeněk]	1950	–	–	Praha	
dr. Lišková, Ant.[onie]	–	1951	1952	Praha	
dr. Málková, Milada	1950	1951	–	Praha	
dr. Mühlstein, Miloš	–	1951	1952	Brno	
dr. Murgaš, Frant.[išek]	–	1951	–	Bratislava	
dr. Novák, Jarosl.[av]	1950	1951	1952	Praha	
dr. Ondráček, Zd.[eněk]	–	1951	1952	Brno	
dr. Opěla, Vítězsl.[av]	–	–	1952	Praha	
dr. Ottingerová, Vl.[asta]	–	–	1952	Bratislava	
dr. Pastorek, Jar.[oslav]	–	–	1952	nezjištěno [Brno]	
dr. Patzák, Evžen	1950	1951	–	Praha	
dr. Pavelka, Emil	–	1951	–	Brno	
dr. Pavelka, Jozef	1950	1951	1952	Bratislava	
dr. Pelhřimovský, Eduard	1950	1951	1952	Praha	odvolán pro nespo- lupráci s StB
dr. Petráš, Ludovít	–	–	1952	Bratislava	
dr. Piak, Antonín	1950	1951	1952	Brno	
dr. Podčepický, Vl.[adimír]	1950	1951	1952	Praha	
dr. Polák, Josef	–	1951	–	Brno	
dr. Prášek, Josef	1950	1951	–	Brno – Praha	odvolán pro nespo- lupráci s StB
dr. Přádný, Jindř.[ich]	1950	–	–	Praha	od r. 1951 soudce NS pro věci St. soudu
dr. Ritt, Ruggero [v orig. Rugero]	1950	1951	–	Praha	odvolán pro nespo- lupráci s StB
dr. Ronchetti, Andr.[ej]	–	1951	–	Bratislava	
dr. Rudý, Vojtěch [pův. jm. Roth, Benjamin]	1950	1951	1952	Praha	
dr. Řehák, Jan	1950	1951	–	Praha	odvolán pro nespo- lupráci s StB
dr. Řezníček, Old.[řich]	–	1951	–	Brno	
dr. Seifert, Josef	–	–	1952	nezjištěno [Praha]	
dr. Scheuer, Ervín	1950	1951	–	Brno	

dr. Scheybal, Jar.[oslav]	1950	1951	–	Praha	
dr. Siegl, Vlad.[imír]	1950	1951	1952	Praha	
dr. Smutný, Bohuslav [v orig. Bohum.]	–	–	1952	Brno	
dr. Solnař, Jiří	1950	1951	–	Praha	odvolán, zatčen a odsouzen pro odmítnutí pokynu dr. Kloše k uložení vysokých trestů
dr. Stýblo, Fr.[antišek]	–	1951	1952	Praha – Brno	
pplk. dr. Suchomel, František	–	–	1952	Praha	
dr. Šajban, Ján	–	1951	–	Bratislava	
dr. Šebek, Ladisl.[av]	–	–	1952	Praha	
dr. Škarba [v orig. Škarba], Imrich	–	1951	1952	Bratislava	
pplk. dr. Štella [v orig. Štella], Jiří	–	1951	1952	Praha	
dr. Tolar, Jan	–	1951	–	Praha	od r. 1952 prok. St. prokuratury
dr. Tomáško, Vilém	–	1951	1952	Brno	
dr. Trattnerová, Alžběta	–	1951	1952	Bratislava	v r. 1952 prok. St. prokuratury
dr. Trudák, Karel	1950	1951	–	Brno	
dr. Turčan, Domin.[ik]	–	1951	1952	Bratislava	
škpt. dr. Válek ⁸ , Ed.[uard]	–	1951	1952	Praha	
dr. Vaněček, Petr	1950	–	–	Praha	
dr. Vaněk, Jan	–	–	1952	Praha	
dr. Vítek, Pavel	1950	1951	–	Praha	
dr. Vladík, Frant.[išek]	1950	–	–	Praha	
dr. Vlk [Vratislav]	–	–	1952	Praha	
dr. Vokál, Jarosl.[av]	–	1951	1952	Praha – Brno	
dr. Yi Nin Tschaen, Pavel ⁹	–	–	1952	Praha	
dr. Zamboj, Sabo [též Samo]	1950	1951	–	Bratislava	
dr. Zavoral, Jan	1950	1951	1952	Praha	

VI.

Personální obsazení [funkce] generálního prokurátora a jeho náměstka pro věci Státní prokuratury, předsedy Nejvyššího soudu a jeho náměstka pro věci Státního soudu, ministra spravedlnosti a jeho náměstka pro věci Státní prokuratury a Státního soudu bylo následující:

generální prokurátor:	dr. Lorek, Ladislav
náměstek gen. prokurátora:	[dr.] Aleš, Václav
předseda Nejvyššího soudu:	dr. Daxner, Igor
náměstek předsedy:	dr. Bartoš, Stanislav
ministr spravedlnosti:	dr. Čepička, Alexej – do května 1950 dr. Rais, Štefan – od května 1950
náměstek ministra:	dr. Klos, Karel

⁸ Pozn. L. B.: Původním jménem Weil.

⁹ Pozn. L. B.: Dřívější jméno dr. Pavla Vítka po jednom z rodičů.

VII.

Agenda Státní prokuratury a Státního soudu se stále rozšiřovala, a přestože personální obsazení bylo postupně posilováno, a to zejména o absolventy právnické školy pracujících (PŠP), neprobíhalo trestní řízení takovou rychlostí, jak to bylo vyžadováno ministrem národní bezpečnosti, ministrem spravedlnosti a Komunistickou stranou. Proto v dubnu 1951 vypracoval kádrový odbor Ministerstva spravedlnosti pro ministra spravedlnosti návrh, aby pro výpomocnou práci u Státní prokuratury a Státního soudu byli ustanoveni další prokurátoři a soudci z krajských a okresních prokuratur a soudů. Převážně šlo o absolventy PŠP. Příkladmo byli navrženi tito pracovníci justice:

Prokurátoři:

Praha

dr. Vařečka, Bohumil (PŠP), náměstek okresního prokurátora Praha
dr. Stýblo, Antonín (PŠP), okresní prokurátor Kladno [jinde Kutná Hora]
dr. Janouš, Emanuel (PŠP), okresní prokurátor

České Budějovice

dr. Mika, Stanislav (PŠP), okresní prokurátor Třeboň
dr. Boček, Otomar, prokurátor Krajské prokuratury

Plzeň

dr. Zábranský, František (PŠP), krajský prokurátor

Liberec

dr. Suchý, Oldřich, okresní prokurátor Jilemnice
dr. Veselý, Vladimír, okresní prokurátor Česká Lípa

Ústí nad Labem

dr. Martan, Vilém (PŠP), prokurátor Krajské prokuratury
dr. Lhotský, Karel (PŠP), prokurátor Okr. prokuratury Duchcov

Hradec Králové

dr. Litera, Josef (PŠP), okresní prokurátor Náchod

Pardubice

dr. Petrovický, Jan, správce Okresní prokuratury Chrudim

Jihlava

dr. Kropáček, Jindřich (PŠP), náměstek krajského prokurátora
dr. Nebl, Jan (PŠP), okresní prokurátor Jihlava

Brno

dr. Burget, Josef (PŠP), okresní prokurátor Boskovice
dr. Mendl, Rudolf (PŠP), okresní prokurátor Svitavy

Gottwaldov

dr. Chmelař, Rudolf (PŠP), okresní prokurátor Holešov
dr. Klang, Vladimír, okresní prokurátor Kojetín

Ostrava

dr. Vašíček, Antonín (PŠP), okresní prokurátor Ostrava

Bratislava

dr. Svoboda, Ladislav, okresní prokurátor Trenčín
dr. Šiška, Ján (PŠP), prokurátor Okr. prokuratury Pezinok

Nitra

dr. Valent, Štefan, krajský prokurátor
dr. Krajčo, Michal, náměstek krajského prokurátora

Banská Bystrica

dr. Tomček [i Tomšek], Jozef (PŠP), okresní prokurátor Zvolen

Žilina

dr. Sásik, Juraj (PŠP), prokurátor Krajské prokuratury

Košice

dr. Bugno [Anton] (PŠP), krajský prokurátor
dr. Bekényi, Štefan, náměstek krajského prokurátora

Prešov

dr. Mikuláš, Rudolf (PŠP), náměstek krajského prokurátora
dr. Králik, Barnabáš, okresní prokurátor Michalovce

Soudci:

Praha

dr. Válková, Olga, soudkyně Krajského soudu
dr. Bičovský, Jaroslav, správce Okresního soudu Kladno

České Budějovice

dr. Vokurka, Ferdinand, soudce Krajského soudu
dr. Tanzer, Lev, soudce Okresního soudu Č. Budějovice

Plzeň

dr. Komers, Jindřich, předseda Okresního soudu Rokycany

Ústí nad Labem

dr. Libiger, František, soudce Krajského soudu

Hradec Králové

dr. Jelínek, Jiří, Okresní soud Vrchlabí
dr. Rybáček, Jaroslav, Okresní soud Nový Bydžov

Pardubice

dr. Polehla, Jiří, předseda Okresního soudu Pardubice
dr. Vokroj, Josef, správce Okresního soudu Vysoké Mýto

Jihlava

dr. Kaupa, Jindřich, soudce Krajského soudu

Brno

dr. Ševčík, Bohuslav, soudce Krajského soudu

Olomouc

dr. Karpíšek, Antonín, předseda Okresního soudu Hranice

Ostrava

dr. Vladík, František, soudce Krajského soudu
dr. Tinger, Vladimír, předseda Okresního soudu Hlučín

Bratislava

dr. Škarba, Imrich, předseda Okresního soudu Bratislava

Nitra

dr. Zamboy [Sabo], předseda Krajského soudu
dr. Lišková, Antonie, předsedkyně Okresního soudu Prievidza

Banská Bystrica

dr. Joža, Mikuláš, předseda Krajského soudu
dr. Kelemen, Vojtech, soudce Krajského soudu

Košice

dr. Satzke, František, předseda Krajského soudu
dr. Halaša, Ludovít, předseda Okresního soudu Košice
dr. Lom, František, soudce Krajského soudu
dr. Kovalčík, Ladislav, předseda Okresního soudu Prešov.

Poznámka: U soudců nebylo zjištěno, kteří z nich byli absolventy PŠP.

VIII.

Zvláštní pozornost byla věnována výběru prokurátorů pro důležité politické procesy a procesy veřejné. Pro tyto zvláště pečlivě organizované procesy byli z řad prokurátorů v březnu 1952 kladně prověřeni:¹⁰

[dr.] Aleš, Václav, náměstek generálního prokurátora
dr. Urválek, Josef, krajský prokurátor v Českých Budějovicích
dr. Kolaja, Miroslav, prokurátor Státní prokuratury v Praze
dr. Matušinská, Ludmila, prokurátorka Státní prokuratury v Praze
dr. Lexa, František, instruktor PŠP
dr. Eichler, Emil, náměstek státního prokurátora, oddělení Brno
dr. Handl, Josef, prokurátor Státní prokuratury, oddělení Brno
dr. Zábranský, František, krajský prokurátor v Plzni
dr. Řáda, Jiří, krajský prokurátor v Brně
dr. David, Jaroslav, prokurátor Generální prokuratury pro věci Státní prokuratury
dr. Holubec [Ladislav], prokurátor Generální prokuratury pro věci Státní prokuratury
dr. Kraus [František], prokurátor Generální prokuratury pro věci Státní prokuratury
dr. Feješ, Ján, náměstek státního prokurátora, oddělení Bratislava
dr. Bugno, Antonín, krajský prokurátor v Košicích
dr. Šubert, Ladislav, prokurátor Státní prokuratury, oddělení Bratislava
dr. Gešo, Ladislav, krajský prokurátor v Banské Bystrici.

Pro zvláštní školení vybraných kádrů pro důležité politické procesy byli dále doporučení:

dr. Samek, Jan, okresní prokurátor v Děčíně
dr. Červený, Karel, okresní prokurátor v Sušici
dr. Navrátil, Alois, okresní prokurátor v Opavě
dr. Snášel, Alois, okresní prokurátor v Hradci Králové
dr. Omelka, František, prokurátor Stát. prokuratury, odd. Bratislava
dr. Ozimy, Štefan, ref. kádr. oddělení Pověřenectva spravedlnosti.

Rovněž Státní soud věnoval důležitým politickým a veřejným procesům velikou pozornost. Plán úkolů Státního soudu na rok 1952 ukládal soudcům Státního soudu, aby

¹⁰ Pozn. L. B.: Za základ seznamu autoři studie nepochybně vzali Seznam prokurátorských a soudcovských kádrů pro mimořádné procesy ze 7. 3. 1952, jehož text je otištěn jako dokument č. 3 v této knize.

- měli úzký a stálý styk od podání žaloby s prokurátorem a vyžadovali si od něho situační zprávy o celkových politických a hospodářských poměrech v kraji, popř. v okrese nebo místě,
- připravovali procesy s místními veřejnými politickými činiteli v rámci okresu, popř. kraje nebo i centrálních složek,
- pečlivě připravovali proces v kostce (viz poznámka¹¹) s celým senátem,
- uzavřeli socialistické závazky, že ve stanovených lhůtách prostudují práce sovětské justice a právní vědy o zkušenostech Sovětského svazu v boji proti kontrarevolučním živlům,
- vybavili dělnické soudce (absolventy PŠP) znalostmi a zkušenostmi Státního soudu atd.

IX.

Prokurátoři Generální prokuratury pro věci Státní prokuratury a Státního soudu:

- dr. Lorek, Ladislav – generální prokurátor
 [dr.] Aleš, Václav – náměstek generálního prokurátora, později generální prokurátor
- dr. Bednařík, Miroslav
 dr. Bláha, František – též prokurátor Stát. prokuratury, odd. Praha
 dr. Čadek, Jan
 dr. Čermák, Emil
 dr. Čimbura, Emanuel
 dr. David, Jaroslav – též prokurátor Stát. prokuratury, odd. Praha [naše zdroje dokládají jeho činnost pouze v oddělení Brno]
 dr. Eichler, Emil – též náměstek stát. prokurátora, oddělení Brno
 dr. Haneška, Vlastimil – též prokurátor Stát. prokuratury, odd. Praha
 dr. Hloušek [Eduard] – též prokurátor Stát. prokuratury, oddělení Brno
 dr. Hartlová-Zieglerová, Valerie – též soudkyně Státního soudu, oddělení Praha
 dr. Herzl [v orig. Hercl] [Jan] – též prokurátor Státní prokuratury, oddělení Praha [?]
 dr. Hlaváček, Václav
 dr. Holubec [Ladislav]
 dr. Hruban, Zdeněk
 dr. Janda, František – též prokurátor Státní prokuratury, oddělení Praha
 dr. Juřena, Rudolf – též vedoucí kádr. odd. Ministerstva spravedlnosti
 dr. Koubková, Zdeňka
 dr. Kraus [František]
 dr. Kučera, Josef
 dr. Novák, Jaroslav – též soudce Státního soudu, oddělení Praha
 dr. Nový, Zdeněk – též prokurátor Státní prokuratury, odd. Brno
 dr. Polačko
 dr. Prokop, Jaromír – též vedoucí kádr. odd. Ministerstva spravedlnosti
 dr. Příbylová, Anna – též prok. Státní prokuratury, odd. Praha
 dr. Rusko, Ján – též prokurátor Stát. prokuratury, odd. Bratislava
 dr. Urválek, Josef – též prokurátor Stát. prokuratury, odd. Praha
 dr. Vašák [Karel]
 dr. Vedral, Jaroslav

¹¹ Proces v kostce spočíval v tom, že se před hlavním líčením sešel předseda senátu (také celý senát), prokurátor a zástupce StB, aby připravili hlavní líčení. Na těchto „poradách“ se projednávaly otázky, které budou položeny obviněným a které připravila StB, a StB také informovala předsedu senátu a prokurátora, jak jsou obžalování připraveni na odpovědi tzv. udržovacími výslechy (naučením se odpovědi nazpaměť).

dr. Vieska, Juraj – též prokurátor Stát. prokuratury, odd. Praha
 dr. Zítek, Rudolf.

Prokurátory Generální prokuratury pro věci Státní prokuratury a Státního soudu byli postupně jmenováni ti, kteří se „osvědčili“ na Státní prokuratuře, respektive na Státním soudě, a dále absolvovali PŠP.

X.

Soudci Nejvyššího soudu pro věci Státního soudu:

dr. Daxner, Igor	– předseda Nejvyššího soudu		
dr. Bartoš, Stanislav	– náměstek předsedy Nejvyššího soudu pro věci Státního soudu		
dr. Brunclík [Ladislav]	1950	–	–
dr. Brynda, Ladislav	–	1951	1952 v r. 1950 soudce Státního soudu
dr. Burda [František]	1950	1951	1952
dr. Čechelský	1950	1951	–
dr. Černý, Václav	–	–	– od r. 1953, do r. 1952 náměstek předsedy Státního soudu
dr. Doškář [Josef]	1950	1951	1952
dr. Felber [Ján]	1950	1951	–
dr. Flajzar, Štěpán	–	–	1952 do r. 1951 soudce Stát. soudu
dr. Görner, Vojtěch	1950	1951	1952 i v r. 1953
dr. Hartych [Rudolf]	1950	1951	– od r. 1952 soudce Stát. soudu
dr. Houška [Miroslav]	1950	1951	–
dr. Havlíček [Josef]	1950	1951	1952
dr. Heller	1950	1951	1952
dr. Karmazín, Václav	–	1951	– od r. 1952 soudce Stát. soudu
dr. Karpíšek, Antonín	1950	1951	1952 i v r. 1953
dr. Kizlinková, Věra	–	1951	–
dr. Krajíček [František]	1950	1951	1952
dr. Králík, Barnabáš	–	–	1952 i v r. 1953
dr. Kroupa [Jaroslav]	–	1951	–
dr. Křepela, Jan	1950	1951	1952 i v r. 1953
dr. Malý, Ladislav	1950	1951	1952 i v r. 1953
dr. Michal, Václav	1950	1951	1952 i v r. 1953
dr. Nahodil [František]	1950	1951	1952
dr. Novák, Jaroslav	–	–	– od r. 1953, do r. 1952 soudce Stát. soudu
dr. Patschová, Věra	–	1951	–
dr. Paukner [Jaroslav]	1950	1951	1952
dr. Podčepický, Vlad.[imír]	–	–	– od r. 1953, do r. 1952 soudce Stát. soudu

dr. Přádný, Jindřich	–	1951	–	v r. 1950 soudce Stát. soudu
dr. Richter [v orig. Richtr], Hugo	–	–	–	od r. 1953, do r. 1952 předseda Stát. soudu
dr. Rolenc, Oldřich	1950	1951	1952	
dr. Sedláček, Vojtěch	1950	1951	1952	i v r. 1953
dr. Stýblo, František	–	–	–	od r. 1953, do r. 1952 soudce Stát. soudu
dr. Szabo [Dezider]	1950	1951	1952	
dr. Šidlichovský	1950	1951	1952	i v r. 1953
dr. Štěpánek, Jan	1950	1951	–	
dr. Vališ [Bohuslav]	1950	1951	–	
dr. Vích [Jan]	–	1951	–	
dr. Výborný	–	1951	1952	i v r. 1953
dr. Wagner, Eugen	1950	1951	1952	i v r. 1953

Odkaz na r. 1953 má poukázat na skutečnost, že zrušení Státního soudu nemělo žádný vliv na personální obsazení Nejvyššího soudu pro věci Státního soudu. Naopak Nejvyšší soud byl doplněn „nejosvědčenějšími“ soudci zrušeného Státního soudu.

XI.

Absolventi právnické školy pracujících (sami si říkali dělničtí prokurátoři), ačkoliv byli prakticky bez právnického vzdělání a bez jakékoliv justiční praxe, byli dosazováni na nejdůležitější místa jak na prokuratury, tak i u soudů. Ti se však s dosaženým stavem nespokojili. Ve dnech 21. a 22. 4. 1952 zorganizovali konferenci dělnických prokurátorů a tam vznesli k ÚV KSČ a ministrové spravedlnosti následující požadavky:

- 1) Přednostou odboru pro dohled nad soudy a prokuraturami Ministerstva spravedlnosti jmenovat dělnického prokurátora Jaroslava Davida, současného referenta Generální prokuratury.
- 2) Přednostou oddělení pro věci odborně trestní na Ministerstvu spravedlnosti jmenovat dělnickou prokurátorku Vlastu Křivou, dosavadní okresní prokurátorku v Poděbradech.
- 3) Přednostou oddělení trestní kontroly na Ministerstvu spravedlnosti jmenovat dělnického prokurátora Josefa Literu, okresního prokurátora v Náchodě.
- 4) Okresním prokurátorem v Praze jmenovat Eduarda Švacha, který projde před nástupem do funkce kratší praxí.
- 5) Do oddělení na Ministerstvu spravedlnosti, která musí vést dělničtí prokurátoři, jmenovat Josefa Černého a Aloise Bortla.
- 6) Dosavadního přednostu kádrového odboru na Ministerstvu spravedlnosti, dělnického prokurátora Miroslava Kolaju, jmenovat na místo náměstka státního prokurátora a na jeho místo jmenovat dělnického prokurátora Václava Hornofa, dosavadního referenta střediska dělnických kádrů.
- 7) Na místo přednosty legislativního odboru Ministerstva spravedlnosti jmenovat prokurátora Karla Siegla, dosavadního krajského prokurátora v Olomouci, a na jeho místo jmenovat dělnickou prokurátorku Ludmilu [v orig. Lídu] Brožovou, dosavadní prokurátorku Státní prokuratury.

- 8) Za náměstka státního prokurátora jmenovat dělnického prokurátora Miroslava Vrátného, okresního prokurátora v Jáchymově, a na jeho místo jmenovat dělnického prokurátora Václava Šáňu.
- 9) Odvolat a penzionovat generálního prokurátora dr. Ladislava Lorka a vedením Generální prokuratury pověřit náměstka Václava Aleše a na jeho místo jmenovat dělnického prokurátora Jindřicha Kropáčka, dosavadního krajského prokurátora v Jihlavě.
- 10) Náměstkem velitele SVS jmenovat dělnického prokurátora Jana Janouše, okresního prokurátora v Litoměřicích, a za vedoucího kádrového oddělení SVS jmenovat dělnického soudce Jana Poustevského, působícího na praxi u Krajského soudu v Brně.
- 11) Vedoucím oddělení pro Státní prokuraturu jmenovat dělnického prokurátora Miroslava Bednaříka, okresního prokurátora ve Znojmě, a vedoucím oddělení pro trestné činy proti republice jmenovat Jana Šafaříka, který v současné době byl na praxi u Krajské prokuratury v Pardubicích.
- 12) Konečně bylo žádáno, aby ředitelem Právnického ústavu Ministerstva spravedlnosti byl jmenován dělnický prokurátor Karel Červený, dosavadní okresní prokurátor v Sušici.

Není bez zajímavosti, že zapomenuto nebylo ani na obsazení uvolněných funkcí. Ponevadž absolventi PŠP již rozhodující funkce v resortu justice zastávali, bylo navrhováno, aby uvolněná místa byla obsazena z řad budoucích absolventů dalšího běhu PŠP.

XII.

Zásadně mylné jsou představy, že zrušením Státní prokuratury a Státního soudu k 31. 12. 1952 se zmírnily represálie a perzekuce. Přenesením činnosti Státní prokuratury a Státního soudu na krajské prokuratury a krajské soudy se změnila pouze forma organizační, a nikoliv obsahová. Na přenesení agendy Státní prokuratury a Státního soudu do krajů byla provedena velmi pečlivá a dlouhodobá příprava, a to jak instruktážní, tak i organizační a personální. Příprava se konala v úzké součinnosti vedení Státní prokuratury, Státního soudu a Hlavní správy StB.

Již na poradě vedení Státní prokuratury a Státního soudu dne 28. 4. 1952 dr. Ziegler a dr. Richtr zdůraznili, že

- ve všech krajích se v měsíci květnu uskuteční instruktáže soudců a prokurátorů pověřených spoluprací se Státní prokuraturou a Státním soudem při přenesení státobezpečnostní agendy do krajů. Instruktáže svolávají krajské prokurátory, kteří na ně přizvou velitele Státní bezpečnosti a velitele „šestky“,
- oddělení Státní prokuratury z řad prokurátorů ve zvláštních odděleních a Státního soudu určí sbor instruktorů, kteří přenesou zkušenosti do krajů a zjistí dosavadní linii obou úřadů,
- instruktoři budou spolupracovat při zpracovávání žalob a rozsudků.

Po společné instruktáži byly provedeny zvlášť instruktáže pro prokurátory a pro soudce. Zúčastnili se jich velitelé Státní bezpečnosti, velitelé šestek a prokurátory zvláštních oddělení. Pro tyto instruktáže byly stanoveny následující zásady:

- 1) Je nutné zásadně trvat na tom, aby prokurátor vešel ve styk se Státní bezpečností ještě před podáním trestního oznámení, a v případě potřeby musí prokurátor pomoci orgánu Státní bezpečnosti při koncipování trestního oznámení. Po dodání trestního oznámení musí být prokurátor v nejužším styku s velitelem „šestky“ nebo orgánem, který vedl vyšetřování.

Obsah žaloby projedná prokurátor před jejím podáním soudu s orgánem Státní bezpečnosti, který vedl vyšetřování. Spolupráci se Státní bezpečností je nutno prohlubovat a zlepšovat.

Ve zvlášť významných věcech je nutno požadovat, aby též předseda senátu byl informován o obsahu trestné činnosti ještě před podáním trestního oznámení.

- 2) Před podáním obžaloby prokurátor a při publikaci obžaloby předseda senátu si informativně vyslechnou obviněné (nutno podotknout, že šlo o čistě formální úkon; prokurátor položil obviněnému otázku, zda se cítí vinen, a zaprotokoloval buď ano, částečně, nebo ne, a tím pokládal informativní výslech za skončený). Obdobně postupoval předseda senátu.
- 3) Od Státní bezpečnosti je nutno vyžadovat trestní oznámení dvojmo. Prostudují si jej instruktoři Státní prokuratury a Státního soudu a teprve poté budou spisy s trestním oznámením přiděleny ke zpracování.
- 4) Žalobu zpracuje instruktor ve spolupráci s pověřeným prokurátorem. Je nutné, aby instruktor zpracoval zejména politickou koncepci a právní kvalifikaci trestné činnosti.
- 5) Prokurátor společně s předsedou senátu připraví v každé významnější věci plán procesu.
Nutno dbát toho, aby každý proces byl připraven na společné poradě konané v přítomnosti všech soudců senátu, prokurátora, orgánu Státní bezpečnosti, případně orgánu lidové správy a strany (proces v kostce). Konání procesu v kostce se stanoví jako zásada pro všechny projednávané případy.
- 6) Je třeba zajistit aktivitu členů senátu a prokurátora během celého hlavního líčení. Formou procesu je zásadně smíšený proces, při němž předseda senátu provádí výslechy, prokurátor zasahuje, kdy je toho zapotřebí, a činí politické závěry. Rovněž usvědčení obviněného je věcí prokurátora.
- 7) Porada senátu o rozsudku je věcí soudu, ale prokurátor se porady zúčastní ve všech případech, kdy jej o to předseda senátu požádá.
- 8) Po každém procesu je nutné provést jeho vyhodnocení za účasti celého senátu, prokurátora, orgánu Státní bezpečnosti, lidosprávy a strany.
- 9) Propagační využití procesu je věcí Ministerstva spravedlnosti; spolupráce soudu, prokurátora a krajských činitelů se předpokládá.
- 10) Obhájcům musí být věnována větší pozornost. Před konáním hlavního líčení musí předseda senátu instruovat obhájce o případu a seznámit jej s politickými a věcnými důvody, které vedly k obžalobě.

XIII.

Před uvedenou instruktáží a organizační přípravou byla počátkem dubna 1952 provedena příprava i personální. Kádrový a kontrolní odbor Ministerstva spravedlnosti a kádrový a kontrolní odbor Pověřenectva spravedlnosti navrhly pro zpracování přenášené agendy ze Státního soudu do krajů prokurátory a soudce (převážně absolventy PŠP), a to zejména:

Praha

Adamec, Jaroslav, náměstek krajského prokurátora (PŠP)

Švach, Eduard, okresní prokurátor, Praha (PŠP)

dr. Hruban, Zdeněk, okresní prokurátor, Benešov

Holar, Jindřich, okresní prokurátor, Kladno (PŠP)

Večaj, Boleslav, okresní prokurátor, Příbram (PŠP)

Stýblo, Antonín, okresní prokurátor, Kutná Hora (PŠP)

dr. Polák, Ladislav, krajský prokurátor

Volf, Heřman, předseda Krajského soudu (PŠP)
dr. Navrátil, Jan, soudce Krajského soudu
dr. Kratochvíl, Václav, náměstek předsedy Krajského soudu
Kubánek, Oldřich, předseda Okresního soudu Mladá Boleslav (PŠP)
Poustevský, Josef, předseda Okres. soudu Nymburk (PŠP)
Müller, Václav, předseda Okresního soudu Český Brod (PŠP)
dr. Opěla, Vítězslav, soudce Krajského soudu

České Budějovice

dr. Urválek, Josef, krajský prokurátor
Kraft, Jaroslav, okresní prokurátor, Tábor (PŠP)
Zárybnický, František, okresní prokurátor, Prachatice (PŠP)
Dědek, Břetislav, okresní prokurátor, Český Krumlov (PŠP)
Kapoun, Karel, správce Krajského soudu (PŠP)
Malík, Karel, předseda Okresního soudu České Budějovice (PŠP)
Trojan, František, předseda Okresního soudu Strakonice (PŠP)
Jandák, Jan, předseda Okresního soudu Vimperk (PŠP)
dr. Zarda, Josef, soudce Okresního soudu Tábor

Plzeň

Zábranský, František, krajský prokurátor (PŠP)
Brožová-Polednová, Ludmila, okresní prokurátorka, Rokycany (PŠP)
Červený, Karel, okresní prokurátor, Sušice (PŠP)
Havlíček, Václav, okresní prokurátor, Klatovy (PŠP)
dr. Herger, František, okresní prokurátor, Plzeň
Tlapák, Miroslav, předseda Okresního soudu Plzeň (PŠP)
dr. Komers, Jindřich, předseda Okresního soudu Rokycany
Vojáček, Václav, předseda Okresního soudu Sušice (PŠP)
Grebeníček, Josef, předseda Okresního soudu Tachov

Karlovy Vary

Jandura, Václav, okresní prokurátor, Sokolov (PŠP)
Fiala, Stanislav, okresní prokurátor, Cheb (PŠP)
Vrátný, Miroslav, prokurátor Krajské prokuratury (PŠP)
dr. Švejkovský, Hynek, soudce Krajského soudu
Šebek, Ladislav, Okresní soud Karlovy Vary (PŠP)
Trtík, Antonín, předseda Okresního soudu Mariánské Lázně (PŠP)

Ústí nad Labem

Hlaváček, Oldřich, krajský prokurátor (PŠP)
Janouš, Jan, okresní prokurátor, Litoměřice (PŠP)
Balvín, Jaroslav, okresní prokurátor, Most (PŠP)
dr. Vašata [Adolf], správce Krajského soudu
Číhal, Zdeněk, předseda Okresního soudu Žatec (PŠP)
dr. Škorpil, Ladislav, soudce Krajského soudu
dr. Klička, Václav, soudce Okresního soudu Chomutov
Ulman, Jaroslav, předseda Okresního soudu Ústí nad Labem (PŠP)

Liberec

Nepomucký, Václav, krajský prokurátor (PŠP)
Kosík, Antonín, okresní prokurátor, Liberec (PŠP)
Svoboda, Josef, okresní prokurátor, Nový Bor (PŠP)
dr. Turek, Josef, náměstek krajského prokurátora

dr. Sedláček, Stanislav, správce Krajského soudu
dr. Dosoudilová, Růžena, náměstkyně předsedy Krajského soudu
dr. Valenta, Karel, předseda Okresního soudu Jablonec n. Nisou

Hradec Králové

Placr, Jaroslav, krajský prokurátor (PŠP)
Snášel, Alois, okresní prokurátor, Hradec Králové (PŠP)
Bloch, Leo, okresní prokurátor, Jičín (PŠP)

Hlavička, Jan, předseda Krajského soudu (PŠP)
dr. Kejzlar, Karel, předseda Okresního soudu Hradec Králové
dr. Smola, Bohumil, soudce Okresního soudu Trutnov

Pardubice

Goldšmíd, Ferdinand, krajský prokurátor (PŠP)
Brtek, Josef, okresní prokurátor, Přelouč (PŠP)
Schlégl, Jaromír, okresní prokurátor, Pardubice (PŠP)
Stýblová, Marie, okresní prokurátorka, Čáslav (PŠP)

dr. Medek, Vladimír, soudce Krajského soudu
Zálešák, Pavel, předseda Okresního soudu Chrudim (PŠP)
Mlčák, Rudolf, předseda Okresního soudu Přelouč (PŠP)
dr. Vokroj, Josef, předseda Okresního soudu Vysoké Mýto

Jihlava

Kropáček, Jindřich, krajský prokurátor (PŠP)
dr. Coufal, Zdeněk, okresní prokurátor, Havlíčkův Brod
Cebák, Vlastimil, okresní prokurátor, Pelhřimov (PŠP)

Babor, Bedřich, předseda Okresního soudu Havlíčkův Brod (PŠP)
dr. Kozlanský, Jan, předseda Krajského soudu
dr. Schopf, Jan, předseda Okresního soudu Moravské Budějovice

Brno

Řáda, Jiří, krajský prokurátor (PŠP)
Něbl, Jan, náměstek krajského prokurátora (PŠP)
dr. Holík, Jindřich, prokurátor Okresní prokuratury Brno
dr. Herc, Miroslav, prokurátor Okresní prokuratury Brno
Bruna, Josef, okresní prokurátor, Tišnov (PŠP)

Helešic, František, předseda Okresního soudu Brno (PŠP)
Prokop, Jakub, předseda Okresního soudu Znojmo (PŠP)
dr. Přichystal, Vojtěch, soudce Krajského soudu
dr. Vítek, Dušan, soudce Krajského soudu
Světlíková, Blažena, soudkyně Krajského soudu (PŠP)

Gottwaldov

dr. Jelínek, Ladislav, náměstek krajského prokurátora
Chmelař, Rudolf, okresní prokurátor, Gottwaldov (PŠP)
Šaña, Václav, okresní prokurátor, Holešov (PŠP)

dr. Formůsek, Antonín, soudce Krajského soudu
dr. Svoboda, Jan, předseda Okresního soudu Vsetín
Káňa, Ferdinand, předseda Okresního soudu Gottwaldov (PŠP)
Hrabal, František, předseda Okresního soudu Hodonín (PŠP)

Olomouc

Ptáček, Josef, krajský prokurátor (PŠP)
Gottwaldová, Marcela, okresní prokurátorka, Přerov (PŠP)
Holub, Josef, okresní prokurátor, Prostějov (PŠP)
Tomáško, Vilém, náměstek předsedy Krajského soudu (PŠP)
Pittner, Adam, předseda Krajského soudu (PŠP)
Řezníček, Oldřich, předseda Okresního soudu Olomouc (PŠP)
Kudla, Antonín, předseda Okresního soudu Šternberk (PŠP)

Ostrava

Jančálek, Vladislav, krajský prokurátor (PŠP)
dr. Vahalík, Karel, prokurátor Krajské prokuratury
Vašíček, Antonín, okresní prokurátor, Ostrava (PŠP)
Petříček [v orig. Petřík], František, okresní prokurátor, Frenštát (PŠP)
Suchomel, Josef, okresní prokurátor, Nový Jičín (PŠP)
Geisler, Jan, správce Krajského soudu (PŠP)
Kaleta, František, soudce Krajského soudu (PŠP)
Kika, Arnošt, předseda Okresního soudu Český Těšín (PŠP)
dr. Houška, Miroslav, soudce Okresního soudu Frýdek-Místek

Bratislava

Rigo, Štefan, prokurátor Státní prokuratury (PŠP)
Rusko, Ján, prokurátor Státní prokuratury (PŠP)
Krajčo, Michal, prokurátor Státní prokuratury (PŠP)
Winter, Pavol, prokurátor Státní prokuratury (PŠP)
Mozolanyi [v orig. Mozolány], Rudolf, prokurátor Státní prokuratury (PŠP)
Pavelka, Jozef, soudce Státního soudu (PŠP)
Petráš, Ludovít, soudce Státního soudu (PŠP)
Brayer, Štefan, soudce Státního soudu (PŠP)
dr. Bedrna, Karol, náměstek předsedy Státního soudu
Dub, Mstislav, soudce Okresního soudu Bratislava (PŠP)
Hambalek, František [v orig. Fero], předseda Krajského soudu (PŠP)

Nitra

Ujkelyi, Andrej, krajský prokurátor (PŠP)
Valo, Ludovít, prokurátor Státní prokuratury (PŠP)
Slažanský, Ján, okresní prokurátor, Nitra

Turčan, Dominik, předseda Krajského soudu (PŠP)
Kollár, Jozef, předseda Okresního soudu Nitra (PŠP)
dr. Skarba, Imrich, náměstek předsedy Krajského soudu
Lišková, Antonie, předsedkyně Okresního soudu v Prievidzi (PŠP)

Banská Bystrica

Gešo, Ladislav, krajský prokurátor (PŠP)
Kubiňák, Pavol, okresní prokurátor, Banská Bystrica (PŠP)
Vinarčík, Ján, okresní prokurátor, Brezno (PŠP)
Kapusňák, Mikuláš, předseda Krajského soudu (PŠP)
Korbuly, Pavol, soudce Státního soudu (PŠP)
Šajban, Ján, předseda Okresního soudu Banská Bystrica (PŠP)
Surmik, Jozef, předseda Okresního soudu Brezno (PŠP)
dr. Tobik, Ladislav, soudce Krajského soudu

Žilina

Mutiš, Ján, krajský prokurátor (PŠP)
Mikušinec, Alois, okresní prokurátor, Ružomberok (PŠP)
Hamák, Václav, soudce Státního soudu (PŠP)
dr. Kupka, Jaroslav, náměstek předsedy Krajského soudu
Miko, Fabián, předseda Okresního soudu Povážská Bystrica (PŠP)
Ottingerová, Vlasta, soudkyně Krajského soudu

Prešov

Čadený, Štefan, krajský prokurátor (PŠP)
Moskvič, Juraj, okresní prokurátor, Vranov (PŠP)
dr. Jandák, Zdeněk, prokurátor Krajské prokuratury
dr. Kapralčík, Tibor, soudce Krajského soudu
Petro, Štefan, předseda Okresního soudu Stará Ľubovňa (PŠP)
Olha, Štefan, předseda Okresního soudu Prešov (PŠP)

Košice

Bugno, Antonín, krajský prokurátor (PŠP)
Břenek, Miroslav, okresní prokurátor, Košice (PŠP)
Fertál, Juraj, okresní prokurátor, Trebišov (PŠP)
dr. Trattnerová, Alžběta, soudkyně Státního soudu
Bončura, Ján, předseda Okresního soudu Košice (PŠP)
Hučková, Viera, soudkyně Krajského soudu (PŠP)
dr. Rojkovič, Vladimír, soudce Krajského soudu
dr. Suchoža, Mikuláš, soudce Krajského soudu.

XIV.

Je samozřejmé, že ne všichni ti, kteří byli „prověřeni“ pro státobezpečnostní agendu na prokuraturách a soudech, pracovali na krajských prokuraturách a krajských soudech v agendě trestných činů proti republice. Rozhodně na tomto úseku byli činní všichni krajsí prokurátoři

a předsedové krajských soudů a jejich náměstci. Mnozí z prověřených však tuto činnost vykonávali a jiným se dostalo významných funkcí v justičním aparátu.

Do takových funkcí byli např. postupem času jmenováni:

Švach, Eduard – náměstek generálního prokurátora,
Večaj, Boleslav – prokurátor Generální prokuratury,
Stýblo, Antonín – krajský prokurátor,
Urválek, Josef – předseda Nejvyššího soudu,
Kubánek, Oldřich – předseda krajského soudu,
Zábranský, František – náměstek generálního prokurátora,
Červený, Karel – krajský prokurátor,
Havlíček, Václav – prokurátor Generální prokuratury,
Švejkovský, Hynek – soudce Nejvyššího soudu,
Janouš, Jan – krajský prokurátor,
Kosík, Antonín – krajský prokurátor,
Kejzlar, Karel – soudce Nejvyššího soudu,
Zálešák, Pavel – předseda krajského soudu,
Přichystal, Vojtěch – ředitel legislativního odboru Ministerstva spravedlnosti, později předseda Nejvyššího soudu,
Mozolanyi, Rudolf – krajský prokurátor,
Brožová, Ludmila – prokurátorka Generální prokuratury,
Mikušinec, Alois – krajský prokurátor,
Kika, Arnošt – předseda krajské soudní správy,
Číhal, Zdeněk – náměstek ministra spravedlnosti
a celá řada dalších.

XV.

Závěrem je třeba konstatovat, že

- 1) podklady pro zpracování organizační struktury a personálního obsazení Státní prokuratury a Státního soudu byly získány:
 - a) z archivu Ministerstva spravedlnosti [v orig. chybně vnitra] (tzv. archiv náměstka ministra Karla Klose),¹²
 - b) ze Státního ústředního archivu v Praze,
 - c) z archivu býv. ÚV KSČ¹³,
 - d) ze spisovny Generální prokuratury České republiky v Prostějově,
- 2) nepodařilo se zjistit hodnověrný archivní materiál z let 1948 až 1949; z toho důvodu se téměř všechny údaje uvádějí od r. 1950,
- 3) jednou z nejdůležitějších složek Státní prokuratury byla zvláštní oddělení prokuratury při Ministerstvu národní bezpečnosti, kterým byla též svěřena odpovědnost za plynulý a bezchybný přechod agendy Státní prokuratury na krajské prokuratury; poněvadž o náplni činnosti těchto oddělení není ani v odborné veřejnosti mnoho známo, považovalo se za vhodné se o nich podrobněji, i když rovněž velmi stručně, zmínit,
- 4) přehled prokurátorů Státní prokuratury, soudců Státního soudu, prokurátorů Generální prokuratury a soudců Nejvyššího soudu pro věci Státní prokuratury a věci Státního soudu je

¹² Pozn. L. B.: Tzv. Klosev archiv je v současné době jedním z fondů spravovaných oddělením obrany a ochrany Ministerstva spravedlnosti ČR.

¹³ Pozn. L. B.: Fond ÚV KSČ je v současné době spravován IV. oddělením SÚA v Praze.

téměř úplný; přesto není vyloučeno, že některé prokurátory či soudce, kteří byli činní v padesátých letech na úseku státně-bezpečnostní agendy, se nepodařilo zjistit. U některých prokurátorů a soudců, a to zejména u soudců Nejvyššího soudu, se přes veškerou snahu nepodařilo zjistit jejich jména. Poněvadž, zejména u jmen běžných, by mohlo dojít k záměně v osobě, je třeba mít tuto skutečnost na paměti,

- 5) u soudců Státního soudu a u soudců Nejvyššího soudu jsou uvedena léta, ve kterých byli činní u Státního nebo Nejvyššího soudu. Není však vyloučeno, že zejména v těch případech, kdy jejich činnost byla krátkodobá, šlo u těchto soudců o tzv. výpomoci pro Státní soud nebo Nejvyšší soud. Na tomto faktu však nic nemění skutečnost, že pro tuto činnost museli být mimořádně pečlivě prověřeni,
- 6) u prokurátorů Státní prokuratury a u Generální prokuratury se přesná doba jejich činnosti u těchto prokuratur nepodařila zjistit. Z tohoto důvodu není uvedena jejich činnost u Státní prokuratury, resp. u Generální prokuratury, po jednotlivých letech, jak tomu je u soudců.

V Praze dne 21. 10. 1992

DOKUMENT č. 5

Vyjádření bývalého náměstka ministra spravedlnosti K. Klose¹ k situaci v justici v letech 1948–1952 (1. dubna 1963)

SÚA, f. ÚV KSČ, Pillerova komise, neuspořádáno.

[Ručně vyplněné razítko:
„Podatelna ÚV KSČ
Čj.: 4341/55
Dne: 4. IV. 1963
Doručeno: A. Novotný
Skupina: D. Kolder
Přílohy: M. Mamula“]

Ústřednímu výboru
Komunistické strany Československa,
k rukám prvního tajemníka s. Novotného
P r a h a

Věc: Situace v justici v letech 1948–1952

Vážený soudruhu prezidente,

před několika týdny podal jsem na sekretariátu strany soudruhům Bastlovi, Škodovi a Kulhánkovi obšírné informace o činnosti Ministerstva spravedlnosti v letech 1948–1952, tj. v době, kdy jsem pracoval na Ministerstvu spravedlnosti. Považuji za účelné sdělit alespoň nejpodstatnější věci ještě písemně, a to tak, jak se na věci pamatují; nemám bohužel po ruce písemný materiál, o který bych se mohl opřít pro přesnější dokumentování některých fakt.

Po našem příchodu na Ministerstvo spravedlnosti po únoru 1948 byl obraz justice v podstatě takový: stará buržoazní soudní organizace, justiční zákony platné ještě z buržoazní éry a naprostá většina soudců a prokurátorů politicky zmatená; část z nich dokonce nepřátelská našemu zřízení. Z cca dvou tisíc soudců bylo necelé 1 % členů strany.

¹ Pozn. L. B.: Klos, Karel (1909–1982), komunistický politik a právník. Roku 1935 absolvoval Právnickou fakultu UK v Praze, kde získal i doktorát. Aktivně se účastnil studentského hnutí především v sociálnědemokratické mládeži. Roku 1945 se stal členem KSČ. Od roku 1935 působil v soudních službách (soudy v Dubé a České Lípě), soudcovskou zkoušku složil v roce 1938. V roce 1940 byl soudcem Krajského soudu trestního v Praze, od roku 1944 pak sekretářem Zemského soudu v Praze. Podle jiných pramenů působil za války také u soudů ve Vožici, Milevsku, Táboře a v roce 1944 byl pracovníčně nasazen. Začátkem okupace byl údajně zapojen do ilegální práce komunistického studentského pracovníka Ing. Kašíka (zajišťování bytů pro ilegální pracovníky, kolportace Rudého práva a letáků). V květnu 1945 byl Revolučním národním výborem ve Volyni pověřen předsednictvím ve vyšetřovací komisi proti zrádcům a kolaborantům. V srpnu 1945 byl přeložen k Zemskému soudu v Praze. Až do roku 1948 byl členem právníkové komise při ÚV KSČ. V únoru 1948 byl povolán na Ministerstvo spravedlnosti, kde ve funkci přednosty kabinetu ministra spravedlnosti aktivně spolupůsobil při provádění důkladné „očisty“ v justici. Poté byl jmenován náměstkem ministra. Byl hodnocen jako houževnatý a pilný, s dobrou znalostí problémů justice a s tím, že se státně důležitým procesům věnoval jak po stránce organizační, tak i propagační. V lednu 1953 byl podán návrh na jeho jmenování náměstkem ministra státní kontroly (jedním z hlavních důvodů jeho odchodu z Ministerstva spravedlnosti mělo být vzájemné nepochopení si mezi ním a novými kádry), ale stal se předsedou Lidového civilního soudu v Praze. V květnu 1955 byl schválen návrh na jeho vyloučení z KSČ (podle oficiálních důvodů nenavštěvoval schůze, neplatil příspěvky, nenašel poměr k novým dělnickým kádřím, choval se autoritářsky). Nese významný díl odpovědnosti za porušování zákonnosti v 50. letech.

Bylo proto nutné ve všech uvedených směrech učinit potřebná opatření, mělo-li být zajištěno, aby soudy byly účinným článkem při plnění generální linie výstavby socialismu v naší zemi a zejména při obraně socialistického zřízení proti kontrarevolučním útokům. Podle direktiv strany byla učiněna tato opatření:

Došlo k odstranění nepřátelských a politicky nespolehlivých soudců z justičního aparátu (cca 10 % soudců) a ještě během roku 1948 přikročeno k přípravám pro výchovu soudců a prokurátorů z dělnických kádrů. Ovšem k zlepšování kádrové situace docházelo jen postupně, neboť první ročník soudců a prokurátorů z právnické školy pracujících vyšel až v roce 1950; zákonem o zlidovění soudnictví z roku 1948 byla vytvořena nová soudní organizace, při níž základním článkem byly senáty s převahou soudců z lidu. Byl vytvořen sbor cca 20 000 soudců z lidu, v němž bylo na 70 % členů strany; v tzv. právnické dvouletce došlo k vydání nových socialistických justičních zákonů.

Šlo o pozitivní opatření, která měla zajistit, aby soudy v plném rozsahu plnily své úkoly a zajišťovaly ve své činnosti socialistickou zákonnost; máme-li na mysli justici jako celek, pak tato opatření v podstatě zajistila sledovaný cíl. Zvláštního rozboru však vyžaduje činnost soudců na úseku boje proti kontrarevoluční činnosti.

K otázce procesů pro kontrarevoluční činnost:

V letech 1948/52 až do procesu Slánský nebyly v justici vedeny procesy proti stranickým funkcionářům; převážná činnost soudů v trestních věcech spočívala v boji proti pouňorové kontrarevoluci. Procesy pro protistátní činnost byly zpočátku vedeny obecnými soudy. Stupňující se intenzita protistátní činnosti si však vyžádala zřízení zvláštních orgánů, a to Státní prokuratury a Státního soudu v Praze, které měly svá oddělení v Brně a v Bratislavě.

Je známo, že protistátní činnost pouňorové reakce se zpočátku projevovala formami méně nebezpečnými, jako šeptandou, pokusy o otravování ovzduší, šířením nepravdivých zpráv a letákovými akcemi. Postupně, zejména v letech 1950–1952, přecházela v brutálnější akce a zaměřovala se na diverzi, špionáž, sabotáž a individuální teror. Docházelo k vysílání organizovaných band a teroristů ze zahraničí. V tomto údobí bylo zavražděno více než 50 pracovníků bezpečnostního aparátu, funkcionářů strany, národních výborů, aktivistů na vesnici; došlo i k vraždě syna stranického funkcionáře (Pardubice). Byl jsem účasten s delegací soudců z lidu na návštěvě u s. Gottwalda, který v této souvislosti prohlásil: „Kdyby veřejnost věděla, kolik nám zabili dobrých lidí, pochopila by ještě více nutnost tvrdých opatření vůči nim.“

Pro justici byl dán úkol odpovědět tvrdě na stupňující se kontrarevoluční činnost.

Řízení činnosti prokuratur a soudů proti protistátním činům provádělo zpočátku Ministerstvo spravedlnosti samo v rámci předpisů trestního řádu. Avšak někdy během roku 1948 sdělil s. Čepička, že v procesech pro protistátní činnost má být podle rozhodnutí předsednictva strany předem předkládána tomuto orgánu zpráva o každém procesu, v němž se čeká absolutní trest, a dále o všech procesech vážnějšího dosahu. Tyto zprávy měly být zpracovávány tak, že na podkladě trestního oznámení bezpečnostních orgánů měla být shrnuta skutková podstata věci a sděleno, jaký trest lze očekávat u jednotlivých pachatelů. Soudruh Čepička uložil, aby otázky navrhovaných trestů se týkaly nejen trestů smrti, nýbrž i trestů na svobodě. Postup byl pak takový, že Státní prokuratura na podkladě materiálu předloženého bezpečnostními orgány vypracovala zprávu, v níž uvedla skutkovou podstatu trestní věci a jaké tresty podle této skutkové podstaty se jeví přiměřenými. Tato zpráva byla předkládána mně a na podkladě této zprávy – doplněné podle potřeby stanoviskem Generální prokuratury nebo předsedy Státního soudu – byl zpracován pro ministra spravedlnosti podklad zprávy pro politický orgán. Po schválení ministrem spravedlnosti byla zpráva předložena orgánu. Víím, že v pozdější době byly tyto zprávy adresovány vždy kanceláři předsedy strany. Projednání ná-

vrhu v předsednictvu strany se zúčastňoval ministr spravedlnosti osobně a sděloval mně výsledek jednání, který byl také potvrzován doručováním písemného rozhodnutí orgánu. Zdůrazňuji, že ministrem spravedlnosti, ať už šlo o s. Čepičku, nebo s. Raise, bylo uloženo nesdělovat nižším orgánům justičním, že jde o usnesení politického orgánu, nýbrž tlumočit stanovisko tak, jako by šlo o stanovisko ministra spravedlnosti, resp. ministerstva. Rozhodnutí bylo pak sdělováno státnímu prokurátoru, zpravidla za přítomnosti předsedy Státního soudu. Soudcům přímo konkrétní pokyny dávány nebyly, nýbrž návrhy přednášel prokurátor v procesu jako své návrhy.

Jestliže průběhem [spr. v průběhu] procesu se ukázalo, že materiál bezpečnosti nebyl v celém rozsahu potvrzen, a jestliže soud na základě toho vynesl jiné tresty, než byly schváleny politickým rozhodnutím, byl postup takový: Státní prokuratura podala o procesu zprávu se svým stanoviskem, zda souhlasí či nesouhlasí s uloženými tresty. Ministerstvo spravedlnosti si k této zprávě vyžadovalo ještě stanovisko Generální prokuratury a zpracovalo pak podle těchto stanovisek zprávu pro politický orgán o výsledku procesu. V této zprávě se buď doporučovalo schválit postup soudu, nebo podat odvolání, jestliže prokuratura, případně Generální prokuratura s rozsudkem nesouhlasila. Zdůrazňuji, že nikdy nebyly vyvozeny žádné důsledky proti soudcům, jestliže jejich rozsudky neodpovídaly návrhu prokuratury. Na konkrétních spisech bylo by možno doložit, že nešlo o malý počet případů, kdy původně byl doručen absolutní trest a kdy u soudu došlo k vynesení jiného rozsudku na podkladě nově zjištěných skutečností během procesu.

Jen v jednom případě – jak si vzpomínám – došlo ke kárnému postihu soudců. Šlo o tzv. sokolskou akci, kde soud v Ostravě podcenil nebezpečnost akce a vynesl velmi mírné rozsudky. Osobně jsem doporučoval řešit věc odvoláním k vyššímu soudu; s. Čepička dal příkaz ke kárnému stíhání těchto soudců. Mám za to, že s. Čepička si dodatečně uvědomil nesprávnost tohoto postupu, neboť nikdy později již tak nepostupoval.

Při projednávání zpráv Ministerstva spravedlnosti o procesech pro protistátní činy byla dána u procesů většího dosahu (procesy s církevními funkcionáři, procesy proti kulakům, teroristům atd.) politickými orgány vždy také direktiva, jak průběh procesů a výsledek procesů má být politicky využit (tisk, rozhlas, veřejnost atd.). K zajištění těchto úkolů byla konána v takových případech ještě před procesem předporada orgánů prokuratury, soudu a ministerstva, na níž byly probrány jednotlivé stránky procesu a dokumentární materiál a dohodnut postup pro politické využití výsledku procesu. Bylo-li to třeba, zejména k objasnění některých materiálů, byl k těmto předporadám přizván též zástupce Ministerstva národní bezpečnosti; předporad se zúčastňovali též někdy pracovníci sekretariátu strany. Nikdy se nezúčastňovali těchto předporad obhájci a také účelem předporad nebylo projednávání rozsudku. Šlo jen o formu, jak zajistit politický úkol, pokud jde o politicko-propagační využití procesu. Zmiňuji se o tom šířeji jen proto, že s. Škoda při jednání na sekretariátě strany se vyslovil, že na těchto předporadách byl už vlastně připraven výsledek procesu. To v žádném směru neodpovídá skutečnosti; mohl bych doložit celou řadou konkrétních spisů o těchto procesech, z nichž by bylo zřejmé, že rozsudky vyzněly jinak, než bylo původně předběžně schváleno v politickém rozhodnutí.

K otázce státněbezpečnostních vyšetřovacích metod a poměru orgánů národní bezpečnosti k orgánům justičním:

Především je nutno uvést, že my, pracovníci na Ministerstvu spravedlnosti, jsme měli k bezpečnostním orgánům důvěru. Tuto důvěru v nás utvrzovala ta skutečnost, že v čele Ministerstva vnitra a později Ministerstva národní bezpečnosti stáli členové ústředního výboru strany, jako s. Nosek, s. Kopřiva, s. Bacílek, a také vedoucí bezpečnostní kádry byli převahou staří členové strany. Bez této důvěry a vzájemné spolupráce by nebylo možno úspěšně bojovat proti rozsáhlé protistátní činnosti.

Když v některých procesech obvinění uváděli, že bylo vůči nim užito nesprávných vyšetřovacích metod, soudy předvolávaly vyšetřující orgány národní bezpečnosti a ověřovaly obhajobu. Tento způsob vyšetřování však zpravidla nevedl k výsledkům, neboť bezpečnostní orgány popřely užití nesprávných metod; docházelo i k tomu, že prokurátor rozšiřoval v takovém případě obžalobu pro křivé obvinění. Myslím, že to byl s. Kopřiva, který si vyžádal u politických orgánů rozhodnutí, podle něhož neměly soudy předvolávat bezpečnostní orgány k výslechům; v případě, kde v procesu došlo k tvrzení o nesprávných vyšetřovacích metodách, mělo Ministerstvo spravedlnosti podat vždy zprávu ministru národní bezpečnosti, který podle politického rozhodnutí měl provést příslušné šetření a zajistit nápravu. Také ve všech případech, kde Státní prokuratura nebo Generální prokuratura hlásila Ministerstvu spravedlnosti, že v některém procesu obvinění vypovídali o nesprávných vyšetřovacích metodách, byla Ministerstvem spravedlnosti zaslána písemná zpráva s podrobnými údaji s. Kopřivovi a později s. Bacílkovi. Tato korespondence bude v archivu Ministerstva spravedlnosti a jistě též v archivu sekretariátu ministra národní bezpečnosti.

Je ovšem charakteristické pro tuto dobu, že jakmile Ministerstvo spravedlnosti se začalo zajímat o vyšetřovací metody Státní bezpečnosti, velmi se [slovo „se“ vepsáno rukou] zostřoval vztah vedoucích pracovníků Ministerstva [národní] bezpečnosti k pracovníkům justice a zejména také k mé osobě. V době, kdy na Ministerstvu národní bezpečnosti ještě byl Šváb, [následuje přeškrtnuté slovo „kdy“] došlo k pokusu o ilegální vniknutí do mého bytu. Na mou stížnost u s. Kopřivy bylo mně sděleno, že pracovníci Ministerstva národní bezpečnosti popírají, že by šlo o jejich akci, že pravděpodobně jde o akci „cizí agentury!“

Když jsem někdy v roce 1951 nebo 1952 (materiál v Ministerstvu spravedlnosti) vyzval na celostátní konferenci prokurátory, aby hlásili Ministerstvu spravedlnosti každý případ podezření nezákonného postupu orgánů Státní bezpečnosti, došlo k tomu, že s. Prchal mne obvinil, „že sbírám materiál proti Státní bezpečnosti“.

Někdy v roce 1952, když už signály o nesprávnosti vyšetřovacích metod se množily, požádal jsem s. Raise, aby byla podána o celé věci zpráva politickému byru strany. S. Rais to odmítl s tím, že je věcí s. Bacílka, jako ministra národní bezpečnosti, aby politický orgán informoval. Když jsem byl odmítnut s. Raisem, požádal jsem sekretariát ÚV KSČ (s. Mand'áka) o přijetí u s. Davida, který byl tenkrát tajemníkem ÚV též pro věci justice. S. David mě však přes dvojí urgenci nepřijal! Proto jsem osobně v sekretariátu ÚV informoval soudruhy z oddělení o celé otázce a předložil také s. Mand'ákovi konkrétní materiál o některých hlášených nesprávnostech při vyšetřování Státní bezpečnosti.

Celkem možno charakterizovat tehdejší situaci tak, že bezpečnostní orgány měly v podstatě nekontrolovatelné postavení, a v důsledku toho byla i silně podlomena možnost kontroly ze strany orgánů prokuratury a soudu. Dosáhli jsme sice toho, že někteří prokurátoři Státní prokuratury byli posláni přímo do bezpečnosti, ale byli tam celkem izolováni.

Za s. Raise došlo k další organizační úpravě, která jen posílila možnost nezákonných metod bezpečnosti. Šlo o oddělení vězeňství od justice a převedení do resortu Ministerstva národní bezpečnosti. Vypracoval jsem tenkrát písemnou zprávu, v níž jsem se postavil proti tomuto opatření, byl jsem však s. Raisem odmítnut s tím, že tato věc je již politicky rozhodnuta. Když jsem v r. 1953 odešel z Ministerstva spravedlnosti, napsal jsem po smrti s. Gottwalda s. Zápotockému obšírný dopis o některých zjevech v justici, kde jsem výslovně zdůraznil nesprávnost převedení vězeňství od justice do resortu Ministerstva národní bezpečnosti. Hovořím o těchto věcech též proto, že s. Škoda při jednání na sekretariátu vyslovil podivení nad tím, proč bylo vězeňství převedeno od justice na Ministerstvo národní bezpečnosti. Ovšem s. Škoda sám, jako ministr spravedlnosti, vězeňství k justici zpět nepřivedl.

K otázce procesu Slánský a spol.:

Uvedl jsem, že v údobí 1948–1952 byly Státní prokuratura a Státní soud zaměřeny na kontrarevoluční činnost a nevedly procesy proti stranickým funkcionářům. Proces Slánský a spol. ke konci r. 1952 byl prvním takovým procesem. K tomu procesu bych chtěl uvést toto: celý proces byl připravován v Ministerstvu národní bezpečnosti. S. Rais byl informován s. Prchalem o postupu věci, já osobně jsem byl z informací vyloučen. Domnívám se, že to bylo na přání s. Prchala. Situace vypadala tak, že – ačkoliv jsem byl náměstkem s. Raise – obsah žaloby na Slánského a spol. jsem zjistil teprve z prvního vydání Rudého práva, které jsem si koupil v den procesu v 5 hod. ráno na Václavském náměstí. Rozhodnutím politického orgánu byl jsem jmenován do komise, v níž byli soudruzi Köhler, Taufer, Vorel a další soudruh z bezpečnosti, přičemž komise měla úkol zajišťovat zveřejnění procesu tiskem a rozhlasem a já osobně jsem měl úkol zajistit vydání procesních protokolů. Myslím, že je charakteristické, že žádný z členů této komise nedostal před procesem žalobu. S. Prchal, ačkoliv mu to bylo uloženo, nikomu žalobu nedoručil.

Během procesu jsem se dostal se s. Raisem do konfliktu, když jsem ho upozornil, že orgány Státní bezpečnosti dávají prokurátorům během procesu pokyny a prakticky řídí proces. S. Rais mne ostře odmítl, že se nemám o to starat, že proces řídí on a s. Bacílek a že moje místo je v komisi. S. Köhler, který zřejmě upozoroval tento konflikt, se mne tenkrát velmi pobouřeně zeptal: „Tak kdo vlastně řídí proces? Ministerstvo spravedlnosti nebo Ministerstvo národní bezpečnosti?“ Na to jsem s. Köhlerovi odpověděl, že takový je obraz procesů z poslední doby.

K závěru jen tuto poznámku:

Z jednání se s. Škodou na sekretariátě strany jsem nabyl dojmu, že s. Škoda chce období 1953–1954, v němž došlo k procesům proti některým funkcionářům strany, vysvětlovat pouze příčinami z období let 1948–1952. I když je to z hlediska s. Škody pochopitelné – neboť, nemýlím-li se, v době, kdy on byl ministrem spravedlnosti, došlo k řadě procesů proti stranickým funkcionářům – není to ani zcela správné, ani úplné. Vždyť právě v době, kdy byl s. Škoda ministrem spravedlnosti a kdy došlo k procesům proti stranickým funkcionářům, byla zde přece odlišná situace. Tato nová situace spočívala v tom, že

- 1) v procesu Slánský a spol. byly veřejně pranýřovány některé nesprávné vyšetřovací metody Státní bezpečnosti, takže soudruzi měli možnost přistupovat jinak k materiálu bezpečnosti.
- 2) Také pozice bezpečnosti přestala být nekontrolovatelná, a bylo proto možno její materiály prověřit.
- 3) V roce 1953 právě na základě procesu Slánský a spol. byla s. Širokým v Národním shromáždění vyzvednuta otázka důsledného zachování socialistické zákonnosti.

Tolik jsem považoval za nutné, vážený soudruhu prezidente, dodat ještě k tomu, o čem jsem podrobně informoval soudruhy při své schůzce na sekretariátu strany.

Se soudružským pozdravem

[vlastnoruční podpis „dr. Klos Karel“]

V Praze dne 1. dubna 1963

DOKUMENT č. 6

Vyjádření bývalého prokurátora J. Urválka¹ k situaci v justici a soudnictví ve 40. a 50. letech (5. července 1968)

SÚA, f. ÚV KSČ, Pillerova komise, neuspořádáno.

Poznámky vypracoval: L. Babka.

Předkládaný dokument podrobně analyzuje situaci v soudnictví konce 40. a počátku 50. let minulého století. Urválkovi lze věřit, že vše, co se týkalo procesů, v nichž figuroval jako žalobce, bylo připraveno předem a on byl spíše jen účastníkem formálního divadla. Osobní zodpovědnost za vyřčená slova, vynesené rozsudky a podepsané dokumenty z něj však v žádném případě sejmout nelze. V ještě větší míře to platí o výsledcích jeho práce v čele Nejvyššího soudu. Právě z něj se stala jedna z ikon komunistického soudnictví: mnoho lidí si dnes pod pojmem politické procesy 50. let vybaví jména Slánský, Horáková – a Urválek. I to napovídá, že jeho pokusy o odmítnutí odpovědnosti jsou zcela nepatřičné. Dokument je typickou ukázkou snah všech zpovídaných významných představitelů komunistického režimu přenést vinu za vlastní činy na druhé.

L. B.

V Praze 5. 7. 1968

Vážený soudruhu,

při poslední návštěvě u Vás jste mi řekl, abych napsal komisi stranické kontroly, kdykoliv to budu považovat za potřebné. Piši Vám tento dopis za účelem osvětlení některých skutečností, k nimž jsem se dosud nevyjadřoval.

Komise bude posuzovat otázku odpovědnosti za procesy u jednotlivých osob a také u mne. Při všech úvahách bude významná i otázka motivace jejich jednání a v souvislosti s tím i morálních rysů jejich charakteru. Považuji za potřebné podat Vám některá vysvětlení také v tomto směru, a to zejména proto, že se objevilo v tisku několik urážlivých narážek na mou

¹ Urválek, Josef (1910–1979), prokurátor. Politicky byl organizován nejprve v českobudějovické sociální demokracii (v letech 1930–38), od roku 1945 byl členem KSČ. Po absolvování právnické fakulty působil v letech 1935–1939 u Krajského soudu v Českých Budějovicích, odkud přešel na tamní Státní zastupitelství. V roce 1944 byl nasazen do smaltovny jako dělník a posléze jako úředník. V letech 1945–1948 pracoval opět na českobudějovickém Státním zastupitelství (veřejný žalobce Mimořádného lidového soudu a v letech 1946–1947 náměstek národního prokurátora). Od února do dubna 1948 pracoval jako referent v oddělení revize retribuce na Ministerstvu spravedlnosti. Poté byl pověřen vedením Státního zastupitelství v Českých Budějovicích a ustaven zmocněncem pro reorganizaci soudnictví v tomto kraji. Od února 1949 stanul v čele Krajské prokuratury v Českých Budějovicích. Od konce 40. let byl z Českých Budějovic pravidelně povoláván ke Státnímu soudu, kde působil jako prokurátor v procesech celostátního významu (M. Horáková a spol., R. Slánský a spol.). V polovině roku 1953 vystřídal dr. Igora Daxnera ve funkci předsedy Nejvyššího soudu, jímž pak byl až do března roku 1963. Je pochopitelné, že z titulu své funkce a vzhledem ke své předchozí kariéře u Státního soudu se nestavěl příznivě ke snaze o revizi politických procesů a rehabilitaci jejich obětí. Proti těmto pokusům aktivně vystupoval. Z funkce byl odvolán v březnu 1963, kdy již bylo jeho postavení – v atmosféře uvolnění a nových snah o revize politických procesů 50. let – neudržitelné. Je příznačné, že samo předsednictvo ÚV KSČ, jež rozhodovalo o jeho sesazení, navrhovalo, aby se Urválek ze zdravotních důvodů vzdal funkce. Poté byl zástupcem vedoucího Vědeckovýzkumného ústavu kriminalistiky Generální prokuratury.

minulost, např. že mi za účast v procesu byla slíbena kariéra, že jsem soudil za okupace, že bezpečnost mne měla v rukou, protože na mne znala „škraloup z okupace“ apod.

Nezbývá, než abych uvedl některé podstatné údaje ze svého životopisu.

V době svých právnických studií jsem byl organizován v Českoslov. soc. demokratické straně, zaujímal jsem levicové stanovisko ve Sdružení soc. dem. studentstva, úzce spolupracoval s komunistickými studenty. Dokladem toho je, že jsem kandidoval za jednotnou studentskou levici na funkci předsedy samosprávy Masarykovy koleje i na funkci předsedy spolku právníků Všehrd, vzhledem k tehdejší převaze pravicových studentů, neúspěšně. Tato moje politická pozice nesvědčí pro kariérismus u mladého právníka. Kariéru bylo možno dělat na druhé straně, u národních demokratů a agrárníků.

Po ukončení vojenské služby jsem byl přijat vzhledem k dobrému studijnímu prospěchu do soudní služby jako čekatel u Krajského soudu v Č. Budějovicích. Byl jsem znám svým pokrokovým smýšlením, pracoval jsem v Dělnické akademii. Po třech letech, v roce 1939, jsem byl jmenován tzv. soudcem druhé skupiny. Toto jmenování následovalo automaticky u všech soudcovských čekatelů, kteří složili soudcovskou zkoušku. Funkce soudce druhé skupiny neposkytovala oprávnění k meritornímu rozhodování. Soudce v této funkci mohl provádět jen výslechy na základě dožádání jiných soudů, zastávat funkci vyšetřujícího soudce nebo pomocného referenta na státním zastupitelství bez práva samostatného rozhodnutí. Až do svého totálního nasazení v roce 1944 jsem vykonával funkci pomocného referenta na Státním zastupitelství ve Vodňanech, kam byly Krajský soud i Státní zastupitelství přemístěny z Č. Budějovic v rámci jejich germanizace. Za okupace jsem tedy nesoudil, ani nebyl povýšen.

Po osvobození se prověřovala činnost všech justičních zaměstnanců. Proti mně nebyly vzneseny sebemenší námítky. Naopak za okupace jsem požíval u všech lidí, s nimiž jsem se stýkal, plné důvěry. Nikdy jsem se nedopustil ničeho, co by se nesrovnávalo se ctí.

Nelze mi vytýkat, že jsem se za okupace nevzdal úřadu a nešel pracovat jako dělník, když celá výroba byla zaměřena k válečnému úsilí Říše. Protektorátní soudy a státní zastupitelství mohly v době okupace projednávat jen zcela bezvýznamné delikty tzv. Protektoratsangehörige, pokud se nedotýkaly zájmů Říše. Řada soudců, kteří skutečně soudili v době předsudnickovské republiky i v době okupace, je dosud v justičních službách a právem není proti nim námitek.

Po osvobození jsem znovu nastoupil u Státního zastupitelství v Č. Budějovicích a byl jsem jmenován státním zástupcem. V květnu 1945 jsem vstoupil do KSČ a věnoval se i stranické práci. Byl jsem jedním z několika málo komunistů v celé republice, kteří v období tzv. drtinovské justice pracovali na státních zastupitelstvích. Strana proto plně podporovala mé pověření funkcí vedení veřejné obžaloby u mimořádných lidových soudů. Tuto funkci jsem vykonával až do skončení retribučního soudnictví. V roce 1947 ÚV KSČ pocíťoval potřebu posílit stranické pozice u úřadu národního prokurátora v Praze. Patrně z podnětu krajské stranické organizace a za souhlasu ostatních stran Národní fronty jsem byl jmenován náměstkem národního prokurátora a zastupoval žalobu v trestní věci proti Rudolfu Gajdovi a prof. [Karl]u Dominovi [v orig. Dominikovi] a pomáhal prokurátoru v procesu proti R.[udolfu] Beranovi a členům protektorátní vlády.

V Únoru jsem byl předsedou Akčního výboru NF u Krajského soudu v Č. Budějovicích.

Po Únoru jsem byl pověřen organizací a vedením Krajské prokuratury v Č. Budějovicích a jmenován krajským prokurátorem. Odpovědnými pracovníky Ministerstva spravedlnosti jsem byl stále vybízen, abych převzal v centrálních orgánech odpovědnou funkci, a bylo mi argumentováno, že strana potřebuje schopné lidi na odpovědných místech. Stále jsem odmítal s poukazem na rodinné důvody i na svůj zájem pracovat v kraji, kde jsem se narodil, a

mezi lidmi, které jsem znal. Nemohl jsem ovšem odmítnout a byl bych to považoval za neslučitelné se svým členstvím v KSČ a z něho vyplývající stranickou kázní i za neslučitelné se svými služebními povinnostmi, jestliže jsem byl povolán k jednotlivým politickým procesům, které tehdejší vedení strany považovalo za mimořádně politicky závažné. Tak tomu bylo zejména v procesu s M. Horákovou a spol. a v procesu s R. Slánským a dalšími.

Je třeba uvážit, že v té době strana i vedení Ministerstva spravedlnosti pověřovalo odpovědnými úkoly ty justiční pracovníky z tzv. starých kádrů, kteří se aktivně podíleli na stranické práci již před Unorem.

Vzhledem k tomu, co jsem uvedl o svém dřívějším životě, nelze vyslovovat podiv, „že byl vybrán k politickým procesům nějaký prokurátor z Budějovic, protože právě ten byl ochoten propůjčit se ke špinavé práci za příslib kariéry“. Nevím, kdo navrhoval politickému sekretariátu, abych byl pověřen funkcí prokurátora v procesech. Prosím, aby ti, kteří takový návrh učinili, především patrně s. Št. Rais² a A. Čepička³, byli dotázáni, co je k takovému návrhu vedlo, zda mi slibovali nějakou kariéru, zda mi třeba jen naznačili, že jde o „špinavou práci“. Právě naopak, když mně sdělil K. Bacílek jako člen PB, že jsem byl „stranou“ pověřen úkolem prokurátora v procesu se Slánským, zdůrazňoval, že je to pro mne velká čest, že vyšetřování provádí nejlepší kádry, které má strana k dispozici, za pomoci sovětských poradců, že proces řídí strana a osobně s. Gottwald.

Nebyl jsem také k procesu povolán jako „vedoucí“ prokurátor, nýbrž jako jeden ze čtyř prokurátorů, a teprve krátce před započítím procesu mi bylo sděleno Doubkem,⁴ že bylo rozhodnuto, že mám podepsat a přednést obžalobu a závěrečnou řeč. Tak jsem se stal „vedoucím“ prokurátorem. V souvislosti s obžalobou a závěrečnou řečí bylo mé jméno uváděno v tisku, a proto jsem se stal nyní terčem útoků. Jednotliví obžalovaní byli mezi nás rozděleni tak, že já se mám při procesu podílet na výsledku Slánského a Gemindera, [Václav] Aleš na výsledku Franka, Frejky, Löbla, Margolia a Fischla [v orig. Fišla] (národohospodářská problematika), [Miroslav] Kolaja na výsledku Švába, Reicina, Šlinga [v orig. Šlinka] (bezpečnost a armáda), [František] Antl na výsledku Clementise, Londona, Hajdů a Simoneho (zahraničí).

U procesu jsem tedy nebyl nějakým řídicím činitelem mezi prokurátory a nedával jsem jim žádné příkazy nebo pokyny. Neodpovídalo by to ani mému služebnímu postavení. Vždyť dalším prokurátorem byl s. Aleš, tehdy pověřený vedením Generální prokuratury, tedy služebně mně nadřízený (Generální prokuratura byla tehdy v resortu Min. spravedlnosti), s. Antl krajským prokurátorem v Bratislavě, s. Kolaja prokurátorem Státní prokuratury.

K žádnému stranickému ani státnímu úkolu jsem nepřistupoval s motivací kariéry, nýbrž se snahou splnit poctivě daný úkol. Po procesu s Horákovou jsem se vrátil do Č. Budějovic a vykonával dále funkci krajského prokurátora. Vysloužil jsem si jen nenávisť reakce, která vyústovala ve výhružky smrti v anonymních dopisech. Již v průběhu procesu se Slánským při setkání se Št. Raisem jsem ho žádal jako resortního ministra, aby mne ponechal na dosavadním služebním místě. V létě r. 1953 mne Št. Rais pozval na neděli do vily v Červené, kde mne přemlouval, abych převzal po s. Daxnerovi, který měl jít do důchodu, funkci předsedy Nejvyššího soudu. Odmítal jsem to. Po návratu domů jsem s. Štefanu Raisovi napsal osobní dopis, jehož koncept mohu předložit, v němž jsem ho znovu naléhavě prosil, aby nepodával návrh politickému sekretariátu na mé jmenování předsedou Nejvyššího soudu, a poukazoval jsem na to, že dosavadní práce mne plně uspokojuje, i na rodinné důvody (dopis by se patrně

² Štefan Rais, v letech 1950–1953 ministr spravedlnosti.

³ Alexej Čepička, v letech 1948–1950 ministr spravedlnosti, poté v letech 1950–1956 ministr národní obrany.

⁴ Bohumil Doubek, velitel vyšetřovacího sektoru VI A StB, který prováděl vyšetřování v případě Rudolfa Slánského a spol.

našel v archivu Min. spravedlnosti). Když však přesto k jmenování na základě rozhodnutí politického sekretariátu došlo, funkci jsem přijal. Tehdy se otázka stranické kázně chápala jinak než dnes. Odmítnout znamenalo dát najevo nedostatek stranické kázně a nepevný stranický postoj k úkolům. Prosím, aby o tomto mém postoji k osobní kariéře byl vyslechnut s. Štefan Rais, A. Čepička, K. Klos (jeho tehdejší náměstek), B. Ziegler (státní prokurátor do roku 1952). Ostatní údaje, které jsem uvedl, jsou snadno zjištělné z mých osobních spisů.

Jsem přesvědčen, že v celém mém životě nelze zjistit motiv kariérismu.

Považuji za potřebné podat ještě některá další vysvětlení.

Záhy po Únoru byl mezi úkoly všech orgánů činných v trestním řízení postaven na první místo boj proti třídnímu nepříteli. Důvody objektivního i subjektivního rázu jsou známé. Tehdy nebyl vytyčován požadavek kontroly bezpečnosti ze strany prokuratury a soudu, požadavek, který se tak obtížně prosazoval teprve od roku 1956, nýbrž požadavek jiný: orgány bezpečnosti, prokuratury a soudu jsou povolány ve vzájemné úzké součinnosti potlačovat třídního nepřítele. Nedůvěra k práci Státní bezpečnosti, tj. k důkazům, které opatřila, byla považována za projev přinejmenším politické rozkolísanosti, neboť to znamenalo nedůvěřovat „vybraným komunistickým kádřům“, „podezírat je z nezákonností“, „dávat víru protistátním žvlům, které se všemožně snaží uniknout spravedlivému potrestání“.

Vytváří se privilegované postavení Státní bezpečnosti. Objektivně k tomu vedly ostré formy třídního boje vyvolané vnitřní i zahraniční reakcí. Státní bezpečnost byla povolána v první řadě mařit nepřátelské akce. V jejích rukou byla soustředěna operativa i vyšetřování. Domnívám se, že působily i příčiny subjektivního rázu. Někteří vedoucí činitelé strany i Ministerstva vnitra a Státní bezpečnosti, podle mého přesvědčení i Slánský, budovali tento aparát tak, aby nebyl podroben kontrole jiné složky státního aparátu. Součástí této snahy bylo, že k resortu Ministerstva vnitra bylo přičleněno také vězeňství včetně výkonu vyšetřovací vazby. Tak byla vytvořena další zábrana v odhalení nezákonností. Nemohu posoudit, jakou roli hrály vlivy ze Sovětského svazu.

Politicky posilovalo privilegované postavení Státní bezpečnosti i to, že v ní došlo k téměř úplné výměně kádřů a že byl po této stránce vytvořen zcela nový aparát na rozdíl od prokuratury a soudů, kde doplňování novými kádry postupovalo pomaleji.

Na straně prokurátorů a soudců, kteří působili v politických procesech, nebylo důvodu nedůvěřovat tomuto novému aparátu, zvláště když bylo známo, že tento aparát požívá plné důvěry vedení strany a je jím řízen.

Úloha Státní prokuratury byla stále více zatlačována. To se výrazně projevovalo i při uvalování vyšetřovacích vazeb, kde docházelo pravidelně ke zřejmému porušování trestního řádu, který ukládal orgánům vyhledávání, aby do 48 hodin odevzdaly zatčenou osobu prokurátorovi, který měl rozhodnout o další vazbě (§ 100 tr. ř.). Ve skutečnosti se však Státní prokuratura ani nedovídala o zatčení osob. Pokud šlo o funkcionáře strany, dovídala se o jejich zatčení až po publikaci v tisku nebo publikaci usnesení ÚV, na němž byla podána a schválena zpráva o zatčení a jednotliví straničtí funkcionáři označeni za zločince. O vazbě a jejím prodloužení rozhodovala na žádost Státní bezpečnosti jen formálně, často teprve řadu měsíců po zatčení. Tak tomu bylo zejména v případech, kdy bylo zřejmé, že souhlas k zatčení dalo politické vedení. Politické vedení také nikdy v těchto věcech postavení prokuratury v systému orgánů trestního řízení nebralo v úvahu. Jednání, o nichž nikdo kromě omezeného okruhu zasvěcených osob nic nevěděl, probíhala jen mezi politickým vedením a Státní bezpečností a byla obestřena státním tajemstvím. Právě vědomí, že o těchto věcech rozhoduje politické vedení, ochromovalo aktivitu Státní prokuratury. Vyšetřování v tzv. kontrarevolučních věcech prováděla výhradně Státní bezpečnost a prokuratura byla ponechána jen úloha státního žalob-

ce při samotném procesu. Za jakých okolností k této situaci došlo a kdo za ni nese odpovědnost, nemohu posoudit. Jsem přesvědčen, že právě tato skutečnost měla rozhodující význam, neboť umožnila používání nezákonných metod vyšetřování u Státní bezpečnosti se všemi dalšími důsledky. Ku vzniku takové situace patrně působilo mj. sepětí Státní bezpečnosti s vedením strany, zdůrazňovaná nutnost utajení a vytěžení poznatků získaných při vyšetřování v zájmu bezpečnosti státu. Tento stav byl samozřejmě znám i vedení strany. Vždyť rozhodnutím politického sekretariátu byli určeni prokurátoři pro proces s „centrem“ teprve před jeho zahájením, tedy v době, kdy obvinění byli již dlouhou dobu ve vazbě a vyšetřování v podstatě ukončeno. Datum procesu i kdo bude v něm obžalován, stanovilo politické vedení bez jakéhokoliv vyjádření prokurátorů. Pro nás to bylo závazné stranické usnesení [od slova „obžalován“ je zbytek věty dopsán dodatečně na konci stránky].

Za situace, kdy aparát Státní bezpečnosti prováděl vyšetřování bez kontroly jiné složky státního aparátu, byla tím důležitější alespoň kontrola zajišťovaná vedením resortu Ministerstva bezpečnosti. Taková kontrola však neexistovala, jak tvrdí s. Bacílek i Kopřiva. O to více však byly zdůrazňovány vysoké politické, morální i odborné kvality pracovníků Státní bezpečnosti, jejich vedení stranou. Charakteristický je v tomto směru z diskusního příspěvku s. Karola Bacílka na plénu ÚV KSČ krátce po procesu „s centrem“ výrok: „O tom, kdo je vinen, rozhodne strana a bezpečnost.“

Tato situace byla umožněna i tehdy platným trestním řádem, který sice stanovil, že vyšetřování koná prokurátor, avšak současně dodával: „pokud věc již není dostatečně vysvětlena“ (§ 77 tr. ř.). Nestanovil tedy obligatornost vyšetřování prokurátorem. „Vysvětlení“ věci pak svěřoval tr. řád orgánům bezpečnosti, jejichž úkolem bylo vyhledávání o trestných činech a právo předvolat a vyslechnout každého, od koho se mohou nadít objasnění skutečností závažných pro zjištění trestného činu.

Podstatným ovšem zůstává, jak jsou o tom nyní vydávána otřesná svědectví [tato vedlejší věta dopsána na stroji dodatečně], že u Státní bezpečnosti docházelo k nejhrubšímu porušování ustanovení trestního řádu (§ 94), podle něhož k výpovědi nebo doznání nesměl být obviněný žádným způsobem donucován.

Za situace, kdy Státní bezpečnost byla bez jakékoliv kontroly v průběhu vyšetřování, zbývalo jedině hlavní líčení před soudem, kdy bylo možno zjistit nezákonné vyšetřování a objektivní pravdu.

V procesu s „centrem“ si byla zřejmě bezpečnost vědoma tohoto nebezpečí. Vedoucí pracovníci Státní bezpečnosti učinili řadu opatření, aby zajistili průběh procesu podle vykonstruovaných obvinění. Výběr obviněných, kteří mají být postaveni před soud, a jejich příprava pro proces, opatřování „důkazů“ a celý mechanismus přípravy je dnes znám. Přípravu obžalovaných pro proces charakterizuje E. Löbl takto: „V případech politických procesů je nutno vyšetřovance zlomit. Je nutno zpracovat ho tak, že se neodváží odvolat své přiznání, i kdyby ho k tomu vyzval sám prokurátor.“

Důležitá byla i kontrola postoje prokurátorů a soudců k výsledkům vyšetřování. Proto bylo do místností, kde studovali materiály, zavedeno odposlouchávací zařízení (jak jsem se dozvěděl až v roce 1963), před procesem byli zvláště ubytováni mimo své domovy a stále střeženi, což bylo odůvodňováno nutností jejich ochrany před nepřátelskými rozvědkami, které mají na procesu mimořádný zájem (považovali jsme to za přehnanou opatrnost, ale podrobovali jsme se tomu – odpovídalo to tehdejší atmosféře). Když jsme se připravovali k procesu s „centrem“, měli jsme k dispozici ke studiu množství protokolů, z nichž však žádný neobsahoval obhajobu, nýbrž jen postupné doznání dalších a dalších protistátních zločinů, někdy po konfrontacích nebo po předložení dokumentů. Byl to materiál značně nepřehledný. Bylo proto pochopitelné, že pro potřebu hlavního přelíčení byly sepisovány závěrečné proto-

koly, aby výslech před soudem se soustředil na podstatné body objasňující motivaci jednání a „trestnou činnost“. Bylo nám doporučováno „držet se při hlavním líčení protokolů“. Doporučoval to nejen Doubek, ale i Bacílek advokátům, což mi sdělil mnohem později dr. Novák. Jak jsem se dověděl v roce 1963, doporučoval to s. Bacílek i obviněným s tím, že budou-li se držet protokolů, není vše ztraceno. Nám se to zdůvodňovalo takto: V soudních protokolech je obsažena podstata doznání. Nelze očekávat, že by obvinění doznali další skutečnosti. Hrozí nebezpečí, že se budou snažit před veřejností kompromitovat jako své společníky další osoby ve významných funkcích nebo narušit mezinárodně politické vztahy, na nichž má republika zájem, popřípadě ohrozit další vyšetřování, které není ještě skončeno. Bylo nám zdůrazňováno (s. Bacílek, poradci), že proces má obrovský nejen vnitropolitický, ale i mezinárodně politický význam, neboť odhalí úlohu amerického imperialismu a titovské kliky, a již proto nelze při procesu improvizovat. Při tom však byl současně kladen důraz na naši podrobnou znalost vyšetřovacích materiálů, abychom byli schopni argumentovat pro případ, že obvinění své výpovědi změni. Prokurátoři i soudci se podřídili této direktivě. Přesvědčení, že doznání, výpovědi svědků i posudky znalců a ostatní důkazy jsou pravdivé, jsme s ohledem na uvedené argumenty vyslyšali podle závěrečných protokolů. Nevěděli jsme, že obvinění jsou nuceni učit se zpaměti svým výpovědím. Části jejich výpovědí byly frázovité. Bylo však možno při procesu z naší strany tomu zabránit? Mohlo to stačit k tomu, abychom pochybovali o „faktech“, která doznávali? Vysvětlení pro nás bylo v tom, že si uvědomovali hloubku svých zločinů, že je charakterizují před soudem a veškerým lidem způsobem, jaký byl tehdy obvyklý v celé straně, a že se tak snaží dosáhnout shovívavého posouzení své viny.

Tehdy nebylo myslitelné volat k procesu jako svědky soudruhy ve vysokých funkcích, ačkoliv povaha obvinění a doznání to vyžadovala, zejména doznání týkající se hospodářských sabotáží. Věděli jsme však, že celý proces sledují vedoucí soudruzi, především soudruh Gottwald, a nepochybovali jsme tehdy o tom, že by zakročili, kdyby doznání byla nepravdivá. Zejména byl hlavním a rozhodujícím „svědkem“ při procesu s. Gottwald, i když nebyl přítomen a jako svědek nevypovídal. Sankcionoval proces, jehož vykonstruovanost, jak je dnes známo, musel poznat (E. Löbl, Svědectví o procesu),⁵ schválením závěrečné řeči i schválením rozsudku. Není snad pochybnost o tom, že o rozsudcích smrti se rozhodlo ve skutečnosti v politickém sekretariátu. Že tomu tak je, věděli i obžalovaní, a proto patrně považovali za beznadějně podávat odvolání. Je však také pravda, že se soudci stanoviskem politického sekretariátu, pokud jde o tresty smrti, necítili znásilněni, neboť byli přesvědčeni právě tak jako prokurátoři, že tyto tresty odpovídají jejich vině. Žádosti o milost, v nichž obvinění odvolali svá doznání, jsme nikdy do rukou nedostali. (Dozvěděl jsem se o tom až v r. 1963.)

Snad může vzniknout dojem, že se snažím svalovat odpovědnost na s. Gottwalda. Z toho, co jsem četl v tisku, je však zřejmé, že v naší zemi byl to právě jen s. Gottwald, který nejen musel poznat nezákonnost procesu a v důsledku toho i jakých metod použila bezpečnost k vynucení výpovědi – to patrně poznali i jiní vedoucí soudruzi – ale že s. Gottwald také měl jediný ve svých rukou dostatek moci i autority, aby učinil přítrž celému bezpráví. Také pro mne je toto poznání, tak jako pro každého komunistu, jedním z nejhrošších zážitků mého života, o to horší, že mám oprávněný pocit, že také s. Gottwald mne vědomě nechal sehrát ubohou roli v procesu. Mohl nás přece zavolat, upozornit, vytvořit podmínky, abychom všechno prošetřili, abychom odhalili pravdu. Proč to neučinil? Jistě měl závažné důvody, které i historie vezme v úvahu, sotva je ale uzná za postačující. My v procesu jsme však o tomto temném zákulisí nic nevěděli. O tom, jak uvažovali vedoucí soudruzi, podává výstižné svědectví dr. Munk, vedoucí advokátní poradny v Praze, když z dopisu A. Zápotockému reprodukuje „poučku“, kterou si odnesl z návštěvy od něho: „Je lépe, když trpí nevinný jedinec, než kdyby

⁵ Löbl, E.: Svědectví o procese s vedením protištátního sprisahaneckého centra na čele s Rudolfem Slánským. Vydavatelství politické literatury, Bratislava 1968.

měla utrpět úhonu strana, národ nebo naše země.“ (Večerní Praha 19. 4. 1968) Stalo se tak, když s. dr. Munk upozorňoval s. Zápotockého na řadu neprávem odsouzených osob.

Snad ještě jednu poznámku. Na počátku roku 1963, kdy jsem se dovídal plnou pravdu o procesu s „centrem“, byl jsem tím silně deprimován, žádal jsem o přijetí u s. Novotného. S. E. Švach, který hovořil se s. Novotným, mi tlumočil jeho vzkaz: „S. Novotný Ti vzkazuje, aby sis to tak nebral, že on tomu procesu také věřil a hlasoval pro těch jedenáct rozsudků smrti, když s tím návrhem přišel do politického byra s. Gottwald.“

Jsem přesvědčen, že pro hodnocení podílu odpovědnosti mé i ostatních prokurátorů a soudců bude rozhodující subjektivní stránka, v podstatě odpověď na otázku, zda vědomě žalovali a odsuzovali nevinné lidi, odpověď, která bude dána po uplynutí šestnácti let v době, kdy myšlení lidí se osvobodilo od nekritického přejímání názorů uznávaných autorit. Avšak myšlení člověka, který neprožíval intenzivně padesátá léta, který dnes má ve svém vědomí plnou informovanost o všech deformacích těchto let, který zná množství otrěsných faktů, je zcela jiné než myšlení nás, čtyř prokurátorů a sedmi soudců (dva náhradní) v době procesů. Aníž jsme si to uvědomovali, naše myšlení bylo spoutáno falešnými představami, atmosférou odhalování nepřítelů uvnitř strany, vyvolanou „odhaleními“ Slánského, Šlinga [v orig. Šlinka], Švermové, Clementise a dalších na zasedáních ÚV jako nepřátel uvnitř strany, rezolucí Informbyra o titovské zradě, dřívějšími procesy v ostatních lidově demokratických státech. Působila na nás obrovská autorita s. Kl. Gottwalda i vážnost, kterou tehdy požívali všichni členové politického sekretariátu, Stalinova dogmata o zostřujícím se třídním boji, příklady známých procesů v SSSR a v neposlední řadě mezinárodně politická situace vyznačující se intenzivní činností nepřátelských rozvědek a s tím související aktivita domácí poražené reakce. K tomu přistupovala konkrétní situace, v níž jsme se ocitli. Rafinované vyvolávání důvěry v serióznost vyšetřování ze strany Doubka, Košťála, Kohoutka, dalších vyšetřovatelů, sovětských poradců i ze strany resortního ministra. Neměli jsme tušení, že obvinění byli vystaveni v průběhu vazby nesnesitelným útrapám. Při hlavním líčení působili dojmem, že se nacházejí v normálním fyzickém i psychickém stavu. Nevěděli jsme např., že odchod Reicina z ČSR právě tak jako falešné označení Franka za válečného zločince bylo po stranické linii prověřováno, nevěděli jsme, že akce, k nimž se obvinění doznávali jako k hospodářským sabotážím, byly ve skutečnosti projednány se s. Gottwaldem, Dolanským a dalšími. To vše a řada dalších skutečností svědčících o vykonstruovanosti obvinění muselo však být známo členům politického vedení.

Věřili jsme protokolům, v nichž byly obviněnými „opravovány“ bezvýznamné podrobnosti zřejmě proto, aby protokoly vzbuzovaly u prokurátorů plnou důvěru. Výpovědi se navzájem doplňovaly. Znalecké posudky je potvrzovaly.

Představa, že to vše bylo uměle zkonstruováno proti komunistům, v bezpečnostní složce státu, v němž vládou komunisté, v aparátu, který je, jak jsme byli přesvědčeni, pod trvalou kontrolou stranického orgánu, kde působí „zkušení“ sovětské poradci, taková představa byla pro nás v té době absurdní. Vždyť by to znamenalo poznat, že se máme stát nástrojem strašného zločinného komplotu, že máme sehrát ubohou roli zneužitých lidí, že má být oklamána strana a celý národ.

My jsme tehdy viděli náš úkol v tom, odhalit před veškerým lidem „nebezpečnou agenturu imperialismu v naší straně“, „žábu na prameni“, prokázat službu straně a lidu. Dnes to všechno zní frázevitě. Tehdy jsme tím žili. V zajetí těchto představ v našich myslích ustupovaly do pozadí skutečnosti, které měly v nás vzbuzovat podezření. Všechno bylo však tehdy nenormální, odehrávalo se mimo nás v tajných jednáních ve vedení strany a ve vedení Státní bezpečnosti. Již samo zatýkání významných stranických funkcionářů bylo možno mentálně akceptovat jen při slepé důvěře ve stranické vedení, především v s. Gottwalda.

Výrok orgánu požívajícího takovou autoritu, jaké požívá dnes Kontrolní a revizní komise ÚV KSČ, že jsme vědomě žalovali a soudili nevinné lidi, by znamenal ve skutečnosti pro mne i ostatní rozsudek s nejvážnějšími důsledky pro nás i pro naše rodiny, znamenal by naši stigmatizaci jako justičních vrahů. Znamenal by rozsudek nespravedlivý a další křivdu, tentokrát na nás. Vždyť neexistuje a ani nemůže existovat jediný důkaz, který by nás usvědčoval, že jsme se vědomě podíleli na takovém zločinu. Což je vůbec myslitelné, aby se našlo jedenáct komunistů, kteří by netečně přihlíželi, ba aktivně se podíleli na odsouzení lidí, o nichž by nebyli přesvědčeni, že jsou vinni nejvážnějšími zločiny, o nichž by věděli, že jsou obětí zvláště a že tedy jde ve skutečnosti o soudruhy, s nimiž je pojí společné politické přesvědčení, společné cíle? Jak by to mohli unést ve svém svědomí?

Byli jsme hanebně oklamáni, zataženi do špinavé hry, poznamenáni na celý život. Pro mne již ta skutečnost, že jsem figuroval při tomto procesu, i když v přesvědčení, že plním záslužný státní a stranický úkol, znamená osobní tragédii, kterou ponesu v sobě po celý život.

Nesčetněkrát jsem si kladl otázku, jak jsem měl v tehdejších podmínkách celý ten rafinovaný systém odhalit a rozbít a zda i o b j e k t i v n ě existovala pro mne a ostatní, kteří jsme byli k tomuto procesu zneužití, taková možnost. Zvláště nyní, kdy jsem se seznámil z tisku s řadou dalších faktů, jsem přesvědčen, že taková možnost neexistovala, že každý pokus by byl v zárodku zmařen.

Jak jsem již uvedl, byl jsem povoláván na základě rozhodnutí vedení Ministerstva spravedlnosti, po případě politického sekretariátu, jen k některým procesům před Státním soudem na krátká časová období. Pokud si vzpomínám, bylo to za dobu trvání Státního soudu v letech 1948–1952 v pěti případech a v r. 1953 v jednom případě u Nejvyššího soudu. Hlavní náplní mé práce v těchto letech byl výkon funkce krajského prokurátora.

Ve všech procesech, v nichž jsem vystupoval jako prokurátor, obžalovaní byli usvědčováni a doznávali svou vinu. Nestěžovali si na nezákonné metody vyšetřování a ani jinak nebylo důvodu k podezření, že bylo Státní bezpečností použito nezákonných metod při vyšetřování. Pokud vyšly najevo nezákonné metody vyšetřování při jiných procesech před Státním soudem, nebylo mi o tom nic známo.

Jako předseda Nejvyššího soudu jsem nedával žádnému soudci pokyny, jak má rozhodnout. Jen v jediném případě se na mne obrátil předseda senátu (dr. Trudák) s upozorněním, že skutečnosti vyplývající z přípravného řízení nezakládají skutkovou podstatu trestného činu (tr. věc Patzak, Patzaková [v orig. Patzák, Patzáková]).⁶ Prostudoval jsem spis, dospěl jsem k závěru, že námitky jsou oprávněné. Vzhledem k tomu, že žaloba byla schválena polit. byrem, informoval jsem prostřednictvím s. Škody PB o neudržitelnosti obžaloby s návrhem, aby souhlas se žalobou byl revokován. Po čase mne informoval s. Škoda o výsledku. Řekl, že „nás s tím na PB vyhodili, že se na žalobě trvá, že mám věci přidělit jinému soudci, že si mám dát pozor na soudce, kteří mi takové návrhy činí a že si příště musíme dát pozor s takovými návrhy“. V dalším případě, když jsem sledoval proces se s. Švermovou, jsem dospěl k přesvědčení, že skutečnosti, které doznává, nezakládají trestnou činnost. Také v tomto případě jsem upozorňoval s. Škodu a společně s ním R. Baráka, tehdy člena PB, že by bylo na místě vzít žalobu zpět. Rovněž marně. Ani v těchto dvou případech nešlo o odhalení nezákonných metod vyšetřování, nýbrž o otázky právní kvalifikace.

Považuji ještě za nutné vyslovit se k otázce rehabilitací, aby mohla být spravedlivě hodnocena úloha moje i ostatních členů prezidia Nejvyššího soudu.

⁶ Srov. StB o sobě (Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka). Připravil K. Kaplan. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2002, s. 104–105.

Po XX. sjezdu KSSS byl na celostátní konferenci v úvodním referátu s. A. Novotného hodnocen proces se Slánským tak, že jen některé jeho části byly vykonstruovány, v podstatě že je však správný. A. Novotný ve svém referátu tvrdil, že Slánský se dopustil celé řady dalších trestných činů, které v žalobě uvedeny nebyly, aby uchopil moc ve straně a státě, dosazoval na význačná místa osoby sobě oddané, nesamostatné či nějak zkompromitované, podporoval různé živly, které hospodářsky i politicky škodily naší republice atd.

Byla ustavena Barákova komise, které bylo svěřeno prověření zákonnosti procesů. V této komisi byl kromě jiných soudruhů také náměstek ministra spravedlnosti s. J. Litera a nám. gen. prok. s. E. Švach, avšak žádný zástupce Nejvyššího soudu. S. A. Novotný uváděl ve svém referátu, že Barákova komise bude vyslyšet další svědky, prověřovat četné dokumenty, zabývat se rozborem 150 000 stran dokumentačního materiálu a o výsledku podá zprávu ÚV. Tato komise a PB, jemuž podávala zprávy, převzaly tak fakticky na sebe, pokud jde o rehabilitace, úlohu, která náležela Generální prokuratuře a Nejvyššímu soudu. Celá činnost komise i zprávy, které podávala, byly přísně utajovány, a to i před Nejvyšším soudem. Zpráva, kterou vypracovala v r. 1956 nebo 1957, se mi náhodou dostala do rukou teprve na poč. r. 1963 (ukázal mi ji s. Švach). Komise, pokud vím, přezkoumávala všechny případy procesů proti stranickým funkcionářům a předkládala své návrhy politbyru, které činilo závěry o každém jednotlivém případě. Pokud jde o Nejvyšší soud, došlo jen k tomu, že nám. min. sprav. s. Litera předal s. Pastorkovi, nám. předsedy Nejv. soudu (předseda trestního kolegia) seznam osob odsouzených v souvislosti s „centrem“, u nichž komise, resp. PB, dospěla k závěru, že k rehabilitaci není důvodu. Na práci komise se podíleli také někteří prokurátoři uvolnění pro tento úkol, kteří byli zavázáni mlčenlivostí o práci komise. Až na jediný případ, kdy mně bylo uloženo rozhodnutím PB bez jakéhokoliv odůvodnění podat stížnost pro porušení zákona u M. Švermové a dalších, pokud jde o výši trestu, podával stížnosti pro porušení zákona generální prokurátor (s. Bartuška, ev. v jeho zastoupení s. E. Švach), jimž Nejvyšší soud v rozsahu stížnosti vyhovoval. Pokud vím, k podání stížnosti v těchto případech docházelo vždy jen na základě rozhodnutí PB. Nevím, jakou iniciativu v tomto směru vyvíjela Generální prokuratura.

Při osobním rozhovoru jsem již vysvětlil, že vlastním podnětem ke zřízení prezidia Nejvyššího soudu, jak jsme poznali po jeho zřízení, bylo, aby stížnosti pro porušení zákona podané proti rozhodnutím Nejvyššího soudu bylo možno projednat před pětičlenným prezidiem Nejv. soudu, a nikoliv jako dříve před celým plénem.

Podstata řízení o stížnosti pro porušení zákona je v tom, že jednání je neveřejné, nejsou přítomni ani obvinění ani jejich obhájci, nejsou vyslyšáni svědci, konstatuje se jen obsah spisu. Obligatorně se jednání účastní generální prokurátor nebo jeho zástupce, fakultativně ministr spravedlnosti nebo jeho zástupce. Soud konstatuje, že rozsudkem napadeným stížností byl porušen zákon – pokud stížnosti vyhoví, dřívější rozsudek zruší a vynese rozsudek nový nebo vrátí věc k novému rozhodnutí. V řízení o obnově jde o to, zda vyšly najevo nové skutečnosti. Při jednání musí být přítomni obvinění, jejich obhájci, provádí se důkazy, jednání je veřejné. (Uvádím jen hlavní rozdíly.) Správnější bylo provádět rehabilitace cestou obnovy, i když nebyla po právní stránce vyloučena ani cesta stížnosti pro porušení zákona. Prezidium Nejvyššího soudu respektovalo usnesení PB zavazující Generální prokuraturu podat stížnost pro porušení zákona. Vycházelo z předpokladu, že komise ustavená k prověření procesů proti komunistům i PB pečlivě prověřuje důvodnost rehabilitace všech odsouzených v těchto procesech a má neomezené možnosti získat potřebné podklady ze státních orgánů, ze stranických archivů, od vedoucích stranických funkcionářů i výsledkem obviněných, svědků, znalců i bezpečnostních pracovníků. Takové možnosti neměl Nejvyšší soud. Působilo ovšem i tehdejší uplatňování autority PB, zvláště proto, že šlo o procesy, které se silně dotýkaly politiky strany, resp. jejího vedení, i projevy A. Novotného, v nichž mluvil o politických procesech a opětovně potvrzoval jejich správnost.

O tom, že o rehabilitaci se rozhoduje ve stranickém orgánu, věděli i komunisté odsouzení v politických procesech, a obraceli se proto se svými žádostmi o rehabilitaci především na vedoucí stranické funkcionáře, popřípadě na ÚV.

Byla také zřejmá snaha, aby nevyšlo najevo, že brutální metody uplatňované při vyšetřování Státní bezpečnosti v případech souvisejících s „centrem“ byly obecně používaným systémem, a nikoliv jen excesem v jednotlivých případech. Proces s vedoucími pracovníky odboru Státní bezpečnosti pro stíhání nepřítele uvnitř strany Doubkem, Kohoutkem, Košťálem, který se konal před senátem vojenského kolegia Nejvyššího soudu, byl přísně tajný, byl organizačně zajišťován náměstkem ministra spravedlnosti, patrně podle pokynů příslušného oddělení sekretariátu ÚV. Konání tohoto procesu mělo být utajeno i přede mnou, ačkoliv jsem byl předsedou Nejvyššího soudu. Když jsem se náhodně dověděl po delší době, že se takový proces konal a zmínil se o tom s. Čihalovi, projevil podiv, že jsem se to dověděl, a žádal mne, abych mu sdělil, od koho to vím.

Proto také o obsahu výpovědí těchto řídicích orgánů Státní bezpečnosti jsem se dovídal ve větším rozsahu, teprve když se provádělo přezkoumání procesů komisí s. Koldera [v orig. Koldra] v r. 1962.

O průběhu rehabilitací mohou zajisté mnohem zasvěceněji informovat jiní soudruzi, kromě členů polit. byra a členů Barákovy komise např. soudruzi Bartuška, Švach, Škoda, v případě nezbytnosti i s. Knihová, býv. sekretářka s. Bartušky.

Za vylíčené situace nelze mi vytýkat, že bych brzdil provádění rehabilitací tím, že jsem z vlastní iniciativy nepodával stížnosti pro porušení zákona nebo tím, že prezidium Nejvyššího soudu vyhovovalo stížnostem generálního prokurátora v tom rozsahu, jaký ve stížnosti uplatňoval.

Připojuji jen svůj osobní názor, k němuž jsem dospěl teprve při revizi v r. 1963. Každá rehabilitace stranických funkcionářů otřásala procesem s „centrem“. Pokud stranické vedení nenalezlo dost odvahy k rehabilitaci „centra“, muselo bránit i ostatním rehabilitacím. Rehabilitace „centra“ nezbytně znamenala hluboký politický otřes ve straně a diskreditaci funkcionářů, kteří v padesátých letech stáli v čele strany. Působily i další komponenty, situace vnitropolitická, zahraničně politická i zájmy ryze osobní. Proto soudruzi Zápotocký, Novotný a někteří další členové tehdejšího vedení bránili rehabilitacím i za cenu, že jsou dále vězněni nevinní lidé.

Pokud bude třeba z mé strany další vysvětlení, jsem samozřejmě ochoten kdykoliv je poskytnout.

Prosím také, abych byl před konečným rozhodnutím Komise stranické kontroly seznámen s okolnostmi, které by snad svědčily proti mně, a byla mi poskytnuta možnost vyjádřit se k nim.

Se soudružským pozdravem

J. Urválek
[vlastnoruční podpis „J. Urválek“]

DOKUMENT č. 7

Zpráva o činnosti agendy Státního soudu za červenec a srpen 1951

(1. září 1951)

Odd. obrany a ochrany MS ČR, f. Klosův archiv, k. 129b.

Generální prokuratura
v Praze

[Připsáno rukou: „TAJNĚ“]

Z p r á v a

o poznacích oddělení I/1 Generální prokuratury (agenda Státního soudu)
za měsíce červenec a srpen 1951

I.

Část informativně-zpravodajská

V červenci a srpnu 1951 nenastala v povaze agendy státněprokurátorské v podstatě žádná změna. Zpravodajský obraz této agendy zůstal vcelku týž jako v prvním pololetí 1951. Již jen ojediněle vyskytují se členové dříve likvidovaných velkých ilegálních velezrádných skupin, stále však přicházejí domácí velezrádné a vyzvědačské skupiny o malém počtu členů, dále útky do ciziny, neutuchá příliv agentů, přišedších z nepřátelského zahraničí s úkoly špiónážními i teroristickými, dosti časté je opuštění republiky i návraty a neoznámení trestných činů, celkem zřídka již přicházejí útky trestanců. Dále napadlo 17 věcí sabotážních, z toho v zemědělství 8 případů, v oboru výživy jeden, v dolech jeden, ostatní pak v různých průmyslových oborech. Nevyskytly se již vůbec letákové akce. Konečně bylo projednáváno několik věcí retribučních.

Dlužno upozorniti, že činnost výzvědná (skupiny i agenti) vzrůstá, což je zřejmě důsledek stále se zvyšujícího mezinárodního napětí a zostřování třídního boje na půdě státu. Situaci lze i nyní charakterizovat všeobecně tak, že delikty kořenící na půdě republiky, tedy vyvolané živly domácími, jsou stále řidší, takže se jeví v tomto směru jisté uklidnění. Naproti tomu však přibývá živlů, které na podněty organizované ze zahraničí páchají nejtěžší trestné činy proti státu ve spolupráci s agenty vyslanými ze zahraničí.

Po přechodném poklesu nápadu nových věcí na jaře 1951 se opět množí nové případy stíhání nejtěžších trestných činů proti státu.

Podstatně však ubývá osob mladistvých, což je zřejmě důsledkem správné výchovy a vedení ve škole a v organizacích mládeže.

V oboru lidové správy nebylo případů zjištěných a oznámených závad. Jen v roce 1950 vyskytl se případ velezrádných akcí [slovo „akcí“ vepsáno rukou] několika členů lidové správy v Chebu, od té doby již podobný případ nenapadl, takže možno konstatovat z kriminálního hlediska dobrý chod lidové správy potud, že nejsou páchány delikty spadající do oboru agendy státněprokurátorské. Spolupráce lidové správy s justičními orgány vyvíjela se hladce, a zejména žádosti justičních úřadů byly vyřizovány bez průtahů a obsahově vyhovujícím způsobem. Toliko pokud jde o činnost orgánů StB, vyskytly se některé nedostatky, o nichž je pojednáno v druhém oddílu této zprávy (část kontrolní a kritická).

Pokud jde o církevněpolitickou kriminalitu, nevyskytly se delikty vážnějšího rázu spáchané v poslední době. I v tomto oboru se tedy jeví znatelné uklidnění, zejména v českých

zemích. Toliko na Slovensku se ještě vyskytují ojedinělé velezrady duchovních a dosti hojně delikty verbální. Jinak možno říci, že kriminalita duchovních odpovídá jejich početnímu poměru k ostatnímu obyvatelstvu.

Také kriminalita osob, podléhajících vojenské soudní pravomoci, zřetelně poklesla. Je to patrně důsledek učiněných kádrových opatření.

Z věcí napadlých v červenci a srpnu 1951 je uvést tyto charakteristické případy:

[...] ¹

II.

Část kontrolní a kritická

Činnost orgánů StB

Orgány StB provádějí kromě výjimečných případů, o nichž bude níže zmínka, vyšetřování důkladně a v nově napadlých věcech též rychle. Jen na Slovensku se vyskytují některé případy, kde výsledky šetření bezpečnostních orgánů mnohdy nepostačují k ujasnění věci v otázce právní kvalifikace činů a dlužno prokurátorským šetřením často takové nedostatky odstraňovati. Státní prokuratura, oddělení v Bratislavě, dokonce sama ve své zprávě ve věci T 144/51 upozornila na nevyhovující práci KV StB Prešov. Podle zkušeností referentů bratislavského oddělení Státní prokuratury jsou oznámení podaná KV StB Prešov vyplňována různými politickými úvahami a závěry, avšak málo se zaměřují na skutkový stav a důkazní stránku jednotlivých případů. Také postup při vyšetřování tohoto KV StB je odlišný než u jiných velitelstev, v mnoha případech se totiž obviněný oznámený tímto KV StB hájí před soudem tím, že jejich [sic] výpovědi byly vynuceny násilím. Žaloby podané na základě trestních oznámení vypracovaných tímto KV StB pak pro neobjektivnost trestního oznámení nemívají úspěch u Státního soudu.

Všeobecně možno uvést, že trestní oznámení, která obsahují kromě šetření o politických deliktech i výsledky šetření o deliktech obecných, ukazují stejně jako připojené protokoly určitou nezkušenost ohledně vyšetřování deliktů obecných, což je patrně důsledkem specializace nebo určitého sklonu k bagatelizování obecných deliktů, takže okolnosti nutné ke zjištění těchto skutkových podstat nebývají vždy náležitě došetřeny.

Realizační protokoly o výsledku obviněných jsou stále častěji sestavovány ve formě tzv. otázkových protokolů. Tato forma představuje nesporně určité výhody, zejména pokud jde o objasnění jednotlivých náležitostí skutkových podstat, pro něž je řízení zavedeno, a protokoly ty jsou také dobře přehledné. Mechanické používání této formy skrývá však v sobě nebezpečí určité šablonovitosti. Otázky se pochopitelně opakují, neboť jde o podobné trestné činy, při studiu spisu však lze zjistit, že i podstatné části odpovědí vyslýchaných osob jeví určitou podobnost, ačkoliv činnost je po skutkové stránce vždy odlišná. Realizační protokol je totiž zpravidla výsledkem mnohdy několikaměsíčního podrobného šetření a vyšetřující orgán, který sestavuje trestní oznámení, snaží se pak do krátkého otázkového protokolu shrnout v několika stručných větách výsledky tohoto šetření. Tím se pochopitelně nemůže vyhnout určité abstrakci, která se projevuje v právní stylizaci odpovědí se vztahem k zákonným znakům vyšetřovaného trestného činu. Spočívá-li pak důkaz viny pouze na vlastní výpovědi obviněného, zvláště není-li spoluobviněných a svědků, je mnohdy při hlavním neb odvolacím líčení brána obhajobou v pochybnost věrohodnost doznání, a to právě s poukazem na jeho

¹ Pozn. L. B.: Následuje 23 stran popisujících konkrétní případy dozorované Státní prokuraturou v inkriminovaném období. Dělí se na části: velezrada, vyzvědačství, velezrada a vyzvědačství, sabotáže, sdružování proti republice, opuštění republiky, neoznámení trestných činů, delikty osob vojenských, stíhání osob duchovních – delikty církevně-politické, retribuční delikty a trestné činy mládeže.

právní stylizaci na jedné straně a na neznalost příslušných zákonných ustanovení u obviněného na straně druhé. Někdy též jsou připojovány – v podstatě zbytečné – dodatky, totiž odpověď na poslední otázku protokolu, v níž obvinění se prohlašují za nepřátele lidově demokratického zřízení a žádají o přísné a spravedlivé potrestání. Tyto dodatky však obvinění při hlavním přelíčení popírají a málo věrohodná žádost o přísný trest podlamuje spolehlivost celého obsahu protokolu.

Mnohdy se objevuje, a to zejména na Slovensku, jak bylo již výše zmíněno, potřeba došetřování. Všeobecně pak jsou nedostatky šetření zjišťovány zejména u sabotáží, kde ovšem objasnění skutkového stavu bývá mnohem obtížnější než u velezrady nebo vyzvědačství. StB podává u sabotáží trestní oznámení před úplným vyjasněním věci a jeví se nutným, aby sabotáže vyšetřovali odborně školení orgánové, kteří mají odborné vědomosti o jednotlivých odvětvích, v nichž se sabotáže vyskytují.

Jinak nebylo zjištěno nějakých věcných závad až na tyto konkrétní, ovšem výjimečné případy:

Ve věci T 1242/50 popřeli oba obvinění správnost protokolu o svých administrativních výpovědích ohledně skutečností zakládajících velezradu, přičemž jeden obviněný tvrdil, že se doznal jen následkem bití, druhý pak se hájil, že jen důsledkem naprosté své vyčerpanosti přehlédl, že při výslechu se dostaly do protokolu skutečnosti, které neodpovídají pravdě. KV StB Brno podalo na dotaz Státního soudu o správnosti této obhajoby zprávu, že obhajoba obou obviněných je pravdivá. Ačkoliv žaloba zněla na spolčení k velezradě, bylo rozsudkem uznáno jen na pokus o neoprávněné opuštění území republiky, resp. na pomoc k tomuto pokusu.

Ve věci T 209/50 (SPt II /I 31/50) předseda Státního soudu, člen senátu a referent Státní prokuratury vyšetřili výslechem svědků po odročení hlavního líčení, že údaje trestního oznámení a administrativních protokolů neodpovídají pravdě, že byly vloženy do administrativních protokolů vyšetřujícími orgány a že jsou každým z vyslychaných formulovány jinak a zcela protichůdně. Zjištěním u StB nebyla pak vyvrácena obhajoba obviněného, že jeho vlastní doznání bylo důsledkem jistého donucení. Státní prokuratura se proto nemohla za žalobu postavit, ač bylo o ní již konáno hlavní líčení.

Ve věci T 96/50 (Pst I 325/50) tvrdili dva z obviněných u odvolacího líčení, že doznání bylo na nich u StB vynuceno fyzickým nátlakem, že byli bití, a jeden z obviněných – odsouzený k absolutnímu trestu, který pak byl Nejvyšším soudem změněn v trest doživotní ztráty svobody – nabízel důkazy o tom, že byl mu při vyšetřování poškozen chrup a zlomen prst.

Ve věci T 130/50 (3 SPt III 6/51) tvrdí v odvolacím řízení řada obviněných, že u StB byl na ně činěn orgány tohoto úřadu nátlak a že důsledkem tohoto nátlaku obsahují jejich protokoly údaje, které neodpovídají skutečnosti.

Nevyskytl se žádný případ, kdy by obviněný výslovně tvrdil, že byl k protistátní činnosti sveden provokací. Jedině v případě T 2079/50 (případ z Bratislavy) vzešly pochybnosti. dr. ing. Jozef Reich je podle trestního oznámení podezřelý z neobyčejně závažné trestné činnosti ohrožené absolutním trestem. Při prokurátorském vyšetřování bylo zjištěno, že obviněný byl zatčen v červenci 1950 přímo na schůzce s orgánem KV StB Bratislava, a je podezření, že v daném případě mohlo jít o provokaci. Protože tato okolnost měla by nepochybně význam při řešení otázky absolutního trestu, žádalo oddělení Státní prokuratury v Bratislavě již několikrát o doplnění trestního oznámení, odpověď však nedostalo. V srpnu 1951 bylo proto na případ upozorněno přímo MNB a jeho prostřednictvím bylo žádáno doplnění trestního oznámení.

Bezdůvodné oznámení bylo podáno na OVNB Praha, Římská 7, proti bývalému úředníku v Teheránu (T 1015/51), jenž byl viněn, že v roce 1949 neuposlechl úřední výzvy k návratu a že se připojil k zahraniční emigraci. Zavedeno bylo řízení pro velezradu, zajištěno

jmění a vydán příkaz k zatknutí, jež bylo provedeno začátkem srpna 1951 v Praze. Při prokurátorském šetření se však ukázalo, že obviněný uposlechl výzvy k návratu a že byl pak zaměstnán na Ministerstvu zahraničí v Praze až do konce července 1950 a od té doby pak u jistého národního podniku v Praze. Státní prokurátor řízení zastavil a vazbu zrušil. Důsledkem mylného trestního oznámení byl obviněný zbytečně držen ve vazbě.

Nelze dále přejít mlčením zjištění, že v některých věcech zvláštní povahy došlo k průtahům ve vyšetřování u StB, případně že byly podány zprávy nedostačující.

Ve věci T 1434/51 (3 SPt III 99/51) byl obviněný zatčen 8. února 1950, trestní oznámení podáno od KV StB Bratislava teprve 18. července 1951, tedy skoro za 1 1/2 roku. Při tom není věc dostatečně vyšetřena, obviněný je usvědčován jen nepřímo svědeckými protokoly, k nimž se vůbec nevyjádřil, a není připojen protokol svědka, který by mohl do věci vnést nejspíše světlo, ani není vysvětleno, proč tento svědek nebyl vyslechnut.

Ve věci T 1164/51 (7 SPt I 73/51), vedené Ministerstvem národní bezpečnosti pod B/4 – V – 1498/60/51, jsou velmi velké průtahy ve vyšetřování před odevzdáním věci státnímu prokurátoru. Jde o zběha armády USA, který přešel na naše území a byl zatčen dne 14. prosince 1950, trestní oznámení však bylo podáno až dne 23. května 1951. Nóta velvyslanectví USA urgovala věc u našich justičních úřadů.

Podobně ve věci T 97/51 (PSt III 259/50), týkající se maďarského státního příslušníka drženého ve vazbě, došlo k průtahům, neboť Ministerstvo národní bezpečnosti zdejší přípis ze dne 22. února 1951 meritorně vyřídilo až 21. srpna 1951 (A-5119/01/51) projevem souhlasu k zastavení trestního řízení a předání obviněného maďarským orgánům. Tak došlo k dalšímu prodloužení vazby o více než půl roku.

Ve věci T 1361/51 (5 SPt I 65/51) byl obviněný úředník ČSSZ zatčen 19. září 1950 a předán Státní prokuratuře teprve dne 19. července 1951, přičemž jeho obvinění z velezrady zůstalo neobjasněno a obviněný se doznává jen k verbálním deliktům již promlčeným neb amnestovaným.

Ve věci T 1075/51 byl obviněný zatčen 7. prosince 1949, realizační protokol sepsán až 12. dubna 1951, prokurátorovi byl obviněný předán až 19. dubna 1951 (obviněný Vratislav Jahn).

Ve věci T 1133/51 trvala vazba obviněných od března 1950, prokurátoru předáno až v dubnu 1951 (věc dr. Vojta [v orig. Vojtěch] Erban a spol., Praha).

V T 1486/51 – zubní lékař z Prahy dr. Arnošt Ungár zatčen 7. listopadu 1949, trestní oznámení podáno pro velezradu až 26. července 1951, kdy byl obviněný též odevzdán prokurátoru. Při tom obsahuje trestní oznámení pouze jediný důkaz, totiž doznání obviněného, které však zní: „Nemohu se již upamatovat na všechny hanlivé, pobuřující výroky, které jsem pronášel před společností, která ke mně docházela. Hanobil, urážel a špinil jsem prostě vše, i to, co bylo naprosto správné.“

Ve věci T 43/51, kde jde o hospodářskou špionáž pro švýcarskou firmu z oboru barviv „CIBA“, prováděna byla špionáž v různých odvětvích průmyslu papírenského, textilního a kožedělného, obvinění jsou různí vedoucí zaměstnanci závodů, které byly ve styku s firmou „CIBA“. Vazba trvala déle nežli 1 rok, než byla věc vyšetřena a než mohla být podána žaloba.

Nedostatečně byla vyšetřena věc T 1518/50 – sabotáž při výrobě provázkových povřísel ve věznicí v Bruntále. Ve svazcích povřísel byly nalezeny krabičky od olejovek, plesnivé chleby a podobně, mnoho provázků nebylo opatřeno klíčky. Oznámení učiněno na velitele věznice a jednoho člena SVS, teprve z podnětu prokurátora zjistila StB dodatečně, kteří vězňové měli na sabotáži účast, a vyšlo najevo, že u příslušníků SVS šlo o nedbalost při dozoru, kdežto na dva vězně byla podána žaloba pro sabotáž úmyslnou.

Ve věci T 1527/50 (Ing. Jan Snageštim, zaměstnanec MZO) bylo urgováno u orgánů StB podání trestního oznámení, které bylo již v evidenci Státní prokuratury a jehož brzké podání bylo v krátké době přislíbeno, na urgenci však došlo sdělení KV StB v Praze, že dotyčný nepřichází v seznamu osob zajištěných orgány StB, takže nelze říci, kdy bude trestní oznámení podáno.

Častěji než v dřívější době dochází nyní k tomu, že StB podá jen předběžné trestní oznámení se stručným sdělením, z čeho jsou obvinění podezřelí, přičemž se oznamuje, že ve věci se provádí další šetření. Tato předběžná oznámení bývají však podávána až po měsíční i delší vazbě, což nevyhovuje předpisu § 100 odst. 2 tr. ř. [z r.] 1950, takže se zdá, že jejich účelem je spíše informovat prokurátora o prováděném vyhledávání, které má trvat ještě delší dobu. Někde se snaží StB dodržovat předpis § 100 odst. 2 tr. ř. [z r.] 1950 tím způsobem, že zatčeného předává ihned prokurátoru, ovšem nikoliv fakticky, ale jen zprávou o zatčení, a prokurátor pak činí formální usnesení § 101 tr. ř. [z r.] 1950 s tím, že se obviněný ponechává ve vazbě StB, aniž ovšem prokurátor obviněného viděl nebo vyslechl. Tento postup zajisté neodpovídá předpisům § 100 a § 101 tr. ř. [z r.] 1950, neboť fakticky nedochází k odevzdání obviněného prokurátoru a ten ani nemá možnost posoudit důvodnost další vazby.

Kromě výše uvedených výjimečných případů mohu označit činnost bezpečnostních orgánů za velmi úspěšnou a kvalitní. Zejména dlužno vyzvednout bdělost a ostražitost bezpečnostních orgánů, kterým se vždy včas podařilo zneškodnit množství nepřátel republiky a zejména znemožnit činnost dlouhé řady agentů, kteří byli zatčeni ihned po přechodu hranic.

Činnost Státní prokuratury

Státní prokuratura pracuje až na výjimečné případy rychle a spolehlivě, podávajíc vždy žaloby u Státního soudu průměrně od jednoho měsíce od nápadu věci, ve věcech zvláštní povahy i dříve, přičemž žaloby jsou až na naprosto řídké výjimky kvalitní. Jen ve slovenských věcech se vyskytují průtahy vzniklé z prokuraturou tvrzených nedostatků šetření bezpečnostních orgánů, jak byla o tom zmínka v předchozí stati, v kterýchžto případech nutno provádět došetřování věci.

Zprávy Státní prokuratury možno kvalifikovat jako zcela vyhovující, ba velmi dobré. Jedině ve slovenských věcech docházejí zprávy mnohdy značně kusé, ač i tu je v poslední době patrné zlepšení, a zpracování zpráv je i u bratislavského oddělení pravidelně již věnována zvýšená péče.

Všeobecně možno jako nedostatek zpráv vytknout, že v případech kvalifikací trestných činů s absolutními tresty chybívá ve zprávách údaj o tom, zda se skutečně očekává uložení absolutního trestu a zda byla podána zvláštní zpráva.

Žaloby nejsou již vyhotovovány po dřívějším vadném způsobu, totiž tak, že uváděly promiskue politické odůvodnění, vylíčení inkriminovaných skutků i ilustrační okolnosti, načež pak následovala holá žalobní znělka, takže zůstávalo nejasno, v jaké činnosti obviněných je ten který trestný čin spatřován.

V nových žalobách jsou již politické odůvodnění i třídní profil obviněného odděleny od skutkového děje a také žalobní znělka je již dokonalejší, neboť namnoze uvádí též stručně skutkové okolnosti.

Nová forma žaloby s naprostým oddělením žalobní znělky, obsahující stručné konkrétní okolnosti skutku, a se zvláštní statí důvodovou vyskytla se v několika věcech, zejména ve věcech T 1228/51, T 1229/51, T 1247/51 (2 SPt I 64/51, 56/51, 70/51 – ref. dr. Barbaš a Neneška).

Jako další významné zlepšení žalob nutno zaznamenat, že je nyní stále častěji používáno v důvodech žalobních přímé citace doznání obviněných nebo výpovědí svědků, a to v souvislém textu. Žaloby tohoto druhu jsou přesvědčivé a podávají nejen náležitý pohled na činnost obviněného, ale jasně dokreslují i jeho morální obraz.

Výsledky žalob jsou podle záznamů referenta pro všeobecné věci průměrně tyto: z 20 projednaných případů uznává Státní soud v 16 věcech v otázce viny zcela podle žaloby, ve třech případech odchyluje se od žalobní kvalifikace, zejména neuznává na vyšší kvalifikaci [sic] uplatněnou v žalobě, toliko v jednom případě dochází ke zproštění obviněného, vyjdou-li při hlavním líčení najevo okolnosti pokládané Státním soudem za dostatečný důkaz nevinu obviněného. Stejně výsledky vykazují i procesy speciální. Ve všech případech odchýlného rozhodnutí Státního soudu podává Státní prokuratura – i v případech jen poněkud pochybných – z opatrnosti odvolání nebo si alespoň vyžaduje opis rozsudku, aby tak později mohla prostudováním spisů se přesvědčit o správnosti rozhodnutí Státního soudu.

Vadné žaloby se vyskytují jen naprosto ojediněle. Například:

Ve věci T 1294/51 (2 SPt I 59/51) je obviněný stíhán proto, že sám ilegálně uprchl do NDR, odkud chtěl přejít do západních pásem Německa, aby se tam připojil k velezrádným skupinám. Žalobní znělka vadně uváděla, že obviněný již tímto útekem „se pokusil zničit lidově demokratické zřízení republiky“, čímž uplatňovala trestný čin podle § 78 odst. 1 tr. zák. [z r.] 1950, o který nepochybně nešlo. Naproti tomu však též žaloba označila onen trestný čin za velezradu podle § 78 odst. 1, 2 tr. zák. [z r.] 1950, ač ani v důvodech žaloby ani v žalobní znělce netvrdila nějaké spolčení obviněného s dalšími osobami. Trestný čin obviněného bylo však možno vpravdě kvalifikovat jen jako pokus spolčení s dalšími osobami, resp. jako pokus vejíti ve styk s cizími činiteli k velezrádným cílům, tedy jako nedokonanou velezradu podle §§ 5, 78 odst. 2 tr. zák. [z r.] 1950. Na to byla Státní prokuratura upozorněna s tím, aby při hlavním líčení žalobu v uvedeném smyslu pozměnila.

Ve věci T 1434/51 (3 SPt III 92/51) byl nástin žaloby bratislavského oddělení podstatně doplněn pražskou aprobačí Státní prokuratury, pokud šlo o politický úvod a skutkové vylíčení žalobního děje. Navíc bylo nutno žalobu doplnit u Generální prokuratury ještě v jednom bodě, který by byl jinak nejasný. Materiálně je nástin žaloby vadný potud, že se opírá o nedostatečně objasněný skutkový děj. Kromě toho Státní prokuratura nechala nepovšimnut poplatkový a devizový delikt obviněným doznáný, který se týká značných peněžitých hodnot. Proto věc byla vrácena k doplnění a podání nové zprávy o zamýšleném postupu.

Ve věci T 1371/51 (8 SPt I 86/51) nebylo v žalobě uvedeno, které údaje obviněného tvoří státní tajemství zvláště důležité, že bylo v žalobě použito kvalifikace podle § 86 odst. 3 písm. d tr. zák. [z r.] 1950, a také zpráva současně podaná neuváděla uvedenou okolnost ani se nezmiňovala o tom, zda se očekává skutečně uložení absolutního trestu.

Ve věci T 1369/51 (2 SPt I 75/51) byli Státní prokuraturou žalováni pro vyzvědačství 4 obvinění, kteří opatřili pro jiné osoby seznamy místních členů KSČ, aniž by věděli, že snad tento seznam má být zaslán někam do ciziny. Spíše by tu mohlo jít o ohrožení státního tajemství podle § 88 tr. zák. [z r.] 1950, kdyby ovšem byla jména členů KSČ v obci státním tajemstvím. Vhodnější by patrně bylo stíhat obviněné pro sdružování proti republice podle § 79, případně § 80 tr. zák. [z r.] 1950, neboť obvinění nepochybně věděli, že jde o seznamy pro potřebu protistátní činnosti.

Jinak byly závady v činnosti Státní prokuratury zjištěny zejména u oddělení v Bratislavě:

Ve věci T 194/50 (PSt III 49/50) nebyly při hlavním líčení vytěženy prokurátorem všechny možnosti zjištění objektivní pravdy (nebyl navržen důkaz svědky a listinným materiá-

lem ze spisu patrným, jimiž by byla patrně obhajoba obviněného vrácena) a dále nebylo podáno proti rozsudku Státního soudu odvolání Státní prokuratury.

Ve věci T 807/51 (3 SPt III 22/51) byl rozsudkem Státního soudu zproštěn žaloby vesnický boháč Jefta Gašič (80 ha půdy vedle jiného značného majetku), ač v přípravném řízení vinu plně doznal. Zprošťující výrok Státního soudu je velmi pochybný, neboť obviněný je nejen vesnický boháč, nýbrž i muž temné minulosti, byl po roce 1945 vydán do Jugoslávie jako válečný zločinec a byl repatriován do republiky, když se zavázal orgánům OZNA, že bude v republice pracovat jako rozvratník a špion. Soud uvěřil dodatečné obhajobě obviněného, že neprovozoval žádnou diverzní ani špionážní činnost a že má kladný poměr k JRD. Státní prokuratura pochybila, když nepodala ani v této věci odvolání.

Ve věci T 821/51 (2 SPt III 62/51) neuvedlo bratislavské oddělení Státní prokuratury ve svých zprávách ani zmínky o vážném podezření patrném ze spisů, že řeckokatolický farář A. K. kromě jiných trestných činů byl buď sám aktivně účasten, nebo aspoň návodcem pokusu vraždy na církevním tajemníku ONV Velké Kapušany, spáchaném dne 30. března 1950 v noci, kdy bylo vystřeleno proti tajemníkovi jedoucím v autě, při čemž byli postřeleni dva spolujedoucí.

Ve věci T 6/50 (SPt III/II 44/50) byl ve větší skupině stíhán žalobou profesor, řím. katolický kněz v Trnavě, pro velezradu a vyzvědačství. Držen byl ve vazbě od ledna 1950, později však pro příznaky duševní poruchy byl dodán do nemocnice za účelem zkoumání duševního stavu. Začátkem července 1951 sdělila Státní bezpečnost, že bylo zjištěno, že obviněný již od začátku dubna 1951 je neznámého pobytu a že se po něm pátrá. Je podezření, že obviněný uprchl do ciziny, kde vyvíjí další protistátní činnost. Jde o evidentní případ [nedostatku] bdělosti a ostražitosti.

Konečně nutno vytknouti i případy ztráty celých spisů Státní prokuratury v Praze:

Ve věci T 369/50 (PSt I 1000/50) ztratily se u prokuratury soudní spisy i deník prokuratury, takže je třeba prováděti celou rekonstrukci spisů. V této věci bylo proti zprošťujícímu rozsudku podáno odvolání, které bylo v konceptu vyhotoveno již koncem roku 1950, načež se spisy ztratily. Tím byl způsoben značný průtah, odvolací řízení nemohlo býti prováděno a značně se protáhla i vazba obviněného.

Větší průtahy ve vyřizování věcí u Státní prokuratury byly zjištěny toliko v těchto případech:

Ve věci T 228/51 (4 SPt III 9/51) byla podána v lednu 1951 zpráva o zamýšleném postupu, 15. května 1951 byla podána zpráva o tom, že věc bude ihned meritorně vybavena po provedení dvou výslechů obviněných, k čemuž prý dojde 17. května 1951. Generální prokuratura věc urgovala posledně v srpnu 1951, zpráva o stavu věci však nedošla.

T 2077/50 (SPt III/II 70/50) – ve věci byla podána 20. 12. 1950 zpráva, že bude podána žaloba pro velezradu a vyzvědačství, avšak 17. 2. 1951 došla další zpráva, že bylo nařízeno zkoumání duševního stavu obviněného. Přesto však teprve 6. dubna 1951 učiněn byl dotaz na Státní prokuraturu v Praze, zda obviněný může být dodán za účelem zkoumání do ústavu v Bohnicích. Dále však potom došla 22. 6. 1951 zpráva, že obviněný byl dodán ke zkoumání duševního stavu do nemocnice v Bratislavě v polovině května 1951. Přes dvojí urgenci, z nichž poslední byla v srpnu 1951, nedošla zpráva o stavu řízení.

Vazby trvaly kromě případů výše ve stati o závadách a průtazích již zmíněných vždy jen nejnnutnější dobu. V žádném z případů nedošlo také k přesezení trestu.

I v případech fakultativní příslušnosti Státního soudu, což se týká zejména sabotáží podle § 85 odst. 1 tr. zák. 1950, dochází nyní častěji k postupování řízení okresní prokuratuře,

jde-li o případy méně významné, kde je vhodnější projednávání před okresním soudem, zejména je-li pochybné u sabotáží prokázání zlého úmyslu.

Odvolání Státní prokuratury celkem vyhovovala a kromě výjimečných případů byla udržena v platnosti, ve značné části případů pak byla Generální prokuraturou celkem beze změny převzata.

Pokud podaná odvolání byla vzata zpět samou Státní prokuraturou, stalo se tak proto, že byla podána z opatrnosti, aby po vypracování rozsudku a po prostudování spisů bylo možno prozkoumat správnost soudního rozhodnutí.

Generální prokuraturou bylo odvolání Státní prokuratury vzato zpět celkem ve třech případech, z toho ve dvou věcech toliko částečně, ježto prostudováním spisů bylo zjištěno, že odvolání Státní prokuratury by nemělo naděje na úspěch.

Proti dřívějšímu lze pozorovat i v odůvodňování podaných odvolání Státní prokuratury znatelné zlepšení. Ovšem vyskytují se zejména u oddělení v Bratislavě nedostatky v tom směru, že odvolání Státní prokuratury málo konkretizuje námitky proti napadenému rozsudku a spokojuje se s tím, že jen všeobecně tvrdí, že z výpovědí těch a těch svědků nebo obviněných se podává nesprávnost stanoviska Státního soudu, aniž však odvolání konkrétně označí část příslušné výpovědi s citováním čísla listu spisů v případech rozsáhlejších nebo aniž odvolání uvádí logickou spojitost, o kterou prokurátor svůj názor opírá.

Jako opětovně se vyskytující vadu odvolání možno uvést, že jako nová přitěžující okolnost bývá odvoláním uplatňováno nepřátelství obviněných k lidově demokratickému zřízení státu (§ 20 písm. a tr. zák. [z r.] 1950) u trestných činů ryze politické povahy, spáchaných ovšem z nepřátelství k lidově demokratickému zřízení. Námitka odvolání, která se domáhá zhodnocení tohoto nepřátelství jako nové přitěžující okolnosti, nemůže vzhledem k ustanovení § 19 odst. 2 tr. zák. [z r.] 1950 obstát, neboť okolnost ta je již podle povahy věci obsažena ve skutkové podstatě takových trestných činů.

V několika případech bylo zjištěno, že Státní prokuratura opominula podst. odvolání. Byly to kromě případů T 194/50, T 807/51 uvedených výše na str. 34 [v originálu], dále i tyto věci:

T 1243/50 (SPt II/II 15/50), kde major ve v.[ýslužbě] – nyní dělník – reakčního založení, byl pro pomáhání k pokusu neoprávněného opuštění území republiky odsouzen toliko k 9 měsícům odnětí svobody. Státní prokuratura nepodala odvolání, ač zřejmě neodpovídá trest stupni společenské nebezpečnosti jednání obviněného a jeho osobní povaze.

T 88/51 (8 SPt I 42/51) – vedoucí hospodářského družstva ve Fr. Lázních, který ve svém bytě přijímal agenta CIC a nechával u sebe přespávat osoby převáděné oním agentem přes hranice, byl odsouzen pro velezradu na 7 roků odnětí svobody. Státní prokuratura nepodala odvolání, ač jde o bývalého četníka, majitele penzionu, jehož manželka měla textilní obchod, takže třídní profil obviněného nenasměřoval potřebě mírného posuzování.

Opisy odvolání obviněných bývají ponechávány u Státní prokuratury, když jí jsou předloženy k vyjádření. Generální prokuratura nemá pak ony opisy k dispozici a tím se valně ztěžuje příprava referentů pro odvolací líčení. Tuto závadu dlužno odstraniti.

Podmíněně propuštění (§ 33 tr. zák. [z r.] 1950)

Ve věcech rozhodnutých Státním soudem je vždy při řešení otázky podmíněného propuštění požádána Státní prokuratura, aby zaujala stanovisko o odůvodněnosti podmíněného propuštění odsouzených, kteří si odpykali více než polovinu trestu. Praxe Státní prokuratury v tomto směru je správná a nebylo shledáno závad. Tak např. zaujala Státní prokuratura kladné stanovisko v případech T 907/50 – 4 SPt II 268/50, kde šlo o dvě ženy odsouzené pro

sdužování proti republice na 16 měsíců a 2 1/2 roku odnětí svobody. Ve věci T 401/49 šlo o dvě devatenáctileté dívky odsouzené pro provinění velezrady na 2 roky za rozšiřování letáků v roce 1949. Ve věci T 688/50 šlo o krejčího odsouzeného pro zločin podle § 40 zák. č. 231/1948 Sb. (útěk do ciziny z důvodů rodinných) na 2 1/2 roku.

Naproti tomu vyslovila Státní prokuratura nesouhlas s podmíněčným propuštěním ve věci T 1227/51.

Šlo o bývalého lékaře, jenž byl odsouzen pro zločin podle § 35 zák. č. 231/1948 Sb. (dostal tři druhy velezrádných letáků, v žádném případě však neučinil oznámení). Šlo o osobu reakčního založení a vzhledem na [spr. k] vyšší inteligenci obviněného bylo v činu shledáno nejhrubší porušení občanských povinností.

Činnost Státní prokuratury možno vcelku označit jako velmi kvalitní. Je ovšem jisto, že neobyčejný nával práce, který trval ještě v roce 1950, byl již zdolán, a je nyní možno provádět vypracování zpráv tím důkladněji a svědomitěji a také zpracování žalob a odvolání lze věnovati tím větší péči.

Kádrové otázky. Vesměs možno konstatovati, že referenti Státní prokuratury pracují, ovšem kromě výše uvedených případů týkajících se zejména Bratislavy, velmi dobře a věnují všemožnou péči vyřizování věcí. I noví dělničtí prokurátoři se dobře a rychle zapracovávají a jejich elaboráty kontrolované staršími referenty jsou na výši.

Činnost Státního soudu

Rozsudky Státního soudu jsou věcně na výši. Jejich odůvodnění je v největší části případů pečlivé, přesvědčující a – nehledě k občasně kusosti právních úvah – vyhovující. Zejména politickému odůvodnění bývá věnována daleko větší péče než dříve, kdy politické úvahy byly stereotypně přebírány ze starších rozsudků v podobných věcech. Jak bylo již podotknuto, jen právní problematika bývá někdy řešena zcela stručně, mnohdy obsahuje rozsudek jen prosté konstatování, že zjištěný skutkový děj nesplňuje skutkovou podstatu těch kterých trestných činů.

Jako zřejmé vadné rozsudky bylo by uvést zejména tyto:

T 807/51 – 2 Ts III 45/51, pokud jde o zproštění žaloby vesnického boháče Jefty Gašiče, kterýžto případ je uveden výše ve stati o činnosti Státní prokuratury.

Or III 447/49, kde je rozsudek ve věci proti dr. Josefu Valentovi a spol. chatrně a nepřesvědčivě odůvodněn, tresty nejsou správně diferencovány a rozsudek obsahuje několik závažných právních pochybení. Na vinu uznáno podle zákona č. 50/1923 Sb., tresty vyměřeny podle nového trestního zákona, trest vyměřený podle druhé sazby § 2 zák. č. 50/1923 Sb. byl snížen na dva roky, výklad ustanovení § 12 tr. zák. [z r.] 1950 je nesprávný. Trestná činnost byla spáchána v roce 1947, žaloba podána v listopadu 1949, rozsudek Státního soudu je však až z října 1950 a Nejvyššímu soudu předložen spis k rozhodnutí o odvolání teprve 4. května 1951.

Ve věci Or II/II 18/50 (T 1116/50), která byla teprve nyní přezkoumána v odvolacím řízení, zproštění byli dva hlavní obvinění ze zločinu vyzvědačství, avšak tento výrok zůstal vůbec neodůvodněn. Kromě toho u zločinu podle § 2 odst. 3 zák. č. 231/1948 Sb. byly vyměřeny tresty podle druhé sazby tohoto ustanovení zákona, není však vůbec uvedeno, v čem jsou spatřovány okolnosti zvláště přitěžující. U jednoho obviněného, jemuž byl trest uložen v zákonné trestní sazbě, je uvedeno v důvodech rozsudku, že bylo použito ustanovení § 54 tr. zák. 1950 a že trest byl vyměřen pod nejnižší zákonnou hranicí.

Odůvodnění rozsudků pouhou notoriitou se již neobjevilo, ačkoliv v dřívější době byl tento zjev velmi častý, jak bylo opětovně vytykáno Generální prokuraturou v minulých periodických i zvláštních zprávách. Vypuštěním notoriety a odůvodněním rozsudků podle konkrétních výsledků řízení nabyly rozsudky daleko větší přesvědčivosti.

Stylistické vady rozsudků a vady opisů, dříve velmi časté, přicházejí již jen zřídka, takže i v tomto směru byla zjednána náprava.

Řízení probíhá u Státního soudu vcelku rychle, průtahy ve vyhotovení rozsudků a důsledkem toho přesezení trestů se nevyskytují.

Tresty. V otázce ukládání trestů nepřicházejí již zvláštní disproporce. Zejména třídní diferenciacie trestů byla vcelku správně prováděna, přičemž je brán náležitý zřetel i na stupeň společenské nebezpečnosti jednání obviněných. Tam, kde Státní soud ukládá tresty pod sazbou, bývá to zpravidla opodstatněno třídním původem, nedostatečnou uvědomělostí pachatele a menším rozsahem trestné činnosti nebo tím, že čin byl spáchán pod tlakem závislosti nebo ve věku blízkém mladistvému a lze se nadíti nápravy pachatele v kratší době. Jen zcela výjimečně jeví se tresty Státním soudem uložené jako příliš mírné, zejména ve srovnání s podobnými případy jinými. To platí zvláště o rozsudcích Státního soudu, oddělení v Bratislavě, kde jsou odvolání Státní prokuratury do výroku o trestu dosti hojná a důvodná.

Naproti tomu bylo zjištěno, že při některých veřejných procesech dochází k uložení trestů nepřiměřeně přísných, které potom v odvolaném řízení jsou Nejvyšším soudem zmírňovány.

O problematice ukládání trestů a jejich správné diferenciaci byla podána Generální prokuraturou zvláštní zpráva ze dne 13. června 1951, na kterou zde stačí odkázati.

Konkrétní pochybení Státního soudu při výměře trestu vyplývají příkladmo z případů výše v této zprávě vyličených.

Veřejné procesy. Ve výběru a konání veřejných procesů nebyly shledány nějaké závady. Státní prokuratura vždy správně a bedlivě zkoumala totiž vhodnost případu pro veřejný proces a zajišťovala též hladký průběh takových procesů pokud možno úplným zjištěním skutkového děje. Přípravy procesů i výběr veřejnosti a jeho průběh byly ve všech případech Státním soudem provedeny bez závad.

Veřejné procesy byly provedeny v řadě případů význačné povahy jakožto nejvhodnější prostředek k výchově obyvatelstva a interesovaných kruhů.

Tak předně s úspěchem proveden byl veřejný proces ve věci T 1225/51 – skupina teroristů z okolí Mor.[avských] Budějovic a jejich pomahačů –, o kteréžto věci bylo pojednáno na straně 3 této zprávy [v orig.]. Proces byl velmi dobře připraven jak organizačně, tak věcně, ačkoliv se konal již do týdne od zatčení pachatelů, proběhl zcela hladce a velmi dobře splnil svůj úkol politický i výchovný a byl poučením k bdělosti a ostražitosti proti reakčním živlům, zejména pokud šlo o akce vyvolávané ze zahraničí.

Další veřejný proces byl konán ve věci T 1153/51 na místě samém, v Hradci Králové. Šlo o obviněného statkáře a jeho manželku, jimž se kladla za vinu velezrada a statkáři i sabotáž (prodal načerno 14 vepřů a 16 kusů skotu). Obviněným uloženy tresty 15 a 11 roků odnětí svobody. Proces se konal před organizovanou veřejností, totiž zástupci tisku, členy JZD a zaměstnanci distribučních podniků. Měl hladký a dobrý průběh, politicky byl dobře vytěžen a jasně ukazoval na vnitřní nepřátele státu, usilující o rozvrat v republice.

Ve věci T 1077/51 byl ve veřejném procesu souzen příslušník SNB, který v uniformě ilegálně překročil hranice, byl opětovně vyslýchán u CIC a vrátil se jako agent s úkoly do repub-

liky. Věc projednávána v Plané u Mariánských Lázní za příbrání příslušníků PS v počtu asi 500 osob, uložen absolutní trest.

Ve věci T 2061/50 šlo rovněž o příslušníka SNB, jenž ilegálně uprchl za hranice a vyzradil cizí zpravodajské službě jména velitelů, dislokaci útvarů v prostoru velmi důležitých dolů, dále velmi podrobné údaje o dolech samých, načež vybaven falešnými doklady se vrátil do republiky jako agent s úkoly, byl však v červenci 1950 zadržen. Veřejný proces se konal v Jáchymově v červenci 1951 a uložen trest absolutní.

Ve věci SPt II 76/51 konal se veřejný proces v Uherském Hradišti proti 6 vesnickým boháčům, kteří přechovávali a podporovali členy teroristické organizace Hory hostýnské. Uloženy tresty 10 až 15 roků.

V Turčianském Sv. Martině za přítomnosti asi 400 občanů projednávána byla retribuční věc T 932/51, kde šlo o trestný čin [připsáno rukou] podle § 6 odst. 1 tr. zák. 50/1923 Sb. a o pomocnictví při zločinu vraždy. Uložen trest doživotního odnětí svobody.

Ve věci T 1709/50 konal se koncem srpna 1951 v Praze veřejný proces proti 5 německým válečným zločincům, bývalým členům SD, gestapa a německé armády. Všem obviněným uloženy absolutní tresty. Veřejnost organizoval SBS.

Ve věci T 733/51 konán veřejný proces v Bratislavě proti velezrádné skupině 7 obviněných (velkostatkář, velkoobchodník, lékař, býv. majitel sanatoria, konsulární tajemník, úředníci konsulátu Francie), která byla ve spojení s dr. J. Slávikem a podávala špionážní zprávy prostřednictvím francouzského konsulátu. Vysloveny dva rozsudky smrti.

Ve věci T 1300/51, projednávané v Košicích začátkem srpna 1951, veřejný proces proti řediteli Východoslovenských mlýnů pro sabotáž a další trestné činy (str. 12 této zprávy [v orig.]). Veřejnost zastupovali zaměstnanci mlýnů, pracující a ženy celého kraje. Během líčení docházelo k hlasitým projevům odsouzení činnosti obviněného, též závěrečná řeč prokurátorova byla na několika místech přerušena potleskem a povstáním. I rozsudek přijat s velkým potleskem přes upozornění předsedy. Jde ovšem o případ zasluhující přísného potrestání, ale rozhodnutí, jímž byl uložen trest smrti, bylo zřejmě ovlivněno náladou obecenstva, ač sama B5 nežádala uložení absolutního trestu.

Absolutní tresty byly uloženy v řadě případů, a to ve věcech výše uvedených ve stati o veřejných procesech, dále ve věci čís. 508/51 GP, kde šlo o zběhnuvšího důstojníka usvědčeného z kvalifikované velezrady i z kvalifikovaného vyzvědačství, přičemž byl trest ten potvrzen rozsudkem Nejvyššího soudu jako soudu odvolacího. Dále bylo právoplatně uloženo 7 absolutních trestů ve věci T 1225/51 (případ teroristů z okolí Mor. Budějovic).

Ve věci T 1153/51, kde šlo o velitele stanice SNB odsouzeného pro kvalifikovanou velezradu i vyzvědačství, byl rovněž Nejvyšším soudem potvrzen rozsudek znějící na absolutní trest.

Dále potvrzeny Nejvyšším soudem absolutní tresty ve věci T 888/50, kde šlo o 4 hlavní pachatele ilegální organizace Hory hostýnské.

Ve věci T 667/50 byl uložen bývalému rotmistrovi ČSA, pak rolníku v Sušici absolutní trest za velezradu a kvalifikované vyzvědačství, Nejvyšší soud však na odvolání obviněného rozhodnutím z 15. srpna 1951 změnil absolutní trest v doživotní ztrátu svobody.

Naproti tomu potvrdil Nejvyšší soud absolutní trest uložený obviněnému agentu – teroristovi, jenž na nádraží ve Veselí – Mezimostí v dubnu 1951 zastřelil orgána SNB a druhého těžce zranil (věc Lubomír Koukal).

Absolutní trest uložen byl i ve věci T 217/50 příslušníku SVS z Prahy-Pankráce pro kvalifikovanou velezradu, spojení s vězni a pro vyzvědačství. Rozsudek není dosud pravoplatný.

Ve věci T 481/51 byl odsouzen k absolutnímu trestu automechanik vedoucí protistátní teroristickou organizaci v Bělotíně, jenž při pokusu ilegálního útěku do zahraničí se pokusil střelbou usmrtit člena PS. Skupina obviněného plánovala provádění vražd a destrukcí a opatřila si větší množství zbraní a třaskavin.

Konečně ve věci T 1914/50 byl uložen absolutní trest zemědělskému dělníku, vedoucímu teroristické organizace, která hodlala přepadati SNB, ONV a poštu v Židlochovicích. Obviněný zastřelil v listopadu 1950 dva příslušníky StB a jednoho těžce poranil.

Jinak byly místo absolutních trestů ukládány již Státním soudem postupem podle § 29 odst. 2 tr. zák. [z r.] 1950 tresty na svobodě, a to např.:

- ve věci T 505/51 za kvalifikované vyzvědačství podle § 86 odst. 3 písm. b, c tr. zák. [z r.] 1950 u jednoho obviněného doživotní odnětí svobody,
- ve věci T 1119/51 dvěma obviněným tresty 16 a 23 roků,
- ve věci T 1225/51 za kvalifikovanou velezradu jednomu obviněnému doživotí, jednomu 25 roků odnětí svobody,
- ve věci T 1000/51 třem obviněným za kvalifikované vyzvědačství (chystali se přepravit do ciziny vzácné horniny) tresty 16, 15, 16 roků odnětí svobody,
- v T 1485/50 byly jedenácti obviněným za kvalifikované vyzvědačství uloženy tresty 15 až 25 roků,
- ve věci T 1101/51 jednomu obviněnému za velezradu podle § 78 odst. 2, 3 písm. f tr. zák. [z r.] 1950 trest 15 roků a podobně.

Rozsudky Státního soudu jsou jen asi v polovici případů hned pravoplatné, neboť průměrně z dvaceti věcí není uplatněno odvolání jen v deseti případech, naproti tomu průměrně v 5 věcech podávají odvolání obvinění a ve stejném počtu případů státní prokurátor.

Bylo by se zmíniti o výsledcích vadné protokolace, která se vyskytla ve věci T 654/50 (Or II/II 57/50): podle zápisu protokolu o hlavním líčení přijal obviněný odsouzený pro velezradu po vyhlášení rozsudku trest. Jeho obhájce pak podal odvolání, které bylo Nejvyšším soudem 15. 7. 1951 odmítnuto podle § 94 odst. 1 zák. č. 319/1948 Sb., ježto se obviněný sám odvolání vzdal. Obviněný pak namítal, že zápis v protokolu o hlavním líčení je nesprávný, neboť odvolání ihned podal. Šetření provedené Státním soudem prokázalo správnost tohoto tvrzení. Zřízena byla oprava protokolu a Státní soud znovu předložil spisy Nejvyššímu soudu k rozhodnutí. Nejvyšší soud pak skutečně koncem srpna 1951 ve věci znovu rozhodoval meritorně.

Kádrové otázky. Po stránce kádrové nebylo závad, referenti Státního soudu pracují celkem dobře a svědomitě, někteří zvláště kvalitně a pečlivě. Pokud se vyskytly některé nedostatky, jsou vysvětlitelné [sic] zejména tím, že jde o nově ustanovené předsedy senátů. Jen zcela výjimečně se přihází hodnocení některé významné části spisu odchýlně od stanoviska prokurátora. V takových případech však nelze zde zjistit, do jaké míry se tu uplatnil vliv členů senátu, zejména soudců z lidu, proti názoru předsedy.

Rozhodnutí Státního soudu, která se odchyľují od žaloby, ukážou se však ve své valné části po přezkoumání spisů, zejména se zřetelem na výsledky hlavních líčení, správnými a odvolání Státní prokuratury je pak v takových případech po prostudování spisového materiálu bráno zpět.

Odvolací řízení

Řízení odvolací probíhala hladce, odvolací líčení se konala pravidelně za 6 až 7 týdnů po dojití věci k Nejvyššímu soudu. Rušivých příhod nebylo a jen ojediněle se vyskytly případy opožděného zahájení líčení pro nedostavení se soudců z lidu.

Postup při odvolacích líčeních není u Nejvyššího soudu dosud zcela sjednocen. Trestní senáty po počátečním náběhu ke sjednocení vykládají nyní opět ustanovení trestního řádu [z r.] 1950 nejednotně. Většinou je však řízení prakticky prováděno tak, že po vyličení stavu věci referentem (bez podrobného čtení částí spisů) omezí se první přednesy stran na hlavní body odvolání, načež dojde k podrobnému referování o obsahu spisu a ke čtení jeho významných částí a v závěrečných řečech jsou pak stranami přednášeny podrobnosti k odvoláním a jsou pak hodnoceny výsledky řízení.

Jak je zřejmo z elaborátu dr. Sedláčka a spol., referentů Nejvyššího soudu, kterýžto elaborát byl v posledních dnech předložen Generální prokuratuře k nahlédnutí, je i u Nejvyššího soudu pocíťována nejednotnost v postupu při odvolacím líčení jako závada. Generální prokuratura zaujímá k vývodům obsaženým v onom elaborátu stanovisko kladné, pokládajíc jedině tento postup za správný a zákonu odpovídající.

Pokud jde o referáty samy, jak je podávají zpravodajové Nejvyššího soudu při odvolacích líčeních, jsou referáty ty důsledkem upozornění přednesených na společné poradě referentů Generální prokuratury s Nejvyšším soudem (porada se konala v květnu 1951), nyní daleko výstižnější, než tomu bylo dříve, čímž získává průběh odvolacích líčení na své jasnosti a dosahuje se také větší přesvědčivosti rozhodnutí Nejvyššího soudu. Ve věcech většího rozsahu správně rozděluje Nejvyšší soud procesní látku a projednává podle skupin, čímž se dosahuje daleko větší přehlednosti látky i úspory času.

Pokud jde o meritorní rozhodování, lze v plné míře setrvat na poznatku uvedeném již v dřívějších zprávách, že si Nejvyšší soud osvojuje stále více rozhodnosti a samostatnosti při posuzování rozsudků Státního soudu a při rozhodování o opravných prostředcích.

Nejvyšší soud rozhoduje vždy zpravidla v jediném odvolacím líčení a rozhodnutí činí zpravidla ve věci samé.

Jen ve dvou případech došlo k odročení odvolacího líčení, aby bylo řízení v potřebných směrech doplněno. V jediném případě pak došlo ke skončení věci bez meritorního rozhodnutí, kde totiž bylo vysloveno zrušení rozsudku Státního soudu a vrácení věci k novému projednání v první stolici.

Stálou obtíží je v odvolacím řízení konání odvolacích líčení někdy ve Spálené ulici, jindy na Pankráci. V budově na Pankráci přidělené místnosti naprosto nevyhovují a projednávání v této budově jeví se též nevhodným, neboť je zapotřebí, aby členové senátu, obhájci, zástupce Generální prokuratury přejížděli na Pankrác, aby tam byly převáženy tajné spisy, čímž vznikají časové ztráty a nepohodlí zúčastněných. Nelze nijak nahlédnout, z jakého důvodu nemůže velitelství oddílu SVS Praha zajistit předvedení vězňů do budovy ve Spálené ulici, tedy do soudní budovy v sousední městské čtvrti, když vazební ústavy celé republiky předvádějí tam [slovo vepsáno rukou] k odvolacím líčením vězně i ze vzdálených končin státu.

Obhájci vystupují vesměs v rámci svého poslání, a třeba plní svůj úkol s plnou vážností a zodpovědností a mnohdy i energicky, nevyskytl se případ, kde by jejich přednesy byly nevhodné či dokonce závadné. Toliko věci T 415/51 uvádí Státní prokuratura ve zprávě, že z obhájců dr. Elan použil ve své řeči nevhodně citátu z projevu ministra soudruha dr. Raise.

Pražští obhájci stěžují si na obhájce ze Slovenska, kteří podají odvolání, aniž je zdůvodní a aniž poskytnou nutné informace obhájcům ustanoveným pro jednání před Nejvyšším

soudem. Protože pak obvinění nejsou pravidelně předváděni k odvolacím líčením, nemohou se obhájci při těchto líčeních náležitě vyjádřit a ve svých proslovech na tento nedostatek stále poukazují.

V příloze této zprávy je přehledně uváděn průběh řízení z hlediska časového trvání, a to jak u Státní prokuratury, tak u Státního soudu před rozsudkem i po rozsudku, u Generální prokuratury i u Nejvyššího soudu, a dále přehled o výsledcích odvolání, tedy statistické údaje. Konečně je v oné příloze uveden souhrnný výkaz o úspěších či neúspěších činnosti jednotlivých referentů Státního soudu.

III.

Hodnocení, závěry a navrhovaná opatření

Již v úvodní části této zprávy byla uvedena celková charakteristika kriminality, jak se jevila v agendě státněprokurátorské.

V celku se sice projevil v oboru agendy státněprokurátorské opět mírný vzestup nápadu nových věcí co do jejich počtu, nikoliv však rozsahu, jenž se naopak zmenšil. Přesto však byly všechny věci vyřizovány všemi justičními orgány s urychlením a důkladně i věcně vcelku správně.

Státní prokuratura častěji než dříve a na prospěch věci postupuje řízení v méně závažných případech, kde jde o fakultativní její příslušnost, okresním prokuraturám. Referenti Státní prokuratury i Státního soudu jsou až na řídké výjimky na výši.

S prací stíhacích orgánů bezpečnostních i úřadů justičních lze vyslovit naprostou spokojenost, neboť je stále zjevnější, že kvalita jejich práce se nepřetržitě prohlubuje a zlepšuje, když je možno vzhledem na [sic] menší nápad rozsáhlých věcí pracovat daleko důkladněji a věnovat vyřizování jednotlivých věcí ještě více péče.

Hladký průběh řízení nelze však konstatovat u bratislavského oddělení Státní prokuratury a Státního soudu. Mnoho věcí je tam došetřováno, přičemž řízení trvá poměrně dlouhou dobu. Zprávy bratislavského oddělení Státní prokuratury bývají kusé, oddělení Státního soudu často odročuje hlavní líčení a také poměrně častěji vyskytují se rozsudky zřejmě vadné.

U Nejvyššího soudu je stav nedodělků velmi uspokojivý a minimální, neboť odvolací řízení probíhala tu rychle, trvající nejvýše 2 měsíce, často i jen jeden měsíc. Toliko v devíti věcech trvá odvolací řízení podstatněji déle, což je odůvodněno zvláštní povahou těchto věcí.

Úroveň odvolacích líčení samých se značně zlepšila.

Pokud jde o kriminalitu samu, vyplývá ze skutečnosti, že nápad nových věcí co do jejich rozsahu klesá, že kriminality v ohledu protistátních činů kvantitativně ubývá. Při tom však protistátní útoky nabývají kvalitativně nebezpečnějších forem, což platí především o kriminalitě kořenící na půdě republiky. Protistátní činnost [slovo vepsáno rukou] vyvolávaná ze zahraničí, zejména činnost agentů, nikterak nepovoluje a rovněž nabývá na intenzitě. Zvlášť otřásající [spr. otřesný] byl v obou uvedených směrech případ T 1225/51, případ teroristů a jejich pomahačů z okolí Mor. Budějovic, kde šlo nejen o tři dokonané a několik nedokonaných vražd, ale kde byla dokonce chystána masová vražda 15 veřejných činitelů jisté obce. Dlužno tu oceniti rychlé a rázné projednání tohoto případu, jenž byl během jednoho měsíce vyřizen v obou soudních stolicích.

Jinak bylo hodnocení, pokud jde o jednotlivé konkrétní otázky, provedeno již v příslušných statích této zprávy.

Návrhy na nová opatření:

v praxi je opět zjišťováno, že vyšetřování sabotáží je značně obtížné a vyžaduje poměrně delší doby než jiné druhy protistátní činnosti. V zájmu úspěšnějšího stíhání sabotáží a jejich dokonalejšího vyšetření bylo by zařídit co největší specializaci a odborné vyškolení vyšetřujících orgánů podle jednotlivých oborů hospodářské činnosti.

U Státního soudu v Bratislavě je zapotřebí zařídit rychlejší vyřizování věcí a zařídit pokud možno odstranění disparity v rozhodování trestných věcí v poměru k českým krajům, a to jak v otázce viny, tak v otázce ukládaných trestů.

Je zapotřebí, aby oddělení Státní prokuratury v Bratislavě urychlovalo vždy postup řízení a aby projednávalo věci vedené proti duchovním vždy před meritorním rozhodnutím důkladně se SLÚC.

Je třeba přezkoumat, zda došetřování věcí u oddělení Státní prokuratury v Bratislavě je skutečně vždy přivoděno neúplností došlých oznámení či nedostatkem rozhodnosti některých referentů tohoto oddělení.

Ze stati o činnosti orgánů StB vyplývají konkrétní náměty o tom [sic], v jakém směru bylo by zjednatí nápravu vyskytnuvších se pochybení.

U Státní prokuratury v Praze i u obou jejích oddělení je zapotřebí urychlit vyhotovení čistopisů zpráv i žalob v kancelářských odděleních, neboť písemnosti sem docházejí se zpožděním až 14 dnů.

Konečně je nutno zařídit, aby Státní prokuratura nezakládala opisy odvolání obviněných, které jsou jí předloženy k vyjádření, do svých spisů, ale aby je vždy vrátila Státnímu soudu pro potřebu Generální prokuratury, neboť referent Generální prokuratury intervenující u odvolacího líčení má přípravu velmi ztíženu, nemá-li opisy odvolání po ruce.

V Praze dne 1. září 1951

DOKUMENT č. 8

Učební oddělení Ministerstva spravedlnosti – zpráva o úkolech a činnosti ke konci roku 1949 (součást Zprávy o činnosti I. odboru za rok 1949, 11. 2. 1950)
VÚA, f. Čepička, sv. 20, a. j. 138.

Učební oddělení

Učební oddělení Ministerstva spravedlnosti mělo podle usnesení listopadového pléna ÚV KSČ a IX. sjezdu KSČ plnit v roce 1949 především tyto základní úkoly:

- 1) postarati se o výchovu příslušníků dělnické třídy pro justiční služby,
- 2) organizovati ideologické a odborné školení justičních zaměstnanců.

Ad 1) Úkol postarati se o výchovu dělnických kádrů v justičních službách splnilo učební oddělení vybudováním právnických škol pracujících.

Právní škola pracujících v Praze, která zahájila činnost dnem 1. prosince 1948, vyškolila během roku 1949 72 dělnických prokurátorů po stránce politické i odborné. Tito posluchači již koncem listopadu 1949 po závěrečných zkouškách opustili školu, byli zařazeni do justičního aparátu a podle dosud došlých zpráv, které učební oddělení pečlivě sleduje, možno již dnes říci, že jsou vítanou posilou lidově demokratickému soudnictví jak po stránce odborné, tak i po stránce politické.

Druhý ročník jednorozční PŠP, který má 48 dělnických posluchačů, zahájil svoji činnost 1. března 1949 a skončí koncem února 1950.

Dnem 7. února 1949 mimo to zahájila svoji činnost také jednorozční PŠP v Bratislavě při Pověřenectvu spravedlnosti, která má 34 dělnických posluchačů a skončí dnem 6. února 1950.

Učební oddělení připravuje zahájení třetího ročníku jednorozční PŠP v Praze ke dni 1. března 1950.

Od 1. prosince 1949 vyučuje se také na dvouleté PŠP v Praze, která má vyškolit 80 soudců z povolání vybraných z řad dělnických kádrů. Nutno dodat, že příprava této školy byla daleko obtížnějším úkolem než příprava jednorozční PŠP a její učební úkoly bylo nutno řešit vybudováním kateder (pro látku odbornou i politickou).

V učební osnově dvouleté PŠP je pamatováno na to, aby základem školení byl již nový právní řád, a vedoucí kateder jsou proto vybíráni z řad nejlepších odborníků Ministerstva spravedlnosti.

Odborné školení posluchačů PŠP je také podporováno vydáváním vhodných skript a učebnic. Tento důležitý úkol řeší učební oddělení ve spolupráci s právní fakultou za pomoci ideologické sekce právní rady KSČ a Právního institutu Ministerstva spravedlnosti.

Je přirozené, že posluchači PŠP jsou po stránce odborného i politického školení školeni tak, aby v budoucnu při své úřední činnosti plně vyhovovali potřebám justiční správy v údobí zostřujícího se třídního boje.

Takto plní Ministerstvo spravedlnosti usnesení listopadového pléna ÚV KSČ a šestý úkol s. Klementa Gottwalda uložený nám na IX. sjezdu o vychování vlastní inteligence z řad pracujícího lidu, která by s ním byla úzce třídně i ideologicky spjata.

V tomto směru poukazuje se zejména na to, že vedle odborného školení posluchačů PŠP věnuje se také značná pozornost jejich politické výchově. Jednu třetinu látky přednášené na PŠP zaujímá látka politická. Školení posluchačů PŠP je také zaměřeno prakticky, posluchači chodí k soudům, sledují živé případy a jsou vedeni k sebevědomému a samostatnému kritickému stanovisku vůči úzkému prakticismu, s kterým Ministerstvo spravedlnosti bojuje u starých justičních kádrů.

I politicky život na PŠP je velmi intenzivní. Posluchači PŠP vytvořili si vlastní závodní organizace KSČ a velmi živě a intenzivně politicky pracují. Školení o usneseních IX. sjezdu strany bylo velmi důkladné a posluchači kromě politické látky přednášené v rámci učebních osnov vyslechli také řadu přednášek vedoucích funkcionářů KSČ. Posluchači pilně studují klasiky marxismu-leninismu, denní politický tisk a sledují velmi živě aktuální politické události. V tomto roce byla zařízena pro posluchače PŠP knihovna, která vedle odborných právnických spisů má již také 135 svazků marxistické literatury a je neustále doplňována novou politickou literaturou.

Nově zřízená čítárna, ve které mimo českých politických i odborných časopisů a denního tisku jsou také časopisy sovětské (Bolševik, Novoje Vremja, Krokodil, Pravda a Gasudarstvoje Pravo), dává rovněž posluchačům PŠP možnost sledovati odborné i politické aktuality.

K posílení přátelských styků mezi národy Československa a Polska byla uskutečněna výměna polských posluchačů s posluchači našimi tím způsobem, že 10 posluchačů našich PŠP studovalo dva měsíce v PŠP polských a naproti tomu 9 posluchačů polských PŠP studovalo po dobu dvou měsíců na PŠP v Praze.

Během roku 1949 navštívilo PŠP v Praze několik zahraničních delegací. Jejich příznivé posudky vyslovené jednak ústně, jednak i písemně ve člancích zahraničních časopisů dávají PŠP v Praze nejlepší vysvědčení.

Ad 2) Velikou pozornost věnuje také učební oddělení Ministerstva spravedlnosti ideologické převýchově justičních zaměstnanců, zejména právníků. Internátním školením prošlo dosud v zemích českých 2084 justičních zaměstnanců – právníků a vybraných kádrů z řad ostatních justičních zaměstnanců (školení I. a II. stupně), na Slovensku 462 justičních zaměstnanců, tedy celkem na území celého státu 2546 zaměstnanců.

Školením III. a IV. stupně provedeným u jednotlivých služebních úřadů prošlo v zemích českých asi 7000 zaměstnanců, na Slovensku 1648, tedy celkem 8648 zaměstnanců.

Internátní ideologické školení justičních zaměstnanců právníků jest v podstatě již skončeno a v současné době překročilo učební oddělení k provedení písemných zkoušek absolventů internátních škol. Písemné zkoušky, které se konají v jednotlivých krajích, skončí v polovici ledna 1950. Učební oddělení ještě během ledna 1950 překročí také ihned k provedení ústních ideologických zkoušek těchto zaměstnanců a podle připravovaného plánu vyzkouší více jak 2000 justičních zaměstnanců během roku 1950.

Jak již bylo řečeno, prošla během roku 1949 internátním školením řada vybraných justičních zaměstnanců – neprávnicků a učební oddělení mimo to koncem roku 1949 připravilo internátní kurs výlučně pro tento druh justičních zaměstnanců, takže i o tyto justiční zaměstnance po stránce ideologické převýchovy bylo náležitě dbáno.

Kromě uvedených internátních kursů bylo provedeno také internátní školení 80 advokátů a notářů – funkcionářů advokátního sdružení.

V prosinci 1949 zahájila svoji činnost také tříměsíční internátní škola pro výchovu členů SVS, ve které nově přijatí členové jsou školeni po stránce odborné i politické.

Pro ideologickou převýchovu justičních zaměstnanců, zejména právníků, má také význam odborné školení k marxistickému pojmání práva. Toto školení bylo provedeno zejména u příležitosti IV. sjezdu čs. právníků, v jehož usneseních a resolucích byli vyškoleni všichni justiční zaměstnanci – právníci, advokáti a notáři, jakož i vybrané kádry z řad ostatních justičních zaměstnanců. Školení toto, které bylo organizováno velmi spěšně, proběhlo přesto velmi úspěšně, o čemž svědčí více jak 400 iniciativních návrhů, které došly učebnímu oddělení jako výsledek tohoto školení. Podrobná zpráva o výsledcích toho školení byla již podána.

Odborné školení marxistického pojmání práva prohloubeno bude ještě více během příštího roku, kdy vyjde řada nových lidově demokratických zákonů, s kterými je třeba důkladně obeznámit celý justiční aparát.

Ideologická převýchova justičních zaměstnanců v duchu marxismu-leninismu projevuje se také již v praktické služební činnosti části justičních zaměstnanců, zejména v řadách soudcovských čekatelů vyrostla nám již řada právníků marxisticky vzdělaných, což se projevuje zejména tím, že učební oddělení za pomoci kádrového oddělení našlo mezi právě uvedenými soudcovskými čekateli řadu schopných referentů pomáhajících plnit učební úkoly školního oddělení na internátních ideologických školách.

U krajských a okresních soudů vybudovalo učební oddělení Ministerstva spravedlnosti síť školských referentů (v krajích) a důvěrníků (v okresech), kteří organizovali jednak školení III. a IV. stupně, jednak také ustanovení učebních kroužků, jejichž účastníci pokračují ve studiu látky přednesené na internátních školách. Činnost těchto kroužků dočasně od 1. listopadu 1949 ustala vzhledem k tomu, že studijní činnost v oboru marxismu-leninismu je nyní zaměřena ke zdárnému provedení Roku stranického školení. Školským referentům a důvěrníkům byl také dán pokyn, aby akci Roku stranického školení všemožně podporovali.

Rozsáhlou propagací sovětského politického i odborného tisku doplňuje učební oddělení činnost směřující k ideologické převýchově justičních zaměstnanců. Všechny soudy odbírají sovětský denní tisk, některé odborné časopisy a podle zpráv došlých učebnímu oddělení vzrůstá také u justičních zaměstnanců poptávka po neperiodické sovětské literatuře.

U Ministerstva spravedlnosti podporuje učební oddělení ideologickou převýchovu zaměstnanců ministerstva vybudováním knihovny marxistické literatury při knihovně Ministerstva spravedlnosti. Tato knihovna dosud čítá asi 1500 svazků, z toho asi 200 různých, a je neustále doplňována nejnovější marxistickou literaturou, takže zájemci mají možnost vypůjčiti si z této knihovny všechny novinky marxistické literatury během týdne od okamžiku, kdy se objevily na knižním trhu. Knihovna tato je doplňována i různými brožurami a marxistickými publikacemi, které se neobjevují běžně na knižním trhu, neboť učební oddělení vešlo ve styk s propagačním oddělením Ministerstva informací a osvěty a sovětskou informační kancelář a dostává od těch institutů zdarma různý propagační materiál.

Poradní oddělení podává všem zájemcům ministerstva informace o marxistické literatuře a radí jim při výběru knih ke studiu kteréhokoliv oboru marxismu-leninismu.

Z podnětu ústředního sekretariátu KSČ vedlo učební oddělení meziministerský seminární kroužek „Stát lidové demokracie“. Do kroužku docházeli všichni referenti ústředních úřadů, kteří v internátních školách přednášejí předmět obírající se tímto tématem.

Patnáct vybraných zaměstnanců Ministerstva spravedlnosti účastnilo se čtrnáctidenního kursu v Poděbradech, pořádaného ústředním sekretariátem KSČ a určeného pro nejvyšší funkcionáře ústředních úřadů a učitele internátních škol.

Dalších 6 zaměstnanců Ministerstva spravedlnosti přednášejících na PŠP navštěvovalo podobný kurs v Doksech.

Organizováním internátního školení pro vedoucí kursů pro soudcovské čekatele pečuje učební oddělení Ministerstva spravedlnosti také o výchovu mladých justičních kádrů. Kurs, který trval po dobu jednoho týdne, připraví pro odborné školení soudcovských čekatelů celoroční program politické i odborné látky.

Takto se postaralo v průběhu roku 1949 učební oddělení o plnění usnesení IX. sjezdu strany, obsaženého zejména v referátech s. Klementa Gottwalda a s. Václava Kopeckého.

Z dalších úkolů, které učební oddělení plnilo, jest potřeba se zmíniti o odborně politickém školení soudců z lidu. Pro toto školení vypracováno bylo 10 odborně politických přednášek, z nichž však pouze 3 byly soudcům z lidu skutečně předneseny. O důvodech, které vedly k tomu, že další přednášky soudcům z lidu předneseny nebyly, zmíním se podrobněji ve zprávě o některých nedostatcích v práci učebního oddělení.

Tento obsáhlý a odpovědný úkol plnilo učební oddělení s poměrně nepatrným počtem zaměstnanců. Téměř po celý rok spočívala hlavní tíha této tak zodpovědné práce na vedoucím učebního oddělení, který k plnění tak rozsáhlých úkolů měl k ruce pouze jednoho soudcovského čekatele, který se teprve nyní připravuje ke složení odborné justiční zkoušky. Pro složitost a spletitost úkolů učebního oddělení nemohl přirozeně býti tento soudcovský čekatel zdatnou posilou vedoucího učebního oddělení. Teprve od poloviny září 1949 dostalo se vedoucímu učebního oddělení skutečné posily v osobě dalšího referenta, dr. Rolence.

Vzhledem k tomuto nedostatku referentů v učebním oddělení nemohla býti práce tohoto oddělení ve všech směrech uspokojující, což se také projevilo v některých nedostatcích několika úseků práce učebního oddělení. Z vyskytnuvších se nedostatků uvádím:

1) V právnických školách pracujících neodpovídalo plně účelu této školy technické vybavení školy, skripta, která mají sloužiti posluchačům jako učebnice, po delší dobu nebyla PŠP dodávána a vedení školy se dalo do určité míry ovlivňovati samosprávnými a politickými organizacemi posluchačů.

2) Při školení soudců z lidu rovněž se projevují, jak ostatně již shora bylo naznačeno, některé nedostatky. Učební oddělení dalo správcům krajských soudů pokyny, jak soudce z lidu školiti, a připravilo pro ně i 10 osnov různých odborně politických přednášek. Z těchto přednášek však pouze tři byly krajským soudům zaslány a soudcům z lidu také předneseny. Ostatní přednášky, i když jejich osnova byla připravena, nebyly krajským soudům rozeslány. Stalo se tak proto, že podle zpráv krajských soudů projevily se různé názory na tento způsob školení. Některé soudy žádaly, aby ve školení bylo pokračováno, jiné opět poukazovaly na to, že soudci z lidu jsou tímto školením nadměru zaměstnáváni, a konečně se vyskytla také část krajských soudů, kde se poukazovalo na to, že připravené osnovy přednášek vedou k tomu, aby referenti určení pro jejich přednesení je pouze přečetli, a kde se žádalo, aby organizace školení byla přenechána plně iniciativě kraj. soudů. Tyto různé, sobě odporující zprávy vedly k tomu, že učební oddělení přestalo rozesílati osnovy přednášek a ponechalo tak iniciativu při školení soudců z lidu správcům krajských soudů. Část krajských soudů také skutečně ve školení pokračovala, část však od školení upustila pod záminkou, že prý Ministerstvo spravedlnosti nedodává osnovy přednášek. Chyba učebního oddělení spočívala pak v tom, že si nechalo vyrvati z rukou iniciativu při školení soudců z lidu a ponechalo ji částečně správcům krajských soudů.

3) K mnohým dílčím úkolům učební oddělení přistoupilo narychlo bez dostatečné přípravy.

K jednotlivým shora uvedeným nedostatkům lze uvést:

Ad 1) Nedostatky, které se vyskytly na PŠP v technickém vybavení školy, byly již částečně odstraněny, úplně budou odstraněny během měsíce ledna 1950.

Vybudováním kateder odborné i politické látky přednášené na PŠP a spoluprací s Právníckým institutem Ministerstva spravedlnosti postaralo se učební oddělení také o včasné a řádné dodávání skript posluchačům PŠP.

Novým domácím a školským řádem dvouleté PŠP zajištěno jest pevné vedení školy a učební oddělení účinnou kontrolou bude trvati na tom, aby tento řád byl skutečně také dodržován.

Ad 2) Jak již shora bylo poukázáno, vyskytnuvší se nedostatky byly v podstatě zaviněny tím, že učební oddělení Ministerstva spravedlnosti bylo po stránce personální slabě vybaveno.

Z přehledu celoroční práce učebního oddělení Ministerstva spravedlnosti jest patrné, že učební oddělení v celku svoje úkoly dobře plnilo.

Statistická tabulka

(ideologické kursy v Jevanech a ve Veleslavíně v roce 1949)

Běh	Místo	Datum	Počet		Celkem
			práv.	nepráv.	
1	Jevany	10. 1. – 22. 1.	43	22	65
2	Jevany	13. 2. – 26. 2.	46	15	61
3	Veysl.	14. 3. – 26. 3.	55	–	55
4	Veysl.	28. 3. – 9. 4.	53	1	54
5	Veysl.	11. 4. – 23. 4.	51	–	51
6	Veysl.	25. 4. – 7. 5.	55	2	57
7	Veysl.	9. 5. – 21. 5.	52	6	58
8	Veysl.	23. 5. – 4. 6.	57	1	58
9	Veysl.	7. 6. – 18. 6.	52	1	53
10	Veysl.	20. 6. – 2. 7.	55	–	55
11	Veysl.	11. 7. – 23. 7.	56	–	56
12	Veysl.	25. 7. – 6. 8.	58	–	58
13	Veysl.	8. 8. – 20. 8.	53	–	53
14	Veysl.	22. 8. – 3. 9.	56	–	56
15	Veysl.	5. 9. – 17. 9.	54	1	55
16	Veysl.	19. 9. – 1. 10.	54	3	57
17	Veysl.	3. 10. – 15. 10.	61	–	61
18	Veysl.	17. 10. – 29. 10.	39	10	49
19	Jevany	17. 10. – 29. 10.	68	6	74
20	Veysl.	7. 11. – 19. 11.	44	9	53
21	Jevany	7. 11. – 19. 11.	80	2	82
22	Veysl.	21. 11. – 3. 12.	5	51	56
23	Jevany	21. 11. – 3. 12.	81	–	81
24	Jevany	3. 12. – 17. 12.	86	–	86
	Celkem	1314	130	1444
Soudc. ček. (viz příl. II)			640	–	640
Slovensko			462	–	462
Úhrnem		2416	130	2546

Advokáti a notáři					
25	Praha	17. 1. – 31. 1.	39	–	39
26	Praha	31. 1. – 13. 2.	41	–	41
	Celkem	80	–	80
Školení vedoucích kursu soudc. čekatelů					
27	Vesl.	11. 12. – 17. 12.	48		48

V zemích českých bylo tedy internátně vyškoleno:

1) just. zaměst. práv.	1314
2) soudc. čekatelů	640
3) just. zaměst. nepráv.	130
4) učit. kurs.	48
5) adv. a notářů	80
celkem	2212

Statistická tabulka

o internátním školení soudcovských čekatelů v ideologických kursech v Jevanech

Kraj:	Kursy:								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	celkem
Praha	49	2	67	6	2	4	6	19	155
Plzeň	4	–	–	1	3	–	4	10	22
K. Vary	2	2	1	4	2	–	–	3	14
Ústí n. L.	4	3	1	3	–	–	7	8	26
Liberec	1	2	–	2	4	–	2	19	30
Hradec Králové	6	4	–	–	6	–	5	11	32
Pardubice	6	–	–	1	1	–	–	8	16
Č. Budějovice	3	6	–	–	5	–	8	7	29
Jihlava	3	2	–	3	4	10	–	–	22
Brno	–	14	–	24	19	27	20	9	113
Olomouc	–	5	–	7	13	10	3	–	38
Ostrava	–	2	–	10	9	14	18	–	53
Gottwaldov	1	3	–	5	5	12	11	4	41
Slovensko	–	19	–	9	10	8	2	–	49 [48]
celkem	79	64	69	76 [75]	83	86 [85]	85 [86]	98	640 [639]

Statistická tabulka

(školení o IV. sjezdu čs. právníků)

Kraj:	Práv. proš. školením	Nepráv. proš. školením	Celkem	Počet kroužků
Praha	635	154	789	48
Plzeň	182	62	244	18
Karlovy Vary	94	33	127	9
Ústí n. Lab.	178	91	269	14
Liberec	157	48	205	15
Hradec Král.	194	86	280	17
Pardubice	144	39	183	13
Č. Budějovice	215	52	267	17
Jihlava	128	76	204	14
Brno	329	75	404	24
Olomouc	224	77	301	16
Ostrava	265	50	315	10
Gottwaldov	208	48	256	13
Nejvyšší soud	33	4	37	1
Gen. prokuratura	16	1	17	1
Státní soud	27	3	30	1
Stát. prokuratura	16	–	16	2
Min. spravedlnosti	80	30	110	6
celkem	3124 [3125]	929	4053 [4054]	241 [239]

DOKUMENT č. 9

Zpráva o průběhu jednotlivých kurzů právnické školy pracujících a o rozmístění dělnických kádrů v justici (5. září 1950)

SÚA, f. ÚV KSČ, Ústřední dělnická škola, a. j. 38.

KÁDROVÝ ODBOR
MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI

V Praze dne 5. září 1950

Ústřednímu sekretariátu KSČ
– kádrovému odd. –
k rukám s. P e c h n í k a
Praha I., Příkopy

Vážený soudruhu!

Na základě směrnic daných nám na poradě ve Vašem kádrovém oddělení předkládám [následuje slovo „dnes“, dodatečně škrtnuté] písemnou zprávu o průběhu školení a rozmístění dělnických kádrů v justici.

Zpráva je doplněna dvěma přílohami, které podávají stručný přehled odpovědných míst, jimiž byli dělničtí prokurátoři pověřeni, zatímco přehled podle jednotlivých běhů škol je obsažen ve zprávě samotné.

Se soudružským pozdravem
[podpis nečitelný]

Zpráva o školení a rozmístění dělnických kádrů v justici

Přes provedenou očistu justičního aparátu po únoru 1948, při níž bylo odstraněno 239 zaměstnanců (tj. 3,2 %), z toho 159 soudců a prokurátorů a 80 kancelářských úředníků a zřízenců, dále z 54 vedoucích zaměstnanců u soudů a prokuratur 38 nahrazeno spolehlivými silami, byla kádrová situace před 1. prosincem 1948 naprosto neuspokojivá. Skutečnost, že pouze 6 % soudců a prokurátorů pocházelo z dělnické třídy, z toho jen 5 a 1/2 % bylo členy KSČ, a že téměř všichni soudci a prokurátoři byli zatíženi starým buržoazním pojetím práva, byla největší překážkou toho, aby justiční aparát mohl plnit svou pokrokovou funkci v lidově demokratické republice. Proto již bezprostředně po zasedání ÚV KSČ v listopadu 1948 byla dne 1. prosince přes značné potíže (umístění školy, instruktorský sbor aj.) otevřena Právnická škola pracujících u Ministerstva spravedlnosti v Praze.

Podle nového trestního řádu, vypracovaného podle sovětského vzoru, má prokurátor u nás nyní mnohem významnější postavení, než tomu bylo dříve, a bylo proto naléhavým úkolem vychovat v první řadě spolehlivý dělnický kádr prokurátorů.

Po výběru provedeném stranickými orgány a [po] přijímacích zkouškách, jimž se podrobili kandidáti v Ministerstvu spravedlnosti, bylo přijato 78 posluchačů, z toho 5 žen. Škola byla zahájena dne 1. 12. 1948. Její program byl upraven tak, že jedna třetina učební látky byla věnována studiu marx-leninismu. Zbývající dvě třetiny vyhrazeny odborným předmětům, zejména trestnímu právu hmotnému i formálnímu, aby posluchači byli vybaveni potřebnými vědomostmi pro praktický výkon justice. Učební látka byla vhodně doplňována častými návštěvami přelíčení u Okresního, Krajského i Státního soudu v Praze a praktickými inscena-

cemi hlavního líčení ve škole samotné. Pro nedostatečný prospěch odešli ze školy během roku dva posluchači, dále jeden pro nemoc a tři byli propuštěni pro hrubé porušení stranické kázně, takže školu dokončilo 1. 12. 1949 72 absolventů, z toho 11 ze Slovenska. Závodní organizace strany uplatňovala vždy při školení kádrů všestranně svoji vedoucí úlohu.

Teoretické vědomosti získané ve škole bylo třeba prohloubit krátkodobou praxí (2–3 měsíce), jež byla vlastně pokračováním a doplněním studia, aby soudruzi vedle politicky i odborně zdatných prokurátorů si osvojili potřebné poznatky a zkušenosti pro samostatné vedení okresních a krajských prokuratur. Kromě toho byli absolventi PŠP ve stálém styku se Střediskem dělnických prokurátorů při Ministerstvu spravedlnosti, zřízeným pro sledování a praktickou pomoc soudruhům v denní práci. Pozornost krajských kádrových pracovníků byla rovněž touto dobou soustředěna zvláštní měrou na dělnické prokurátory.

Konečné rozmístění absolventů I. běhu PŠP bylo provedeno na základě hodnocení poznatků ze školy, odborných zkušeností získaných ve dvouměsíční praxi a kádrových rozhovorů s každým jednotlivcem. Místo působitě vybráno podle důležitosti a exponovanosti okresu, se zřetelem na místní, hospodářské a politické poměry. Ministr spravedlnosti, stejně jako jeho náměstek pro věci kádrové denně živě sledují zprávy o činnosti dělnických prokurátorů a přímo se zúčastňují jejich rozmístování, které u I. běhu bylo provedeno takto:

krajští prokurátoři	6
náměstci krajských prokurátorů	4
okresní prokurátoři	44
náměst. okres. prokurátora v Praze	1
Nejv. soud	1
Generální prokuratura	3
Státní prokuratura v Praze	5
Státní prokuratura v Brně	2
Státní prokuratura v Bratislavě	3
Ministerstvo vnitřního obchodu	1
Ministerstvo spravedlnosti	2

[rukou doplněno: 72]

U Nejvyššího soudu a Generální prokuratury pracují soudruzi jako členové politických prezidií. Jeden z absolventů byl pověřen vedením Státní prokuratury v Bratislavě, ostatní pracují jako referenti Státní prokuratury. V Ministerstvu vnitřního obchodu byl pověřen absolvent PŠP vedením nově zřízeného trestního oddělení, v Ministerstvu spravedlnosti pracuje dělnický prokurátor jako zástupce odborového přednosty, druhý je referentem hospodářsko-plánovacího odboru.

Zkušenosti absolventů I. běhu PŠP v práci na prokuraturách ukázaly, že program dalšího školení dělnických prokurátorů je třeba zaměřiti více prakticky, zejména věnovat zvýšenou pozornost vypracovávání obžalob, rozsudků, inscenaci hlavních přelíčení, výslechů atd. Proto je zavedeno více návštěv u soudů, kde se posluchači důkladně seznamují s oběhem spisů a [s] celou trestní agendou soudů a prokuratur. Zásadou je, aby co nejdříve po absolvování školy mohli soudruzi být pověřeni samostatnou správou prokuratur a byli co nejméně odkázáni na pomoc dosavadních prokurátorů, kteří neprojevíli vždy dostatek ochoty v tomto směru.

Druhý běh jednoroční prokurátorské školy absolvovalo 28. února 1950 48 posluchačů, z toho 5 žen, když před tím v průběhu studia jeden z rodinných důvodů školu předčasně opustil a další dva pro hrubé porušení stranické kázně byli vyloučeni.

Jelikož úspěšná spolupráce prokurátora s bezpečnostními orgány předpokládá, aby [sic] prokurátor dokonale ovládal způsob a metody práce bezpečnostních orgánů, účastnili se absolventi I. běhu 14 den[ního]. kursu a všichni absolventi II. běhu jednoměsíčního kursu pořádaného Ministerstvem vnitra v Praze. Teprve pak nastoupili ke krátkodobé praxi na prokuraturách.

Po pověření soudruhů odpovědnými funkcemi v justici jeví se přehled o rozmístění II. běhu takto:

krajští prokurátoři	1
náměstek krajského prokurátora	1
referent Státní prokuratury	1
okresní prokurátoři	31
velitelství SVS	3
Ministerstvo spravedlnosti	4
Ministerstvo nár. bezpečnosti	3
náměstek okres. prokurátora v Praze	1
referenti okresní prokuratury	2
zatím nepověřen	1
[rukou doplněno:	48]

U velitelství Sboru vězeňské stráže dva z uvedených soudruhů jsou pověřeni vedením oddělení a třetí soudružka zabývá se výchovou trestankyň.

V Ministerstvu spravedlnosti z iniciativy soudruha ministra bylo zřízeno oddělení pro vyšetřování politických případů celostátního významu, v němž pracují tři dělničtí prokurátoři, z nichž jeden je pověřen vedením. Studium zločinnosti mládeže prováděné rovněž z iniciativy s. dr. Čepičky si vyžádalo, aby jím byla pověřena soudružka dělnická prokurátorka přímo v ministerstvu, další dvě na Okresní prokuratuře v Praze a jedna u Státní prokuratury v Praze jako referentky.

Jelikož potřeba prosycení justičního aparátu na Slovensku dělnickými kádry je neméně velká jako v historických zemích, zahájilo Pověřenectvo spravedlnosti v Bratislavě 7. února 1949 I. běh jednorocní prokurátorské školy, kterou v únoru 1950 úspěšně absolvovalo 34 posluchačů. Z celkového počtu 37 přijatých jeden školu dobrovolně opustil pro nedostatek schopností a dva pro hrubé porušení stranické kázně byli vyloučeni.

Jednoměsíční praxe na krajských prokuraturách dala soudruhům potřebné praktické zkušenosti. Organizovaná sabotáž v zásobovacím sektoru na Slovensku, zejména v hospodářských družstvech, si vyžádala, aby všichni posluchači byli přiděleni k Pověřenectvu výživy jako vyšetřující orgány po dobu 2 měsíců. Po úspěšném zakončení této akce mohlo být přikročeno k rozmístění do funkcí, které bylo provedeno takto:

krajští prokurátoři	3
náměstci kraj. prokurátorů	3
okresní prokurátoři	23
referent Státní prokuratury	1
Pověřenectvo spravedlnosti	2
ÚV KSS	1
Právnická fakulta Bratislava	1

V Pověřenectvu spravedlnosti pracují 2 soudruzi jako přednostové oddělení (kádrové a školské), další přednáší marx-leninismus na Právnické fakultě bratislavské univerzity.

Nedostatek učitelských kádrů a potřeba jednotně organizovaného školení dělnických prokurátorů si vyžádaly, aby školení bylo nadále prováděno jednotně. Proto ostatní kursy jsou organizovány přímo v Praze, kde se školí též slovenští kandidáti.

Do třetího běhu jednorozční právnické školy v Praze, který byl zahájen 1. dubna 1950, bylo přijato 52 posluchačů, z toho 10 ze Slovenska. Jejich studium, při němž je použito dosavadních zkušeností, probíhá úspěšněji, zejména proto, že v politické vyspělosti posluchačů projevují se příznivé výsledky Roku stranického školení.

Nové úkoly školy, kladoucí vyšší požadavky na instruktorský sbor, si vyžádaly jeho rozšíření a posílení schopnějšími kádry. Ke změně došlo také v osobě ředitele, jímž místo dosavadního s. dr. Plundra je s. dr. Rolenc, který před tím pracoval jako zástupce přednosta učebního oddělení a úspěšně organizoval politické školení zaměstnanců celého resortu.

Jelikož současná, ne zcela uspokojivá kvalita soudcovského rozhodování vyžaduje, aby prosycování justičního aparátu dělnickými kádry postupovalo rychleji, přistupujeme nyní ke zřízení nové prokurátorské školy v Obořišti u Dobříše, která zahájí 1. října školení 60 nových kandidátů (polovina ze Slovenska).

Po dosavadních zkušenostech, zejména proto, abychom nemuseli kádrově nevyhovující posluchače vylučovat během školy, organizujeme nyní výběr daleko přísněji tím, že všichni uchazeči budou podrobeni pětidennímu informativnímu průpravnému kursu, během něhož budou všichni posluchači bedlivě pozorováni a hodnoceni.

V zájmu rovnoměrného politického i odborného růstu trestních kádru, zejména proto, abychom úměrně s prokurátory zkvalitnili sbor trestních soudců, který je úzkým profilem našeho soudnictví, otevřeli jsme 1. prosince 1949 dvouletou soudcovskou školu. Z přijatých 76 kandidátů (18 soudruhů ze Slovenska, 2 ženy) chceme si vychovat schopné soudce pro nalézací i odvolávací senáty, hlavně politicky vyspělé předsedy senátů Státního soudu.

Z podnětu Ministerstva národní obrany, aby byla posílena kádrově i vojenská justice, školí se v tomto kursu 19 vojenských akademiků, z toho 3 ženy.

Pokud se týká spolupráce PŠP s Ústřední [politickou] školou KSČ, projevila se tato zejména v tom, že učební rozvrh politické látky byl vypracován podle rozvrhu jednorozčního, respektive šestiměsíčního běhu Ústřední školy KSČ a že politickou látku přednášeli vesměs učitelé jednotlivých kateder Ústřední školy KSČ. Kromě toho byl udržován styk s Ústřední školou KSČ častými návštěvami některých členů instruktorského sboru a posluchačů. V současné době je politická látka přednášena dle vzorného [spr. vzorového] programu vypracovaného ústředním sekretariátem KSČ pro dlouhodobé dělnické školy. Vzhledem k tomu, že justiční aparát si vychoval za poslední léta sbor schopných referentů, přednášejí dnes i politickou látku referenti z řad justičních zaměstnanců.

Právnický institut Ministerstva spravedlnosti, založený v prosinci roku 1949, organizuje studium práv na dálku absolventů právnických škol pracujících Ministerstva a Pověřectva spravedlnosti.

Tohoto studia se účastní všichni dělničtí prokurátoři. Studium započalo v únoru a jest rozděleno celkem na dva a půl roku. Obsahuje téměř všechnu učební látku právnické fakulty podle nových osnov, vyjma ony předměty, kde se dělnickým prokurátorům dostalo již na PŠP vzdělání plně rovnocenného vzdělání fakulturnímu. Zkoušky z jednotlivých předmětů jsou účelně rozloženy na jednotlivé semestry tak, aby nárazově dělnické prokurátory nezatěžovaly. Právnický ústav opatřuje pro dělnické prokurátory vhodné učební pomůcky a provádí v třítydenních intervalech pravidelné instruktáže v krajích. Dosud byla provedena jedna zkouška, a to z dějin státu a práva na území ČSR, která prokázala, že dělničtí prokurátoři přes velké pracovní zatížení v úřadě a ve veřejném životě věnují prohlubování svého odborného vzdělání dostatečnou pozornost. V říjnu t. r. bude provedena další zkouška [z] politické ekonomie, kde budou kladeny vzhledem k důležitosti tohoto předmětu zvýšené požadavky. I když PŠP poskytla dělnickým prokurátorům dobré politické i odborné vědomosti, přesto jen toto vzdělání bylo jednostranně zaměřeno k výkonu trestního soudnictví. Dnešní velké politické úkoly naší

justice však vyžadují, aby vybrané dělnické kádry byly plně využity ve všech úsecích, aby svým vzděláním byly postaveny na úroveň právníků s univerzitním vzděláním. Tím justiční resort jako první zavedl u nás podle sovětského vzoru studium na dálku.

V souvislosti s vyhlášením nového trestního zákona a trestního řádu jsme provedli internátně týdenní školení dělnických prokurátorů, aby oni byli jako první seznámeni s těmito kodexy, a mohli tak s určitým náskokem a dobrými znalostmi přistoupit k jeho provádění. Jejich politická vypělost a podrobná znalost jednotlivých ustanovení nového trestního práva jsou zárukou správného výkladu a přesné aplikace obou zákonů v praxi. Jestliže při provádění dosud platícího trestního zákona velká praxe starších právníků byla určitou předností oproti znalostem našich dělnických prokurátorů, kteří tento nedostatek vysoko vyvážili velkými politickými znalostmi, vidíme nyní, po vyhlášení obou zákonů, že právě tito staří „rutiněři“ jsou nuceni v každém směru obracet se o radu na dělnické prokurátory.

Pravidelně jednou za tři měsíce organizované celostátní konference dělnických prokurátorů pomáhají řešit aktuální problémy našeho soudnictví a přispívají k vzájemné výměně získaných zkušeností. Porady dělnických prokurátorů, svolávané jednou za měsíc v každém kraji, řeší pak konkrétní otázky z hlediska situace v krajích.

Politických i odborných znalostí dělnických prokurátorů bylo třeba využít i na úseku obrany státu, a proto nastoupili všichni vojáci z řad absolventů PŠP do dvouměsíční záložní důstojnické školy v Liberci.

Přísně kriticky hodnoceno, ukázaly nám zkušenosti z dosavadního školení, že kádrový výběr posluchačů nebyl vždy prováděn dost odpovědně a ostražitě vzhledem k funkci a úkolům dělnických prokurátorů. Tak se stalo, že bylo třeba přistoupit k vylučování jednotlivců v průběhu školy, avšak okolnost, že k této očistě vlastních řad došlo vždy nikoliv zásahem shora, nýbrž z podnětu závodní organizace posluchačů, je zároveň vysvědčením vysoké politické vypělosti vybraného kádru dělnických prokurátorů jako celku.

Další závady se objevily v praxi, kde absolventi naráželi na četná úskalí. Většina soudců a prokurátorů nedovedla nalézt k dělnickým prokurátorům poctivě kritický a upřímný postoj a dívala se na ně spíše jako na vážné konkurenty ve svých dosavadních vedoucích pozicích. Byly i ojedinělé případy, kdy zase absolventi PŠP přizpůsobovali se dosavadním poměrům, nebo projevíli přemíru sebevědomí a neskromnosti, podceňovali práci některých schopných soudruhů a nesnažili se dost dobře o vytváření soudružského prostředí u soudů a na prokuraturách. V práci některých soudruhů se projevoval někdy sklon řešit jednotlivé případy nikoliv konkrétně z hlediska celkových poměrů, nýbrž zaujímat paušálně ostré a nekompromisní stanovisko, a to i ve věcech, kde nešlo o skutečné nepřítelky a společenskou nebezpečnost činu.

Kádrový odbor věnoval všem zjištěným případům náležitou pozornost. Počáteční improvizace ustupuje dnes všude systematickému a plánovitému sledování a hodnocení práce dělnických prokurátorů, jemuž věnuje zvláštní péči středisko dělnických prokurátorů v Ministerstvu spravedlnosti ve spolupráci s Generální prokuraturou.

Tak, jak v průběhu studia ve škole velmi dobrý prospěch posluchačů dával předpoklady úspěšné budoucí práce, potvrdila plně pozdější praxe tuto skutečnost. Svědčí o tom příložený přehled kádrového rozmístění do odpovědných funkcí.

Příloha 1: Celkový přehled o stavu dělnických kádrů v naší justici

I. Přehled o rozmístění do funkcí:

Z celkového počtu 154 absolventů tří běhů prokurátorských škol pracují jako:

krajští prokurátoři	11
náměstkové krajských prokurátorů	7
okresní prokurátoři	95

Ministerstvo spravedlnosti:

zástupce odbor.[ového] přednosty	1
přednosta trest. oddělení	1
trestní referenti	2
referenti mládeže	1
referent hospodářsko-plánovacího odboru	1

Pověřenectvo spravedlnosti:

přednosta kádrového oddělení	1
přednosta školského oddělení	1
členové polit. prezidia Generální prokuratury	2
referent mládeže u Generální prokuratury	1
člen politického prezidia Nejvyššího soudu	1
vedoucí Státní prokuratury v Bratislavě	1
referenti Státní prokuratury v Praze	7
[referenti Státní prokuratury] v Brně	2
[referenti Státní prokuratury] v Bratislavě	2
	3

Ministerstvo národní bezpečnosti:

přednostové oddělení ve Sboru vězeňské stráže	2
referentka pro výchovu trestankyň při SVS	1
vedoucí trestního oddělení Min. vnitřního obch.	1
náměstkové okresního prokurátora v Praze	2
referenti mládeže na Okres. prokuratuře v Praze	2
sekretariát ÚV KSS	1
referenti okresních prokuratur na Slovensku	4
pro nedostatek zkušeností dosud samostatnou odpovědnou funkcí nepověřen	1

II. Přehled o stavu posluchačů ve školách PŠP:

třetí běh jednoroční prokurátorské školy: 52,
první běh dvouleté soudcovské školy: 76,
z celkového počtu 19 voj. akademiků, z toho 2 ženy.

III. Od 1. října 1950 plánujeme další běh jednoroční prokurátorské školy v Obořišti u Dobříše pro 60 posluchačů.

V Praze dne 5. září 1950

Příloha 2

Vysvětlivka:

I. jest označení absolventů I. běhu,

II. jest označení absolventů II. běhu,

I. Bratislava jest označení absolventů slovenské školy.

Kraje české

Kraj:	Kraj. prokurátoři:	Náměstkové:	Okresní prokurátoři:	Poznámka:
Brno	Jiří Řáda, I.		Alfred Toman, I., Brno Josef Burget, I., Boskovice Josef Ptáček, I., Břeclav Jan Melichar, I., Mikulov Rudolf Mendl, I., Svitavy Miroslav Bednařík, I., Znojmo	
České Budějovice			Bohumil Kadlečík, II., Č. Budějovice Břetislav Dědek, II., Č. Krumlov Josef Bárta, II., Kaplice František Zárybnický, II., Prachatice Karel [v orig. Pavel] Pacourek, I., Strakonice Jaroslav Kraft, I., Tábor Stanislav Mika, I., Třeboň Zdeněk Koudela, II., Vimperk	
Gottwaldov	Stanislav Koza, I.		Vilém Hampl, II., Holešov Vladimír Bystřický, I., Valaš. Klobouky	
Hradec Králové		Oldřich Hlaváček, I.	Josef Umlauf, II., Hradec Králové Josef Brůcha, I., Dvůr Králové Jaroslav Kříž, II., Jičín Josef Litera, I., Náchod	
Jihlava		Jindřich Kropáček, II.	Rudolf Chmelař, II., Jihlava Jiří Dráb, II., Dačice Jan Nebl, II., Havl. Brod Vítězslav Smítal, II., Mor. Budějovice František Švejda, I., Třebíč František Dosoudil, I., Velké Meziříčí	
Karlovy Vary	Jan Dušek, II.		Václav Nepomucký, I., K. Vary Alois Bortel, II., Aš Stanislav Fiala, I., Cheb František Skoták, I., Jáchymov Josef Slováček, II., Kraslice Miroslav Zázvorka, II., Podbořany Václav Jandura, I., Sokolov	
Liberec	Oldřich Mejdr, I.		Karel Siegel, II., Liberec Jaroslav Kubeš, I., Rumburk	
Olomouc	Emil Eichler, I.		Josef Gottwald, I., Olomouc Jaroslav Placr, I., Jeseník Marcela Gottwaldová, I., Přerov Oldř. Vyzina, II., Bruntál	Josef Valvoda, II., ref. u Okres. prok. Olomouc (dosud nezařazen)

Kraj:	Kraj. prokurátoři:	Náměstkové:	Okresní prokurátoři:	Poznámka:
Ostrava		Vladislav Jančálek, I.	Antonín Vašíček, I., Ostrava Antonín Hlaváč, II., Č. Těšín Karel Kašpar, I., Karviná Josef Suchomel, II., Nový Jičín Jaroslav Boucník, II., Vítkov	
Pardubice		Ferdinand Goldšmíd, I.	Josef Krejsa, I., Pardubice Marie Stýblová, I., Čáslav Josef Brtek, II., Přelouč	
Plzeň	Frant. Zábranský, I.		František Herger, II., Plzeň Josef Černý, II., Domažlice František Břehovský, II., Horšovský Týn Jiří Neumann, I., Klatovy Karel Červený, I., Sušice Ladislav Hanus, I., Tachov	
Praha		Jaroslav Adamec, I.	Bohumil Vařečka, I., Praha, náměstek Alois Pichler, II., Praha, náměstek Josef Parma, II., Brandýs n/L. Emanuel Janouš, II., Kladno Antonín Stýblo, I., Kutná Hora Leo Ivan, II., Nové Strašecí Boleslav Večaj, II., Příbram Jaroslav Pospíšil, II., Vlašim Růžena Ivanová, II.	ref. Okr. prok. Praha Vlasta Křivá, II. Ljuba Pindryčová, II., refer. mládeže u Stát. prok.
Ústí n/L.	Miroslav Vrátný, I.		Vilém Martan, II., Ústí n/L. František Hadrávek, I., Bílina Ladislav Hříšný, I., Děčín Karel Lhotský, I., Duchcov Adolf Peroutka, II., Chomutov Jan Janouš, I., Litoměřice Antonín Ježek, I., H. Litvínov Karel Kadeřábek, I., Žatec	

Nejvyšší soud Praha	člen politického prezidia Jan Samek, I.	
Generální prokuratura:	člen politického prezidia: Pavel Uhlíř, I. Jaroslav Liška, I.	(referent) pom. prokurátor GP: Zdeňka Koubková, I.
Státní prokuratura:	prokurátor u Stát. prokuratury: Antonín Havelka, I. Karel Kudrna, I. Ludmila Brožová, I. František Janda, I. Ludmila Pechoušková, I.	
Státní prokuratura, odd. Brno:	prokurátor u Stát. prokuratury: Jarolím Jochman, I. Jaroslav David, I.	
Ministerstvo vnitřního obchodu:	Jaroslav Růžička, I.	
Velitelství SVS Praha:	Blanka Paiková, II. Antonín Šalda, II. Jaroslav Vaněček, II.	
Ministerstvo spravedlnosti:	František Antl, II.	

kádrové oddělení hospodář. oddělení	Stanislav Dunaj, II. Natalie Lockrová, II. Eduard Švach, II. Miroslav Kolaja, I. Jan Vlk, I.	
Ministerstvo národní bezpečnosti	Václav Havlíček, II. Zdeněk Hudek, II. Václav Sedlák, II.	

Kraje slovenské

Kraj:	Kraj. prokurátoři:	Náměstkové:	Okresní prokurátoři:	Pozn.:
Bratislava	Štefan Čambalík, I. Bratislava		Jozef Zahradníček, I. Bratislava, Dunaj. Streda Ján Šiška, I. Bratislava, Pezinok Ján Keseličko, I. Bratislava, Trnava Miroslav Břenek, I. Bratislava, Piešťany	
Banská Bystrica	Juraj Sásik, I. Bratislava		Ladislav Gešo, I. Praha, Banská Bystrica Ján Šegul, I. Bratislava, Banská Štiavnica Ján Mutiš, I. Bratislava, Brezno Pavol Stankovič, I. Bratislava, Jesenské Jozef Kružliak, I. Bratislava, Modrý Kameň Jozef Tanečka, I. Bratislava, Nová Baňa Ján Glodič, I. Bratislava, Šafárikovo	
Nitra		Michal Krajčo, I. Bratislava	Ján Slažanský, I. Bratislava, Nitra Ján Dulay, I. Bratislava, Levice Jozef Ozimy, I. Bratislava, Partizánske Jaroslav Kozel, I. Bratislava, Prievidza Imrich Rakovský, I. Bratislava, Štúrovo	
Košice	Antonín Bugno, I. Bratislava		Ján Lach, I. Praha, Moldava n/Bodv. Ján Kováč, I. Praha, Rožňava Michal Fujdič, I. Bratislava, Trebišov	
Prešov		Rudolf Mikuláš, I. Bratislava	Alexandr Šimon, I. Praha, Bardejov Ján Kalčok, I. Praha, Sabinov Štefan Murňak, I. Bratislava, Stropkov Ján Pleša, I. Bratislava, Veľké Kapušany Emil Čapla, I. Bratislava, Vranov Matěj Lupták, I. Praha, Stropkov	
Žilina		Jaroslav Duška, I. Bratislava	Emil Backo, I. Praha, Čadca Pavol Grešák, I. Bratislava, Dolný Kubín Jaroslav Matušínský, I. Bratislava, Ilava Bohuslav Veverka, I. Bratislava, Púchov Ludovít Valo, I. Praha, Ružomberok Štefan Zeleňák, I. Bratislava, Trstená	
Státní prokuratura, odd. Bratislava	prokurátor u Stát. prok. Andrej Ujkelyi, I. Praha Ján Rusko, I. Praha		prokurátor u Stát. prok. Ladislav Šubert, I. Bratislava Milan Hložka, I. Praha	
Pověřenectvo sprav. Bratislava	přednosta kádr. odd. Jozef Molent,		ref. Pověřenectva sprav. Pavol Jamriška	

Kraj:	Kraj. prokurátoři:	Náměstkové:	Okresní prokurátoři:	Pozn.:
	I. Bratislava přednosta škol. odd. Antonín Berec, I. Bratislava			
ústřední výbor KSS Bratislava	Zuzana Bohušová, I. Bratislava			

Seznam posluchačů právnické školy pracujících v letech 1948–1951

Následující seznamy představují základní data o posluchačích Právnické školy pracujících (PŠP) u Ministerstva spravedlnosti. Jedná se o soupis účastníků kurzů zmiňovaných v předcházejícím dokumentu, tedy účastníků I. běhu PŠP (konaného od 1. prosince 1948 do 30. listopadu 1949), II. běhu PŠP (od 1. března 1949 do 28. února 1950), III. běhu PŠP (od 1. dubna 1950 do 31. března 1951) a IV. běhu PŠP (od 1. října 1950 do 30. září 1951). Kromě toho je připojen seznam posluchačů dvouleté Právnické školy pracujících při Ministerstvu spravedlnosti, jež probíhala od 1. prosince 1949 do 30. listopadu 1951. Bohužel se nepodařilo získat seznam posluchačů jednorocní Právnické školy pracujících v Bratislavě, jejíž první běh se uskutečnil od 7. února 1949 do 6. února 1950. Rovněž nelze říci, zda se v Bratislavě uskutečnily další běhy PŠP. I přes vyčerpání archivních zdrojů nejsou seznamy úplné a mají sloužit především k doplnění dat publikovaných v ostatních dokumentech této knihy a týkajících se právnické školy pracujících, soudců z lidu a dělnických prokurátorů.

Podkladem pro vytvoření seznamů byly materiály z fondu ÚV KSČ, jež jsou deponovány ve Státním ústředním archivu.¹

První sloupec tabulek je pouze orientačním číslováním sloužícím k lepší představě o počtech posluchačů a jednodušší orientaci. Druhý sloupec obsahuje příjmení a jméno posluchače, při dostupnosti rovněž rok narození. Pokud uvádíme rok narození, znamená to, že archivní materiál, z něhož čerpáme, obsahuje celé datum narození. Zestručnění tohoto údaje provádíme s ohledem na znění zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. Stejný ohled nás vedl k tomu, že ve třetím sloupci tabulek uvádíme pouze město, v němž daný posluchač v době studia PŠP bydlel, ačkoliv v archivních dokumentech je téměř vždy uvedena celá adresa trvalého bydliště. Poslední sloupec obsahuje údaj o povolání vykonávaném posluchačem v okamžiku zahájení studia PŠP. Pro lepší představu o původu „studentů“ a snazší orientaci v textu uvádíme zvláště posluchače pocházející z českých zemí a posluchače ze Slovenska.

L. B.

¹ SÚA, f. ÚV KSČ, Ústřední dělnická škola, a. j. 38.

**Seznam posluchačů I. běhu jednorroční Právnické školy pracujících
u Ministerstva spravedlnosti v Praze (1. prosince 1948 – 30. listopadu 1949)**

České země

	Příjmení, jméno	Místo bydliště	Povolání
1.	Adamec, Jaroslav (?)	Roudnice nad Labem	nástrojař
2.	Bednařík, Miroslav (1924)	Březolupy	keramik
3.	Biedermannová, Ludmila (1921)	Praha-Bubeneč	úřednice
4.	Brůcha, Josef (?)	Hlemýžďí	strojný zámečník
5.	Burget, Josef (1915)	Měnín	stolařský pomocník
6.	Bystřický, Vladimír (1926)	Kyjov	student
7.	Červený, Karel (1921)	Chomutov	úředník
8.	David, Jaroslav (1924)	Brno	obchodní příručí
9.	Dosoudil, František (1920)	Olomouc	soustružník kovů
10.	Fiala, Stanislav (1923)	Prašný Újezd	strojný zámečník
11.	Goldšmíd, Ferdinand (?)	Břeclav	úředník
12.	Gottwald, Josef (1920)	Vyškov	sazeč písma
13.	Hadrávek, František (?)	Most	průvodčí
14.	Hanus, Ladislav (?)	Písek	truhlář
15.	Havelka, Antonín (1920)	Mělník	strojný zámečník
16.	Herdová, Zdena (?)	Praha-Karlín	úřednice
17.	Hlaváček, Oldřich (?)	Blansko	zámečník
18.	Hříšný, Ladislav (?)	Liberec	dělník
19.	Jančálek, Vladislav (?)	Hrušky	tesař
20.	Janda, František (1924)	Chrást (o. Brandýs n. L.)	zámečník
21.	Jandura, Václav (1922)	Poniklá nad Jizerou	krejčí
22.	Janouš, Jan (1911)	Mariánské Lázně	holič
23.	Ježek, Antonín (1922)	Vinařice u Slaného	zedník
24.	Jochman, Jarolím (1910)	Brno	stolařský pomocník
25.	Kableňová, Marcela (?)	Napajedla	dělnice
26.	Kadeřábek, Karel (?)	Újezd	slévač
27.	Kašpar, Karel (1925)	Liberec	strojný zámečník
28.	Kolaja, Miroslav (1925)	Zlín (Gottwaldov)	účetní
29.	Koza, Stanislav (1921)	Moravská Třebová	zámečník
30.	Kraft, Jaroslav (1909)	Praha-Vysočany	klempíř, dělník

	Příjmení, jméno	Místo bydliště	Povolání
31.	Krejsa, Josef (1912)	Šedivec	strojní zámečnick
32.	Kubeš, Jaroslav (1919)	Louny	holič
33.	Kudrna, Karel (1921)	Praha-Košíře	strojní zámečnick
34.	Lhotský, Karel (?)	Ohnič u Biliny	zedník
35.	Liška, Jaroslav (1921)	Ústí nad Labem	elektromechanik
36.	Litera, Josef (1918)	Česká Lípa	strojní zámečnick
37.	Mejdr, Oldřich (?)	Březiny u Děčína	obchodní příručí
38.	Melichar, Jan (1925)	Soběslav	strojní zámečnick
39.	Mendl, Rudolf (1916)	Dolní Křečany	klempíř
40.	Mika, Stanislav (?)	Kraslice	kovorytec
41.	Nepomucký, Václav (1914)	Ústí nad Labem	řezník
42.	Neumann, Jiří (1924)	Jindřichův Hradec	instalatér
43.	Pacourek, Karel (1915)	Strakonice	holič
44.	Pechoušková, Ludmila (1927)	Vráž u Písku	poštovní úřednice
45.	Placr, Jaroslav (1923)	Vsetín	elektromechanik
46.	Ptáček, Josef (1921)	Cikháj	dělník
47.	Růžička, Jaroslav (1920)	Uhříněves	strojní zámečnick
48.	Richter, Emil (?)	Vsetín	strojní zámečnick
49.	Řáda, Jiří (1924)	Království	mechanik
50.	Samek, Jan (1918)	Mělník	obchodní příručí
51.	Skoták, František (1927)	Jiříkov	soustružník kovů
52.	Stýblo, Antonín (1924)	Kopidlno	strojní zámečnick
53.	Švejda, František (1912)	Polička	svrškař
54.	Toman, Alfred (1921)	Brno	montér
55.	Uhlíř, Pavel (1921)	Zlín (Gottwaldov)	tajemník
56.	Vařečka, Bohumil (?)	Praha II.	dělník
57.	Vašíček, Antonín (1915)	Brno-Líšeň	soustružník
58.	Vlk, Jan (1916)	Praha II.	zedník
59.	Vokolková, Marie (?)	Praha	studující
60.	Vrátný, Miroslav (1919)	Varnsdorf	mechanik
61.	Zábranský, František (1922)	Kyje	strojní zámečnick

Slovensko

	Příjmení, jméno	Místo bydliště	Povolání
62.	Backo, Emil (1922)	Lednické Rovné	dělník
63.	Gešo, Ladislav (1920)	Rákošská Baňa	dělník
64.	Hložka, Milan (1925)	Sládkovičovo	dělník
65.	Kalčok, Ján (1922)	Dolné Hamry	brusič
66.	Kováč, Ján (1917)	Nižny Slaný	horník
67.	Lach, Ján (1913)	Dobšiná	horník
68.	Lupťák, Matěj (1913)	Banská Bystrica	dělník
69.	Rusko, Ján (1920)	Králíky	dělník
70.	Šimon, Alexandr (1926)	Prešov	dělník
71.	Ujkelyi, Andrej (1914)	Nové Zámky	strojvůdce
72.	Valo, Ludovít (1924)	Turčiansky Svätý Martin	tajemník

Seznam posluchačů II. běhu jednorroční Právnícké školy pracujících u Ministerstva spravedlnosti v Praze (1. března 1949 – 28. února 1950)

	Příjmení, jméno	Místo bydliště	Povolání
1.	Antl, František (1922)	Bzenec	újezdní tajemník KSČ
2.	Bárta, Josef (1924)	Vladislav	cukrářský tovaryš
3.	Bortel, Alois (1922)	Uherské Hradiště	strojní obuvník
4.	Boucník, Jaroslav (1917)	Svitávka	brusič kovů
5.	Brtek, Josef (1920)	Odřepsy	dělník
6.	Břehovský, František (1927)	Brno	elektrotechnik
7.	Černý, Josef (1916)	Polička	bednář
8.	Dědek, Břetislav (1925)	Česká Třebová	strojní zámečnick
9.	Dráb, Jiří (1927)	Zlín (Gottwaldov)	strojní zámečnick
10.	Dunaj, Stanislav (1927)	Zlín (Gottwaldov)	dělník (obuvník)
11.	Dušek, Jan (1919)	Svitavy	kádr. tajemník OV KSČ
12.	Hampl, Vilém (1915)	Brno	tovární klempíř
13.	Havlíček, Václav (1921)	Kostelec nad Labem	strojní zámečnick
14.	Herger, František (1913)	Pelhřimov	úředník
15.	Hlaváč, Antonín (1913)	Hvozdná	obuvník

	Příjmení, jméno	Místo bydliště	Povolání
16.	Hudek, Zdeněk (1924)	Příbor	zámečník
17.	Chmelař, Rudolf (1921)	Chrlice	soustružník kovů
18.	Ivanová, Růžena (1924)	Zlín (Gottwaldov)	strojní mechanička
19.	Janák, Petr (?)	Brno – Královo Pole	strojní zámečník
20.	Kadlečík, Bohumil (1920)	Staré Město	dělník
21.	Koudela, Zdeněk (1927)	Zlín (Gottwaldov)	obuvník
22.	Křešnička, Leo (?)	Tachov	tovární dělník
23.	Křivá, Vlasta (1919)	Brno	úřednice
24.	Kříž, Jaroslav (1913)	Brno	strojní zámečník
25.	Lockrová, Natalie (1924)	Šlapanice	úřednice
26.	Málková-Paiková, Blanka (1921)	Třebíč – Domky	firma Svit
27.	Martan, Vilém (1909)	Lázně Kynžvart	listovní
28.	Nebl, Jan (1919)	Šlapanice	soustružník kovů
29.	Parma, Josef (1924)	Kostelec nad Labem	zámečník
30.	Peroutka, Adolf (1927)	Oslavany	soustružník
31.	Pichler, Alois (1926)	Třebíč – Borovina	obuvník
32.	Pindryčová, Ljuba (1926)	Brno	úřednice
33.	Pokorný, Jaroslav (?)	Moravské Budějovice	typograf
34.	Pospíšil, Jaroslav (1922)	Kostelec nad Labem	čalouník
35.	Sedlák, Václav (1913)	Nový Jičín	nástrojař
36.	Siegel, Karel (1924)	Brno	úředník
37.	Slováček, Josef (1914)	Lubenec	kuchař
38.	Suchomel, Josef (1911)	Zábřeh	samostatný stolař
39.	Šalda, Antonín (1922)	Našiměřice	soustružník kovů
40.	Švach, Eduard (1924)	Zlín (Gottwaldov)	strojní zámečník
41.	Umlauf, Josef (1928)	Varnsdorf	nástrojař
42.	Valvoda, Josef (1913)	Vizovice	soudní kanc. pomocník
43.	Vaněček, Jaroslav (?)	České Budějovice	tajemník KV ČSM
44.	Večaj, Boleslav (1918)	Litoměřice	soudní úředník
45.	Vitvar, Jindřich (?)	Děčín	brusič kovů
46.	Vyzina, Oldřich (1923)	Třebíč – Borovina	obuvnický dělník
47.	Zárybnický, František (1911)	Chrudim	natěrač
48.	Zázvorka, Miroslav (1927)	Žatec	soustružník kovů

**Seznam posluchačů III. běhu jednoroční Právnické školy pracujících
u Ministerstva spravedlnosti v Praze (1. dubna 1950 – 31. března 1951)**

České země

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
1.	Adamczyk, Mečislav (1912)	Ostrava	horník
2.	Balvín, Jaroslav (1920)	Litice	strojný zámečnick
3.	Botor, Bohumír (1921)	Ostrava	horník
4.	Bretšneider, František (1915)	Červený Kostelec	truhlář
5.	Bruna, Josef (1911)	Vejprty	skladník
6.	Brůža, Josef (1915)	Příbram	elektromontér
7.	Brym, Zdeněk (1924)	Ostrava	kanc. pomocník (okr. soud)
8.	Drábik, Emil (1921)	Pouzďřany	zedník
9.	Frydrych, Augustin (1920)	Krnov	svářeč
10.	Haneška, Vlastimil (1925)	Příbor	zámečnick
11.	Hanuš, Antonín (1913)	Lipí u Náchoda	skladník
12.	Hloušek, Eduard (1922)	Jeseník	kanc. pomocník (okr. soud)
13.	Holub, Josef (1920)	Stikovec	strojník
14.	Horák, Karel (1920)	Adamov	soustružnick kovů
15.	Hospodář, Josef (1911)	Doupov	státní cestmistr
16.	Janoušek, Jan (1920)	Ptenín	soustružnick
17.	Kosík, Antonín (1921)	Ostrava	pomocný zřízenec
18.	Leszczuk, Josef (1912)	Pardubice	elektrický svářeč
19.	Lokvenc, Josef (1920)	Bělý	tkadlec
20.	Navrátil, Alois (1922)	Opavice	zedník
21.	Petřík, František (1922)	Nový Jičín	lakýrník
22.	Plicka, Čestmír (1919)	Děčín	zámečnick
23.	Poledne, Josef (1921)	Praha	mechanik
24.	Procházka, Jindřich (1917)	Brno	řidič
25.	Provazník, Jan (1915)	Lysice	stolařský dělník
26.	Rigo, Štefan (1921)	Hranice u Aše	tkadlec
27.	Richtr, Jaroslav (1917)	Brno – Židenice	průvodčí
28.	Rosák, Antonín (1919)	Chomutov	kanc. pomocník (okr. soud)
29.	Schenk, Miroslav (1917)	Boskovice	mechanik
30.	Schlegel, Jaromír (1919)	Brno – Dolní Heršpice	elektromechanik

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
31.	Sochůrek, Václav (1925)	Praha	brusič kovů
32.	Stehlík, Jaroslav (1912)	Milevsko	soustružník
33.	Stehlík, Josef (1913)	Brno	stolař
34.	Svoboda, Josef (1912)	Boskovice	natěrač
35.	Šafařík, Jan (1913)	Polička	výpravčí
36.	Štefánek, Evžen (1922)	Křemýž	řidič
37.	Štilecz, Zdeněk (1925)	Úpice	vydavač útku
38.	Šubert, Miroslav (1928)	Chomutov	předtiskař
39.	Teplan, Vladimír (1913)	Praha	s. k. rev. Min. spravedlnosti
40.	Urban, Ladislav (1925)	Jihlava	kanc. pomocník (okr. soud)
41.	Vališ, Antonín (1915)	Plzeň	svářeč
42.	Vondrka, Václav (1924)	Horní Bílina	pomocný dělník

Slovensko

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
43.	Bros, František (1913)	Lietavská Lúčka	dělník
44.	Čadený, Štefan (1912)	Svit (Poprad)	barvíř
45.	Gacek, Štefan (1913)	Rožňava	horník
46.	Holenčík, Jozef (1920)	Handlová	horník
47.	Kostúr, Vincent (1925)	Podbrezová	soustružník kovů
48.	Michalič, Juraj (1927)	Svidník	kanc. pomocník (okr. soud)
49.	Rusnák, Michal (1917)	Krompachy	strojní zámečnick
50.	Socháň, Alexander (1924)	Partizánske	Závod 29. augusta
51.	Vyskok, Jozef (1921)	Handlová	horník
52.	Žák, Jozef (1922)	Krakovany	skladník

**Seznam posluchačů IV. běhu jednorocní Právnické školy pracujících
u Ministerstva spravedlnosti v Praze, pobočka Obořiště (1. října 1950 – 30. září 1951)**

České země

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
1.	Antoš, František (1924)	Slatina	zedník
2.	Bajer, Jaroslav (1927)	Luka nad Jihlavou	skladník
3.	Biliček, František (1923) ¹	Orlov	strojný zámečnick
4.	Brchaň, Miloslav (1926)	Havlíčkův Brod	obuvník
5.	Bubík, Stanislav (1922)	Sedlnice	úředník
6.	Cebák, Vlastimil (1920)	Brno – Jehnice	účetní
7.	Dobry, Václav (1915)	Praha	dlaždič
8.	Halamiček, Vladimír (1924)	Nový Jičín	dělník
9.	Hanzal, Michal (1925)	Budilov	úředník
10.	Holar, Jindřich (1916)	Plzeň	dělník
11.	Januška, Dalibor (1924)	Konitná	stolař
12.	Jelínek, Jaroslav (1917)	Svitava	brusič
13.	Pospíšil, Adolf (1919)	Teplice	zámečnick
14.	Rylka, Robert (1918)	Zlín (Gottwaldov)	strojný zámečnick
15.	Snášel, Alois (1922)	Olomouc	strojný zámečnick
16.	Šincel, Josef (1911)	Olomouc	nástrojařský mistr
17.	Trávníček, Josef (1919)	Hustopeče	dělník
18.	Vodák, Otto (1915)	Náchod	obchodní pomocník
19.	Voxa, Jaroslav (1922)	Mšeno nad Nisou	čalouník

Slovensko

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
20.	Andelek, Adam (1910)	Jablonica	dělník
21.	Belan, Ján (1921)	Rišňovce	správní zaměstnanec
22.	Benčko, Vojtech (1925)	Štítník	dělník
23.	Benko, Karol (1922)	Húl'	průvodčí
24.	Bužek, Jozef (1921)	Šimpach	zámečnick
25.	Dolník, Ondrej (1919)	Kunerád	dělník

¹ F. Biliček ke dni 18. 11. 1950 z neznámých důvodů ze školy odešel.

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
26.	Fatuň, Štefan (1921)	Švermovo	dělník
27.	Gašparik, Jozef (1916)	Ružomberok	malíř
28.	Grajciar, Michal (1912)	Vrútky	železničář
29.	Haluška, Julius (1914)	Porupka	dělník
30.	Hubina, Ondrej (1912)	Nedožery	dělník
31.	Kolár, Štefan (1921)	Stará Tura	dělník
32.	Kováč, Imrich (1918)	Košice	železničář
33.	Kozák, Ján (1914)	Levoča	správce nemocnice
34.	Lörinčík, Pavol (1911)	Prievidza	dělník
35.	Melicherčík, Pavol (1911)	Nové Zámky	železničář
36.	Moskvič, Juraj (1928)	Vyšná Radvaň	úředník
37.	Ondris, Štefan (1920)	Nová Baňa	vedoucí provozovny
38.	Ožvald, Jozef (1914)	Bratislava	dělník
39.	Pavliak, Ladislav (1920)	Jánošíkovo	dělník
40.	Petráš, Alexander (1923)	Nové Zámky	stolařský pomocník
41.	Pipa, Anton (1921)	Bratislava	dělník
42.	Pompura, Emanuel (1920)	Pohorela	dělník
43.	Popek, Vilém (1911)	Horná Lutina	horník
44.	Repársky, Jozef (1922)	Krompachy	zámečník
45.	Repka, Anton (1911)	Kamenica	kovář
46.	Sidor, Ján (1920)	Švermovo	dělník
47.	Sitarčík, Robert (1912)	Čierny Balog	dělník
48.	Sopoliga, Michal (1910)	Svidník	justiční zaměstnanec
49.	Srneček, Eduard (1915)	Suchohrad	–
50.	Šiška, Jozef (1924)	Chrabany	správní zam. okr. soudu
51.	Špetko, Vojtech (1914)	Detva	bezpečnostní referent
52.	Štefanovič, Štefan (1918)	Vysoká pri Morave	stolař
53.	Šulava, Viktor (1922)	Humenné	dělník
54.	Tajboš, Juraj (1918)	Šumiac	dělník
55.	Turok, Peter (1923)	Jasenov	justiční zaměstnanec
56.	Tyrpák, Jozef (1915)	Jarabina	zemědělec
57.	Víbošťok, Peter (1913)	Stožok	milicionář

**Seznam posluchačů I. dvouleté soudcovské Právnické školy pracujících
u Ministerstva spravedlnosti v Praze (1. prosince 1949 – 30. listopadu 1951)**

České země

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
1.	Babor, Bedřich (1918)	Brno-Žabovřesky	soustružník
2.	Baláš, Otakar (1922)	Bynov	nástrojař
3.	Bautz, Karel (1915)	Praha	strojvedoucí
4.	Benčura, Jan (1925)	Zlín (Gottwaldov)	dělník
5.	Bloch, Lev (Leo) (1920)	Ostrava	pomocný dělník
6.	Carda, Josef (?)	Dolní Jiřetín	expedient
7.	Číhal, Zdeněk (1921)	Zruč nad Sázavou	dělník
8.	Demczak, Jaroslav (1922)	Ostrava	strojní zámečnick
9.	Dočekal, Zdeněk (1923)	Kuřim	instalatér
10.	Donutil, Miroslav (1927)	Třebíč	strojní zámečnick
11.	Flajzar, Štěpán (1922)	Kuřim	strojní zámečnick
12.	Grebeníček, Josef (1917)	Uherský Ostroh	obchodní příručí
13.	Helešic, Jan (1915)	Hrušky	strojní zámečnick
14.	Helešic, František (1924)	Zlín (Gottwaldov)	řeznický pomocník
15.	Hlavička, Jan (1915)	Ostrava-Michálkovice	dělník
16.	Hornof, Václav (1911)	Bynov	dělník
17.	Hrabal, František (1915)	Koryčany	stolař
18.	Hübner, Jiří (1923)	Praha	kamenotiskař
19.	Jandák, Jan (1922)	Vsetín	dělník
20.	Janeček, Jaroslav (1925)	Ostrava	stolař
21.	Kaleta, František (1919)	Zlín (Gottwaldov)	zámečnick
22.	Kaminský, Lubomír (1924)	Čáslav	dělník
23.	Káňa, Ferdinand (1911)	Těšice	strojní zámečnick
24.	Kankrlík, Karel (1911)	Kladno	soustružník
25.	Kika, Arnošt (1923)	Záblatí-Bohumín	strojní zámečnick
26.	Kobsa, Ladislav (1914)	Rakovník	strojvůdce
27.	Kosík, Jan (1916)	Brno	autozámečnick
28.	Kubánek, Oldřich (1910)	Nelahozeves	řidič
29.	Kudla, Antonín (1921)	Česká Ves	horník
30.	Líbezný, Jan (1923)	Tišnov	dělník

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
31.	Livečka, Břetislav (1923)	Lipník nad Bečvou	stavební zámečnick
32.	Malík, Karel (1915)	Vratimov	strojní a stavební zámečnick
33.	Michlová-Nováková, Marie (1914)	Vejprty	politický tajemník
34.	Mitáš, Jan (1922)	Prostějov	krejčovský dělník
35.	Mlčák, Rudolf (1919)	Zruč nad Sázavou	strojní obuvník
36.	Murdych, Jaroslav (1923)	Trutnov	dělník
37.	Müller, Václav (1921)	Tuháň	telegrafista
38.	Pastorek, Jaroslav (1922)	Zlín (Gottwaldov)	pletař
39.	Pittner, Adam (1917)	Klenčí pod Čerchovem	tesař
40.	Poustevský, Josef (1917)	Dobříš	automontér
41.	Procházka, Josef (1919)	Olbramkostel	kovář
42.	Prokop, Jakub (1914)	Kostice	zámečnick
43.	Řezníček, Oldřich (1923)	Spytihněv	strojní zámečnick
44.	Seifert, Josef (1925)	Teplice nad Metují	soustružník
45.	Smutný, Bohuslav (1916)	Želešice u Brna	instalatér
46.	Stýblo, František (1924)	Neštědlice	soustružník
47.	Světlíková, Blažena (1927)	Trutnov-Poříčí	sekret. v pol. odd. OV KSČ
48.	Šáňa, Václav (1927)	Spytihněv	stolař
49.	Šebek, Ladislav (1911)	Děčín	strojní zámečnick
50.	Tlapák, Miroslav (1921)	Brno	elektromechanik
51.	Trojan, František (1923)	Vimperk	nástrojař
52.	Trtík, Antonín (1919)	Ostrava – Zábřeh	řidič
53.	Ulman, Jaroslav (1911)	Chabařovice	dělník
54.	Vaněk, Jaroslav (1921)	Tábor	telegrafista
55.	Vojáček, Václav (1919)	Bynov	holič
56.	Vondráček, Josef (1921)	Velká Lečice	slévač
57.	Zálešák, Pavel (1922)	Ostrovánky	tesař
58.	Zuzák, Jan (1914)	Hrob	truhlář

Slovensko

	Příjmení, jméno, rok narození	Místo bydliště	Povolání
59.	Hambalek, Anton (1924)	Dverníky	dělník
60.	Hambalek, František (1923)	Bratislava	dělník
61.	Harazín, Ondrej (1916)	Banská Bystrica	stolařský pomocník
62.	Hic, Michal (1917)	Želiezovce	dělník
63.	Kapusňák, Mikuláš (?)	Šumiac	pilařský dělník
64.	Kováč, Ondrej (1921)	Kobeliarovo	dělník
65.	Kubiňák, Pavol (1920)	Švermovo	lesní dělník
66.	Lipka, František (1919)	Bratislava	kominikářský pomocník
67.	Majoroš, Jozef (1911)	Rožňava	horník
68.	Melovský, Jozef (1923)	Rudno nad Hronom	dělník
69.	Mlynek, Július (1928)	Nitra	dělník
70.	Murgaš, František (1924)	Tešedíkovo	úředník
71.	Ondrej, Pavol (1917)	Slavošovce	dělník
72.	Pavelka, Jozef (1919)	Dverníky	dělník
73.	Spišiak, Ludvík (1921)	Valaská	stolař
74.	Švihorník, Jozef (1922)	Bratislava	dělník
75.	Turčan, Dominik (1913)	Bratislava	strojní zámečnick
76.	Uhrin, Juraj (1920)	Šala	zemědělský dělník

DOKUMENT č. 10

Zpráva o odpovědnosti soudců a prokurátorů za porušování zákonnosti v době politických procesů a o přijatých opatřeních (1. srpna 1963)

SÚA, f. ÚV KSČ, Předsednictvo ÚV KSČ 1963, sv. 30, a. j. 32, bod 9.

PŘESEDNICTVO ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KSČ PŘÍSNĚ TAJNÉ!

Číslo pořadu: 9

1665/ [rukou připsáno „13“]

K bodu:

Informační zpráva o odpovědnosti soudců, prokurátorů a obhájců, kteří se podíleli na porušování socialistické zákonnosti v době politických procesů, a přijatých opatřeních

Příloha I

Návrh usnesení

Příloha III

Zpráva

[Připsáno rukou: „Souhlas, posečkat však na návrat s. Novotného.“]

Na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ ze dne 7. května 1963 předložilo XI. oddělení ÚV KSČ sekretariátu ÚV KSČ zprávu o odpovědnosti soudců, prokurátorů a obhájců, kteří se podíleli na porušování socialistické zákonnosti v době politických procesů, a návrhy na kádrová opatření.

Sekretariát ÚV KSČ dne 31. července 1963 zprávu projednal a návrhy kádrových opatření schválil.

Předkládá: s. J. Hendrych

Dne 1. srpna 1963

Počet listů: 7

Tento materiál je nutno vrátit nejpozději do jednoho měsíce technickému oddělení ÚV KSČ.

Čj. P 1665/ [rukou připsáno „13“]

Usnesení

k bodu: Informační zpráva o odpovědnosti soudců, prokurátorů a obhájců, kteří se podíleli na porušování socialistické zákonitosti v době politických procesů, a přijatých opatřeních

(s. J. Hendrych)

U s n e s e n o :

Předsednictvo ÚV KSČ

1. bere na vědomí informační zprávu a usnesení sekretariátu ÚV KSČ k provedení kádrových opatření;
2. souhlasí s odvoláním s. Eduarda Š v a c h a z funkce náměstka generálního prokurátora.

Provede: s. A. Novotný
s. J. Bartuška

PŘÍLOHA III

1665/ [rukou připsáno „13“]

Informační zpráva o odpovědnosti soudců, prokurátorů a obhájců, kteří se podíleli na porušování socialistické zákonitosti v době politických procesů, a přijatých opatřeních

Usnesením předsednictva ÚV KSČ ze dne 7. května 1963 bylo uloženo XI. oddělení ÚV KSČ prozkoumat a stanovit míru odpovědnosti soudců a prokurátorů, kteří se podíleli na porušování socialistické zákonitosti v době politických procesů. Podle míry odpovědnosti vyvodit u nich stranické závěry a doporučit jejich přeřazení na méně odpovědné funkce v justici.

Přešetřením politických procesů v letech 1949–1954, které provedla komise ústředního výboru KSČ, se ukázalo, že obvinění řady stranických a státních funkcionářů odsouzených v těchto procesech byla uměle zkonstruována orgány bezpečnosti za použití psychického a fyzického násilí. Takto nezákonnými metodami shromážděné materiály byly podkladem pro další trestní řízení. V něm nebyly všestranně a objektivně zváženy všechny okolnosti prokazující vinu nebo nevinu jednotlivých obviněných k důslednému objasnění jejich tzv. trestné činnosti. Jak ukázal výsledek šetření komise ÚV KSČ, nesplnili svou úlohu ani obhájci, kteří byli pověřeni obhajovat obviněné.

Přítom je třeba vzít v úvahu, že postup prokurátorů, soudců i obhájců byl silně ovlivněn nesprávnou praxí, která byla uplatňována v období tzv. kabinetní justice, i nadřazeným postavením bezpečnosti vůči těmto orgánům. Orgány prokuratury v této době fakticky nevykonávaly dozor nad vyšetřováním. Rozhodnutí, která činily v průběhu vyšetřování, schvalování a prodlužování vazeb, byla čistě formální. O tom, že byly tyto osoby zatčeny, se prokuratura dovídala zpravidla až po řadě měsíců. Postavení soudců v těchto procesech bylo charakterizováno skutečností, že byla potlačena soudcovská nezávislost. Úloha soudu byla předem určena zejména tím, že celý proces byl vždy veden administrativně a soudci během hlavního líčení mohli obviněným klást jen ty otázky, které byly předem zpracovány orgány bezpeč-

nosti. Také pro obhajobu nebyly vytvořeny podmínky. Instruováni byli [obhájci] na Ministerstvu národní bezpečnosti několik dnů před procesem, kde se také dověděli, koho mají obhajovat. K prostudování dostali protokoly o výpovědi obviněných sepsané vyšetřovacími orgány a podepsané obviněnými. Pohovory obhájců s obviněnými byly odposlouchávány orgány bezpečnosti. Je tedy zřejmé, že ustanovení obhájců bylo čistě formální a jen proto, že to zákon vyžadoval.

Přesto však je nepochybné, že prokurátoři, soudci i obhájci, kteří v politických procesech působili, se podíleli na porušování zákonnosti, čímž došlo k vynesení nezákonných rozsudků. Mimo to je jisté, že ti soudruzi, kteří pracovali dříve u Státní prokuratury a Státního soudu a od 1. 1. 1953 opět v této agendě přešli ke Generální prokuratuře a k Nejvyššímu soudu, byli i nadále pod vlivem uvedené nesprávné praxe. To se odráželo i v nedostacích v práci těchto orgánů v pozdějších letech a umožnilo i nedůsledné provedení revize politických procesů v letech 1955–1957.

Na základě těchto skutečností byli již někteří pracovníci uvolněni mimo prokuraturu, soudy a advokacii, někteří byli přemístěni na jiné úseky práce v rámci justice a další část soudruhů bude ještě nutné v zájmu upevnění autority těchto orgánů přeradit postupně na nižší prokuratury a soudy.

Při zpracování závěrů k jednotlivým soudruhům, pokud jde o jejich podíl na nezákonnostech, se vycházelo z poznatků získaných z materiálů zpracovaných a projednávaných komisí ústředního výboru strany. Bylo přihlíženo k celkové situaci, za níž k nezákonnostem v období let 1949–1954 docházelo, a k celkovému politickému a pracovnímu vývoji soudruhů do dnešní doby.

Kádrová opatření u jednotlivých soudruhů byla projednána a dohodnuta ještě před projednáním a schválením sekretariátem ÚV KSČ se s. Hronem, předsedou ústřední kontrolní a revizní komise, a s vedoucími pracovníky Generální prokuratury, Nejvyššího soudu a Ministerstva spravedlnosti. Pokud jde o opatření k pracovníkům zařazeným již mimo justiční složky, byly závěry projednány s příslušnými odděleními ÚV KSČ.

Doplněním Generální prokuratury a Nejvyššího soudu o nové pracovníky z okresů a krajů dojde nepochybně ke zkvalitnění práce těchto ústředních orgánů. Vytvoří se podmínky pro rychlé překonání všech pozůstatků z období porušování zákonnosti a k prohloubení socialistické zákonnosti v činnosti těchto ústředních orgánů. Podobně je nutné zabezpečit kádrové zpevnění advokacie. Z tohoto hlediska byla navržena kádrová opatření, která byla schválena usnesením sekretariátu ÚV KSČ ze dne 31. července 1963.

Sekretariát ÚV KSČ souhlasí s provedením těchto kádrových opatření:

a) odvolat s. Eduarda Š v a c h a z funkce náměstka generálního prokurátora a jmenovat jej do funkce krajského prokurátora;

b) odvolat s. Eduarda H l o u š k a z funkce náčelníka Vyšší vojenské prokuratury v Praze a přeradit jej k nižší prokuratuře;

c) odvolat s. Štěpána F l a j z a r a z funkce náčelníka vojenského kolegia Nejvyššího soudu a přeradit jej na nižší stupeň vojenské justice;

d) přemístit z Generální prokuratury na nižší články prokuratury tyto soudruhy: Miroslava K o l a j u , Jaroslava D l o u h é h o , Josefa H a n d l a , Vlastimila H a n e š k u , Miroslava B e d n a ř í k a , Antonína M y k i s k u , Zdeňka P o l á š k a ;

e) přemístit od Nejvyššího soudu k nižším soudům, případně na jiný úsek justice tyto soudruhy: Františka S t ý b l o , Jiřího K e p á k a , Jiřího Š t e l l u ;

f) uvolnit z řad advokacie tyto soudruhy: Vladimíra B a r t o š e , Zdeňka Š u s t u , Jiřího V í z k a , Vladimíra F á č k a ;

g) pokud jde o ostatní prokurátory, soudce a obhájce uvedené ve zprávě XI. oddělení ÚV KSČ, považovat opatření již dříve u nich provedená za postačující;

h) provést se všemi soudruhy pohovor a výsledek založit do kádrového materiálu.

* * *

Vzhledem k tomu, že v současné době probíhá přezkoumávání dalších případů u osob, které byly odsouzeny v letech 1949–1954, nelze vyloučit, že budou zjištěny další poznatky o nesprávném postupu prokurátorů, soudců nebo obhájců. V takovém případě zajistí XI. oddělení ÚV KSČ, aby byly příslušnými orgány zjištěné skutečnosti posouzeny a aby byly vyvozeny i příslušné závěry.

DOKUMENT č. 11

Přehled pracovníků prokuratury, soudů a advokacie podílejících se na politických procesech v letech 1949–1954 a návrh jejich sankcionování (16. května 1963)

SÚA, f. ÚV KSČ, Branně-bezpečnostní oddělení, sv. 16, a. j. 106.

N á v r h

opatření u prokurátorů, kteří se účastnili na politických procesech v letech 1949–1954

Při úvaze o opatřeních u prokurátorů, kteří se účastnili na politických procesech v letech 1949–1954, je třeba, podle mého názoru, vycházet především z odpovědnosti za porušení socialistické zákonnosti. Přitom je třeba vzít úvahu jednak praxi, která byla do práce prokuratury po řadu let zavedena (zejména v agendě býv. Státní prokuratury), a jednak faktické možnosti ovlivňování vyšetřování orgány prokuratury. Přesto však je nepochybné, že prokurátoři, kteří v uvedených politických procesech působili, se podíleli na porušování socialistické zákonnosti.

Nehledě k těmto okolnostem je jisté, že ti soudruzi, kteří pracovali na Státní prokuratuře a později v této agendě dále na Generální prokuratuře, byli i nadále pod vlivem uvedené nesprávné praxe, což se nutně odráželo i v nedostacích v prokurátorském dozoru v pozdějších letech. I z toho důvodu je na místě uvažovat o jejich uplatnění v jiné agendě.

K jednotlivým soudruhům

a) na úseku civilní prokuratury:

1) Antonín H a v e l k a

Absolvent PŠP, člen strany od r. 1945. Na prokuratuře pracuje od r. 1949, nejdříve na Státní prokuratuře, od 1. 1. 1953 dosud na Generální prokuratuře. Na Generální prokuratuře pracoval ve všeobecném dozoru, později v kontrolním odboru, nyní vedoucí odboru občanskosoudního. V práci se projevuje jako pracovitý, snaživý a iniciativní. Jeho organizační schopnosti jsou menší, spíše se dovede uplatnit v konkrétní práci.

Jako prokurátor Státní prokuratury (ve zvláštním oddělení) schvaloval, popř. prodlužoval vazby na obviněné v trestních věcech Rudolf Slánský a spol., Švermová a spol., Husák a spol., Goldmann a spol., Vlk a spol., Richard Slánský, Moškovič, Jančík, Langer, Kaboš, Závodský, Kopold [v orig. Kofold], Hromádka, Svoboda.

Doporučuji přearadit z funkce vedoucího odboru a uplatnit jej v agendě občanskoprávní nebo ve všeobecném dozoru na Generální prokuratuře, popř. jej uplatnit v téže agendě na krajské prokuratuře.

2) Jaroslav D l o u h ý

Prochází ze zemědělské rodiny, pův. povolání úředník, člen KSČ od r. 1948 (předtím bezpartijní). Na prokuratuře pracuje (popř. v justici) od r. 1945. Pracoval na Státní prokuratuře, od 1. 1. 1953 na Generální prokuratuře ve speciálním odboru, od ledna 1958 dosud v sekretariátě generálního prokurátora. V letech 1955–1957 byl zařazen v pracovní skupině, která pracovala na revizi politických procesů z let 1949–1954.

V práci se projevuje jako odborník s velkými právními znalostmi, jinak je dost neprůbojný, spíše úředník než prokurátor. Svěřenou práci vykonává svědomitě.

Jako prokurátor speciálního odboru Generální prokuratury zastupoval obžalobu v soudním řízení v trestní věci Marie Švermové a spol.

Doporučuji přearadit ze sekretariátu generálního prokurátora buď na legislativní úsek v kontrolním odboru, nebo na krajskou prokuraturu jako prokurátora do obecně kriminální agendy.

3) Miroslav B e d n a ř í k

Absolvent PŠP, člen strany od r. 1945. Na prokuratuře pracuje od r. 1949, nejdříve na Krajské prokuratuře Olomouc jako prokurátor, od března 1950 jako okresní prokurátor ve Znojmě, od ledna 1952 na Generální prokuratuře, kde postupně pracoval na těchto úsecích: prokurátor v trestním úseku, prokurátor oddělení Generální prokuratury, vedoucí odboru trestního (obecně kriminální agenda), od 1. 4. 1960 dosud vedoucí odboru speciálního.

V práci se projevuje jako osobně pracovitý a obětavý, někdy trochu povrchní, ve vztahu k podřízeným poněkud strohý, má tendenci spíše jen naříkat než trpělivě a věcně problémy vysvětlovat, i když se těchto nedostatků v poslední době částečně zbavuje; v tomto směru určitý vliv na něm vykonala jeho aktivní práce v ZO KSČ jako předsedy. V práci spec. odboru pod jeho vedením sice došlo k určitému zlepšení, avšak nelze ani nyní hovořit o tom, že by jak z hlediska řízení KP, tak z hlediska dozoru vůči Správě vyšetřování MV byl plně uplatňován a prosazován prokurátorský dozor.

Jako prokurátor v oddělení GPT na Generální prokuratuře schvaloval, popř. prodlužoval vazby na obviněné v trestních věcech Švermová a spol., Husák a spol., Moškovič, Jančík, Langer, Kaboš, Kopold [v orig. Kofold], Hromádka, Novák, Svoboda.

Doporučuji přearadit z funkce vedoucího speciálního odboru a uplatnit jej na jiném úseku práce na Generální prokuratuře, popř. by bylo možno jej uplatnit ve funkci náměstka KP, popř. okresního prokurátora.

4) Josef H a n d l

Pochází ze zemědělské rodiny, pův. pov. úředník, člen strany od r. 1948 (předtím v soc. dem.). V justici pracuje od roku 1939 do r. 1941, pak od r. 1946 dosud. Pracoval na Státní prokuratuře, od 1. 1. 1953 na Generální prokuratuře, nejdříve ve speciálním odboru, později v odboru trestním (obecně kriminální agenda) dosud.

V práci je snaživý, exfektivní [sic], má velmi dobré odborné znalosti, v rozhodování je spíše opatrnický a snaží se vždy si předem ověřit názory jiných, zejména příslušných vedoucích, pak věci spravuje velmi svědomitě. V posledních letech se jeví jako člověk, který se především věnuje svému soukromí, je neprůbojný. Podle mého názoru pro práci na Generální prokuratuře v úseku řízení již nesplňuje současné požadavky. Jeho uplatnění v konkrétní práci v podřízených složkách by mu jen prospělo.

Jako prokurátor speciálního odboru Generální prokuratury zastupoval obžalobu v soudním řízení v trestní věci Goldmann a spol.

Doporučuji přearadit jako prokurátora na krajskou prokuraturu, kde by se mohl uplatnit buď v agendě obecně kriminální, nebo v agendě všeobecného dozoru.

5) Vlastimil H a n e š k a

Absolvent PŠP, člen strany od r. 1945. Na prokuratuře pracuje od r. 1950, po krátké praxi na OP byl zařazen na Státní prokuraturu, kde působil do 1. 1. 1953, od této doby dosud na Generální prokuratuře ve speciálním odboru. V letech 1955–1957 byl zařazen v pracovní skupině, která pracovala na revizi politických procesů.

Ve své nynější práci je nepochybně jedním z nejlepších pracovníků ve speciálním odboru, má dobré znalosti, pracuje samostatně a pečlivě, přitom je disciplinovaný.

Přesto, že i v jeho práci se projevují některé nedostatky z dřívější praxe, zejména v tom, že se více soustřeďuje na formálně právní stránky věci, než na důsledné prozkoumávání obsahu, zejména z hlediska důsledného uplatňování zásad prokurátorského dozoru. To je nepochybně dáno i tím, že v této agendě (vlastně jedině v této agendě) pracuje řadu let.

Jako prokurátor speciálního odboru Generální prokuratury zastupoval obžalobu u soudního řízení v trestních věcech Moškovič, Jančík, Langer.

Doporučuji přearadit z dosavadního úseku práce a mám za to, že i v jeho zájmu by bylo správné uplatnit jej ve funkci okresního pol. [?] obvodního prokurátora.

6) Antonín M y k i s k a

Pochází z rodiny venkovského učitele, původní povolání státní zástupce. V době první republiky politicky organizován ani činný nebyl, v době okupace byl členem NS, žádnou činnost nevyvíjel. Členem strany od r. 1945. V justičních službách od roku 1929 nepřetržitě dodnes (jako státní zástupce, později prokurátor). Pracoval od počátku na Státní prokuratuře (jako náměstek státního prokurátora v Brně, později v Praze). Od 1. 1. 1953 dodnes na Generální prokuratuře v trestním odboru jako prokurátor (v obecně kriminální agendě). V práci se projevuje jako pracovitý člověk, trochu těžkopádný, neprůbojný. Lze ho charakterizovat spíše jako úředníka než jako prokurátora, jeho přístup je dán nepochybně jeho dlouhou státnězastupitelskou praxí, v jiné agendě na prokuratuře nepracoval.

Jako náměstek státního prokurátora schvaloval, popř. prodlužoval vazby v trestních věcech Goldmann a spol., Vlk a spol.

Doporučuji přearadit s. Mykisku jako prokurátora na KP v obecně kriminální agendě (v r. 1964 odejde do důchodu, pro práci na Generální prokuratuře již nestačí a pro zapracování do jiné agendy lze už těžko s ním počítat).

7) Eduard Š v a c h

Absolvent PŠP, člen strany od r. 1945. V prokuratuře pracuje od r. 1950, pokud se pamatují, pracoval krátký čas na Ministerstvu spravedlnosti, potom jako okresní prokurátor v Praze (šlo o velkou OP, kde tehdy pracovalo asi 50–60 prokurátorů). Počátkem r. 1953 byl přeložen na Generální prokuraturu zprvu jako vedoucí trestního odboru (který zpočátku zahrnoval oddělení trestní-obecně kriminální a oddělení speciální-kontrarevoluční agenda), později (někdy koncem r. 1954 nebo počátkem r. 1955) jako náměstek generálního prokurátora pro trestní úsek – dosud.

Pokud jde o můj osobní názor na soudruha Švacha, chtěl bych uvést v podstatě toto:

soudruh Švach má nesporně velké organizační schopnosti, je bystrý, pohotový, v jednání otevřený a upřímný. Tyto jeho vlastnosti, zejména organizační schopnosti, se plně projevíly jak na OP v Praze, tak i v práci na Generální prokuratuře. V tomto směru vykonal velký kus práce na trestním úseku, zejména v rozsáhlé problematice obecně kriminální agendy a ve zvyšování úrovně práce podřízených složek.

Přesto však nelze nevidět i některé nedostatky v úrovni prokurátorského dozoru, která do určité míry souvisí i s určitou nedůsledností s. Švacha v řízení tohoto úseku. Hlavní příčinu vidím v určitých nesprávných vztazích mezi ním a podřízenými vedoucími odborů, popř. i ve vztazích k vedoucím funkcionářům MV na tomto úseku, kdy někdy přátelský poměr ovlivňoval jeho důslednost a náročnost na kvalitu práce a důslednost prokurátorského dozoru. Vyplývá to nepochybně z jeho osobních vlastností (soudružský vztah, důvěra k spolupracovníkům), které samozřejmě jinak nelze negativně hodnotit, ale někdy se přenášely i do služebních vztahů. K tomu přistupuje i jeho poctivý vztah ke straně, který pochopitelně (to také není nesprávné) přenáší i na funkcionáře, s nimiž služebně přišel do styku a kdy zřejmě někdy nekriticky přejímal i nesprávné závěry při řešení některých politicky citlivých věcí (viz kupř. jeho postoj k revidovaným případům z let 1955–1957). To vše jsou ovšem jen moje subjektivní názory vyplývající jednak z mých znalostí jeho práce, jednak ze zkušeností z posledního ob-

dobí, kdy ve světle stranou odhalených a zhodnocených nedostatků v oblasti naší práce se zamýšlím nad prací prokuratury.

Soudruh Švach jako vedoucí odboru Generální prokuratury (myslím, že v té době nebyl ještě náměstkem generálního prokurátora) zastupoval obžalobu v soudním řízení v trestní věci Marie Švermové a spol.

Pokud jde o další uplatnění s. Švacha, domnívám se, že by měl odejít na jiný úsek práce na Generální prokuratuře, a pokud by se uvažovalo o jeho přemístění z Generální prokuratury, mám za to, že by bylo žádoucí využít jeho schopností a zkušeností ve funkci krajského prokurátora.

8) František V a š e k

Pochází z malorolnické rodiny, původním povoláním právník, člen strany od r. 1945. Na prokuratuře pracuje od roku 1950, postupně zastával funkce: okresní prokurátor v Šumperku, prokurátor KP v Olomouci, prokurátor ve speciálním odboru GP (v době od 1. 2. 1954 do 1. 7. 1954), krajský prokurátor v Plzni (dosud).

V dosavadní práci se nesporně velmi dobře osvědčuje, vykazuje dobré výsledky a patří mezi nejúspěšnější a nejschopnější krajské prokurátory.

Na Generální prokuratuře pracoval jen velmi krátkou dobu (5 měsíců) a v této době jako prokurátor speciálního odboru zastupoval obžalobu v soudním řízení v trestní věci Andreje Kaboše.

Vzhledem k tomu, co je shora uvedeno, a že šlo o jediný případ, částečně žalovanou činností navazující na soudem odsouzený případ tzv. protistátního centra [sic], a že v další práci prokázal dobré výsledky, nenavrhuji žádné opatření.

9) František A n t l

Absolvent PŠP, člen strany od r. 1945. Na prokuratuře pracuje od r. 1949, a to postupně v těchto funkcích: prokurátor Státní prokuratury, od r. 1952 okresní prokurátor v Bratislavě, později krajský prokurátor v Bratislavě, okresní prokurátor v Ostravě, prokurátor KP v Ústí n. L. dosud. Jako prokurátor Státní prokuratury zastupoval (spolu s dalšími prokurátory Urválkem, Alešem a Kolajou) obžalobu v soudním řízení v trestní věci Slánský a spol. (funkci hlavního žalobce měl v této věci s. Urválek).

Vzhledem k jeho nynějšímu pracovnímu zařazení a vzhledem k práci, kterou od té doby vykonával, nenavrhuji žádná další opatření.

10) Karel S t ř í d a

Pochází z rodiny středního rolníka, původním povoláním soudce, v justičních službách od r. 1939 (s přerušením v době okupace od r. 1944 do r. 1945 – totálně nasazen). Člen strany od r. 1947, před tím nebyl politicky organizován. Na prokuratuře zastával postupně tyto funkce: okresní prokurátor v České Lípě (1949), prokurátor Státní prokuratury (1950–1952), náměstek okresního prokurátora v Praze 10 a 11 (1957–1960), obvodní prokurátor v Praze 3 (1960–1962), náměstek obvodního prokurátora v Praze 2 (dosud).

Jako prokurátor Státní prokuratury zpracoval obžalobu a zastupoval ji v soudním řízení v trestních věcech Rudolfa Feigla a Oskara Kosty.

Vzhledem k tomu, že od 1. 1. 1953 byl přeřazen na obvodní prokuraturu, další opatření nenavrhuji.

11) Václav Š á ň a

Absolvent PŠP, člen strany od r. 1946. Na prokuratuře od r. 1951, kde zastával postupně tyto funkce: prokurátor OP v Jáchymově, okresní prokurátor v Holešově, od 1. 1. 1954 prokurátor Generální prokuratury, od 1. 8. 1957 okresní prokurátor v Uh. Brodě, od 1. 4. 1960 okresní prokurátor v Hodoníně dosud.

Jako prokurátor speciálního odboru Generální prokuratury zastupoval obžalobu v soudním řízení v trestní věci Václav Vlk a spol. Vzhledem k tomu, že šlo o jediný případ

navazující na soudem odsouzený případ tzv. protistátního centra a že byl s. Šáňa již dříve přemístěn na nižší složku, další opatření nenavrhují.

b) na úseku vojenské prokuratury:

(v dohodě se s. Samkem s tím, že charakteristiky jednotlivých soudruhů byly již s. Samkem zpracovány a předloženy:)

1) Miroslav K o l a j a

Jako prokurátor Státní prokuratury zastupoval (spolu s dalšími prokurátory) obžalobu v soudním řízení v trestní věci Rudolf Slánský a spol.

Doporučuji přearadit do funkce vojenského obvodového prokurátora.

2) Zdeněk P o l á š e k

Jako prokurátor v odd. GPT na Generální prokuratuře schvaloval, popř. prodlužoval vazby v trestních věcech Závodský, Bulander, Drnec, Drgáč, Kopold [v orig. Kofold], Hromádka, Svoboda.

V r. [spr. v letech] 1955–1957 podílel se v pracovní skupině na revizi politických procesů.

Doporučuji přearadit do funkce prokurátora na vyšší vojenskou prokuraturu.

3) Jan T o m á š e k

Jako prokurátor v odd. GPT na Generální prokuratuře prodlužoval vazby v trest. věcech Závodský, Drnec, Drgáč, Bulander, Kopold [v orig. Kofold], Hromádka, Svoboda.

V roce 1956 byl přemístěn do funkce prokurátora VOP Olomouc, v roce 1962 pro morální poklesek na funkci vyšetřovatele VOP Brno [sic].

Další opatření nenavrhují.

4) Eduard H l o u š e k

Jako prokurátor speciálního odboru Generální prokuratury zastupoval obžalobu v soudním řízení v trestní věci Richard Slánský (spolu s prokurátorem s. Urválkem). V roce [spr. v letech] 1955–1957 se podílel v pracovní skupině na revizi politických procesů.

5) Vladimír Š r á m e k

Jako prokurátor HVP (spolu s prokurátorem s. Zdražilem) zastupoval obžalobu v soudním řízení v trestní věci Závodský a samostatně v trestní věci Drgáč.

V roce 1957 byl přearazen do funkce prokurátora VVP v Praze, nyní jako prokurátor VVP Příbram. Další opatření nenavrhují.

6) Václav Š e d i v ý

Jako prokurátor HVP zastupoval obžalobu v soudním řízení v trestní věci Novák a Bulander. Doporučuji přearadit do funkce prokurátora VVP.

7) Jiří P u t n í k

Jako prokurátor HVP (na úseku kontrarevoluční agendy) provedl výslechy svědků v trestní věci Vaš a zpracoval nástin obžaloby, který však byl přepracován pr. Zdražilem.

V roce 1956 byl přemístěn k VVP Praha, v současné době pracuje jako prokurátor VOP Prahy.

Další opatření nenavrhují.

V Praze dne 16. 5. 1963

J. David

[Připsáno rukou: „Zpracovat jednotně, pak dát ved. skupin ke konzult., k doplnění poté projednat se s. Škodou, Literou, [nečit. jméno], Davidem, Samkem“.]

Přehled pracovníků z úseku prokuratury, soudů a advokacie, kteří se podíleli na nezákonnostech v tzv. politických procesech, a návrhy na opatření

Antonín Havelka

V roce 1951–1952 jako vedoucí IX. oddělení Státní prokuratury (byl přímo podřízen státnímu prokurátorovi dr. Zieglerovi) uvaloval a prodlužoval vazbu u těchto osob: Richard Slánský, Smrkovský, Frejka, Löbl, Margolius, Goldmann a spol., Outrata, Langer, Kaboš, Jančík, Kopold a spol., Reicin, Novák, Bulander, Mirovský.

Ze zprávy o kabinetní justici je zřejmé, že činnost tohoto oddělení byla formální a žádným způsobem neovlivnila praxi vyšetřovacích orgánů. Oddělení plnilo jen úkoly evidenční, omezilo se na potvrzování opatření provedených Státní bezpečností a dávalo jim zdání legality.

S. Havelka je stár 44 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP pracuje stále na úseku prokuratury. Od r. 1959 vykonává funkci vedoucího odboru občansko-soudního na Gen. prokuratuře. V letech 1953–1960 byl členem OV KSČ. Nyní je lektorem OV KSČ, členem předsednictva OOR a členem LM. Je hodnocen jako pracovitý a oddaný člen strany.

S. Havelka již nepracuje na úseku trestním. Považujeme za správné ponechat jej v dosavadní funkci s tím, aby s ním byl proveden stranický pohovor.

[Připsáno rukou: „viz D přeradit na kraj“.]

Miroslav Bednařík

Jako prokurátor zvláštního oddělení Generální prokuratury prodlužoval vazbu u těchto osob: Goldmann a spol., Outrata, Langer, Kaboš, Jančík, Kopold a spol., u Moškoviče schválil a prodlužoval vazbu 9x.

S. Bednařík je stár 39 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP pracuje stále na úseku prokuratury. Od r. 1956 je ve funkci vedoucího odboru Generální prokuratury, nejprve trestního (kriminální věci) a v současné době speciálního (kontrarevoluční věci). Již druhé funkční období je předsedou ZO KSČ na Gen. prokuratuře. Úkoly plní odpovědně. Je hodnocen jako pracovitý a oddaný člen strany.

Doporučujeme prozatím ponechat s. Bednaříka v dosavadní funkci a provést s ním stranický pohovor.

[Připsáno rukou: „viz D přeradit do kraje“.]

Antonín Mykiska

Jako prokurátor prodlužoval vazbu u těchto osob: Goldmann a spol., Outrata, Langer, Jančík, Mirovský.

S. Mykiska je stár 54 let, pochází z rodiny učitele. Členem KSČ je od r. 1945. V justici pracuje již od r. 1928, nejprve jako soudce a od r. 1937 i za okupace jako státní zástupce. V r. 1946 byl jmenován náměstkem národního prokurátora. Od r. 1948 byl vedoucím oddělení Státní prokuratury v Brně a poté zástupcem státního prokurátora Zieglera. Od r. 1953 pracuje na Generální prokuratuře v trestním odboru. Je to typ starého právníka – odborně schopného důsledně a poslušně splnit každý jemu uložený úkol.

Vzhledem k tomu, že s. Mykiska pracoval ve významných funkcích v justici již v předmnichovské republice i po dobu okupace a jako prokurátor Státní prokuratury ve funkci ved. oddělení Státní prok. Brno a později jako zástupce stát. prok. Zieglera se podílel na nezákonnostech, považujeme za správné, aby byl z Gen. prokuratury přeřazen na některou nižší složku prokuratury, mimo vedoucí funkce.

pplk. Zdeněk Polášek

Jako prokurátor prodlužoval vazbu u těchto osob: Goldmann a spol., Jančík, Kopold a spol., Novák, Drgáč, Drnec, Bulander, Mirovský.

S. Polášek je stár 40 let, pochází z rodiny učitele. Členem KSČ je od r. 1946. Od r. 1952 je ve funkci voj. prokurátora a pracuje na Hlavní voj. prokuratuře na úseku kontrarevoluční agendy. Je hodnocen jako svědomitý a odborně zdatný pracovník. Při plnění úkolů chybí mu více samostatnosti, rozhodnosti a zkušenosti z konkrétní práce na nižším stupni prokuratury.

Doporučujeme ponechat s. Poláška ve funkci voj. prokurátora a přearadit jej z Hlavní voj. prokuratury na některý nižší článek voj. prokuratury.

mjr. Jan Tomášek

Jako prokurátor prodlužoval vazbu u těchto osob: Goldmann a spol., Kopold a spol., Novák, Drgáč, Drnec, Bulander.

S. Tomášek je stár 37 let, pochází z dělnické rodiny, členem KSČ je od r. 1946. Ve voj. prokuratuře pracuje od r. 1952, nejprve jako tajemník hlavního voj. prokurátora a pak krátkou dobu v oddělení kontrarevoluční agendy. V současné době pracuje jako vyšetřovatel na voj. prokuratuře. Je hodnocen jako velmi schopný a iniciativní pracovník.

Doporučujeme provést se s. Tomáškem stranický pohovor.

pplk. Jiří Putník

Jako prokurátor uvalil vazbu a vypracoval návrh obžaloby na K. Vaše.

S. Putník je stár 48 let, pochází z rodiny železničního zřízence. V justici pracuje od r. 1945, nejprve jako vyšetřující soudce, později jako pracovník Ministerstva spravedlnosti. V r. 1953 byl přeřazen k Hlavní voj. prokuratuře, pak k vyšší voj. prokuratuře. Nyní je ve funkci prokurátora Voj. obvodové prokuratury v Praze. Byl kladně hodnocen.

Doporučujeme provést se s. Putníkem stranický pohovor.

Vladimír Kebort

Jako bývalý hlavní voj. prokurátor schválil a podepsal obžalobu u těchto osob: Kopold a spol., Novák, Drgáč, Drnec, Bulander, Mirovský.

Činnost s. Keborta byla řešena již v r. 1957 a usnesením PB ÚV KSČ ze dne 30. 4. 1957 byl s. Kebort z funkce HVP odvolán. Až dosud pracuje na Státní arbitráži, kde je vcelku kladně hodnocen.

Považujeme usnesení PB ÚV KSČ o odvolání s. Keborta z funkce HVP za postačující a nenavrhujeme další opatření.

Václav Aleš

Jako bývalý gen. prokurátor schválil a podepsal obžalobu na tyto osoby: Richard Slánský, Smrkovský, Outrata, Goldmann a spol., Jančík, Moškovič.

Jako bývalý prokurátor zastupoval u hlavního líčení obžalobu na tyto osoby: Rudolf Slánský, Löbl, Frejka, Margolius, Fischl, Hajdů, Reicin.

Činnost s. Aleše byla řešena již v r. 1957 a usnesením PB ÚV KSČ ze dne 17. 12. 1957 byl s. Aleš z funkce gen. prokurátora odvolán a schválen do funkce ředitele Právnického ústavu Min. spravedlnosti. V této funkci pracuje dosud a je velmi kladně hodnocen.

Považujeme usnesení PB ÚV KSČ za správné a nenavrhujeme další opatření.

[Na okraji připsáno rukou: „Jak zní usnesení PB?“]

pplk. Václav Šedivý

Jako prokurátor

- vypracoval obžalobu na Zd. Nováka,
- před podáním obžaloby vyslyšel R. Bulandra.

S. Šedivý je stár 38 let, pochází ze živnostenské rodiny. Od r. 1951 pracuje na úseku vojenské prokuratury nejprve jako prokurátor a později ve funkci náčelníka Vojenské obvodové prokuratury v Táboře. Od r. 1956 pracuje jako prokurátor na Hlavní vojenské prokuratuře na úseku trestně kriminálním. Je členem městského výboru Svazarmu. Vcelku je kladně hodnocen.

Doporučujeme provést se s. Šedivým stranický pohovor.

[Připsáno rukou: „viz D“.]

Josef U r v á l e k

Jako prokurátor

– schválil a podepsal obžalobu na tyto soudruhy: Frejka, Löbl, Margolius,
– u soudního jednání byl hlavním žalobcem těchto osob: Rudolf Slánský, Richard Slánský, Frank, Goldstücker, Hajdů, Frejka, Fischl, Löbl, Reicin.

Ve funkci bývalého předsedy Nejvyššího soudu – jako předseda senátu vedl hlavní líčení a soudil tyto osoby: Pavlík, Pavlíková, Švermová.

Z materiálů projednávaných v komisi ÚV KSČ dále vyplývá:

– s. Frankovi bylo u hlavního líčení odepřeno hájit se,
– s. Švermová u hlavního líčení odmítla obžalobu z trestné činnosti. Přestože jí u hlavního líčení nebyla trestná činnost prokázána, byla odsouzena k trestu odnětí svobody na doživotí. Kromě těchto skutečností je známo, že za dobu působení s. Urválka jako předsedy Nejvyššího soudu docházelo i v některých dalších případech k nezákonným soudním rozhodnutím u Nejvyššího soudu. Např. odsouzený Hájek žádal v roce [v letech] 1960–1961 o obnovu trest. řízení. Žádost mu byla zamítnuta tehdejší předsedou Nejvyššího soudu s. Urválkem s odůvodněním, že neuvádí žádné nové skutečnosti, které by soudu nebyly známy. Na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ ze dne [4. 3. 1963] byl s. Urválek uvolněn z funkce předsedy Nejvyššího soudu a pracovníčně umístěn ve vědeckém výzkumném [spr. ve Vědeckovýzkumném] ústavu kriminalistiky na Generální prokuratuře.

Doporučujeme, aby kromě tohoto opatření, které považujeme za správné, byl s. Urválkovi uložen stranický trest napomenutí, případně důtka.

pplk. Eduard H l o u š e k

Jako prokurátor

– u hlavního líčení zastupoval obžalobu těchto osob: Richard Slánský, Goldstücker,
– před podáním obžaloby vyslyšel Š. Drgáče.

S. Hloušek je stár 41 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP pracuje stále jako prokurátor, od roku 1953 jako vojenský prokurátor, převážně na úseku kontrarevoluční agendy. Od r. 1957 je ve funkci náčelníka Vyšší vojenské prokuratury v Praze. Je kladně hodnocen. Projevuje se jako politicky vyspělý a odborně schopný pracovník. Je členem celoštátního výboru KSČ a členem Občanského výboru v Praze 4.

Doporučujeme provést se s. Hlouškem stranický pohovor.

Josef H a n d l

Jako prokurátor byl u soudního jednání hlavním žalobcem těchto osob: Smrkovský, Goldmann a spol., Outrata.

Z materiálů projednávaných v komisi ÚV KSČ dále vyplývá:

– Kolár, Bárta a Eisler u hlavního líčení tr. činnost popřeli a obžalobu odmítli. Bárta označil svědeckou výpověď za gestapácký čin Ministerstva vnitra.
– Ve věci Alice Kohnové nesouhlasil s její obžalobou a navrhoval trestní řízení zastavit pro nedostatek důkazů. Přesto byla v r. 1954 odsouzena Nejvyšším soudem.

S. Handl je stár 49 let, pochází z rodiny zemědělského dělníka. Členem KSČ je od r. 1948, předtím politicky organizován ve straně soc. dem. V justici pracuje od r. 1939 s přerušením v letech 1942–1945, kdy pracoval na Ministerstvu školství. Do r. 1952 pracoval nej-

prve u Státního zastupitelství a pak u Státní prokuratury v Brně. Od r. 1953 pracuje na Generální prokuratuře v trestním odboru. Je hodnocen jako odborně zdatný pracovník, který plní důsledně jemu uložené úkoly. Povahy uzavřené, méně průbojně.

Doporučujeme provést se s. Handlem stranický pohovor.

[Připsáno rukou: „viz D“.]

Vlastimil H a n e š k a

Jako prokurátor byl u soudního jednání hlavním žalobcem těchto osob: Oren, Langer, Jančík, Moškovič.

Z materiálů projednávaných v komisi ÚV KSČ vyplývá, že Langer, Jančík a Moškovič u hlavního líčení tr. činnost popřeli a obžalobu odmítli. Langer u hlavního líčení prohlásil, že doznání bylo na něm vynuceno vyšetřujícími orgány. U Jančíka byly zamítnuty důkazy navržené obhájcem. U Moškoviče bylo záměrně upuštěno od čtení svědeckých výpovědí, které svědčily v jeho neprospěch [prospěch?].

S. Haneška je star 38 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP pracuje od r. 1951 jako prokurátor nejprve Státní prokuratury a později Generální prokuratury na úseku kontrarevoluční agendy. V r. 1956 pracoval v revizní skupině, která prošetřovala případy odsouzených za protistátní činnost.

Je hodnocen jako velmi dobrý a odborně zdatný pracovník.

Doporučujeme přeradit s. Hanešku z Generální prokuratury na některou její nižší složku a uložit mu stranický trest napomenutí.

Karel S t ř í d a

Jako prokurátor byl u soudního jednání žalobcem těchto osob: Pavlík, Pavlíková.

S. Střída je star 52 let, pochází z rodiny učitele. Členem KSČ je od r. 1947. Po skončení právnického studia pracoval v letech 1937–1939 jako dělník. V r. 1939 byl přijat do justičních služeb jako praktikant. Po osvobození vykonával funkci soudce a později prokurátora. Od r. 1962 je ve funkci náměstka obvodového prokurátora v Praze 7. Je kladně hodnocen.

Doporučujeme provést se s. Střídou stranický pohovor.

pplk. Vladimír Š r á m e k

Jako prokurátor

- u hlavního líčení zastupoval obžalobu v případě Osvald Závodský,
- před podáním obžaloby vyslyšel Š. Drgáče.

S. Šrámek je star 38 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Od r. 1951 pracuje ve voj. prokuratuře na úseku kontrarevoluční agendy. V současné době je ve funkci prokurátora u Vyšší vojenské prokuratury v Příbrami. Je hodnocen jako svědomitý pracovník, při plnění úkolů však nerozhodný a málo samostatný.

Doporučujeme provést se s. Šrámkem stranický pohovor.

Ladislav G e š o

Jako bývalý náměstek generálního prokurátora

- byl u soudního jednání hlavním žalobcem v případě Husák a spol.,
- před podáním obžaloby vyslechl osobně Kaboše, který trest. činnost popřel.

Z materiálů projednávaných v komisi ÚV KSČ dále vyplývá, že s. Gešo ještě před konáním hlavního líčení osobně vyslechl Husáka, který mu vypověděl, jak s ním bylo vyšetřovacími orgány zacházeno. Přesto neudělal nic ke zjištění objektivní pravdy, naopak Husákovi bylo zakázáno nosit brýle, číst, kouřit, psát rodině apod.

S. Gešo byl na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ ze dne 1. 4. 1963 uvolněn z funkce pověřence Slovenské národní rady pro spravedlnost, kterou v poslední době vykonával.

Doporučujeme, aby kromě tohoto opatření, které pokládáme za správné, byl proveden se s. Gešou stranický pohovor.

Eduard Š v a c h

Jako prokurátor byl u soudního jednání hlavním žalobcem v případě M. Švermové.

Z materiálů projednávaných v komisi ÚV KSČ vyplývá, že M. Švermová u hlavního líčení trestnou činnost popřela a žalobu odmítla. Přestože celý průběh soudního jednání dával v pochybnost trestnou činnost, z níž byla obžalována, byl uložen trest smrti.

Dále z materiálů vyplývá, že i v pozdějších letech docházelo ze strany GP k některým nesprávnostem. Např. byla zamítnuta žádost o podmíněné propuštění odsouzených Poláka a Landy s odůvodněním, že stupeň převýchovy je u nich nedostatečný (viz dopis GP podepsaný s. Švachem z r. 1958, adresovaný s. Innemannovi). S. Švach je stár 42 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP pracuje od r. 1949 na úseku justice. Nejprve pracoval [v] kontrol. odboru Min. spravedlnosti a v letech 1951–1953 vykonával funkci okresního prokurátora v Praze. V r. 1953 byl přeřazen na Generální prokuraturu jako vedoucí trestního odboru a od r. 1956 vykonával funkci náměstka generálního prokurátora. V letech 1955–1957 byl členem komise pro prověření politických procesů. V roce 1958 bylo mu uděleno vyznamenání Za vynikající práci. Při plnění úkolů je iniciativní, průbojný a má dobré organizační schopnosti. V jednání je přímý, kritický i sebekritický, skromné povahy.

Doporučujeme provést se s. Švachem stranický pohovor, uvážit jeho uvolnění z funkce náměstka generálního prokurátora a jeho zařazení do funkce městského prokurátora v Praze, případně krajského prokurátora (Ostrava, Ústí n. L., Plzeň).

Jaroslav D l o u h ý

Jako prokurátor u hlavního líčení zastupoval obžalobu proti M. Švermové.

S. Dlouhý je stár 50 let, pochází ze zemědělské rodiny (12 ha). Členem KSČ je od r. 1948. V justici pracuje od r. 1945. Ke Státní prokuratuře byl přidělen v r. 1949 a od r. 1953 pracuje na Generální prokuratuře, nyní v sekretariátu GP. V letech 1955–1957 zúčastnil se prověřování soudních případů. Je hodnocen jako pracovitý a odborně zdatný pracovník. Povahy tiché, uzavřené, neprůbojně.

Doporučujeme přeradit s. Dlouhého z Generální prokuratury na některou nižší složku prokuratury.

pplk. Miroslav K o l a j a

Jako prokurátor

– u hlavního líčení zastupoval obžalobu proti těmto osobám: Hajdů, Frejka, Löbl, Margolius, Fischl, Rudolf Slánský, Reicin;

– žalobu podepsal v případě J. Mirovský.

S. Kolaja je stár 38 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po osvobození byl pracovníkem KV KSČ v Gottwaldově. Po absolvování PŠP pracoval do r. 1952 na Ministerstvu spravedlnosti a Státní prokuratuře. Od r. 1953 na Hlavní vojenské prokuratuře na úseku kontrarevoluční agendy. Je kladně hodnocen. Projevuje se jako politicky vyspělý a odborně zdatný pracovník, straně oddaný. Je poslancem ONV Praha 4.

Doporučujeme provést se s. Kolajou stranický pohovor a ponechat jej pracovat na Hlavní vojenské prokuratuře mimo úsek kontrarevoluční agendy. Případně uvolnit jej z Hlavní vojenské prokuratury a uvážit jeho zařazení do funkce náčelníka některé vyšší vojenské prokuratury.

František A n t l

Jako prokurátor u hlavního líčení zastupoval obžalobu proti těmto osobám: Hajdů, Frejka, Löbl, Margolius, Fischl, Rudolf Slánský, Reicin.

S. Antl je stár 41 let, pochází z rodiny železničáře. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP pracuje od r. 1950 jako prokurátor nejprve Státní prokuratury v Bratislavě a pak Generální prokuratury v Praze. Od r. 1960 je prokurátorem u Krajské prokuratury v Ústí nad Labem. Je hodnocen jako politicky vyspělý a odborně schopný pracovník.

Doporučujeme provést se s. Antlem stranický pohovor.

Jaroslav D a v i d

Jako prokurátor

- zúčastnil se vyšetřování v Kolodějích a byl členem delegace prokurátorů u R. Slánského, kde podali informaci, že dosavadní vyšetřování obviněných nevede k žádným výsledkům;
- schválil a podepsal obžalobu proti Oskaru Langerovi a Andreji [v orig. Ondřeji] Kabošovi.

S. David je stár 39 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP pracuje na úseku prokuratury. Nejprve jako prokurátor Státní prokuratury v Brně a od r. 1953 ve funkci I. náměstka generálního prokurátora. V r. 1958 bylo mu uděleno vyznamenání Za vynikající práci. Je politicky vyspělý a odborně zdatný pracovník, dobrý organizátor. V jednání je přímý, skromné povahy. Je členem předsednictva OV KSČ Praha 4, byl delegátem XII. sjezdu KSČ.

Doporučujeme provést se s. Davidem stranický pohovor.

František V a š e k

Jako prokurátor byl u soudního jednání hlavním žalobcem proti Andreji [v orig. Ondřeji] Kabošovi.

S. Vašek je stár 39 let, pochází z maloživnostenské rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování právnické fakulty pracuje od r. 1948 na úseku prokuratury. Od r. 1955 je ve funkci krajského prokurátora v Plzni. Byl po několik období členem byra KV KSČ v Plzni, nyní členem KV KSČ v Plzni. Projevuje se jako politicky vyspělý a odborně zdatný pracovník s dobrými organizačními schopnostmi. Je iniciativní, pracovitý a aktivní ve stranické práci.

Doporučujeme provést se s. Vaškem stranický pohovor.

pplk. Štěpán F l a j z a r

Jako předseda senátu vedl hlavní líčení a soudil tyto osoby: Závodský, Vaš, Kopold, Mirovský, Drgáč, Bulander, Drnec, Novák.

Z materiálů projednávaných v komisi ÚV KSČ vyplývá, že u hlavního líčení byla B. Kopoldovi odmítnuta žádost na slyšení svědků, které navrhoval.

S. Flajzar je stár 41 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP byl soudcem Krajského soudu v Brně a pak předsedou senátu Státního soudu v Brně. V r. 1953 byl přeřazen k hlavní vojenské justici a ustanoven do funkce předsedy senátu vojenského kolegia Nejvyššího soudu. Při revizi soudních případů v letech 1955–1957 bylo zjištěno, že nesprávně rozhodl ve věci dr. Pavel Tichý. Byl proto v květnu 1956 z funkce odvolán a ustanoven soudcem a později náčelníkem Vyššího vojenského soudu v Praze. Od r. 1959 vykonává funkci náčelníka vojenského kolegia Nejvyššího soudu. Je kladně hodnocen. Aktivně politicky pracuje. Doporučujeme provést se s. Flajzarem stranický pohovor a uvolnit jej z dosavadní funkce s tím, že může dále pracovat ve vojenské justici na některé z nižších složek.

František S t ý b l o

Ve funkci soudce Státního soudu zúčastnil se jako člen senátu hlavního líčení a soudil tyto osoby: Rudolf Slánský, Hajdů, Frejka, Löbl, Margolius, Fischl, Reicin.

S. Stýblo je stár 39 let, pochází z dělnické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. Po absolvování PŠP byl soudcem Státního soudu, později náměstkem předsedy Státního soudu v Brně. Od r. 1953 je soudcem Nejvyššího vojenského soudu a v současné době členem prezidia Nejvyššího soudu. Je politicky vyspělý a odborně zdatný pracovník s dobrými organizačními schopnostmi. Aktivně politicky pracuje. Je členem OV KSČ Praha 4 a členem LM.

Doporučujeme provést se s. Stýblem stranický pohovor.

[Připsáno rukou: „viz L“.]

gen. Jiří Š t e l l a [v orig. Štela]

Ve funkci vojenského soudce zúčastnil se jako člen senátu hlavního líčení a soudil tyto osoby: Rudolf Slánský, Hajdů, Frejka, Löbl, Margolius, Fischl, Reicin.

Jako předseda senátu vedl hlavní líčení a soudil Zd. Nováka a R. Bulandra.

S. Štella [v orig. Štela] je stár 56 let, pochází z úřednické rodiny. Členem KSČ je od r. 1948. V předmnichovské republice byl důstojníkem vojenské justice. Za okupace byl soudcem okresního a krajského soudu. Od r. 1945 působil ve vojenské justici jako prokurátor, soudce, vyšetřovatel OBZ. V r. 1948 byl jmenován radou vrchního vojenského soudu, pak soudcem Státního soudu v Praze. Od r. 1952 byl náčelníkem Nejvyššího vojenského soudu a pak náčelníkem vojenského kolegia Nejvyššího soudu. Nyní je ve funkci soudce Nejvyššího soudu.

Doporučujeme uvolnit s. Štella z funkce soudce Nejvyššího soudu.

Jiří K e p á k

Jako předseda senátu vedl hlavní líčení a soudil Andreje [v orig. Ondřeje] Kaboše.

S. Kepák je stár 50 let, pochází z úřednické rodiny. Členem KSČ je od r. 1945. V justici pracuje od r. 1945, nejprve jako soudce Mimořádného lidového soudu, pak ve funkci krajského prokurátora v Jihlavě. V r. 1951 byl soudcem Státního soudu a od r. 1952 pracuje jako soudce trestního kolegia Nejvyššího soudu. Je hodnocen jako pracovně výkonný a odborně schopný pracovník.

Doporučujeme provést se s. Kepákem stranický pohovor.

[Připsáno rukou: „viz L“.]

Pracovníci advokacie, kteří byli určeni zastupovat obhajobu obviněných:

Vladimír B a r t o š – Rich. Slánský, Margolius, Kopold

Jaroslav H l o u š e k – Hromádko

Jiří V í z e k – Pavlík, Pavlíková

G l a t z , G e š k o , F e m e s – Husák a spol.

Jiří Š t ' a s t n ý – Frank, Goldmann a spol., Outrata, Reicin, Clementis

V. S y n e k – Hajdů, Fischl, Vaš

Jaromír R ů ž i č k a – Frejka, Simone, London

Vojtěch P o š m e r a – Löbl, Geminder, Šváb

Zdeněk Š u s t a – Goldmann a spol.

Vladimír F á č e k – Kaboš

Karel K r a t o c h v í l – Novák

Jaroslav Z a v a d i l – Mirovský.

Všichni shora uvedení advokáti, jak ukázal výsledek šetření komise ÚV KSČ, nesplnili svoji úlohu obhájců. Pro správné splnění úlohy obhajoby nebyly jim vytvořeny ani podmínky. Instruováni byli na MNB několik dnů před procesem, kde se také dověděli, koho mají obhajovat. K prostudování dostali protokoly o výpovědi obviněných sepsané vyšetřovacími orgány a podepsané obviněnými. Pohovory obhájců s obviněnými byly odposlouchávány orgány bezpečnosti. Je tedy zřejmé, že ustanovení obhájců bylo čistě formální, a jen proto, že to zákon vyžadoval.

Někteří z ustanovených obhájců neměli předchozí praxi a v advokacii pracovali krátkou dobu. Mezi ustanovenými obhájci byli však někteří již s dlouholetou advokátskou praxí, zkušeností – „mazaní“ právníci. Jsou to: Bartoš, Vízek, Šťastný, Synek, Hloušek, Šusta, kteří si museli být vědomi, že svojí formální činností porušují práva a povinnosti obhajoby. U těchto navrhuje doporučit Ústředí advokátních poraden [sic] uvolnit je z řad advokacie. Šťastný a Synek již v advokacii nepracují. Synek pracuje jako vedoucí správy diplomatického sboru

Ministerstva zahraničních věcí a Šťastný je vedoucím právního oddělení n. p. Tuzex. Domníváme se, že není správné, aby v těchto funkcích – vedoucích – pracovali.

Závěrem uvádíme, že údaje k jednotlivým soudruhům, pokud jde o jejich podíl na nezákonnostech, jsme zpracovali na základě našich poznatků získaných z některých materiálů projednávaných v komisi ÚV KSČ.

Ve zprávě nejsou uvedeni ti soudruzi, kteří již v justici nepracují, případně zemřeli, a dále ti, o nichž neznáme bližší údaje o jejich podílu na nezákonnostech.

Návrhy opatření k jednotlivým pracovníkům opírají se o fakta uvedená v materiálech, které jsme měli k dispozici, a přihlížejí k celkové situaci, za níž k nezákonnostem docházelo, a k celkovému politickému a pracovnímu vývoji jednotlivých soudruhů.

DOKUMENT č. 12

Návrh kádrových opatření u soudců Nejvyššího soudu zúčastněných při projednávání politických procesů (16. května 1963)

SÚA, f. ÚV KSČ, Branně-bezpečnostní oddělení, sv. 16, a. j. 106.

[Připsáno rukou: „s. Mamula“]

Opis

Předseda Nejvyššího soudu

V Praze dne 16. května 1963

0034/63–2

Vážený soudruhu,

ve smyslu usnesení předsednictva ÚV KSČ ze dne 7. 5. t. r. předkládám návrh na kádrové opatření ohledně soudců Nejvyššího soudu, kteří se zúčastnili projednání tzv. politických procesů.

1. dr. František S t ý b l o, nar. [...] 1924, ženatý, otec dvou dětí. Pochází z dělnické rodiny, otec pracoval jako dělník, zřízenec a skladník. Sám pracoval jako dělník – soustružník kovů.

Členem strany je od r. 1945. Předtím nebyl nikde politicky organizován. Od svého vstupu do strany prošel řadou významných stranických funkcí. Zastával též mimo jiné funkci člena byra OV KSČ v Praze 4 a předsedy ZO KSČ u Nejvyššího soudu. V současné době je členem OV KSČ a předsedou komise pro regulaci a růst strany při OV KSČ v Praze 4. Vedle toho je zástupcem velitele Lidové milice jednotky Generální prokuratury a Nejv. soudu, která je zálohou obvodního velitele LM OV KSČ v Praze 4.

Je absolventem právnické školy pracujících a právnické fakulty, kterou vystudoval na dálku. Do soudních služeb vstoupil v r. 1951. Nastoupil jako soudce Státního soudu v Praze a ještě v témže roce byl pověřen funkcí náměstka předsedy Státního soudu pro odd. Brno. Od začátku r. 1953 působí u Nejv. soudu, kde postupně vykonával funkci předsedy senátu a vedoucího odd. pro zobecňování soudní praxe v trestním kolegiu. V současné době je předsedou senátu a členem prezidia Nejv. soudu.

Má velmi dobré politické a odborné znalosti, které dovede plně ve své práci uplatnit. V práci je iniciativní a houževnatý, má dobré organizační schopnosti. Povahově je přímý, někdy však příliš sebevědomý. Je kritický ke svým spolupracovníkům, k nimž má však soudružský vztah. Jeho soukromý život je spořádaný.

V roce 1951 byl účasten jako člen senátu Státního soudu, který projednával trestní věc Rudolfa Slánského a spol.

V důsledku toho není vhodné, aby nadále působil u Nejvyššího soudu.

Jeho politických a odborných znalostí a zkušeností ze soudcovské práce bylo by možno využít při jeho zařazení na tato pracoviště: Právnický ústav Min. spravedlnosti, Kriminalistický ústav a Krajský, případně Městský soud v Praze.

Z funkce soudce Nejvyššího soudu je nutno ho odvolat.

2. plk. dr. Štěpán F l a j z a r, nar. [...] 1922, pochází z dělnické rodiny. Sám pracoval jako dělník. Po absolvování právnické školy pracujících vystudoval dálkově právnickou fakultu v r. 1952.

Členem KSČ je od r. 1945. Od svého vstupu do strany působil v řadě významných funkcí.

Od r. 1951 působil v soudnictví ve funkci předsedy senátu Státního soudu v Brně, od r. 1953 jako soudce Nejvyššího soudu v Praze a od r. 1960 působí jako předseda vojenského kolegia a náměstek předsedy Nejvyššího soudu. Je též členem prezidia Nejvyššího soudu.

Má velmi dobré politické a odborné znalosti, které mu umožňují konkrétní řízení práce jak vojenského kolegia Nejvyššího soudu, tak i ostatních vojenských soudů. Od r. 1960, kdy převzal funkci předsedy vojenského kolegia, se podstatně zkvalitnila úroveň činnosti vojenského kolegia i ostatních vojenských soudů. Zlepšilo se zejména řízení a spolupráce s vyššími vojenskými soudy i celková úroveň jejich činnosti.

Jako velitel je náročný a důsledně vyžaduje plnění všech povinností. U svých spolupracovníků je velmi oblíben a vytváří z celého pracoviště pevný soudružský kolektiv.

Své ideologické znalosti uplatňuje i v politické práci v řadě významných stranických funkcí, především ve funkci člena hlavního výboru KSČ u MNO.

Rodinný život má spořádaný. Pečuje o dvě děti.

V roce 1951 byl pověřen, aby působil jako náhradní soudce v senátě Státního soudu, který projednával trestní věc Rudolfa Slánského a spol. Později působil též jako předseda prvoinstančního senátu vojenského kolegia Nejvyššího soudu, který projednával závažnější politické procesy navazující na proces s Rudolfem Slánským a spol. (jako např. Závodský a další).

V důsledku toho není vhodné, aby nadále setrval ve funkci předsedy vojenského kolegia Nejvyššího soudu a ani jako soudce Nejvyššího soudu.

Jeho politických a odborných znalostí, jakož i zkušeností ze soudcovské praxe bylo by možno využít při zařazení zejména na tato pracoviště: Právnický ústav Min. spravedlnosti, Kriminalistický ústav, případně vyšší vojenský soud.

Z funkce předsedy vojenského kolegia, jakož i soudce Nejvyššího soudu je nutno jej odvolat.

3. dr. Jiří Štella, nar. [...] 1907, ženatý, otec dvou dětí. Pochází z rodiny berního úředníka.

Členem KSČ je od března 1948. Při prověrce v r. 1948 byl prověřen kladně, kandidátní lhůta u něho stanovena nebyla. Od svého vstupu do strany zastával řadu funkcí stranických i veřejných. V současné době je vedoucím agitačního střediska v místě svého bydliště a na pracovišti je předsedou odbočky Svazarmu.

Po absolvování právnické fakulty v r. 1933 pracoval jako advokátní koncipient a v r. 1935 byl aktivován jako důstojník vojenské justice. V době okupace až do r. 1943 působil jako soudce druhé skupiny u okresního soudu. Od r. 1943 až [do r.] 1945 pracoval jako vedoucí tajemník kanceláře Okresní jednoty živnostenských společenstev v Kolíně. Od r. 1945 se stal důstojníkem z povolání a byl zařazen do vojenské justice, kde postupně vykonával různé funkce jako např. předseda senátu Státního soudu, odd. Praha, předseda vojenského kolegia a člen prezidia Nejvyššího soudu. V současné době je předsedou senátu v trestním kolegiu Nejvyššího soudu.

Má dobré politické i odborné znalosti. V práci je obětavý, je však málo iniciativní. Je uzavřené povahy a ve svém vystupování se projevuje jako skromný člověk. Rodinné poměry má spořádané.

V roce 1951 byl pověřen, aby působil jako člen senátu Státního soudu, který projednával trestní věc Rudolfa Slánského a spol. Později působil jako předseda senátu i v dalších politických procesech projednávaných před prvoinstančním senátem vojenského kolegia Nejvyššího soudu. Šlo vesměs o procesy navazující na proces se Slánským a spol.

V důsledku toho není vhodné, aby nadále působil u Nejvyššího soudu.

Pokud nebude chtít odejít do důchodu, bylo by možno jeho dlouholetých zkušeností ze soudcovské praxe využít při jeho zařazení do Právnického ústavu Min. spravedlnosti nebo Kriminalistického ústavu.

Z funkce soudce Nejvyššího soudu je nutno ho odvolat.

4. dr. Jiří K e p á k, nar. [...] 1913, ženatý, otec tří dětí. Pochází z rodiny strojního inženýra. Matka byla učitelka. Oba rodiče zemřeli, když byly s. Kepákoví čtyři roky. Poté byl vychován u strýce, který vlastnil elektrotechnickou živnost ve Šlapanicích u Brna.

Členem KSČ je od r. 1945, kde prošel řadou funkcí, a to i v okresním měřítku. V současné době je lektorem OV KSČ v Praze 4. Vedle toho je členem právní komise při OOR, předsedou místní odbočky SČSP v Praze 3, členem pléna sekce kopané a členem odvolací komise při ÚV ČSTV, členem redakční rady kopané, lektor Společnosti pro šíření polit. a věd. znalostí v Praze 4, externí člen katedry trestního práva KU v Praze.

Do služeb justice vstoupil v roce 1938 jako bezplatný právní praktikant u Kr. soudu v Brně. Po přerušení v r. 1938 byl přijat zpět do justice v r. 1939, kde vystřídal řadu justičních složek v Brně a v r. 1944 byl nasazen jako pomocný dělník do Škodovky v Brně. Po osvobození v r. 1945 se stal soudcem Mimořádného lidového soudu a v r. 1946 byl okresním soudcem v Hlučíně. Od r. 1948 působil jako vedoucí Státního zastupitelství ve Znojmě a současně též jako veřejný žalobce pro obnovenou retribuci. Od listopadu 1948 do r. 1949 byl generálním tajemníkem ČOS a po návratu do justice se stal krajským prokurátorem v Jihlavě. V r. 1951 působil jako soudce Státního soudu, odkud byl přeložen v říjnu 1952 k Nejvyššímu soudu. U Nejvyššího soudu působí od té doby s krátkým přerušením v r. 1959, kdy po dobu asi 1 roku působil u Kr. soudu v Olomouci ve funkci náměstka předsedy Kr. soudu pro trestní úsek.

Má značné politické i odborné znalosti, v práci je pečlivý a iniciativní. Při jednání s lidmi projevují se však u něho intelektuálské sklony. V dřívější době, kdy působil jako krajský prokurátor v Jihlavě a později jako předseda senátu Státního soudu, odd. Brno, přistupoval k plnění svých úkolů s tendencemi maloměšťáckého radikalismu.

Již jako prokurátor a později jako soudce byl účasten při projednávání závažnějších politických procesů před Státním soudem. Tak působil jako prokurátor v procesu Horákové a spol. a dalších. V procesu proti Rudolfu Slánskému a spol. působil jako náhradní člen senátu.

Z těchto důvodů není vhodné, aby nadále působil jako soudce Nejvyššího soudu.

Jeho politických i odborných znalostí a dlouholeté praxe v justici bylo by možno využít v jeho zařazení do Právnického ústavu Min. spravedlnosti nebo Kriminálního ústavu, event. práv. fakultu [sic].

Z funkce soudce Nejvyššího soudu je nutno ho odvolat.

Se soudružským pozdravem

dr. L i t e r a

ÚV KSČ
do rukou s. Mamuly
Praha

Dělničtí prokurátoři

Po uchopení moci v Československu bylo jedním z důležitých (možná dokonce z nejdůležitějších) cílů Komunistické strany podrobit si soudnictví a justiční orgány. Zastoupení komunistů v celém soudním aparátu bylo poměrně malé, což bylo nepochybně způsobeno tím, že v poválečných letech stál v čele Ministerstva spravedlnosti Prokop Drtina. Ten se snažil zamezit pokusům a snahám komunistů o ovládnutí této instituce, jak to bylo známo z resortu vnitra. Po definitivní změně režimu a nástupu komunisty Alexeje Čepičky do čela ministerstva bylo nezbytně nutné nahradit neloajální zaměstnance všech kategorií (především soudce a státní zástupce) osobami jednajícími v souladu se stranickými principy a direktivami. Proto byla jako prioritou stanovena co nejrychlejší a nejradikálnější obměna justičních pracovníků. Na místa letitých a zkušených, nicméně „politicky nespolehlivých“ osob měly urychleně přijít proškolené kádry z řad laického obyvatelstva. Školeni byli zástupci všech občanských kategorií: dělníci, rolníci, úředníci, politicky spolehliví živnostníci či řemeslníci. Tato skutečnost ukazuje na poněkud zavádějící vyznění obecně užívaného názvu „dělničtí prokurátoři“, protože se v žádném případě nejednalo pouze o dělníky. Dalším účelem vzniku institutu dělnických prokurátorů a soudců z lidu bylo praktické uskutečňování proklamovaného zrovnoprávnění všech společenských tříd a likvidace staré buržoazie.

Standardní vysokoškolská příprava nových soudců a prokurátorů by však byla příliš zdoluhavá, což neodpovídalo snahám komunistů o co nejrychlejší postup. Proto bylo třeba nahradit dosavadní pětileté studium urychleným proškolením nových pracovníků, jejichž okamžitě zařazení do soudnictví mělo překlenout mezidobí, než přijdou vysokoškolská absolventi vzdělávání již podle nových pravidel. Toto školení se provádělo v rámci tzv. právnických škol pracujících (PŠP). To, jakým způsobem probíhalo rozdělování absolventů této školské instituce, ukazují názorně dokumenty č. 13 a 15. Důraz byl evidentně kladen na to, aby absolventi PŠP byli dosazováni do oblastí, kde dosud působilo největší množství neloajálních justičních pracovníků. Především dokument č. 15 ukazuje manipulaci s justičními orgány, kdy přidělování dělnických prokurátorů bylo čistě účelové a zdaleka nešlo o zkvalitnění soudní práce, ale výlučně o odstranění politických oponentů.

Celková doba přeměny člověka z dělnického či rolnického prostředí v dělnického prokurátora činila asi 14 měsíců. Po roce výuky v právnické škole pracujících a dvou měsících praxe měli být absolventi údajně schopni zodpovědně se ujmout funkcí správců prokuratur. Kvalitu vzdělání stejně jako náplň práce dokazuje dokument č. 14, který byl vybrán jako exemplární příklad (dikce zpráv o činnosti je ve všech dostupných případech velmi podobná). Je sice pravda, že mnoho dělnických prokurátorů absolvovalo dodatečně právní fakulty, nicméně ani zde nebyl přínos zcela zřejmý, neboť jednak studovali při zaměstnání a jednak bylo žádoucí, aby školu dokončili (žádný učitel si nemohl dovolit takového studenta, chráněného ministerstvem, vyloučit): prioritou nebyla kvalita studia, ale spíše dosažení vysokoškolského titulu.

Role dělnických prokurátorů byla v trestním řízení určující. Jejich počet se postupem doby zvýšil natolik (viz dokument č. 16), že z jejich strany mohlo docházet k viditelnému ovlivňování a pozměňování právního systému. I přes své nedokonalé vzdělání měli možnost dosáhnout mnoha vysokých postů. Zmíňme např. Václava Aleše, který byl nejprve v letech 1951–1953 pověřen vedením Generální prokuratury a posléze byl až do roku 1956 generálním prokurátorem, či jeho náměstka Eduarda Švacha. Z dalších významných absolventů PŠP působících v prokuratuře a proslulých díky své pracovní aktivitě lze jmenovat Jaroslava Davida či Miroslava Kolaju.

L. B.

DOKUMENT č. 13

Zásady rozmíst'ování absolventů právnické školy pracujících

(15. listopadu 1949)

SÚA, f. Generální prokuratura, neuspořádáno.

Rozmístění absolventů PŠP

Zásady

Výsledky dosavadních zkoušek, objektivní posudky výboru závodní organizace PŠP, instruktorů a vedení školy o jednotlivých žácích ukazují, že převážná většina jich nabyla během jednoho roku pečlivé přípravy dobrých vědomostí politických a odborných pro výkon funkce okresního prokurátora. Přesto k jejich použití v praxi bude nutno přikročit s velkou obezřetností a nespouštět ze zřetele tyto skutečnosti:

Že jsou tyto nové kádry očekávány s velkým zájmem nejen vším pracujícím lidem, právníky vůbec a justičními zaměstnanci zvláště, je samozřejmé. Z toho důvodu bude jejich příchod, uvedení v praxi a další jejich vývoj kriticky sledován. A bylo by zastíráním skutečnosti, kdybychom neviděli zvláště u některých právníků v justici pochybovače, neslyšeli skeptické hlasy o nemožnosti nabýt dobrých odborných znalostí potřebných pro funkci prokurátora během jednoho roku. Tito jistě nebudou novým prokurátorům posilou a rádcem, ba spíše jim budou klást malé překážky, které by v souhrnu mohly, byť i na čas, vést u méně zkušených k ztrátě sebedůvěry a pocitu méněcennosti.

Noví prokurátoři nejen rozhojní řady justičních kádrů, oni budou účinně pomáhat měnit ovzduší u soudů, vytvářet soudružský pracovní kolektiv, budou iniciátory nových metod práce v soudnictví, socialistického soutěžení, budou organizátory, referenty politického školení u soudů, plánovateli, zkrátka úderníky v zlidovělém soudnictví. To ovšem bude vyžadovat, aby se předtím důkladně obeznámili s dosavadním stavem, nabyli přehledu o všech úsecích práce v soudnictví a jejich metodách, dokonale zvládli technickou stránku prokurátorské práce a seznámili se po všech stránkách s okresem, v němž budou působit, se strukturou jeho obyvatelstva, všemi jeho hospodářskými a politickými problémy.

Ze všech těchto důvodů bude nejvhodnější přidělit je na dobu dvou až tří měsíců k politicky dobrému krajskému či okresnímu prokurátorovi. Za tuto dobu každý z nich nabude shora uvedených potřebných znalostí a zkušeností a bude pak moci dobře čelit všem skrytým nástrahám od zbytku justičních byrokratů.

Krajský prokurátor, jemuž by byli na uvedenou dobu svěřeni, by je vedl k poznání obsahové i technické stránky prokurátorské práce na okrese, pod jeho dohledem by zpracovávali zprvu běžné a později složitější trestní případy u okresu, dal by jim nahlédnout do prokurátorské praxe u okresu, jak se jeví shora, z hlediska odvolací instance.

Takto dobře připraveni by po uplynutí potřebné doby byli pověřeni samostatnou správou okresní prokuratury, přičemž by bylo přihlíženo více k individuálním přáním, pokud by byla v souladu s potřebou služební.

Při rozmístění, tak jak je navrhováno v připojeném seznamu, bylo zatím jen částečně přihlíženo k přání žáků, pokud bylo projevováno a dbáno toho, aby se absolventi dostali k dobrému soudruhu prokurátorovi. Výjimka byla učiněna u okresních prokuratur v Rokycanech, Chebu, Kutné Hoře, Sokolově, Teplicích, Aši, Novém Boru, Jablonci n. N.[isou] a Kolíně, kde správci okresních prokuratur nejsou sice předúnorovými členy strany, ale svou dosa-

vadní činností dávají plnou záruku, že absolventi jim svěřeni budou politicky i odborně dobře vedeni.

Zásady rozmístění byly projednány se členy ZO PŠP (s. Ujkelyi, Neumann, Růžička a Stýblo), tito s nimi souhlasí. Rovněž byl o nich informován s. Vovsík z kádrového oddělení ÚV.

Absolventi slovenští byli zatím přiděleni přímo ke krajským prokuraturám na Slovensku, pokud nebude rozhodnuto jinak.

15. listopadu 1949

dr. Juřena

DOKUMENT č. 14

Zpráva o činnosti dělnických prokurátorů (20. ledna 1950)

VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 147.

Publikování dokumentu č. 14 má za cíl nastínit obsah pravidelně podávaných zpráv o činnosti dělnických prokurátorů. Zpráv se stejnou výpovědní hodnotou (po obsahové a gramatické stránce však často mnohem horších) lze v archivních depozitářích nalézt stovky. Jako ilustrační příklad je tento dokument dostatečně reprezentativní.

L. B.

[Připsáno rukou: „s. ministr“.]

Zpráva o činnosti dělnických prokurátorů ze dne 20. ledna 1950

Zprávu podávají pouze soudruzi Josef B r ů c h a a Václav J a n d u r a , přidělení Okresní prokuratuře v Čes. Lípě.

Ve své zprávě se především zmiňují o schůzce referentů prokuratury s předsedy senátu, při které soudruzi přednesli svůj názor na hlavní přelíčení a výměru trestu. Jejich slova byla dle zprávy do jisté míry zlehčena s tím, že to vše již slyšeli od předsedy soudu s. Venuše po příchodu z celostátní konference konané v listopadu minulého roku. Z průběhu diskuse utvořili si závěr, že většina našich soudců není ještě vnitřně vyrovnána, že jsou všichni takřkajíc měkčí a nesprávně chápou výchovný účel a význam sovětského práva a trestu. Podává se to např. z výroku soudruha Šindlauer, „že musí zůstat lidmi“. Schůzka je také znovu utvrdila v přesvědčení o oprávnění existence PŠP, neboť poznávají, že i ti soudruzi, kteří nemají zlého úmyslu škodit lidově demokratickému soudnictví, mají stále ještě daleko k pochopení podstaty třídní justice, pochopí-li ji vůbec.

V dalším vysvětlují termín „přezimování“, neboť toto je dle jejich názoru řídicí zásadou většiny tamních zaměstnanců.

Konečně se zmiňují o školení auskultantů v Liberci, při kterém přednášel soudruh Burda. S jeho přednáškou byli spokojeni, než vycítili, že s absolventy PŠP v mnohém nesouhlasí. Tak tvrdil např., hovoře o pátém a šestém bodu soudruha Klementa Gottwalda z jeho referátu na IX. sjezdu KSČ, že n a š e i n t e l i g e n c e j e j i ž d ě l n i c k á a že se dává dnes možnost ke studiu jen dělníkům a že státní aparát je rozbit (buržoazní) a že je vlastně všechno v pořádku. Oba soudruzi se shodují v tom, že v dalších diskusích uvedou věc na pravou míru. Rovněž přednáška o trestním právu z hlediska naší ústavy byla sice dobrá, avšak rovněž ne dosti třídně postavena.

[...]

V zast. [podpis nečitelný]

DOKUMENT č. 15

Plán rozmístění správců prokuratur, nástin rozmístění absolventů II. běhu PŠP a seznam uvolněných správců prokuratur (13. dubna 1950)

VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 147.

s. ministr

K příkazu ze dne 16. března [19]50 předkládám půlroční plán pro rozmístění správců prokuratur, v němž je zahrnut i jmenný přehled o příštím rozmístění a použití dělnických prokurátorů z II. běhu PŠP.

S. dr. K. Klosovi byl plán předložen již dne 7. dubna 1950.

V Praze dne 13. dubna 1950

dr. Juřena

Půlroční plán pro rozmístění správců prokuratur (duben až září 1950)

K dnešnímu dni je tento stav na prokuraturách:

z 13 krajských prokuratur jsou obsazeny:

3 krajské prokuratury správci z řad dělnických prokurátorů,
8 dělnických prokurátorů je náměstky správců krajských prokuratur,
2 krajské prokuratury spravují spolehliví správcové.

Ze 180 okresních prokuratur je obsazeno:

31 okresních prokuratur správci z řad dělnických prokurátorů,
6 ostatními spolehlivými prokurátory.

Další posílení kádrů na prokuraturách nastane rozmístěním absolventů PŠP – dělnických prokurátorů II. běhu. Tito dělničtí prokurátoři nastoupili dnem 3. března 1950 do praxe a podle přesných pokynů mají býti do 8 týdnů zapracováni tak, že budou schopni převzít správu prokuratur. Jejich praxe tedy skončí dnem 28. května 1950. Pro provedení kádrových rozhovorů s nimi a uspořádání závěrečné pracovní porady, jakož i technické práce spojené s rozmístěním rezervují lhůtu 14 dnů, takže dnem 12. června 1950 mohou dělničtí prokurátoři II. běhu nastoupiti [do] své nové funkce správců prokuratur.

Funkce převezme celkem 38 dělnických prokurátorů podle připojeného seznamu, a to na prokuraturách exponovaných politicky a hospodářsky.

Tím se uvolní z řad dosavadních správců prokuratur 36 osob (jeden dělnický prokurátor jako náměstek krajského prokurátora bude zařazen bez náhrady a jeden správce okresní prokuratury přejde jako referent k jiné okresní prokuratuře).

Z těchto 36 referentů je podle připojeného seznamu 26 schopných převzít funkce předsedů trestních senátů, trestních odvolacích senátů, event. správců okresních soudů (seznam připojen).

Zbývá požadavek obsadit ještě ostatní okresní prokuratury spolehlivými kádry. Dosavadní ideové školení vychovalo však již natolik spolehlivé referenty, že po obsazení exponovaných prokuratur jsou dosavadní správcové méně exponovaných prokuratur s to plnit dobře svoje funkce.

Další hlubší zásah do obsazování prokuratur je možno provést až dělnickými prokurátory z řad III. běhu právnické školy pracujících.

Přesto plánuji důkladné prokádrování všech prokurátorů, a to:

v měsíci dubnu budou zpracovány kádrové posudky všech správců prokuratur a referentů prokuratur.

V měsíci květnu budou tyto posudky prozkoumány, zhodnoceny a ti, kteří budou shledáni, že se na místo správců a referentů prokuratur nehodí, budou během května až června převedeni k soudu, event. do výroby.

Květen bude dále věnován prokádrování Generální prokuratury, budou zpracovány kádrové posudky všech jejích referentů.

V červnu bude provedeno prokádrování referentů Státní prokuratury v Praze a Brně.

V červenci bude na základě dosavadních poznatků a zhodnocení kádrových posudků o referentech Generální a Státní prokuratury vypracován návrh na odstranění nevhodných [referentů] a navržení spolehliví referenti.

V srpnu budou tyto změny uskutečněny.

Měsíce srpen a září budou pak věnovány zkoumání, zda se provedené změny osvědčily.

Po celých 6 měsících bude prováděna soustavná instruktáž dělnických i ostatních prokurátorů jednak kádrovým oddělením a jednak kontrolním odborem, v dohodě s Generální prokuraturou na podkladě jejich poznatků.

Instruktáž kádrového oddělení bude zaměřena na politickou práci, instruktáž kontrolního odboru na nové trestní právo. Podrobný obsah této instruktáže bude dohodnut a vypracován během dubna 1950.

V Praze dne 2. dubna 1950

dr. Juřena

Nástin rozmístění absolventů PŠP II. běhu

Kraj Brno:

Okresní prokuratura v Brně	František Antl
Okres. prok. Bystřice p. Pern.	Josef Brtek

Kraj Čes. Budějovice:

náměstek správce Kraj. prok.	Stanislav Dunaj
Okresní prokuratura Tábor	Josef Parma
Okres. prokuratura Čes. Krumlov	Josef Bárta
Okresní prokuratura Kaplice	Boleslav Večaj
Okresní prokuratura Prachatice	Břetislav Dědek

Kraj Gottwaldov:

Okresní prokuratura Holešov	Jar. Kříž
Okresní prokuratura Kroměříž	Boh. Kadlečík
Okresní prokuratura Uh. Brod	Vilém Hampel

Kraj Hradec Král.:

Okresní prok. Hradec Král.	Jindřich Kropáček
Okresní prokuratura Jičín	Antonín Hlaváč
Okresní prokuratura Žamberk	Josef Slováček

Kraj Jihlava:

Okresní prokuratura Jihlava	František Herger
Okresní prokuratura Dačice	Jan Něbl
Okres. prokuratura Havl. Brod	Karel Červený

Kraj Karlovy Vary:	Okresní prokuratura Podbořany	Mir. Zázvorka
	Okresní prokuratura Cheb	Alois Pichler
Kraj Liberec:	Okresní prokuratura Liberec	Alois Bortel
	Okres. prok. Jablonec n. Nis.	Oldř. Vyzina
	Okresní prokuratura Turnov	Jar. Pospíšil
Kraj Olomouc:	Okresní prokuratura Hranice	R. Chmelař
	Okresní prokuratura Šternberk	Vítězslav Smítal
Kraj Ostrava:	Okresní prokuratura Hlučín	Josef Suchomel
	Okresní prokuratura N. Jičín	Eduard Švach
	Okresní prokuratura Opava	Josef Valvoda
	Okresní prokuratura Krnov	Adolf Peroutka
Kraj Pardubice:	Okresní prokuratura Chotěboř	Jar. Boucník
Kraj Plzeň:	Okresní prokuratura Příbram	Vilém Martan
	Okresní prokuratura Tachov	Frant. Zárybnický
	Okresní prokuratura Sušice	Josef Umlauf
Kraj Praha:	Okresní prokuratura Hořovice	Leo Křešnička
	Okresní prokuratura Slaný	Zdeněk Koudela
	Okresní prokuratura Poděbrady	Emanuel Janouš
Kraj Ústí n/Lab:	Okresní prokuratura Bílina	Frant. Hadrávek
	Okresní prokuratura Chomutov	Josef Černý
	Okresní prokuratura Litoměřice	Karel Siegel
	Okresní prokuratura Ústí n/L.	Jiří Dráb

Seznam uvolněných správců prokuratur nástupem dělnických prokurátorů II. běhu

Kraj Brno:	Okresní prokuratura Brno	dr. Jindřich Holík	T
	Okres. prokuratura Bystřice p. P.	dr. K. Hutař	N
Kraj Čes. Budějovice:	Okresní prokuratura Tábor	dr. Alb. Chuděj	To
	Okresní prokuratura Č. Krumlov	dr. Jan Nováček	N
	Okresní prokuratura Kaplice	dr. Stan. Vrchota	T
	Okresní prokuratura Prachatice	dr. V. Kouba	T
Kraj Gottwaldov:	Okresní prokuratura Holešov	dr. Frant. Mašláň	To – spr. s.
	Okresní prokuratura Kroměříž	dr. Zdeněk Paul	T
	Okresní prokuratura Uh. Brod	dr. Sl. Koryčánek	T

Kraj Hradec Král.:		
Okresní prokuratura Hradec Kr.	dr. M. Freudenberg	T – spr. s.
Okresní prokuratura Jičín	dr. Věra Pechová	N – T
Okresní prokuratura Žamberk	dr. Vl. Lachman	T
Kraj Jihlava:		
Okresní prokuratura Jihlava	dr. Štěpán Veleba	To – spr. s.
Okresní prokuratura Dačice	dr. Arn. Kopeček	N
Okres. prokuratura Havl. Brod	dr. Jan Šembera	T – spr. s.
Kraj Karlovy Vary:		
Okresní prokuratura Podbořany	dr. Jar. Lím	T
Okresní prokuratura Cheb	dr. Josef Lev	T – spr. s.
Kraj Liberec:		
Okresní prokuratura Liberec	dr. Jiří Petřík	T
Okresní prok. Jablonec n/Nis.	dr. Jos. Unger	To – GP
Okresní prokuratura Turnov	dr. Jar. Veselý	N, event. T; pod do- zorem
Kraj Olomouc:		
Okresní prokuratura Hranice	dr. Jar. Háva	T – spr. s.
Okresní prokuratura Šternberk	dr. Vl. Urban	T
Kraj Ostrava:		
Okresní prokuratura Hlučín	dr. Ad. Firman	T
Okres. prokuratura N. Jičín	dr. K. Vahalík	T
Okresní prokuratura Krnov	dr. Otto Kunz	T
Okresní prokuratura Opava	dr. Vl. Vašíček	T – spr. s.
Kraj Pardubice:		
Okresní prokuratura Chotěboř	dr. Vl. Brotan	N
Kraj Plzeň:		
Okresní prokuratura Stříbro	dr. Koníček	prok.
Okresní prokuratura Tachov	dr. Ant. Borovička	T – slabší
Okresní prokuratura Sušice	dr. V. Ryba	T
Kraj Praha:		
Okresní prokuratura Hořovice	dr. J. Havlíček	T
Okresní prokuratura Slaný	dr. Frant. Host	N – slabé T
Okresní prokuratura Poděbrady	dr. Alfred Kovář	N – „ –
Kraj Ústí n/Lab.:		
Okresní prokuratura Bílina	dr. J. Čechura	T
Okresní prokuratura Chomutov	dr. Karel Schejbal	T
Okres. prokuratura Litoměřice	dr. Karel Boháč	N
Okresní prokuratura Ústí n/L.	dr. Fr. Chábera	T

DOKUMENT č. 16

Celkový přehled o stavu dělnických prokurátorů v justici (18. července 1951)

SÚA, f. Generální prokuratura, neuspořádáno.

Dne 18. 7. 1951

Celkový přehled o stavu dělnických prokurátorů v justici

Přehled o rozmístění do funkcí

Z celkového počtu 280 absolventů pěti běhů PŠP, z toho 1 slovenského, se jeví rozmístění takto:

krajští prokurátoři	14
náměstkové krajských prokurátorů	4
okresní prokurátoři	115
náměstek okr. prokurátora	1
předsedové okr. soudů	55
předseda senátu To	1
předseda tr. senátu okr. soudu	1
předseda krajského soudu	1
Ministerstvo spravedlnosti:	
přednosta kádr. odd.	1
přednosta osob. oddělení	1
referent kádr. oddělení	1
přednosta propagač. oddělení	1
zástupce přednosta hosp. plán. odboru	1
vedoucí oddělení kontrol. odb.	1
referenti kontrol. odboru	4
Ministerstvo vnitř. obchodu	1
Pověřenectvo spravedlnosti	6
Generál. prokuratura	2
Nejvyšší soud	1
vedoucí Stát. prok., odd. Brno	1
náměstek stát. prok.	1
referenti Stát. prokuratury	16
předsedové senátu Stát. soudu	5
Státní soud – referenti	2
velitel SVS	1
příslušníci SVS	5
Ministerstvo nár. bezpečnosti	1
stranický aparát	3
mimo justici	3
soudci na praxi u kraj. soudů	4
referenti okr. prokuratur	5
referenti krajských prokuratur	3
ve vojenské základ. službě	6
PÚMS	1
Na Slovensku, jejichž funkce neznáme	10
Celkem	280

[spr. 279]

Soudci z lidu

Podobně jako dělničtí prokurátoři představovali i komunističtí soudci z lidu zcela nový prvek československého soudnictví. Objevili se sice již v souvislosti se zřízením mimořádných lidových soudů v roce 1945, které měly trestat nacistické zločince, kolaboranty a vlastizrádce,¹ ale po únoru 1948 získala instituce soudců z lidu zcela novou podobu. Jejich existence byla dokonce zakotvena i v Ústavě Československé republiky přijaté dne 9. května 1948 (§ 140 odst. 3). Tito lidé bez patřičných znalostí a předpokladů (mnoho z nich absolvovalo podobně jako dělničtí prokurátoři pouze jednoroční právnickou školu pracujících) byli postaveni plně na roveň běžným soudcům. Zákon č. 319/1948 Sb. o zlidovění soudnictví jim zaručoval stejné pravomoce i kompetence, jako měli soudci z povolání. Soudce z lidu musel splňovat několik podmínek, otázka kvalifikace však mezi ně nepatřila. Jedinou výjimku představuje v tomto směru zákon č. 232/1948 Sb. o Státním soudu, který v § 5 odst. 2 klade pro zařazení soudce z lidu k Nejvyššímu soudu neurčitou a „ohebnou“ podmínku, že to musí být osoba „práva znalá“.

Publikování následujících dokumentů si klade za cíl několik věcí. Chceme jimi ukázat rychlý nárůst počtu soudců z lidu po roce 1948, což zřetelně dokládá razantní podrobování si soudního systému komunisty. Například jen v období od 1. ledna 1949 do 28. dubna 1949 bylo Státnímu soudu v Praze přiděleno 70 nových soudců z lidu (dokument č. 18). Na počátku roku 1950 působilo v justici celkem 36 698 soudců z lidu (dokument č. 20), což je bezpochyby překvapující číslo. Takto vysoký počet se však neudržel dlouho, byl patrně zapříčiněn charakterem a potřebou doby. V září 1954 působilo v soudnictví kolem 19 000 soudců z lidu.

Dalším cílem byla snaha poukázat na to, do jaké míry byla otázka soudců z lidu vedoucimi orgány strany i státu chápána jako významné politikum. Jak dokazují např. dokumenty č. 17 a 20, bylo přísně hlídáno profesní a třídní dělení soudců z lidu a při určitých disproporcích bylo doporučováno zvýšit podíl řidčeji zastoupených profesí. Zjednodušeně řečeno: bylo důležitější, kolik soudců z lidu u soudů působí a z jakých občanských kategorií pocházejí, než to, jakou odvádějí práci. Právě jejich přítomnost totiž měla dokazovat demokratičnost vládnoucího režimu a snahu o likvidaci společenských vrstev zrovnoprávněním všech jejich složek.

Důležitost, jakou existenci soudců z lidu režim přisuzoval, dokazuje i dokument č. 22, shrnující všechny výše zmíněné body. Zabývá se sociální strukturou aparátu soudců z lidu, poukazuje na nutnost jejich dalšího proškolení a vzdělávání (pochopitelně v intencích komunistického vzdělávacího systému), konstatuje, že jedním z důvodů, proč vlastně existuje institut soudců z lidu, je účel propagační. Vytváření sítě důvěrníků sledujících činnost soudců z lidu, vydávání speciálního časopisu, stejně jako proklamované odměňování „vzorných“ soudců z lidu – to vše ve spojení s jejich nízkou vzdělaností mělo z těchto zástupců soudního aparátu udělat poslušný nástroj plnící předem dané úkoly a sloužící k ovládnutí soudnictví.

Pro zvýšení ilustrativnosti připojujeme několik odstavců dobového textu, jehož autory byli referenti Ministerstva spravedlnosti:

„Ústava 9. května odstranila starý soud, vytyčila organizační zásady nového soudu a nový soud podřídila jen lidově demokratickému právnímu řádu.

¹ Viz § 22 dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech.

Zákon ze dne 22. prosince 1948 č. 319 Sb. o zlidovění soudnictví je provedením ústavy, pokud jde o organizaci nového soudu, a zároveň i přizpůsobením některých předpisů procesního práva zásadám lidově demokratického zřízení. V krátké době následovaly i další právní předpisy se zlidověním soudnictví související a je ideologicky utvrzující a organizačně zajišťující.

V převážné své části nabyl zákon o zlidovění soudnictví účinnosti dnem 1. února 1949. Jen soudce vyzbrojený marxleninským učením bude s to vykládat právní řád v duchu ústavy a lidově demokratického zřízení, nikoliv soudce, který by snad chtěl – podle dosavadního způsobu – na každý detail hledat podrobnou odpověď v právním předpisu nebo v komentáři k němu.

Jsou-li si soudci z lidu při rozhodování po každé stránce rovni se soudci z povolání, nebude už ani u soudce z povolání tolik záležet na jeho „odbornictví“ v dosavadním slova smyslu, jako spíše na umění rozhodovat v konkrétním případě tak, aby mezi rozhodnutím a právním přesvědčením lidu nevznikala mezera, jak tomu bylo tak často dopsud. Toto umění nemá nic společného s dosavadní judikaturou, která činila ze soudce řemeslníka závislého více méně na teorii. Toto umění nemůže soudci dát žádný komentář; lze je získat jen v živém styku s lidem, lze je čerpat ze životní moudrosti našeho lidu, lze se mu naučit poněmáhlu v poctivé a vytrvalé snaze hledat pravdu, dobrat se pravdy, zjednat platnost pravdě. Toto umění staví praktického soudce výš, než je teoretik; soudce se tu stává *lex loquens*, neboť teprve jeho ústy se zákon naplňuje. To teorie nikdy nedokáže, k tomu povede jen správně chápaná a vykonávaná praxe. [...]

Boj proti soudnímu formalismu neznamena však odstranění procesních předpisů jakožto předpisů formálního práva. Řízení před soudem bude vždy upraveno nějakými předpisy. Ale praxe se musí vystříhat všeho, musí pečlivě vymýtít ze sebe vše, co je zbytečné na újmu materiální pravdě.“²

J. V.

² Glos, J. – Eliáš, J. – Šimák, J. – Novák, Fr. – Čech, B.: Zákon o zlidovění soudnictví. Praha 1949, s. 9–12.

DOKUMENT č. 17

Rozbor statistických dat o rozvrstvení soudců z lidu (6. dubna 1949)

VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 146.

Z á z n a m

ze spisu č. 8135/49-I/S

Rozborem statistických dat o rozvrstvení soudců z lidu podle zaměstnání, vykázaných ve spise č. 8135/49-I/S ke dni 5. 3. t. r., dospíváme k závěru, že u mnohých krajských i okresních soudů je nepoměrně nízký počet soudců z lidu – dělníků ve srovnání s počtem úředníků, samostatných živnostníků nebo řemeslníků a v některých místech zvláště početně vysokou skupinou soudců z lidu jiných povolání.

Nepoměrně nízké je všeobecně zastoupení rolníků v seznamech soudců z lidu, zejména při porovnání jejich počtu s počtem ostatních shora uvedených skupin povolání, a to i v krajích a okresech převážně zemědělských.

Celkově je zřejmé nepoměrně vysoké procento buď úředníků, nebo samostatných živnostníků a řemeslníků, případně osob jiných povolání, na úkor zastoupení produktivních tříd občanstva v seznamech soudců z lidu. Přiměřeně jsou zastoupeni příslušníci volných povolání. Přesnosti výsledků rozboru vadí zřejmá nejednotnost zpráv, pokud jde o skupinu osob jiných povolání, v níž se vyskytují nápadně vysoká čísla, ze kterých je zřejmo, že v některých zprávách byly do této skupiny zahrnuty i osoby patřící mezi úředníky nebo dělníky, jako zřizenci, řemeslníci v pracovním poměru a podobně.

Obecně je velmi nízké procento žen.

Podrobnosti jsou patrné z připojeného výpisu, v němž jsou uvedeny význačnější případy z jednotlivých krajů nebo okresů.

Podle celých krajů je zastoupení dělníků v seznamech soudců z lidu nejmenší v kraji olomouckém (26 %), karlovarském (32,5 %) a pražském (32,7 %).

Nejméně příznivým jeví se z tohoto hlediska stav u těchto jednotlivých soudů: u Okresního soudu civ. v Praze, kde proti 74 dělníkům je 113 úředníků, 241 živnostníků a 342 osob jiných povolání, u Okresních soudů v Dobříši, Poděbradech, Zbraslavi, Kaplici, Trhových Svinech, Vimperku, Horažďovicích, Rokycanech, u Krajského soudu v Karlových Varech, u Okr. soudu tamtéž, u něhož ze 145 [spr. 140] soudců z lidu je pouze 8 dělníků a 10 rolníků, ale 24 úředníků a 43 živnostníků a kromě toho 55 jiných povolání, u Okresních soudů v Chebu, Litvínově, Litoměřicích, Lovosicích, Mostě, u Okresního soudu v Hradci Králové, Novém Bydžově, Čáslavi, Vysokém Mýtě, v Jihlavě, u Okres. soudu v Hustopečích, Mor. Třebové, u Krajského soudu v Olomouci, kde ze 132 [117] soudců z lidu je pouze 14 dělníků, 1 rolník, 29 úředníků, 23 živnostníků a 50 jiných povolání (u Okr. soudu tamtéž ze 301 [284] soudců 126 dělníků, 12 rolníků, 77 úředníků, 47 živnostníků a 22 jiných povolání), u Okresních soudů v Prostějově, v Přerově, Šumperku, Zábřehu, Uherském Hradišti, Gottwaldově, Uherském Brodě, Bílovci, Karviné, Krnově a v Opavě. Ale ani u ostatních soudů uvedených v připojeném výpisu není o mnoho lepší poměr.

Na pracovní poradě dne 11. 4. t. r. bude upozorniti [spr. upozorněno] na tuto skutečnost s tím, aby správci soudů při doplňování seznamů projednali s příslušnými národními výbory povolání soudců z lidu hlavně z řad dělníků.

V Praze ze dne 6. [číslice připsána rukou] dubna 1949

DOKUMENT č. 18

Výsledek šetření o soudcích z lidu přidělených Státnímu soudu v Praze

(29. dubna 1949)

VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 146.

Ministerstvo spravedlnosti
statistika

[Připsáno rukou: „Soudci z lidu“]

s. dr. K. K l o s

Dodatkem k hlášení o činnosti Státního soudu v Praze od 1. ledna do 28. dubna 1949 podávám výsledek šetření o soudcích z lidu přidělených Státnímu soudu v Praze:

1) ustanoveno soudců z lidu	70
2) z toho ž e n	9
3) věkové rozvrstvení:	
do 35 roků	–
do 45 roků	40
do 50 roků	18
přes 50 roků	12
4) z počtu 70 jest dělníků	40
rolníků	1
úředníků	10
žen v domácnosti	4
svobodných povolání	–
živnostníků a řemeslníků	–
důchodců	1
ostatních	14
5) v sídle soudu bydlí	15.

V Praze dne 29. dubna 1949

[podpis nečitelný]

DOKUMENT č. 19

Statistické zpracování údajů o stavech soudců z lidu (28. října 1949)

Odd. obrany a ochrany MS ČR, f. Klosův archiv, k. 17, desky 17/I.

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI
Statistika

V Praze dne 28. října 1949

D ů v ě r n ě

Legenda k tabulím s výsledky šetření o stavu soudců z lidu k 10. říjnu 1949

Toto šetření navazuje na šetření provedené k 5. březnu 1949 a mělo výsledky:

celkový počet soudců z lidu se zvýšil proti březnu t. r. o 1807 osob; na tomto přírůstku se podílejí všechny kraje kromě pardubického, kde se počet soudců z lidu nepatrně snížil. Při celkovém srovnání výsledků březnových a říjnových vychází najevo, že stav a vzájemné procentuální poměry, pokud jde o jednotlivé věkové skupiny, o zastoupení žen a o zastoupení jednotlivých skupin povolání, zůstaly v podstatě beze změny. Tak např. bylo v březnu t. r. žen 8,2 %, v říjnu 9,7 %, tedy vzestup zcela nepatrný, ač vzhledem k malému zastoupení žen jako soudců z lidu mělo dojít k podstatnému zvýšení jejich počtu.

Změny ve věkovém rozvrstvení soudců z lidu nebyly žádné. Nejvíce soudců z lidu (45,6 %) jest stejně jako v březnu ve věku od 35 do 45 let.

Při srovnání jednotlivých skupin povolání vidíme, že dělníků jest celkem více o 1,8 % (v březnu 37,2 %, v říjnu 39 %), v zastoupení rolníků (březen 9,9 %, říjen 9,3 %), úředníků (březen 18,4 %, říjen 18,8 %) a svobodných povolání (březen 1 %, říjen 1,2 %) jsou výchyly nepatrné.

Olomoucký kraj, v němž bylo v březnu nejnepříznivější zastoupení dělníků (26 %), vykazuje zlepšení o 5,5 % na 31,5 % v říjnu, přesto však ve srovnání s ostatními kraji zůstává na posledním místě. Nejvyšší procento dělníků má kraj pardubický, vykazující vzestup o 4,8 % na 48,2 %.

Nejvíce se zlepšilo zastoupení dělníků v pražském kraji, a to z 32,7 % v březnu na 40,4 % v říjnu, tj. o 7,7 %, a sice hlavně proti rolníkům (pokles o 1,1 %), živnostníkům a řemeslníkům (pokles o 3 %) a svobodným povoláním (pokles o 1,2 %).

V zastoupení rolníků jest největší procento v kraji českobudějovickém (17,1 %), nad deset procent mají kraje: plzeňský, karlovarský, jihlavský a brněnský. V ostatních je rolníků všude pod 10 %. Nejméně je rolníků soudci z lidu v kraji královéhradeckém, a to 6 % (proti 41 % dělníků, 22 % úředníků, 17,5 % živnostníků a řemeslníků).

Poměr zastoupení úředníků v jednotlivých krajích zůstává proti březnu téměř nezměněn, jen v pražském kraji stoupl o 3 %. Nejvíce úředníků je v říjnu v kraji uherskohradištském (24,8 %), stejně jako v březnu (24,9 %).

Živnostníci a řemeslníci vykazují celkový pokles o 3 %. Z jednotlivých krajů nastal největší pokles v českobudějovickém (o 4,8 %) a pražském kraji (o 3 %), vzestup pouze v kraji ústeckém (o 1,4 %). Největší zastoupení mají živnostníci v kraji olomouckém (18,3 %), nejmenší v krajích plzeňském a ostravském (10,2 %).

Zastoupení příslušníků svobodných povolání zůstává celkově téměř beze změny, jen v kraji českobudějovickém jest znatelný pokles z 9,5 % v březnu na 0,7 % v říjnu, tj. o 8,8 %.

Tento kraj měl svými 9,5 % v březnu nejvyšší zastoupení svobodných povolání. Nyní má největší procento kraj pražský (2,3 %), nejnižší kraj pardubický (0,2 %), v ostatních krajích nedosahuje poměr nikde 2 %.

Stejně též celkový poměr žen v domácnosti zůstává skoro nezměněn (březen 4,4 %, říjen 5,9 %). Nejvíce jich vykazuje kraj pražský (7,5 %), nejméně královéhradecký (2,8 %).

Při nynějším šetření brali jsme také v úvahu skupinu „důchodců“.

Celkově jsou zastoupeni 1,8 % a v jednotlivých krajích odpovídá poměr uvedenému průměru, pouze v kraji ostravském vystupuje na 3,6 %. Skupina ostatních povolání, uvedená v sloupci 15, byla myšlena pro případy, kdy dotyčné osoby nelze zařadit do některé skupiny předchozí. Poslední šetření však ukázalo, že některé soudy do této skupiny zařazují soudce z lidu pro usnadnění při sestavování hlášení, a proto výsledná číselnice 10,1 % je příliš vysoká. Většinu osob zde uvedených bylo by [možné] pravděpodobně zařadit do skupiny úředníků, neboť jde většinou o učitele, zřízence, gážisty apod., jak jsme namátkově zjistili. V sídle soudu bydlí 42,3 % soudců z lidu, kterýžto poměr zůstal od března nezměněn. Také v jednotlivých krajích není podstatných výchylek.

Závěrem uvádím ještě data týkající se Nejvyššího soudu a oddělení Státního soudu:

	Nejvyšší soud		Státní soud, oddělení		
	zák. 232/1948	zák. 319/1948	Praha	Brno	Bratislava
celkem	75	178	109	63	101
žen	2	6	13	4	–
ve věku do 35 let	5	33	–	–	
– „ – do 45 [let]	57	109	59	32	
– „ – do 50 [let]	10	21	29	18	
– „ – přes 50 [let]	3	15	21	13	
dělníků	–	31	80	35	36
rolníků	–	–	1	2	9
úředníků	74	117	23	19	12
živnost. a řemesl.	–	28	–	6	20
svobod. povolání	–	–	–	–	8
žen v domácnosti	–	1	5	1	–
důchodců	1	1	–	–	1
jiných	–	–	–	–	15
v sídle soudu bydlí			47	6	15

V Praze dne 28. října 1949

dr. Müller v. r.

DOKUMENT č. 20

Informace o soudcích z lidu (25. ledna 1949)

Odd. obrany a ochrany MS ČR, f. Klosův archiv, k. 137b.

Ministerstvo spravedlnosti
Statistika

V Praze dne 25. ledna 1950

dr. K. Klos:

dr. Holub na vědomí

Dle pokynu dr. Holuba zasílám několik nejzajímavějších dat o soudcích z lidu ČSR pro event. rozhlasovou přednášku.

Celková data v ČSR se jeví takto: všech soudců z lidu jest 36 698, z toho mužů 33 650 (tj. 91,7 %) a žen 3048 (8,3 %).¹

Dle věku jest nejvíce soudců z lidu mezi 35 až 45 léty (45,7 %).

Z hlediska povolání (sociální příslušnosti) jest dělníků celkem 35 %, při čemž v českých krajích jich jest 39 % a na Slovensku 30,9 %. Nejmarkantnější rozdíl proti českým krajům jest na Slovensku ve skupině rolníků; celkem jest v ČSR rolníků 19,2 %, z toho však v českých krajích jen 9,3 %, na Slovensku 29,1 %. Výkyvy v jednotlivých krajích pochopitelně úzce souvisí s charakterem kraje (průmyslový – zemědělský).

Úředníků jest v ČSR 14,3 %; v českých krajích pak 18,8 %, na Slovensku 9,8 %.

Živnostníků jest v ČSR spolu se řemeslníky celkem 14 %; tento poměr téměř odpovídá v českých krajích (13,7 %) poměru na Slovensku (14,1 %) a i v jednotlivých krajích jest vyrovnaný.

Příslušníků svobodných povolání jest v ČSR 1,9 % (v českých krajích 1,2 %, na Slovensku 2,5 %).

Žen v domácnosti jest celkem 3,8 %, přičemž v českých zemích jest poměr příznivější (5,2 %) než na Slovensku (2,3 %).

Pokud jde o docházku soudců z lidu k jednáním – všechna naše šetření měla velmi příznivé výsledky. Veřejnost by snad mohlo zajímat, že např. k 3 590 senátním jednáním, provedeným v českých krajích během listopadu 1949, bylo povoláno 71 180 soudců z lidu a pouze 355, tj. 0,5 %, se k jednání nedostavilo. Organizace povolávání soudců z lidu jako přisedících, případně náhradníků, byla stále zlepšována tak, že nedostavení se soudce z lidu

¹ Pozn. L. B.: Počet soudců z lidu (informace o této záležitosti se v různých pramenech často rozcházejí) se postupně snižoval. Podle Výroční zprávy o vlastním výkonu soudnictví za rok 1952, vypracované Ministerstvem spravedlnosti počátkem roku 1953, bylo ke dni 30. 11. 1952 na celém území státu činných 22 610 soudců z lidu, z toho 16 851 v českých krajích, 5 759 na Slovensku. Na celém státním území bylo soudci z lidu 55,5 % dělníků (v českých krajích 56,3 %, na Slovensku 53,7 %), pracujících rolníků 11,8 % (v českých krajích 9,8 %, na Slovensku 18,1 %), úředníků 13,7 % (v českých krajích 15,4 %, na Slovensku 9 %), živnostníků 0,9 % (v českých krajích 0,6 %, na Slovensku 1,9 %), svobodných povolání 0,6 % (v českých krajích 0,4 %, na Slovensku 0,1 %), důchodců 1,9 % (v českých krajích 2,1 %, na Slovensku 1,5 %), žen v domácnosti 8,7 % (v českých krajích 8,5 %, na Slovensku 9,1 %), ostatních 6,9 %, na Slovensku 6,6 %). Z celkového počtu soudců z lidu bylo 27,1 % žen (v českých krajích 28,4 %, na Slovensku 23,1 %). Oproti stejnému období v roce 1951 se počet soudců z lidu podle zprávy snížil na území celého státu o 10 194.

bez včasné omluvy má nyní za následek zmaření jednání jen v 1,8 % případů, tedy necelá 2 jednání zmařena na 1000 provedených.

Předpokládáme-li, že jsou ženy povolávány za soudce stejně často jako muži, projevují se menším procentem zmeškaných ústních jednání jako svědomitější složka nynějšího kádro soudců z lidu.

Ženy jeví o jednání vůbec značný zájem a někde se jich používá s úspěchem jako náhradníků vždy, když jest náhlá potřeba soudců z lidu. Jsou případy, kdy se vzdávají náhrad ve prospěch veřejných účelů, neboť zdůrazňují čestnost funkce.

[Připsáno rukou: „za“] dr. Müller
[podpis nečitelný]

DOKUMENT č. 21

Zpráva o první krajské konferenci soudců z lidu (21. ledna 1950)

VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 146.

Následující dokument svým významem nijak nevyčnívá nad jiné stejného druhu. Podobných zpráv ze zasedání soudců z lidu existuje v archivních fondech nepřeberné množství. Vybrán byl z toho důvodu, že jednak pochází z úplně první krajské konference soudců z lidu a jednak obsah diskuse svým vyzněním přece jen poněkud vystupuje z obecného stereotypu.

V obecné části porady zaznělo několik zaznamenaníhodných výroků, jako např.: „Tato nerovnoměrnost [v rozhodování soudců] vyplývá z nesprávného stanoviska soudce z lidu, který se dívá na případ z úzkého osobního hlediska a přehlíží často zájmy a bezpečnost celostátní. Také soudcové z povolání nesou vinu na tomto nerovnoměrném rozhodování tím, že neprovádějí instruktáž soudců z lidu včas, poctivě, úplně a objektivně, nebo dokonce sami se snaží přímo nebo nepřímo ovlivňovat soudce z lidu nebo výběrem soudců z lidu vytvořit při rozhodování situaci příznivou pro obžalovaného.“ Komentářem z jiné oblasti přispěl do diskuse soudce z lidu Šos z Boskovic. Ten se zaměřil na činnost „neposlušných“ advokátů, „kterým jest umožňován styk s vyšetřovanci, a tím je jim dána možnost dorozumění. Byl toho názoru, že advokáty možno zcela vyřaditi, když v senátě zasedají dva soudcové z lidu a předseda, nač třeba ještě zástupce.“ Soudkyně z lidu Živná z Mikulova zase požadovala radikální úpravu soudního přelíčení, když navrhovala, „aby se soudilo bez soudců z povolání. Tím by byla respektována vůle lidu.“ Při četbě podobných návrhů si čtenář může udělat obrázek o intelektuálních i profesních kvalitách tehdejších soudcovských kádrů a o banalitách, jež byly projednávány.

Je nutné zmínit, že v této době proběhlo souběžně několik krajských konferencí soudců z lidu. Dne 15. ledna 1950 se 30 soudců z lidu zúčastnilo pracovní krajské konference v Uherském Hradišti,¹ 18. ledna se podobná schůze konala ve Slovanském domě v Plzni² a máme informace ještě o další krajské konferenci soudců z lidu, a to z 19. ledna 1950 u Krajského soudu v Praze.³ Je velmi pravděpodobné, že další proběhly v blízkých termínech ve všech krajích republiky, neboť sloužily jako příprava pro celostátní konferenci soudců z lidu, jež se konala dne 5. února 1950 ve Slovanském domě v Praze. Na každé krajské konferenci byli vybráni delegáti pro zastupování svého kraje a dva soudci z lidu, kteří měli v Praze vystoupit s reprezentativním projevem.

V příspěvcích účastníků všech zmiňovaných konferencí zaznělo mnoho myšlenek, jež výstižně dokumentují stav soudnictví a justice oné doby. Například Jaroslav Kos si na pražské konferenci stěžoval na špatnou a protispolečenskou práci advokacie: „U Okresního soudu v Berouně byl odsouzen pro zločin těl.[esného] ublížení na těle František Bartůněk. Vlivem advokátů oklamal odvolací instanci, takže tato rozsudek změnila.“ Ke stejné problematice se v podobném duchu vyjádřil v Uherském Hradišti Jan Kačer z Valašského Meziříčí: „Dále navrhuji, aby se ostře postupovalo proti obhájčům, kteří během hlavního přelíčení se snaží zejména svědky zbalamutit a kladou jim otázky tak, aby to vyhrál obviněný, kterého obhajují.“ Josef Stružka, působící ve Valašských Kloboukách, ve svém příspěvku na stejné konferenci zcela jasně dokazuje nedemokratičnost soudů a závislost justičního systému na vůli KSČ: „Navrhuji

¹ Zápis o pracovní konferenci se soudci z lidu konané dne 15. ledna 1950 u Krajského soudu v Uh. Hradišti (VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 146, l. 43–50.).

² Zápis o pracovní konferenci soudců z lidu konané dne 18. ledna 1950 ve Slovanském domě v Plzni (VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 146, l. 67–73.).

³ Zápis o pracovní konferenci se soudci z lidu pražského kraje konané dne 19. ledna 1950 u Krajského soudu v Praze (VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 146, l. 80–91.).

proto, aby všichni soudcové z lidu byli znovu prošetřeni a prověřeni orgány KSČ, aby se tak zjistilo, kdo jako soudce z lidu nevyhovuje. Já sám vím o jednom soudci z lidu, že vystoupil ze strany KSČ, a je tudíž nyní nespolehlivým, přesto však soudcem z lidu zůstává nadále.“ Všechny uvedené výroky jsou plně v souladu s hlavním zadáním této knihy. Ukazují zřetelně násilnou manipulaci s justicí a podřízení právního řádu vůli Komunistické strany.

L. B.

[...]

[rukou připsáno „dr. K. Klos“]

Z p r á v a

o první krajské konferenci soudců z lidu, konané dne 15. ledna 1950 v Brně,
v Domě armády, Údolní ulice

Přítomni:

správce krajského soudu dr. Ladislav Selucký⁴,
správce krajské prokuratury dr. Hrbáček,
krajský kádrový referent Hofman,
akt. tajemník krajského soudu Antonín Klečka,
zmocněnec Min. spravedlnosti dr. Rynda.

Konferenci zahájil v 9 hodin s. Klečka uvítáním všech přítomných, zejména zmocněnce Ministerstva spravedlnosti, zástupce krajského národního výboru, krajské odborové rady a ústředního národního výboru, a konstatováním, že konference se zúčastnilo 120 soudců z lidu z brněnského kraje. Nedostavili se, ač řádně předvoláni, soudci z lidu z okresu bučovického a rosického.

Na to předal slovo zmocněnci Min. spravedlnosti.

Učinil jsem projev, ve kterém jsem pozdravil přítomné jménem Ministerstva spravedlnosti a seznámil je s účelem této konference. Vysvětlil jsem důležitost krajských i celostátních konferencí soudců z lidu, které mají přispěti ku zvýšení úrovně našeho lidového soudnictví, aby se toto stalo mocnou pákou ve výstavbě našeho socialistického řádu. Zhodnotil jsem výsledky lidového soudnictví a zaměřil jsem se ku speciálním otázkám, které má tato konference prodiskutovati, tj. k používání podmíněného odsouzení při výměře trestu, k používání ve-
dřejších trestů (konfiskace majetku, ztráta živnostenských oprávnění), k posuzování opilství při autonehodách, a dále jsem promluvil o poradách a rozhodování soudců z lidu. V závěru projevu přál jsem všem přítomným soudcům z lidu úspěch v další jejich činnosti a této jejich první krajské konferenci mnoho zdaru.

Pokud se týče referátu o mém projevu, který byl uveřejněn dne 17. ledna v Lidových novinách, v článku „Prohloubení činnosti lidových soudců“, podotýkám, že jde o vytržení několika vět z mého přednesu, které zcela přesně nevystihují smysl mé řeči. Uvedl jsem důležitost a opodstatnění krajských i celostátních konferencí soudců z lidu (zhodnocení dobrých i špatných poznatků, vzájemné sdělování zkušeností apod.). Tyto konference mohou přispěti i k odstranění nedostatků v našem lidovém soudnictví. Jedním z těchto nedostatků jest i nerovnoměrnost rozhodování. Tato nerovnoměrnost vyplývá z nesprávného stanoviska soudce z lidu, který se dívá na případ z úzkého osobního hlediska a přehlíží často zájmy a bezpečnost

⁴ Pozn. L. B.: V originálu uvedeno pravděpodobně chybné křestní jméno Vladimír.

celostátní. Také soudcové z povolání nesou vinu na tomto nerovnoměrném rozhodování tím, že neprovádějí instruktáž soudců z lidu včas, poctivě, úplně a objektivně, nebo dokonce sami se snaží přímo nebo nepřímo ovlivňovat soudce z lidu nebo výběrem soudců z lidu vytvořit při rozhodování situaci příznivou pro obžalovaného.

Nato ujal se slova správce krajského soudu v Brně dr. Selucký. V podrobném referátu poukázal na rozdíl a funkci soudnictví v kapitalistickém řádu a řádu socialistickém, vyzvedl přínos, který zlidovělé soudnictví v tomto směru znamená. Upozornil na úkoly, které naše soudnictví očekávají, a vytkl cesty, které k tomuto cíli vedou. Uvedl, že zrovnoprávněním soudců z lidu se soudci z povolání vyvíjejí pro soudce z lidu i nové povinnosti. Těchto úkolů a povinností se soudcové z lidu doposud zhošťují velmi dobře. Potom převedl řeč na význam podmíněného odsuzování a o [spr. na] jeho častém [spr. časté] zneužívání. Zaostřený třídní boj přináší s sebou nutnost tvrdého trestání provinilců, zejména pokud jde o bezpečnost státu. Mluvil o důležitosti vedlejších trestů (konfiskace majetku, vyslovování ztrát u živnostenských oprávnění, zákaz pobytu v určitém území) a poukázal dále na to, jak velké hospodářské škody vznikají nedbalostí autořidičů, a jest proto na místě jejich trestání zejména tam, kde řidič jednal v podnapilosti.

Poté promluvil správce krajské prokuratury dr. Hrbáček, který ve své řeči ocenil činnost lidových soudců, apeloval na ně, aby se k hlavnímu přelíčení dostavovali včas a brali svůj úřad vážně. Mají se řídit svým svědomím a také zájmy našeho lidově demokratického státu.

Zástupce krajského národního výboru Doškař promluvil o soudcích z lidu. Uvedl, že přesto, že jejich kádrování jest řádně prováděno, nemůže býti zcela vyloučeno, aby se v jejich řadách neocitl soudce, který své funkce není hoden. Prodiskutoval otázku, jak postupovati proti soudcům z lidu, kteří nekonají řádně svou povinnost a vyhýbají se jí.

Zástupce krajské odborové rady Tomšík promluvil o poslání soudců lidové demokracie a o úkolech advokacie. Poukázal na rozdíl mezi činností advokátů v soudnictví SSSR a u nás.

Na to vyzval předseda soudce z lidu, aby se přihlásili k diskusi.

Soudcové z lidu uvedli povšechně, že poměr mezi nimi a soudci z povolání jest dobrý. Soudcům z lidu chybí důkladnější školení. Jest však pravdou, že i soudcové z lidu se někdy, ač mají příležitost, školení vyhýbají. Ve více případech byly vzneseny námitky proti advokátům, kteří stále ještě nepochopili svůj úkol, jaký v lidově demokratickém soudnictví mají. Poukazováno bylo na to, že svědkové při hlavních přelíčeních často vypovídají jinak než při šetření orgány SNB, instruování obhájci. Dokonce bylo navrhováno úplné vyřazení obhájců a právních zástupců v soudním řízení. Navrhováno bylo, aby bylo provedeno střídání soudců z lidu v řízení trestním a civilním a aby soudcům z lidu byla dána příležitost, aby se dověděli, jak rozhodla o jejich rozsudku odvolací stolice. Při rozvodových rozepřích měli by býti titíž soudcové z lidu při všech jednáních a jedním ze soudců z lidu měla by býti žena. Soudce z lidu má být politicky na výši a má si uvědomit, že jest zástupcem pracující třídy a lidu, reprezentantů to veškeré moci ve státě. Bylo uváděno, že normování práce soudců vede často k tomu, že soudcové jsou nuceni nařizovati si více případů, což jde na úkor důkladného probrání věci.

Na účet soudců z povolání vzneseny byly tyto výtky: že někdy předsedové senátů zneužívají předvolávání soudců z lidu tím, že vybírají soudce, kteří jim vyhovují, a byl učiněn návrh, aby soudce z lidu předvolával sám správce soudu. Dále že při instruktážích o rodinném právu soudcové měli mnoho nejasností o přednášené látce. Při poradě zasahoval i zapisovatel (auskultant) do rozpravy a konečně že poměr soudců z povolání k advokátům bývá někdy takový, že to může ve veřejnosti buditi nepříznivý dojem.

Po vyčerpání všech námětů soudci z lidu odpověděl správce krajského soudu dr. Selucký na vznesené dotazy a zhodnotil dnešní konferenci jako hodnotný příspěvek našemu zlidovělému soudnictví.

Na to po krátké přestávce došlo k ustanovení delegátů na celostátní konferenci soudců z lidu. Přihlíženo bylo k tomu, aby byli ustanoveni ti z přítomných, kteří se v diskusi osvědčili.

Seznam delegátů s jejich přesnými adresami připojuji.

Konečně byli ustanoveni dva z delegátů, kteří se na celostátní konferenci soudců z lidu v Praze zúčastní diskuse a promluví. Jsou to:

Marie Honková, dělnice, Brno-Maloměřice [...],

Vilém Vidlák, vedoucí N. p. Brno XII [...].

Nástiny jejich referátů budou předloženy Ministerstvu spravedlnosti nejpozději do 25. ledna t. r.

Kádrový referent projednal nato s delegáty otázku zálohy cestovného na konferenci a vyzval přítomné, aby v tomto směru se obrátili na prezidium Krajského soudu v Brně, na kádrového referenta, který s nimi všechny ostatní otázky týkající se účasti na konferenci projedná.

Poděkoval všem za účast na konferenci a tuto o 14 h zakončil.

V Praze dne 21. ledna 1950

[vlastnoruční podpis „Rynda, Karel“]

[Připsáno rukou: „dr. Klos“]

Obsah projevů soudců z lidu pronesených v diskusích na konferenci soudců z lidu kraje
brněnského, konané dne 15. ledna 1950

S. Barša z Brna: U civilního soudu jest mnoho práce. Má-li soud rozhodnouti za den 4–6 případů, nemůže jíti do hloubky. Stává se, že svědek předvolaný k soudu vypovídá vyhubavě a zřejmě nechce mluvit pravdu. Jakých sankcí lze proti nim užítí? Advokáti nechápou své poslání. Za každou cenu chtějí prosadit u soudu svůj názor. Doporučuje, aby soudcům z lidu byla dána možnost zjistit výsledek odvolání, aby mohli posoudit, zda jejich rozhodnutí bylo správné.

S. Bednářová z Brna: Žádala, aby výběru soudců z lidu byla věnována větší pozornost a soudcové z lidu aby se střídali v trestním a civilním soudnictví. Vyslovila nespokojenost s činností advokátů, kteří za každou cenu vždy chtějí při vyhrát.

S. Vlach z Brna: Navrhoval, aby k omezení trestných činů byla individua, která se trvale těchto dopouštějí, vhodným způsobem izolována např. v pracovních táborech a aby byla vhodným způsobem zaopatřena rodina.

S. Šos, Boskovice: Poukázal na činnost advokátů, kterým jest umožňován styk s vyšetřovanci, a tím je jim dána možnost dorozumění. Byl toho názoru, že advokáty možno zcela vyřadit, když v senátě zasedají dva soudcové z lidu a předseda, nač třeba ještě zástupce.

S. Šrot, Mor. Krumlov: Uvedl, že pokud jde o porady o rozsudcích, bývají tyto mnohdy stručné a krátké. Stěžoval si na nedostatečné školení soudců z lidu. Uvítal zavedení nového rodinného práva, které zabraňuje snadným rozlukám. Doporučoval v trestním řízení, aby odsouzeným byl umožněn návrat do lidské společnosti výmazem trestu. Žádal, aby i samostatným živnostníkům byla dána náhrada za ztrátu času ve funkci soudce z lidu.

S. Honková, Brno: Při vykonávání funkce soudce z lidu musíme být ostražití a dbátí zájmu dělnické třídy, která nás pro tuto funkci určila. Členství v KSČ nemůže být zástěrkou, za kterou se lze skrývat. Naopak, z příslušnosti ku straně vyplývá pro každého závazek být čestným a poctivým. Podmíněné odsouzení není na místě u škůdců národa a třídních nepřátel dělnické třídy.

S. Toman, Blansko: Poukazoval na dobrý poměr a soulad mezi soudci z lidu a soudci z povolání u tamního okresního soudu. Projevil rovněž nespokojenost s činností advokátů, kteří nechápou svou funkci. Navrhoval, aby soudci z lidu byli školeni, pokud jde o trestní právo, na prokuraturách. Navrhoval a doporučoval dále soudruhům soudcům z lidu, aby před jednáním třeba i několik dní předem si prostudovali spisy. Usnadní jim to rozhodování. Soudcové z lidu nemají se nechat ovlivňovat řečí advokátů.

S. Vidlák z Brna: Uvedl, že mnoho případů, které se projednávají před soudem, tam ani nepatří. Jde o malicherné přestupky a urážky na cti, které zatěžují soud a které by mohl trestati okresní národní výbor. Na to není třeba senátu a 3 lidí. Trestry v takových případech měly by být veřejné práce jako zametání chodníků, čištění ulic apod.

S. Veselý, Bystrice: Zjistil různé závady. Kupř. zapisovatel u soudu je doktor, který při poradách o skončeném přelíčení zasahuje do debaty a hodně ovlivňuje soudce z lidu.

S. Filipová, Mor. Třebová: Žádá, aby při rozvodových přích seděl tentýž soudce z lidu od začátku až do konečného vyřízení. Není správné, aby při těchto přích byly za svědky připouštěny děti, které svědčí o chování svých rodičů.

S. Tureček, Břeclav: Vytýkal mírné rozhodování při autonehodách spáchaných v opilství. Poukazuje na konkrétní případ, který břeclovská veřejnost odsuzuje. Podnapilý šofér zabil 12leté děvče. Dostal 10 měsíců vězení a po odpykání trestu jezdí vesele dále.

S. Chládek, Brno: Uvedl, že úplné vyloučení advokátů ze soudnictví, jak to někteří soudruhově navrhují, není možné. Uvedl, že např. k soudu přišla žena, která začala široce všechno vykládat a i věci, které vůbec s případem nesouvisely, a zdržovala tak jenom vlastní řízení věci.

S. Zbytovský, Svitavy: Funkci soudce z lidu přebíral s určitými obavami, ale brzy se přesvědčil, že spolupráce mezi soudci z povolání a soudci z lidu je velmi dobrá a že práce jde kupředu. Přál všem, aby i u jejich soudů byla spolupráce tak dobrá.

S. Všetečka, Brno: Vyjadřoval se pochvalně o práci prokuratury. Rovněž se soudci z povolání vychází dobře jak při přelíčení, tak při poradách. Uvedl, že při poradách nezachovávají určitý postup, nýbrž radí se a rozhodují kolektivně a dosahují vždy dohody.

S. Henza z Brna: Uvedl, že soudcům z lidu jsou vytýkány různé chyby, ale ani soudcové z povolání nejsou bez vad. Pozoroval při instruktáži o rodinném právu, že soudcové z povolání nevěděli si namnoze s novými ustanoveními rady, vyptávali se a neměli jistotu. Dělník v továrně, třeba v průmyslu, když se mu dá kus železa a řekne [se]: Udělej to, tak se neptá, neradí a udělá to. U soudů tomu tak není.

S. Živná, Mikulov: Žádala, aby se soudilo bez soudců z povolání. Tím by byla respektována vůle lidu.

S. Pospíšil, Brno: Oponoval tomuto návrhu a uvedl, že soudcové z povolání mají normovanou práci. V důsledku zavedení norem se snaží, aby odpracovali co nejvíce, což je někdy na úkor kvality práce.

S. Jančařík, Znojmo: Uvedl, že přesto, že soudcové z povolání dělají určité chyby, nelze to brát všeobecně. I soudcové z lidu mají své nedostatky. První z nich vidí v tom, že se nezúčastňují školení, což má vliv potom na jejich rozhodování.

S. Irovský, Znojmo: Zajímal se o to, zda jest kontrolována činnost soudců z lidu tak jako soudců z povolání a zda při nesprávném rozhodování je soudce z lidu poučen, upozorněn na to, v čem chybu udělal, aby se toho mohl napříště vyvarovat.

S. Flodr, Brno: Stěžuje si na nezáměr soudců z lidu a neúčast, která způsobuje mnohdy ztrátu času, zejména není-li možno sehnati včas náhradníka. Rovněž on uvedl, že normy jsou tvrdé a mají vliv na kvalitu práce.

S. Sochor, Vyškov: Podotkl, že soudcové z lidu nemusí býti znalí práva, ale je třeba, aby byli politicky uvědoměni a drželi se stranické linie. Uvedl konkrétní případ, kdy soudcové z lidu osvobodili třídního nepřítele. Vyslovil námitky proti činnosti advokátů, kteří ovlivňují svědky, takže tito často svoji výpověď mění.

S. Čermák, Slavkov: Uvádí, aby v poručenské věci nebyla matka ustanovována poručníkem, ježto zjistil, že na tuto funkci někdy nestačí. Konkrétně uvedl případ, kdy dítě bylo pokousáno psem a matka se spokojila s 2000 Kčs, ač bylo nebezpečí, že následky pokousání budou pro dítě vážné.

S. Borek, Svitavy: Žádá, aby také na členských a závodních schůzích byli soudci z lidu poučováni, a zejména pokud jde o nové rodinné právo, aby celá veřejnost byla o něm informována.

S. Neumann, Znojmo: Má dobré zkušenosti se soudci z povolání a těší ho, že všechny jeho rozsudky jsou potvrzovány.

S. Strmisko, Vyškov: Žádá, aby odvolací senát rozsudky potvrzoval, vzdor tomu, že obhájci jsou opačného mínění. Úkolem soudce z povolání jest, aby zamezil všem formálním vadám v řízení, pro které by pak byl rozsudek změněn.

S. Krejčová, Znojmo: Jest spokojena se soudci z povolání, kteří všechno dobře vysvětlí a dávají jí možnost volného rozhodování.

S. Brechta, Brno: Vyslovuje podiv nad tím, jak je možné, aby soudcem z lidu byl notorický piják s velmi špatnou pověstí. Vytýká soudcům z povolání jejich chování a uvedl jako konkrétní případ, že jeden obhájce líbal soudkyni z povolání na chodbě soudu ruku.

S. Oštera, Mor. Krumlov: Žádá, aby soud rozhodoval podle třídní příslušnosti, ale spravedlivě.

S. Procházka, Náměšť n/O: Uvedl, že jest vytýkáno mírné odsuzování. Chce však věděti, zda je možno stíhati nějakým způsobem svědka, který svoji výpověď učiněnou u SNB před soudem zeslabí.

S. Pešková, Tišnov: Pokud jde o malý zájem soudců z lidu, uvádí, že dříve než je soudce z lidu ustanoven, má být i dotázán, jestli chce tuto funkci převzít a bude-li mít čas k výkonu této funkce.

DOKUMENT č. 22

Komise pro otázky soudců z lidu při Ministerstvu spravedlnosti, její úkoly a plán jejich provedení (5. dubna 1950)

VÚA, f. Čepička, sv. 21, a. j. 146.

Předkládaný dokument je zajímavým důkazem toho, jaký význam přikládali justiční pracovníci – a nejen oni – soudcům z lidu. Kvůli vysokému počtu soudců z lidu a jejich hlášené důležitosti byla ustavena zvláštní komise, která měla na jejich činnost dohlížet a pomáhat dále zkvalitňovat jejich práci. Návrh na její ustavení byl přijat na poradě dne 30. března 1950 svolané kontrolním odborem Ministerstva spravedlnosti. Za tento odbor se porady zúčastnili dr. Eliáš, dr. Blažek a dr. Lelek, dále byli přítomni dr. Geisler za školní oddělení a zaměstnanec kádrového oddělení Vlček. Účastníci porady schválili níže publikovaný dokument a navrhli sestavu komise.

Při četbě textu nás jistě zarazí hodnocení významu a politické důležitosti soudců z lidu, projevující se například ve výrocích typu: „Soudci z lidu se stali základním kamenem naší soudní organizace.“ V dokumentu se dále konstatuje, že pod vedením soudců z lidu se soudy staly skutečnými ochránci socialistické výstavby republiky. Znamená to, že sami pracovníci justice přiznávali, že se soudnictví ocitlo v rukou laiků a nekvalitně vzdělaných amatérů, jimiž soudci z lidu většinou byli?

L. B.

Komise pro otázky soudců z lidu při Ministerstvu spravedlnosti, její úkoly a plán jejich provedení

I.

Podle ustanovení čl. XI a § 140 Ústavy z 9. května 1948 byl výkon soudcovské moci svěřen, kromě soudců z povolání, též soudcům z lidu. Toto základní ústavní ustanovení bylo uvedeno v život zákonem č. 319/1948 Sb. o zlidověném soudnictví, a tím provedena i zásada, že u nás si lid zákony nejen dává, ale že je i vykonává. Rozhodování téměř ve všech věcech bylo svěřeno soudcům z lidu, kteří mají v senátech číselnou převahu, a mohou proto při soudcovském rozhodování s plnou vahou prosazovat smýšlení pracujícího lidu.

Tím se stali soudci z lidu, kteří jsou povoláváni z příslušníků pracujících vrstev, významnou složkou našeho soudnictví, aby jako zástupci pracujícího lidu při výkonu spravedlnosti chránili náš stát a jeho lidově demokratické zřízení proti všem rozvratnickým pokusům zbytku kapitalistů a jejich vnitřních i zahraničních pomahačů a tvrdě trestali všechny škůdce a nepřátele lidu, státu a výstavby socialismu, aby pomáhali soudům plnit jejich velký úkol za upevnění státní disciplíny, úcty k pravidlům sociálního soužití a chránit socialistickou zákonnost.

Soudci z lidu se stali mohutným politickým útvarem i svým počtem. Podle posledního zjištění (říjen 1949) činil počet soudců z lidu v celé republice 36 698, z toho v českých zemích je 24 855 soudců z lidu a na Slovensku 11 843 soudců z lidu. V českých krajích je 39 % soudců z lidu z řad dělníků, na Slovensku 30,9 %. Žen v celé ČSR je 3048 a z toho v českých zemích 2411 (9,7 %), na Slovensku 637 (5,4 %).

Soudci z lidu se tak stali základním kamenem naší soudní organizace. Tvoří mohutný sbor lidových funkcionářů v soudnictví, jimiž se pracující lid přímo účastní na výkonu spravedlnosti.

Zkušenost prvního roku zlidověného soudnictví, jak se projevila na celostátní únorové konferenci soudců z lidu, ukázala, že soudci z lidu plní dobře své úkoly a že jejich účast na výkonu soudcovské moci je hlavní příčinou zlepšení našeho soudnictví. Zásadou lidových soudců je rozhodování soudů v souladu se zájmy státu a lidu. Rozhodování je spravedlivější než dřív, práce u soudů se zrychlila, ubylo zbytečného formalismu a byrokratismu, zvýšila se úroveň soudních výroků, soudy se staly ochránci socialistické výstavby republiky, účinným nástrojem třídního boje.

Otázky soudců z lidu se staly proto nejdůležitějšími otázkami výkonu našeho soudnictví vůbec a naším prvořadým úkolem nyní jest, abychom účast soudců z lidu na práci soudů co nejvíce prohlubovali a rozšiřovali a odstranili všechny dosavadní nedostatky.

Je třeba vytvořit a vychovat kádry soudců z lidu z řad vyspělých příslušníků pracujícího lidu a soustavně sledovat a projednávat všechny otázky týkající se soudců z lidu. Je třeba všemi prostředky udržovat pouto mezi soudci z lidu a soudy, pečovat o získání rezerv pro soudce z lidu z řad mládeže a zajistit, aby soudcům z lidu byla všemi příslušnými činiteli věnována všemožná péče a podpora.

II.

Nejdůležitější úkoly

a) Provedení prověrky nynějších soudců z lidu

Jejím úkolem je odstraniti jednak ty soudce z lidu, kteří se neosvědčili (špatná docházka, nedisciplinovanost, politická nevypěstlost), a napravití výběr soudců z lidu, pokud jde o jejich sociální rozvrstvení podle společenských skupin (málo dělníků, málo žen). U nás je nyní dělnická třída zastoupena téměř 50 %, úředníci 16 %, a proto dosavadní složení soudců z lidu neodpovídá složení národa. Soudci z lidu sami spontánně prověrku žádají.

b) Sestavení seznamů soudců z lidu pro období 1951–1952

Úkolem jest odstraniti nedostatky prvního roku zlidověného soudnictví, že otázce výběru soudců z lidu nebyla věnována ani ONV ani justičními činiteli náležitá péče. Včasným a pečlivým sestavením seznamů pro období 1951–1952 nejdéle do 30. 9. 1950 odstraníme tento nedostatek.

c) Sledování činnosti soudců z lidu po stránce kádrové

Úkolem jeho je soustavně sledovat činnost a osobnost každého soudce z lidu a z toho vyvoditi kádrové důsledky, a tím zaručit úroveň soudců z lidu.

d) Popularizace lidového soudnictví

Úkolem je při náboru soudců z lidu pro doplnění seznamů po prověrce a při náboru pro období 1951–1952 vysvětlit propagační kampaní úkol soudců z lidu a čelit tomu, že v některých případech dokonce i dělníci v továrnách se dívají na soudce z lidu ne úplně správně a že si neuvědomují, že soudci z lidu vykonávají důležité úkoly v zájmu celé dělnické třídy. Dlouhodobým úkolem je pak systematicky a plánovitě se starat o to, aby každý náš občan byl seznámen s duchem nových zákonů.

e) Reorganizace školení soudců z lidu

Úkolem je zvýšiti odborně politickou úroveň soudců z lidu. Odstraniti dosavadní nedostatky školení.

f) Časopis pro soudce z lidu

Úkolem je vytvořit pomůcku školení a veřejnou tribunu soudců z lidu k provádění sebekritiky a kritiky soudcovské práce a života u soudu podle obdoby dělnických dopisovatelů.

g) Vybudování sítě důvěrníků soudců z lidu

Úkolem jejím je vytvořit a utužovat pevné spojení mezi soudci z lidu a soudy, pomáhat při prověrce, školení, popularizaci a soustavném sledování práce soudců z lidu.

h) Odměna vzorných soudců z lidu

Funkce soudce z lidu je občanskou povinností (§ 10 zák. č. 319/1948 Sb.) a soudcům se dostává podle vládního nařízení č. 25/1949 Sb. pouze minimální plat za zasedání a náhrada hotových výloh. Někteří soudci z lidu se ukázali tak vzorní při plnění této své občanské povinnosti, že zasluhují zvláštní odměny ve snaze uznati a oceniti jejich práci a ostatní soudce z lidu povzbudit k lepšímu výkonu.

i) Sblížení soudců z lidu se soudem

Úkolem jest sblížení soudce z lidu se všemi soudními zaměstnanci za účelem bližšího poznání.

j) Ostatní otázky týkající se soudců z lidu

Nová úprava odměn soudců z lidu, zejména pokud jde o členy JZD a ženy v domácnosti, obsah obsílek, informativní porady, intervence, odstranění překážek bránících soudcům z lidu při výkonu funkce, vedení jednání se soudci z lidu, poměr soudců z lidu k soudcům z povolání, advokátům, ke všem ostatním zaměstnancům soudu, k formalismu a sledování práce komisí pro soudce z lidu zřízených u krajského, příp. okresního soudu.

III.

K zajištění splnění těchto úkolů, jakož i k soustavnému sledování všech těchto otázek se tvoří při Ministerstvu spravedlnosti v Praze stálá komise pro otázky soudců z lidu, a to:

A. Komise širší, za jejíž členy se navrhuje:

- 1) za ÚV NF jako představitele obrozené Národní fronty k zajištění dostatečného zastoupení soudců z lidu ze všech vrstev pracujícího lidu [jméno nedoplněno],
- 2) za poslance NS, vzhledem k politickému významu soudců z lidu, poslanec KSČ **dr. Ivo Skála**, Přeštice [...],
- 3) za ÚRO k zajištění zastoupení soudců z lidu z řad dělníků [jméno nedoplněno],
- 4) za JSČZ k zajištění zastoupení soudců z lidu z řad malých zemědělců, zvláště členů JZD [jméno nedoplněno],
- 5) za Radu žen k zajištění dostatečného zastoupení soudců z lidu, žen, též v domácnosti pracujících, dr. Z. Patschová, poslankyně NS,
- 6) za ČSM k zajištění rezerv z řad mládeže a pomoci při popularizaci soudnictví mezi mládeží [jméno nedoplněno],
- 7) za Svaz zaměstnanců justiční a právní služby k zajištění účinné spolupráce se soudy v otázce popularizace a sblížení soudců z lidu se soudními zaměstnanci, J. Ackermann, předseda Svazu,
- 8) jeden soudce z lidu od Okresního soudu v Praze [jméno nedoplněno],
- 9) jeden soudce z lidu od Krajského soudu v Praze [jméno nedoplněno],
- 10) jeden soudce z lidu od Státního soudu v Praze, jakožto zástupci soudců z lidu, z nich aspoň jedna žena [jméno nedoplněno],
- 11) za úřad veřejné žaloby dělnický prokurátor Jaroslav Adamec, náměstek krajského prokurátora v Praze.

Z Ministerstva spravedlnosti:

- 12) za odd. školské dr. Navrátil,
- 13) za odd. kádrové Josef Kabuďa,
- 14) za odd. kontrolní dr. Málek,
- 15) za odd. kontrolní dr. Lelek,
- 16) za odd. kontrolní dr. Blažek.

B. Komise užší, za jejíž členy se navrhuji:

členové širší komise dr. Navrátil, Josef Kabuďa, dr. Málek, dr. Lelek, dr. Blažek, Jaroslav Adamec, dělnický prokurátor a 3 soudci z lidu.

Za sekretáře obou komisí se navrhuje dr. Blažek, který bude odpovídat za technickou stránku (svolání porad komisí, zápis o nich, evidence lhůt k provedení uložených úkolů, příprava materiálu pro schůze apod.).

Širší komise bude určovat politickou linii a řešení jednotlivých otázek, bude jednat a usnášet se o zásadních otázkách a o povšechných směrnicích, užší komise bude zajišťovat provádění usnesení komise širší. [Po straně připsáno rukou: „V každém případě půjde o pomocnou (nikoli řídicí) složku.“]

IV.

Plán provedení úkolů – návrh zásadních směrnic

a) Prověrka nynějších soudců z lidu:

Prověrku provedou u okresních soudů komise pro otázky soudců z lidu, složené z předsedy soudu, okresního prokurátora, okresního kádrového referenta (popř. zmocněnce krajského kádrového referenta), bezpečnostního referenta ONV, dalšího referenta ONV, pověřeného otázkami soudců z lidu, zástupce OV KSČ, zástupce OAV NF a zástupce OOR. [Po straně připsáno rukou: „Sekretářem kádrový referent.“] Tato komise si přibere 3 soudce z lidu (z nich aspoň jednu ženu), kteří se dosud nejlépe osvědčili. Komise navrhne příslušnému ONV odvolání soudců z lidu, které shledala nevhodnými, a jejich nahrazení vhodnými soudci z lidu. Při tom bude omezován počet soudců z lidu ze středních a živnostenských vrstev (v českých krajích bylo zastoupeno 18 % úředníků, 13,7 % živnostníků a řemeslníků a 1,2 % svobodných povolání, na Slovensku 14,1 % živnostníků a řemeslníků, 9,8 % úředníků a 2,5 % svobodných povolání) a zvyšován počet dělníků a rolníků (zejména členů JZD) a žen (rolníci byli zastoupeni dosud v českých krajích 9,3 %, na Slovensku 29,1 %).

U krajských soudů se provede prověrka obdobně, při čemž komise bude složena z předsedy krajského soudu, krajského prokurátora, krajského kádrového referenta, bezpečnostního referenta KNV, dalšího referenta KNV, pověřeného otázkami soudců z lidu, zástupce krajského KV KSČ, zástupce KV NF, zástupce KOR a z 3 soudců z lidu, které komise vybere obdobně jako u okresních soudů. [Po straně připsáno rukou: „Sekretářem kraj. a kádr. ref.“] Prověrku soudců z lidu u Státního soudu provede komise pro otázky soudců z lidu, zřízená u Krajského soudu v Praze, resp. u Krajského soudu v Brně, rozšířená o zástupce státního prokurátora a předsedu Státního soudu.

b) Sestavení seznamů soudců z lidu na období 1951–1952

Sestavení seznamů soudců z lidu musí být provedeno nejdéle do 30. září 1950. Bude připravováno současně s prověrkou soudců z lidu ad a). Již při ní budou vyhledávány vhodné osoby soudců z lidu z řad dělníků a rolníků a z řad pracujících žen, zejména žen v domácnosti. Jako při prověrci a doplnění seznamů soudců z lidu bude i při sestavování nových seznamů omezen počet soudců z lidu ze středních a živnostenských vrstev a rozšířen počet dělníků a

pracujících žen, zejména žen v domácnosti, a rolníků – členů JZD. Vybraní soudci z lidu musí odpovídat nejen zákonným podmínkám uvedeným v § 11 zák. č. 319/1948 Sb., nýbrž to musí být lidé politicky vyspělí, čestní, nestranní a v soukromém životě bezúhonní.

Akci připraví předsedové okresních, resp. krajských soudů s komisemi pro otázky soudců z lidu uvedenými ad a), ve spolupráci s ONV, příp. KNV. Akce bude provázena a podporována propagační kampaní lidového soudnictví. Komise pro otázky soudců z lidu vypracují pro každý okres, resp. kraj, plán propagační a náborové kampaně v závodech, na vesnicích (zejména tam, kde jsou založena JZD), v organizacích strany KSČ, v masových organizacích, např. Radě žen. Propagační a náborová akce bude přizpůsobena poměrům v okresech, resp. krajích, a provedou ji osoby, které komise pečlivě vybere ze soudců z povolání, po příp. ostatních soudních zaměstnanců, a ze vhodných soudců z lidu. Tyto osoby budou pro svůj úkol zvláště instruovány podle směrnic ad d) a podle směrnic, které vypracuje komise.

Prostředky provádění: přednášky nebo besedy v závodech, na vesnicích, místní a závodní rozhlas, referáty na členských schůzích místních organizací KSČ, na schůzích pořádaných osvětovými radami, v Radě žen, články v krajinském tisku a závodních časopisech, instruktáže předsedům MNV na měsíčních srazech u ONV. Na důležité akce budou pokud možno vysláni instruktoři ministerstva. Osoby, které budou nábořem získány, budou ve spolupráci s ONV, resp. KNV, prověřeny komisí pro otázky soudců z lidu, která si po případě vyžádá posudek strany, závodu, MNV nebo masových organizací. Seznam prověřených osob bude nejdéle do 1. září 1950 dodán ONV, resp. KNV, který podle něho provede povolání soudců z lidu na období 1951–1952.

c) Sledování činnosti soudců z lidu po stránce kádrové

Kádrový referent zavede tzv. kádrové listy pro každého soudce z lidu, v nichž bude hodnocena jeho osobnost a činnost. Budou hodnoceny jednak osobní vlastnosti (velmi bystrý – bystrý – průměrný – podprůměrný), docházka (nepřišel bez omluvy – s omluvou), soukromý život soudce z lidu a jeho politická příslušnost. Kádrový referent bude čerpat potřebné informace zejména i u předsedů senátů.

d) Popularizace lidového soudnictví

Popularizace bude prováděna jednak spolu s náborovou akcí ad b) prostředky a osobami tam uvedenými, jednak v ní bude stále pokračováno i později podle dlouhodobého plánu, který podle vydaných směrnic vypracují pro celý rok komise pro otázky soudců z lidu u okresních, resp. krajských soudů. Popularizační akce bude provedena zejména i v posledních ročnících vyšších středních škol a škol obdobných. Náplní popularizace bude vedle toho, co je zdůrazněno nahoře ad b), i ukazovat na rozdíl mezi buržoazním soudem a soudem lidově demokratickým, výklad ústavy a nových, lidově demokratických zákonů na konkrétních případech. Budou popularizováni i soudci z lidu, v tiskových a jiných zprávách o význačných soudních případech budou se uvádět i jména zúčastněných soudců z lidu, budou se popularizovati vzorní soudcové z lidu v závodních časopisech, v krajském tisku, v stěngazetách u soudů a na závodech, na konferencích soudců z lidu a vzorní soudcové z lidu budou dáváni za vzor při školení, v časopise pro soudce z lidu apod.

Instruktažní odd. Min. spravedlnosti provede v dubnu a květnu zvláštní instruktáž o popularizaci soudnictví v krajích, při nichž provede kontrolu plánu popularizace a jeho plnění.

e) Reorganizace školení soudců z lidu

Školení bude prováděno jednak v měsíčních diskusních kroužcích u okresních soudů v trvání nejdéle dvou hodin, jednak na pracovních konferencích soudců z lidu. U okresních soudů budou vytvořeny kroužky ze soudců z lidu působících v určitém oboru (trestní, civilní, popř. u velkých soudů soudnictví nad mládeží, nesporné soudnictví apod.). Povede je politicky vyspělý a odborně zdatný soudce na podkladě praktických případů, správných i nespráv-

ných rozhodnutí. Bude probírán i výsledek odvolání ve věcech, v nichž soudci z lidu působili. Z toho asi čtvrt hodina bude věnována politickému tématu z oboru justičního podle osnovy, kterou vypracuje školní oddělení. Školení doplní referát některého veřejného činitele (politický tajemník, bezpečnostní referent, předseda ONV).

Na krajských pracovních konferencích, které jednou za 3 měsíce organizuje kontrolní a školské odd. Min. spravedlnosti, budou soudci z lidu diskutovat v krajském měřítku o stejných problémech jako v kroužcích. Seznámí se tak se zkušenostmi soudců z lidu v jiných okresech a získají přehled o stavu soudnictví v kraji.

f) Časopis pro soudce z lidu

Hlavním obsahem časopisu budou příspěvky soudců z lidu jakožto dopisovatelů, kromě toho tam budou uveřejňovány i lidově psané články o aktuálních praktických otázkách trestního a civilního soudnictví na konkrétních příkladech. Bude vytvořena redakční rada ze členů školského a kontrolního (zejména tiskového a instruktážního) oddělení i jiných referentů Min. spravedlnosti a ze soudců z lidu. Redaktorem je navržen redaktor z povolání Rudolf Kolář, redaktor ČTK, Praha II [...]. Prvé číslo časopisu vyjde do konce května 1950. [Po straně připsáno rukou: „Nutno projednat se s. Spitzem.“]

g) Vybudování sítě důvěrníků soudců z lidu

Důvěrníky vyberou z nejvyspělejších soudců z lidu komise pro otázky soudců z lidu uvedené ad a). Základem důvěrnického sboru budou soudci z lidu, kteří jsou členy komise pro otázky soudců z lidu. Celkem se sbor důvěrníků bude skládat asi z 10 soudců z lidu. Jejich úkolem bude udržovat stálý styk s ostatními soudci z lidu, získávat je pro dopisovatelskou službu pro časopis, pro popularizaci soudnictví, zprostředkovat mezi nimi oběh časopisu pro soudce z lidu, pomáhat při sestavování nových seznamů a zprostředkovat návrhy a přání, popř. stížnosti soudců z lidu s komisí.

h) Odměna vzorných soudců z lidu

Komise zřízená u krajských, popř. okresních soudů pro otázky soudců z lidu vybere v každém okrese, popř. kraji, tři vzorné soudce z lidu, kteří při výkonu své funkce projeví, že správně politicky chápou úkol soudnictví v lidové demokracii jako nástroj dělnické třídy při budování socialismu, nevykazují žádnou neomluvenou absenci ani při zasedání ani při školení, účastní se věcně a iniciativně jednání a školení, ukázali se iniciativně při popularizaci soudnictví a ve svém stálém zaměstnání a účasti na politickém, popř. veřejném životě jako v masových organizacích, jakož i soukromém životě jsou nejlepšími z nejlepších. Těmto vybraným soudcům z lidu dostane se odměny od Ministerstva spravedlnosti ve formě věcného daru v hodnotě 3000 Kčs (jako rekreace, návštěva Prahy, rozhlasový přijímač, kolo apod.). Odměnění budou popularizováni (slavnostní způsob odevzdání daru, článek v krajském tisku, v časopise pro soudce z lidu, oznámení jmen odměněných MNV, resp. organizacím, jichž jsou členy). Tito soudcové z lidu by byli vhodnými jako základ důvěrnického sboru a dopisovatelů pro časopis.

i) Sblížení soudců z lidu se soudem

Aby se soudci z lidu sblížili se soudci z povolání a s ostatními zaměstnanci soudů, budou ve spolupráci s ROH – Svazem zaměstnanců justiční a právní služby – závodními kluby pořádány občas přátelské večery s kulturním a zábavným programem.

j) Ostatní otázky týkající se soudců z lidu

Všechny tyto otázky bude komise zřízená u ministerstva sledovat při každém svém zasedání a podle potřeby je řešit buď výnosy, v časopise, instruktážemi, nebo při školení.

V Praze dne 5. dubna 1950

Generální prokuratura

Úvod

Postava prokurátora byla při soudním líčení, především pak v prvních letech komunistické vlády, v době jejího budování, naprosto určující. Především ona ztělesňovala likvidaci nezávislosti soudů. Názory a závěry prokurátora byly pro průběh procesu z větší části směrodatné. I z tohoto důvodu je důležité si přiblížit, jak institut prokuratury fungoval. Tomuto účelu mají sloužit dokumenty č. 23 a 24 ukazující situaci v řídicím orgánu prokurátorů: v Generální prokuratuře. Představují strukturu této instituce v roce 1951 a pracovní zaměření jednotlivých složek, z něhož lze vyčíst směřování a priority v procesu znásilňování práva. Bez zajímavosti jistě není ani přiblížení několika klíčových postav pracujících v tomto vrcholném justičním orgánu.

L. B.

DOKUMENT č. 23

Situační přehled o Generální prokuratuře – struktura, personální obsazení a kádrové hodnocení zaměstnanců (1951)

Odd. obrany a ochrany MS ČR, f. Klosův archiv, k. 129b.

[Připsáno rukou: „s. Klos – pro poradu“]

Situační přehled o Generální prokuratuře¹

Od svého přesídlení do Prahy je organizace Generální prokuratury a její kádrové obsazení stále ještě v pohybu a vývinu. Podle poslední provedené reorganizace byla práce u Generální prokuratury v podstatě rozvržena tímto způsobem:

- 1) vedení, v jehož čele stojí generální prokurátor a jeho náměstkové,
- 2) politické prezidium v čele s přednostou prezidia a dalšími spolupracovníky – jeho úkolem je spolupráce při plnění všech úkolů především po stránce politické,
- 3) studijní oddělení – toto oddělení se stará o zajišťování jednotné linie v soudnictví,
- 4) odbor trestní, který se dělí do dvou pásem:
 - A) pásmo, jež se svěřeno pod vedení náměstka s. Aleše (zabývá se trestními případy státněprokurátorskými),
 - B) pásmo, jež je svěřeno pod vedení náměstka Vošahlíka, zabývá se ostatními trestními případy a je rozděleno celkem na 5 oddělení:
 1. plnění úkolů ve věcech I. hlavy zvláštní části tr. zák., mimo věci vyhrazené pásmu A,
 2. trestní případy zemědělské,
 3. trestní činy poškozující průmysl, dopravu a distribuci kromě rozkrádání a poškozování národního majetku,
 4. trestní případy rozkrádání a poškozování národního majetku, trestní činy veřejných činitelů kromě činů poškozujících průmysl, dopravu a distribuci,
 5. ostatní trestní činy a sledování trestní činnosti mládeže, vazby, výkony trestů, ochranná opatření,
- 5) odbor civilní, který vede náměstek s. dr. Glos a je rozdělen na 3 oddělení:
 1. zkoumání soudních rozhodnutí, vypracovávání stížností pro zachování zákona atd.,
 2. kontrola evidence rozhodnutí arbitrážních komisí,
 3. věci finančních prokuratur.

Jednotlivým oddělením je přidělen potřebný počet správních zaměstnanců.

V této souvislosti je dobře podívat se, jakým počtem zaměstnanců Generální prokuratura zdolává všechny práce.

¹ Pozn. L. B.: Materiál není přesněji datován, pochází pravděpodobně z období před 1. zářím 1951, kdy došlo k několika personálním změnám, které zde ještě nejsou zachyceny.

Pro rok 1951 jeví se personální obsazení takto:

Plánováno:		Skutečně obsazeno:
1. Prokurátorů VII. pr. tř.	33	9
Z toho funkcí:		
generálního prokurátora	1	1
náměstka gen. prok.	4	3
přednosta prezidia	2	1
vedoucí pom. prokurátorů	5	...
Sa ...	12	5
2. pomocných prokurátorů III. pr. tř.	42	61
3. správních zaměstnanců	52	43

Z 61 skutečně obsazených pomocných prokurátorů koná jich 9 službu jinde (PŠP a PÚMS). Je to na škodu věci a doporučuje se v příštím plánování od tohoto systému upustiti.

Jak je zřejmo, schází do plánovaného počtu celkem 5 referentů a 9 správních zaměstnanců. Jejich doplnění není však třeba, ba naopak vhodnějším rozčleněním práce lze ušetřiti další referenty i správní zaměstnance, jak z rozhovoru náznakem bylo zjištěno (referentů asi 10–15, počet správních zaměstnanců nebyl vysloven).

Za poměrně krátkou dobu chodu nové reorganizace se ukazuje, že tato rovněž nevyhovuje, je těžkopádná a nedostačující. Některá oddělení mají stejnorodou funkci a stravují zbytečně zaměstnance – politické prezidium a studijní oddělení, oddělení v pásnu B s. Vošahlíka. Rovněž se neosvědčuje systém rozdělení trestní agendy na dvě pásma, ztrácí se přehled a schází systematika.

Nutno se proto vážně zabývat novým rozčleněním práce Generální prokuratury a vycházeti při tom z dosavadních zkušeností a skutečné potřeby.

Mohla by tedy příští struktura Generální prokuratury vypadati asi takto:

A) generální prokurátor VII. pr. tř.	
B) náměstek pro věci T [trestní] VII. pr. tř. dělnický kádr 3 oddělení: 1. věci Státní prokuratury VII. pr. tř. vedoucí děl. kádr plus potřebný počet pom. prokurátorů III. pr. tř.	C) náměstek pro věci C [civilní] VII. pr. tř. pozdější děl. kádr 2 oddělení: 1. civilní záležitosti všechny VII. pr. tř. vedoucí, později děl. kádr. plus potřebný počet pom. prok. III. pr. tř.
2. věci zemědělské VII. pr. tř. vedoucí děl. kádr plus potřebný počet pom. prok. III. pr. tř.	2. věci finančních prokuratur a věci arbitrážní VII. pr. tř. plus potřebný počet pom. prok. III. pr. tř.

3. ostatní trestní případy VII. pr. tř. vedoucí děl. kádr plus potřebný počet pom. prok. III. pr. tř.	
D) studijní oddělení VII. pr. tř. později děl. kádr plus potřebný počet pom. prok. III. pr. tř.	
Snad by to mohla být přechodná instituce, nežli bude zajištěna řádná kontrola i v civilním úseku dosazením dělnických kádrů. Kancelář by mohla být uspořádána asi takto:	
A) správní oddělení: 1) osobní a platový referent v VIII. pr. tř. včetně všech hospodářských věcí apod.; 2) dozorčí úředník v VII. pr. tř. s funkcí organizace práce v jednotlivých odděleních, dohled atd.; 3) správní zaměstnanec v VII. pr. tř. – doplňoval by osobního a platového referenta, vzájemná kontrola, obstarával by i likvidaci platů; 4) pomocná práce, diktáty a opisování – používal by gen. prokurátor a jeho náměstkové. Správní oddělení by se musela dobře kádrově zajistiti.	
B) 5 vedoucích kanceláře jednotlivých oddělení v VII. pr. tř. s potřebným počtem dalších sil;	
C) podatelna a spisovna s vedoucím v V. pr. tř. s potřebným počtem dalších sil;	
D) doručovací oddělení s vedoucím v V. pr. tř. – tomu přidělení bezprostředně autořidiči, uklízečky;	
E) správa kuchyně s vedoucím v VI. pr. tř. s potřebným počtem dalších sil.	

Každé instituci je samozřejmě na závalu, jestliže se provádí časté změny a přesuny. Doporučuje se proto, aby se k další nové úpravě organizace práce na Generální prokuratuře přistoupilo s tím zaměřením, že bude provedena důkladně a uváženě, pod zorným úhlem, že po nové úpravě agendy finančních prokuratur a arbitrážního řízení dojde k odbourání agendy v civilním úseku a případnému zmenšení počtu zaměstnanců.

Příštímu kádrovému obsazení Generální prokuratury musí kádrový odbor věnovati daleko více péče, než tomu bylo dosud.

Velmi vážná slabina se projevuje přímo ve vedení Generální prokuratury. Generální prokurátor naprosto nestačí zvládnout úkoly, nevidí jasně všechny problémy trestního i civilního soudnictví a je vlastně reprezentantem ve starém slova smyslu. Mnohé kryje a není u něho naděje dalšího politického i odborného růstu [spr. na další politický a odborný růst]. Je to starý člověk a zaslouží si odpočinek.

Z náměstků je na místě pouze s. Aleš, který ze svého pracovního úseku dovedl vybudovat politicko-odborný harmonický celek, i když všem jeho spolupracovníkům nelze dosud plně důvěřovat (dr. Čermák, Vašák). Má přehled o svém úseku i agendě celé Generální prokuratury. Ostatní dva náměstkové, s. Vošahlík a s. dr. Glos, se podle dosavadních výsledků nepropracovali na vedoucí místa v novém pojetí a není u žádného z nich naděje, že v budoucnu budou schopni své spolupracovníky dobře politicky i odborně vésti, je usměrňovat a být opo-

rou vedení Generální prokuratury. S. Vošahlík chápe svou funkci po starém způsobu sekčního šéfa a s. dr. Glos nedovede svým spolupracovníkům dáti politickou náplň jejich práce. U obou jsou referenti ponecháni sami sobě ku škodě věci i své. V důsledku toho nejsou stejnoměrně pracovní využití a projevuje se u nich snaha jeden druhého krýti podle starého způsobu, mladší se nemohou vyvíjet a je nebezpečí zakrnění v dalším růstu.

Doporučovalo by se naplánovat výměnu zaměstnanců Generální prokuratury etapově.

I. etapa – ihned odchod:

- 1) dr. Josef Hrbáček k některé prokuratuře nebo soudu (odpadne výplata přechodného přidělení),
- 2) dr. Ladislav Lorek do starobního důchodu (odpadne náhrada přechodného přidělení a týdenní cesta autem do Brna a zpět),
- 3) dr. Jindřich Pokorný k prokuratuře nebo soudu (odpadne výplata přechodného přidělení),
- 4) dr. Jan Hamr zpět k soudu,
- 5) dr. Emanuel Čimbura zpět k soudu (odpadla by náhrada přechodného přidělení),
- 6) dr. František Stivar do starobního důchodu (odpadne náhrada přechodného přidělení),
- 7) dr. Václav Moravec k prokuratuře,
- 8) dr. Kamil Kotting k soudu,
- 9) dr. Arnošt Kafka k soudu,
- 10) dr. Josef Řezníček k soudu,
- 11) dr. Egon Kinský k soudu,
- 12) dr. Karel Vašák k prokuratuře (odpadne náhrada přechodného přidělení),
- 13) dr. Jaromír Prokop k soudu,
- 14) dr. Karel Kordač jako referent k prokuratuře (odpadne náhrada přechodného přidělení),
- 15) dr. Marie Hodaňová k soudu.

II. etapa – během doby počítat s výměnou:

- 1) dr. Augustin Kaufner k soudu,
- 2) dr. Josef Knížek k prokuratuře,
- 3) dr. Vojtěch Liška zpět k soudu (odpadne výplata přechodného přidělení),
- 4) dr. Jarmila Chvojková k prokuratuře,
- 5) dr. Antonín Dráb k soudu,
- 6) dr. Hugo Lamač k soudu,
- 7) dr. Karel Pochop k soudu,
- 8) dr. Antonín Slabý k soudu,
- 9) dr. Jaroslav Slabý buď k prokuratuře, nebo k soudu (odpadne náhrada přechodného přidělení),
- 10) dr. Julius Matějec k finanční prokuratuře.

Nevyřešeným problémem zůstává, co s oběma náměstkyněmi, s. Vošahlíkem a dr. Glosem, kam s nimi. Dr. Glos by našel uplatnění u soudu. Těžko však posílati k soudu s. Vošahlíka.

Z bezpečnostních důvodů je třeba ihned přikročiti k výměně topiče, který byl převzat i s budovou po dřívějších uživatelích. Chodí za ním jeptišky a kněžší, je to zámečník, který prakticky může do všech úřadoven.

Dalo by se dále uvažovat o zřízení naturálního bytu pro spolehlivého zaměstnance, který by v noci měl pohotovost v budově. Místnosti pro tento účel by byly v přízemí. V 6. patře byly zařízeny asi 2 místnosti jako svobodárny, možná že by se našla ještě další místnost. Bezpečnostní referent musí ovšem předem posouditi, kdo tam může přebývat.

Kádrové hodnocení jednotlivých zaměstnanců

1) L o r e k Ladislav, generální prokurátor, VII. prac. tř.

Sice dobrý odborník, ale se zřetelem k svému stáří nepružný a nevýkonný. Doporučuje se odchod do starobního důchodu. Je zábranou rozvoje Generální prokuratury. Jeho syn v souvislosti se šlingiádou vyloučen ze strany.

2) A l e š Václav, náměstek generálního prokurátora, VII. pr. tř.

Velmi schopný pracovník značných politických a odborných kvalit, dobře vede a vychovává své spolupracovníky, ochotně jim předává své zkušenosti a vědomosti. Vážený a oblíbený člověk. Má předpoklady dalšího politického a odborného růstu, má též schopnosti zastávat vedoucí místo. O svém pracovišti má velmi dobrý přehled a rovněž tak přehled o celé Generální prokuratuře. V poslední době vážně churaví, je přepracován, potřeboval by odpočinek a klid.

3) V o š a h l í k Miloslav, náměstek generálního prokurátora, VII. prac. tř.

Odborník s dlouholetou praxí, kterého nelze považovati za schopného, aby nadále vedl jako náměstek svůj pracovní úsek. Prakticky skoro nedělá nic, chápe svou funkci po staru (ministrský sekča). Své spolupracovníky nevede a nechá je prostě pracovat, jak to sami podle svých schopností dokážou, nic jim nedává a také je nevychovává. Ve vedení je pasivní, je třeba mu stále dávat úkoly. Stranické práci se vyhýbá. Do KSČ přešel sloučením se soc. dem., za povšimnutí stojí, že v únorových událostech hlasoval pro Majerův návrh¹. Rád si popije.

4) dr. G l o s Josef, náměstek generálního prokurátora, VII. prac. tř.

Velmi dobrý a vzdělaný odborník, značných teoretických politických vědomostí, dovede dobře i politicky řečnit, nevidí však jasně politicky všechny problémy Generální prokuratury. Těžko se nechá přesvědčit v práci, tuto nedovede dobře rozdělit. Vadně vypracovaný referát přepracovává raději sám, ani si neuvědomuje, že vrácením a poučením referenta tomuto pomůže. Na svém úseku není politickým vedoucím, referenti se za ním schovávají. Je poúnorovým členem strany a velmi rád intervenuje ve prospěch starých odborníků (viz případ Kinský, Wimmerová). Doporučuje se výměna.

5) dr. K l í n Vilém, přednosta politického prezidia, VII. pr. tř.

Osvědčil se v kodifikačních pracích při právníké dvouletce, politicky i odborně velmi vzdělaný, má dobré organizační schopnosti a dovede i lidi vésti. Činnost Generální prokuratury nyní i pro budoucnost je mu celkem jasná a zdá se, že dovede přistoupiti k řešení nové organizace práce s odvahou a elánem. Je členem strany od r. 1945, byl účastníkem východní armády. Schází mu praxe nižších stolic.

6) dr. P o k o r n ý Jindřich, člen politického prezidia, VII. prac. tř.

Pracovně snaživý a iniciativní, projevují se však u něho maloměšťácké sklony. Rád argumentuje pro praktický život různými teoretickými poučkami. Má rád svou pravdu a nerad uznává autoritu. Prospělo by věci, kdyby z Gen. prokuratury odešel. Poúnorový člen strany, před tím nebyl nikde organizován.

7) dr. Z a r d a Josef, člen politického prezidia, VII. prac. tř.

Ovládá trestní i občanské právo, má dobré politické vědomosti. Na svém pracovišti vyhovuje a není třeba změny.

¹ Pozn. L. B.: Majer, Václav (1904–1972), sociálnědemokratický politik, aktivní účastník západního protinacistického odboje. Od r. 1945 poslanec Národního shromáždění a ministr výživy. V době únorové krize r. 1948 se jako jeden z mála čelných představitelů sociální demokracie snažil zamezit přijetí dohody o úzké spolupráci své strany s KSČ a současně prosazoval, aby se sociálnědemokratičtí členové vlády přidali k demisi nekomunistických ministrů (v textu uvedeno jako Majerův návrh). Po razantním odmítnutí svého návrhu rezignoval dne 25. 2. 1948 na své funkce ve vládě, nenásledován žádným dalším spolustraníkem, a záhy odešel do exilu.

8) dr. B e n d a Lucián, pracuje v civilním odboru, VII. prac. tř.

Ke Generální prokuratuře přešel z Ministerstva zahraničí. Je politicky vzdělaný, dobrý národohospodář, je na svém pracovišti nespokojený proto, že je málo využit (má arbitrážní věci, kde není dosud dostatek agendy). Starý člen strany (od r. 1946), který za okupace byl na západě, kde také sloužil v armádě. Manželka Angličanka, on sám i jeho otec měl úzké vztahy k dr. Benešovi a buržoazní vrstvě. Opatrně postupovat při přidělování práce, nesvěřovat mu důležité tajné věci.

9) dr. Š p a ě k Vincenc, pracuje v civilním odboru, VII. pr. tř.

Svou práci chápe mnohdy formalisticky, má dobré politické vědomosti, ale nedovede svému pracovnímu kolektivu dáti politickou náplň, nedovede je dobře vésti a stále se drží odbornosti. Uplatnil by se lépe jako referent než vedoucí oddělení. Sám však dobře posuzuje případy politicky.

10) dr. J e l í n e k Emil, pracuje ve studijním oddělení, III. pr. tř.

Velmi dobrý pracovník, s dobrými politickými vědomostmi. Poúnorový člen strany, u něhož se někdy projevují zbytky soc. dem. myšlení. Do stranické práce se zapojil.

11) dr. G l o g a r Rudolf, pracuje v studijním oddělení, III. pr. tř.

Má dobré politické vědomosti, v praxi je však nedovede uplatnit, velmi poctivý pracovník, formalista, který může zůstat u Generální prokuratury za předpokladu, že mu nebudou svěřovány závažné případy a bude pod dobrým vedoucím. Těžko se uplatní u prokuratury nebo soudu.

12) dr. S e l u c k ý Ladislav, pracuje ve studijním odd., III. pr. tř.

Schopný člověk s velmi dobrými politickými i odbornými vědomostmi. Z Brna odešel proto, že nemohl pochopit nový způsob vedení krajského soudu, přehlížel vedoucí roli strany i odborů, kryl mnohé staré odborníky z falešné kolegiality. U Generální prokuratury není plně zaměstnán, dělá skromného referenta a sám si chodí říkat o práci. Prospělo by, kdyby od Gen. prok. odešel. Působil často jako alibista.

13) dr. H a m r Jan, pracuje ve studijním oddělení, III. pr. tř.

Je politicky činný, stranické i odborářské funkce velmi rád přijímá a plní všechny úkoly po něm požadované. Na pracovišti je však méně výkonný, jeho práce za mnoho nestojí, je nesamostatný. Neosvědčil by se ani u soudu a nutno uvažovat o jeho odsunutí.

14) dr. P o s p í š i l Jan, pracuje ve studijním odd., III. pr. tř.

Pracuje velmi dobře. Má správný politický postřeh i v těžkých případech, zůstávají však u něho měšťácké prvky, budí dojem, že vše dělá spíše z existenčních důvodů. Nemocný.

15) dr. H a r t l o v á Valerie, má kárné věci, III. pr. tř.

Má velmi dobré politické i odborné vědomosti, není však plně pracovní vyžita, vítá to však. Politicky se neprojevuje, ač jest členkou strany od r. 1945, vadí jí v tom Basedowova nemoc.

16) dr. Č e r m á k Emil, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. pr. tř.

S. Aleš hodnotí jmenovaného jako nejlepšího referenta Generální prokuratury a jednoho z referentů, o kterého se může opřít, své referáty staví velmi dobře, jasně se vyjadřuje a formuluje. Je na něm patrné, jak velice za svého působení v Praze vyrostl. Má schopnosti i předpoklady předávat své znalosti a zkušenosti dělnickým kádrům. Politicky mu věří, není bouřlivák, ale má správné názory na věc. Je poúnorovým členem strany, velmi bystrý a schopný právník. Je třeba ho stále sledovat a nepouštět ze zřetele! Doporučoval by se hloubkový kádrový pohovor.

17) dr. H o l u b e c Ladislav, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. pr. tř.

Jeden z nejlepších stylistů Generální prokuratury, velmi dobrý a inteligentní pracovník se značnými vědomostmi politickými i odbornými, soustavně se vzdělává a doplňuje, má všechny předpoklady dalšího růstu. Neškodilo by mu politické školení a [bylo by dobré] dáti mu

příležitost, aby vychoval a předal své zkušenosti a znalosti dělnickým kádrům. Poúnorový člen strany, učitel RSS, člen okr. sboru referentů.

18) dr. K r a u s František, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. prac. tř. Obětavý a důsledný pracovník, ovládá velmi dobře celou problematiku církevněpolitickou, patří mezi nejlepší síly Gen. prok., čestný a naprosto spolehlivý člověk. Pracuje velmi intenzivně i stranicky (disciplinární komise okresu Praha XI). Sloučením v KSČ. [?] Uvažovat o zařazení do VII. prac. tř.

19) dr. N o v á k Alois, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. prac. tř. Důkladný pracovník, který zná výborně právo, ale často sklouzává na formalistickém řešení, lze se o něho opřít, má sklony k dělání výnosů a výtek. V jeho případě by neškodilo přidělití jej na některou prokuraturu, kde by byl vedoucím dělnický prokurátor, nemá patrně přehled o praktickém provádění dole.

20) dr. V a š á k Karel, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. pr. tř. Dobrý pracovník, ale chybí mu některé zkušenosti. Na pracovišti se necítí dobře, láká ho to ven. Poúnorový člen strany, před tím od r. 1946 nár. soc. Bude dobře, když odejde z Gen. prok.

21) dr. S t i v a r František, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. prac. tř. V práci mu chybí hloubka politického prožití případu (má sabotážní věci), duše služebná, u něhož není naděje růstu. Je 60 let star a chce odejít do starobního důchodu. Nebránit mu v tom.

22) dr. P r o k o p Jaromír, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. pr. tř. Na Generální prokuratuře není dlouho, má určité základy. Zdá se, že by našel většího uplatnění dole, píše sice v propagaci články, ale takové věci, u kterých nemůže nic pokazit (o politickém psychu). Vyměnit.

23) dr. N o v ý Jaroslav, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. pr. tř. Tichý, skromný člověk, který pracuje důkladně, ale má menší výkon. Schopný dalšího růstu, zapojuje se v ROH.

24) dr. Č i m b u r a Emanuel, pracuje v trestním odboru (státněprokurátorském), III. pr. tř. Má sice dobré odborné i politické vědomosti, je však povrchní a nelze se na něho spolehnout. Hodně toho napovídá, ale žádná práce za ním není vidět. Je mu přidělováno mnohem méně práce než ostatním referentům z titulu jeho funkcí v ROH. Doporučuje se kádrový pohovor a pak výměna.

25) dr. P i p e k Josef, pracuje v trestním odboru (úsek s. Vošahlíka), III. pr. tř. Šikovný člověk, se znalostmi politickými i odbornými. Dovede politicky myslet, ale musí se hlídat. (Ve výboru by se před ním o všem nemluvilo.) Do strany přešel sloučením se soc. dem., prospěla by mu práce dole, uvažovat o výměně.

26) dr. H r b á č e k Josef, pracuje v trestním odboru (úsek s. Vošahlíka), III. pr. tř. Pracuje sice pečlivě, ale nemá důvěru kolektivu, při prověrce převeden do stavu kandidátů. Na Generální prokuraturu se nehodí, přemístit k soudu.

27) dr. K o p e c k ý Jaroslav, pracuje v trestním odboru (úsek s. Vošahlíka), III. pr. tř. Jeho práce není velkým přínosem pro Generální prokuraturu, je sice v práci přesný, ale pomalý. Teoreticky vyspělý. Na pracovišti není spokojen a rád by přešel zpět do kraje. Doporučuje se vyhovění jeho přání.

28) dr. M o r a v e c Václav, pracuje v trestním odboru (úsek s. Vošahlíka), III. pr. tř. U Generální prokuratury se neprojevuje jako zdatný a energický pracovník, všechna jeho snaha se mívá účinku [spr. účinkem]. Prospělo by mu, kdyby byl přidělen k prokuratuře, uvažovat o jeho výměně při reorganizaci.

29) dr. L i n d n e r [v orig. Linder] Ladislav, pracuje v trest. odboru (úsek s. Vošahlíka – zemědělské věci), III. prac. tř.

Velmi dobrý a pilný pracovník. Politicky jasnější osoba než s. dr. Pipek. Je samostatný a sám vyhledává nové pracovní způsoby. Dovede zaujmouti správné politické stanovisko. Je poúnorovým členem strany a snaží se pracovat politicky.

30) dr. J i r o u s Jan, pracuje v trestním odboru (zemědělské věci), III. pr. tř.

Dostí dobré politické znalosti, na svém pracovišti posuzuje věci správně, zaujme vždy jasné stanovisko k věci, někdy je trochu formalistou. Uzavřenější povahy, rozumný člověk. Poúnorový člen strany.

31) dr. V e d r a l – S m o l í k Jan, pracuje v trestním odboru (zemědělství), III. pr. tř.

Je průměrný pracovník, který se sice snaží, studuje. Do KSČ přešel sloučením se soc. dem. Při reorganizaci by měl být přeložen, jelikož pro Gen. prok. je slabý.

32) dr. U h l í ř Jirí, pracuje v trestním odboru (zemědělství), III. prac. tř.

Na Generální prokuratuře pracuje krátkou dobu a během této se projevil jako dobrý pracovník.

33) dr. T u t s c h František, pracuje v trestním odboru (poškození průmyslu, dopravu a distribuci), III. pr. tř.

Precizní a ochotný pracovník. Vyřizuje věci politicky i třídně správně, hodně studuje a vzdělává se. Poúnorový člen strany.

34) dr. H e r z l Jan, pracuje v trestním odboru (poškození průmyslu, dopravu a distribuci), III. pr. tř.

Na Gen. prok. je soudruhy hodnocen jako velmi dobrý a zdatný pracovník. Jeden z nejlepších referentů, na kterém je vidět, že roste. Poúnorový člen strany, před tím nár. soc. V únorových událostech vyakčněn, později znovu vzat zpět. Vyměnit.

35) K a u f n e r Augustin, pracuje v trestním odboru (poškození průmyslu, dopravu a distribuci), III. pr. tř.

Je hodnocen jako ochotný a snaživý pracovník, který však na pracovišti zvlášť nevyniká. Poúnorový člen strany, který se zapojil do stranické práce a úkoly svědomitě plnil. Důkladněji prošetřit.

36) dr. L i š k a Vojtěch, pracuje v trestním odboru (poškození průmyslu, dopravu a distribuci), III. pr. tř.

U prokuratury se projevil jako slabší pracovník, uzavřenější povahy, není zcela zdrav. Poúnorový člen strany, dříve nár. soc. a byl dosti agresivní vůči KSČ, teď se snaží přizpůsobit. Vyměnit.

37) Č a d e k Jan, pracuje v trestním odboru (rozkrádání nár. majetku), III. prac. tř.

Bystrý a pohotový pracovník s dobrými polit. znalostmi, ve svém odboru [je] dobře aplikuje. Poúnor. člen strany, stranicky se zvlášť neprojevuje.

38) dr. K n í ž e k Josef, pracuje v trestním odboru (rozkrádání nár. majetku), III. prac. tř.

Chytrý a snaživý člověk uzavřenější povahy. V jeho práci je vidět, že mu chybí praxe a přehled o práci na prokuratuře dole. Doporučuje se přidělení některé prokuratury.

39) dr. K o r d a č Karel, pracuje v trest. odboru (rozkrádání nár. majetku), III. prac. tř.

Svou práci dělá dobře a svědomitě, politicky se nijak zvlášť neprojevuje, má daňové a devizové činy, úsek, kde nemusí třídně uvažovat. Má velmi těžké rodinné poměry. Doporučuje se dáti blíže rodině, která žije v Brně. Byl členem lidové strany.

40) dr. P l i c k a Vladimír, pracuje v trest. odboru (rozkrádání nár. majetku), III. pr. tř.

Výkonný a snaživý pracovník. Dříve soc. dem., nyní bez politické příslušnosti, lze však o něm říci, že má dobrý poměr k režimu. Naděje růstu. Dáti mu politicko-odborné školení.

- 41) dr. K o t t i n g Kamil, pracuje v trest. odboru (rozkrádání nár. majetku), III. pr. tř. Celkem těžkopádný pracovník, není to typ prokurátora. Povahově uzavřený, slabšího politického uvědomění. Přeradit k soudu. Poúnor. čl.[en] strany.
- 42) K o u b k o v á Zdeňka, vedoucí oddělení pro sledování trest. činnosti, absolventka PŠP, zař.[azena] do III. pr. tř. Snaživá, politicky vyspělá a tříděně uvědomělá, těžkopádnější však pracovnice, které chybí průměrnost, zdá se však, že jí nebylo věnováno dosti pozornosti a pomoci a že do jejího oddělení nebyli přidělováni právě nejspolehlivější referenti.
- 43) dr. H a n a m a n o v á Miluše, pracuje v oddělení sledování trest. činnosti, III. pr. tř. Velmi dobrá a svědomitá pracovnice, politicky vyspělá, málo průbojná, pasivnější povahy. Poúnor. čl. strany, dříve soc. dem., nyní byla zvolena do výboru, doporučuje se politicko-odborné školení.
- 44) dr. C h v o j k o v á Jarmila, pracuje v odd. pro sledování trest. činnosti, III. pr. tř. Politicky není organizována, chytrá a dobrá pracovnice, zachovává však polit. rezervu, ač má teoretické velmi dobré vědomosti. Vyhovovala by na prokuratuře, kde by měla příležitost jasněji se projevit a získati povšechný přehled.
- 45) dr. H l a v á č e k Václav, pracuje v oddělení pro sledování trest. činnosti, III. pr. tř. Do oddělení s. Koubkové byl dán proto, aby oddělení bylo posíleno. Je aktivně politicky činný, dobrý pracovník, čl. KSČ od r. 1948.
- 46) dr. D r á b Antonín, pracuje v civil. odboru v odd. zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Je vysoce kvalifikovaným odborníkem v otázce národního pojištění, kde má jedinečné znalosti a zkušenosti. Je to však agenda, kde se nedá dobře posouditi, zda dovede tříděně rozhodovati. Je poúnor. čl. strany. Typ člověka, který bude sloužiti každému režimu.
- 47) dr. H o d a ň o v á Marie, pracuje v civilním odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Jde o ochotnou a snaživou pracovníci s tříděně uvědomělostí, její práce však postrádá zkušeností. Doporučuje se přidělení k soudu, kde by získala širší rozhled a potřebnou praxi. Politicky není organizována.
- 48) dr. K a f k a Arnošt, pracuje v civil. odboru v odd. zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Při prověrce se nechal škrtnouti z KSČ. Průměrný pracovník, který nemá politicky jasno, maloměšťák, který těžko chápe dnešní dobu. Na Generální prokuraturu se nehodí.
- 49) dr. K o l b a b a Antonín, pracuje v civil. odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Uzavřený člověk, který se straní polit. života. Ovládá podrobně předpisy a tato odbornost je mu zábranou v politickém růstu. Doporučuje se kádrový pohovor a případně mu dáti školení.
- 50) dr. L a m a č Hugo, pracuje v civil. odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. prac. tř. Politicky dosti dobrý, na pracovišti pilný, dosti průbojný. Do KSČ přešel sloučením ze strany soc. dem. Prozatím může zůstat.
- 51) dr. L a c h n e r Antonín, pracuje v civil. odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Velmi zdatný pracovník, dovede politicky uvažovat, ne však plně samostatný, uzavřenější povahy, příliš zdvořilý. Chtěl by zpět k rodině. Potřebuje politicky odborné školení.
- 52) dr. P o c h o p Karel, pracuje v civil. odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Politicky spolehlivý a obětavý soudruh, který je silně nahluchlý, což mu činí potíže. Může být zaměstnán jenom tam, kde je vyloučen styk se stranami. Předúnor. člen strany. Prozatím nechat u Gen. prok.

- 53) dr. Ř e z n í č e k Josef, pracuje v civil. odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Odborně dobrý, politicky velmi slabý, snaží se však horlivě projevovat. Pro práci na Gen. prokuratuře nevhodný.
- 54) dr. S l a b ý Jaroslav, pracuje v civil. odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Přizpůsobivý a bystrý pracovník, který dovede politicky myslet, pro práci na Generál. prok. chybí mu dostatek praxe a přehledu o práci dole, zdá se, že by našel lepší uplatnění u soudu. Bezpartijní.
- 55) dr. S l a b ý Antonín, pracuje v civil. odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. prac. tř. Svědomitý pracovník, úroveň jeho práce je odborně dobrá, politicky prozatím vyhovuje, plánovat jeho pozdější výměnu. Je poúnor. členem strany.
- 56) dr. Š v e j d a Jan, pracuje v civil. odboru v oddělení zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Velmi zdatný pracovník, který dovede politicky hodnotit a myslet, dobrý organizátor se značnou praxí v administrativě. Nutno jej sledovat, zda jeho postoj je opravdový. Do KSČ přešel se sloučením soc. dem.
- 57) dr. V a l a c h o v á Emilie, pracuje v civil. odboru v odd. zkoumání rozhodnutí, III. pr. tř. Jediná ze všech referentů slovenské národnosti, pracovitá žena, která politicky dosti dobře uvažuje, je však někdy naivní. Bylo by třeba pomoci školením.
- 58) dr. T r u h l á ř Jan, pracuje v civil. odboru (zkoumání arbitrážních rozhodnutí), III. pr. tř. Poctivý pracovník, který žije jen pro práci, hodně se přiučil a lze mu věřit, i když má někdy osobní výhrady.
- 59) dr. M a t ě j e c Julius, pracuje v civil. odboru v odd. fin. prok., III. prac. tř. Dobrý pracovník, politicky průměrně vyspělý, ale s některými většími problémy se nedokáže ještě vypořádat. Poúnor. čl. strany, nyní aktivní čl. výboru. Později vyměnit.
- 60) dr. H a l a š k a Jaromír, pracuje v civil. odboru v odd. fin. prok., III. prac. tř. Bystrý a pracovitý referent, politicky neměl příležitost se projevit. Pracuje v odborech. Před Únorem v lidové straně, nyní bezpartijní. Doporučuje se politické školení.
- 61) dr. K i n s k ý Egon, pracuje v civil. odboru v oddělení fin. prok., III. prac. tř. Sice velmi dobrý odborník, ale nedá se mu věřit, chytračí. Ke Generální prokuratuře rozhodně nepatří – vyměnit.

DOKUMENT č. 24

Organizační plán Generální prokuratury (1951)

Odd. obrany a ochrany MS ČR, f. Klosův archiv, k. 129b.

Organizační plán Generální prokuratury v Praze¹

Generální prokurátor: Lorek

Náměstci generálního prokurátora: Aleš, Feješ, Glos, Vošahlík

I. úsek – agenda prezidiální

1. Politické prezidium

přednosta: Klín; členové: Liška J., Pokorný, Uhlíř, Zarda

2. Administrativa

vedoucí: Švejda; plánovací referent: Kábrtová; platový referent: Štam společně s N. S.; peněžní hospodářství: Mikeška; ostatní věci hospodářské: [jm. chybí]; správa závodní kuchyně: Hrůzek

II. úsek – agenda trestní

Pásmo A – vedoucí Aleš

Odd. 1.	věci Státního soudu kromě věcí církevních a vojenských	Čermák, Čimbura, Hartlová, Polačko, Novák, Stivar, Vašák
2.	věci církevní	Kraus
3.	věci vojenské	Holubec

Pásmo B – vedoucí Vošahlík

Odd. 4.	věci I. hlavy zvl. části tr. zákona kromě věcí I. pásma	Pipek, Hrbáček, Kopecký, Nový
5.	zemědělství	Lindner, Hlaváček, Vedral
6.	ochrana nár. majetku a trestní věci nepatřící do jiného odd.	Jelínek, Knížek, Jirous
7.	věci daňové a devizové	Kordač, Vytášek
8.	veřejná správa, soudnictví, veřejní činitelé	Čadek, Liška V., Kotting

Pásmo C – vedoucí Feješ

Odd. 9	průmysl, doprava, distribuce	Tutsch, Herzl, Plicka, Kaufner
10.	výkon trestu, ochranné léčení a zabránění	Hanamannová, Pospíšil
11.	mládež a ochranná výchova	Koubková, Moravec
12.	výchova kádrů	Glogar, Prokop, Fáček
13.	věci disciplinární	Hamr, Dlabáček

¹ Pozn. L. B.: Materiál není přesněji datován, pochází patrně z roku 1951. Časově následuje po Situačním přehledu o Generální prokuratuře. Jsou v něm již zahrnuty jisté změny, jež však příliš nekorrespondují s obměnami navrhovanými v citovaném dokumentu.

III. úsek – agenda civilní

vedoucí – Glos

Odd. 1.	evidence a kontrola soudního rozhodování	Špaček, Hodaňová, Dráb, Kafka, Kolbaba, Lamač, Lechner, Pochop, Řezníček, Slabý A., Slabý J., Valachová
2.	arbitráž	Kinský + 1 další referent
3.	finanční prokuratury	Matějec, Halaška

IV. úsek – statistika

Bartoš, Blažek, Hladík, Holoubek, Jirásek, Koschin, Navrátil, Patejdl, Říhová

Kancelář

dozorčí úředník: Ostřížek

Odd. 1.	věci prezidiální a disciplinární	vedoucí: Ostřížek přidělení: Hejnal, Krubnerová a Riedlová
2.	konkrétní věci trestní (A pásmo) a ostatní tajný protokol	vedoucí: Mecner přidělení: Vondráček, Zelinger, Jancová, Průšová, Pučálková
3.	konkrétní věci trestní (B, C pásmo)	vedoucí: Škvor přidělení: Povolný, Klouda, Kocum, Mourek, Sosna, Soukupová, Zelenka, Novotná, Axlerová, Trojanová, Pencová
4.	všeobecné věci trestní	vedoucí: Marchetti přidělení: Kořínková, Ševčíková
5.	věci civilní: evidence a kontrola soudního rozhodování	vedoucí: Šedivcová přidělení: Svobodová, Rybová
6.	věci civilní: arbitráž a finanční prokuratury	vedoucí: Rajský přidělení: Vildová
7.	podatelna	vedoucí: Holeček přidělení: Boček
8.	výpravna	vedoucí: Mlejnek přidělení: Soukup, Kyndl, Kodet, Sklenář
9.	statistika	Adam, Boučková, Čermák, Dufek, Hedánek, Hochmannová, Hora, Karel, Kukla, Láznický, Švejcarová, Patera, Plíšková, Posekaný, Procházka, Ptáčková, Ryvolová, Slaboch, Skřivan, Suchomelová, Šolcová, Umon, Vašatý, Wallersteinová

litografie: Holčák; telef.[onní] ústředna: Chalupecká; autořidiči: Novák; topič: [jméno neuvedeno]; uklízečky: Matějovská, Pittrová.

Justice a institut bezpečnostních pětiek

Úvod

Institut bezpečnostních pětěk představuje patrně nejvlivnější neoficiální „policejně-soudní“ orgán, který po stranické linii významně ovlivňoval vývoj státu. Následující dokumenty ukazují úzké sepětí mezi tímto neformálním orgánem a justičním aparátem, neboť bezpečnostní pětky plánovaly a schvalovaly scénáře připravovaných důležitých procesů a určovaly i znění vynesných rozsudků a výši trestů. V době, jíž se tato kniha věnuje, bylo schvalování rozsudků bezpečnostní pětkou u významných lidí naprostou samozřejmostí. Dokument č. 28 naprosto otevřeně ukazuje, že jednání bezpečnostních pětěk se účastnili i „nezávislí“ představitelé soudů a že rozsudky byly stanovovány ještě před soudním líčením.

L. B.

DOKUMENT č. 25

Zápis z jednání krajské bezpečnostní pětky 10. května 1950

SÚA, f. ÚV KSČ, Branně-bezpečnostní oddělení, sv. 37, a. j. 234.

[Razítko: „TAJNÉ“]

Zápis

KB-5 konané dne 10. 5. 1950 na krajském sekr.[etariátu] KSČ v Olomouci za přítomnosti soudruhů: Řezníčka, Hanela, Habrdy, Pavlíčka, Faltýnka, Eichlera, Reifa, Kýra a Dědka

Později se dostavil prokurátor Mykiska¹.

[...]

S. Mykiska: referuje o ileg.[ální] skupině Sokola v Prostějově, kde je navrhován pro hlavního organ.[izátora] Sokolu trest smrti. Usneseno, aby se zjistilo veřejné mínění občanů v jeho okolí, a pak se rozhodne s konečnou platností.

S. Hanel: upozorňuje, že na (státní) přelíčení u Státního soudu nám začínají chodit lidé reakčně zaměřeni, a to tím způsobem, že si odkupují vstupenky od soudruhů, kteří byli na toto přelíčení pozváni. Je nutno provést lepší distribuci vstupenek. Tento úkol provede s. Hanel.

Dále jednáno o Šmoldasovi, který uprchl z věznice v Šumperku do zahraničí a opět se vrátil, přičemž použil na hranicích zbraně. KB-5 doporučuje jednohlasně absolutní trest [slova „absolutní trest“ připsána dodatečně rukou; původně v textu stálo a bylo přeškrtnuto: „trest smrti“].

[...]

Zasedání KB-5 bylo ukončeno v 11.45 hod.

[Razítko: „SEKRETARIÁT KRAJSKÉHO VÝBORU OLOMOUC“]

[Vlastnoruční podpis „Řezníček“]

¹ Pozn. L. B.: V originálu uvedeno opakovaně Mitiska, pravděpodobně se však jedná o překlep a míněn je prokurátor Státní prokuratury Antonín Mykiska.

DOKUMENT č. 26

Zápis z jednání krajské bezpečnostní pětky 14. června 1950

SÚA, f. ÚV KSČ, Branně-bezpečnostní oddělení, sv. 38, a. j. 234.

[Razítko: „TAJNÉ“]

Zápis

KB-5 konaný dne 14. 6. 1950 na krajském sekret.[ariátu] KSČ v Olomouci v přítomnosti soudruhů: Řezníčka, Mykisky¹, Hanela, Eichlera a Dědka

Zápis z minulé schůze schválen a usnesení splněno.

S. Mykiska: přinesl k rozhodnutí případ ileg.[ální] skupiny Morava, kterou vedl Škar-píšek z Rybníčku, okres Šternberk. Dojednáno, že budou zatčeny všechny osoby, které jsou v této skupině a do dnešního dne zůstaly na svobodě. Jde zejména o řídícího učitele Grohmana. Ujednáno, že soud proběhne neveřejně. Vedoucím budiž uložen trest podle nejvyšší sazby, ostatním členům skupiny budiž měřeno podle spodní, nejnižší sazby. Pokud jde o řídícího učitele Grohmana, nutno postupovat tak, jak se při výslechu ukáže. Jde-li o alibistu, nebrat žádný ohled i přes to, že je v Rybníčku činný.

S. Řezníček: upozorňuje, že proces s rolníky v Klenovicích, kde se někteří odvolali, nutno posuzovat tak, že se jim tresty nebudou zvyšovat, ale zůstanou tak, jak bylo při přelíčení určeno.

[...]

S. Eichler: informuje KB-5 o konferenci prokurátorů, kde bylo řešeno několik zásadních věcí. Zvláště apeluje na to, aby se u nás také provedl nějaký proces na závodech. S. Řezníček říká, že na závodech můžem[e] provést takový proces, který opravdu pozvedne vědomí dělníků, že jde o dobrou věc. Proces malého významu by se nepotkal s tím výchovným předpokladem, jaký je od těchto procesů očekáván.

Dále byl s. Eichlerovi doporučeno, aby napsal do Stráže lidu uvědomovací článek, jak postupovat v závodech, aby byl státní majetek chráněn. Konečně má s. Eichler připravit seznam soudců z lidu, kteří se ve své funkci zvláště osvědčili, potom, které budem[e] odvolávat, a také rozepsat potřebu [soudců] na všechny okresy.

S. Řezníček: připomíná s. Eichlerovi, že má na pátek připravit referát o zlidovělém soudnictví, kde bude zvláště poukázáno na vymoženosti, které se v justici od února projeví. V referátu je nutno, aby se dotkl také nábora do vězeňské stráže.

[...]

Schůze ukončena o 12.10 hod.

[Vlastnoruční podpis „Řezníček“]

¹ Pozn. L. B.: V originálu uvedeno opakovaně Mityska, pravděpodobně se však jedná o překlep a míněn je prokurátor Státní prokuratury Antonín Mykiska.

DOKUMENT č. 27

Zápis z projednávání příprav veřejného procesu na jednání krajské bezpečnostní pětky (7. července 1950)

SÚA, f. ÚV KSČ, Branně-bezpečnostní oddělení, sv. 38, a. j. 234.

Zápis

ze schůze krajské bezpečnostní pětky KSČ, konané dne 7. 7. 1950
na sekretariátě KV KSČ v Ostravě

Přítomní: ss. Peschel, Fuchs [v orig. Fuks], Machálek, Süsser, Horák, Hruboň.

Program:

1. Kontrola usnesení minulé schůze.
2. Zpráva krajského velitele StB s. Machálka.
3. Zpráva krajského velitele StB s. Süssera.
4. Zpráva bezpečnostního tajemníka KV KSČ s. Horáka.
5. Usnesení a závěr.

Schůzi zahájil s. Peschel přivítáním přítomných a oznámením programu.

Poté bylo přikročeno ke kontrole usnesení minulé schůze.

[...]

S. Horák: sledování s. Michalského, býv.[alého] velitele KV LM, bylo děláno velmi špatně a nápadně. Je nutné poukázat na tyto chyby, aby se jich opět orgánové StB nedopustili.

S. Machálek: informuje KB-5 o technických přípravách na proces v Čapkově sokolovně. Budou zavedeny 2 telefonní přístroje na síť a 3 polní aparáty, které postaví spojaři KV NB. Občerstvení má na starosti KVS – sokolské družstvo „Vzlet“. Od pondělka 10. 7. 1950 bude zesílena O StB v sokolovně na 1 plus 6 soudruhů.

Od 15. 7. 1950 až do konce procesu se zvýší stav O StB na 1 plus 10 soudruhů.

Veškeré práce a technické provedení bude ukončeno 14. 7. 1950. Dále je informována KB-5 s textem a rozdělováním vstupenek na proces. Celkem bude 5 druhů vstupenek: pro obecnostvo, rodinné přísluš.[níky] obžalovaných, novináře, politické činitele, obhájce a senát.

Vstupenky budou rozděleny takto:

NB	40	LM	15	StB	20	KNV – JNV	10
soud	5	Třinec	5	Sekr. KSČ	10	armáda	25
KAV NF	40	KOR	60	VŽKG	40	OKD	30
ČSSZ	10	ČSM	10	Sokol	5	bezp. ref.	10
stav. ml.	10	rod. přísl. obžal.	35	Stalingrad.[ské] želez.[árny]	10	chem. záv.	5
ONV v celém kraji	10	OV KSČ v kraji	25	záloha	20		

S. Peschel: distribuci vstupenek pro závody na proces přebere KRO. Přísl.[ušníci] NB, kteří se zúčastní procesu jako diváci, přijdou v civilním obleku, aby uniforem bylo co nejmé-

ně. Je nutno od s. Mikysky získat program o tom, jak bude probíhat proces, aby se mohlo manévrovat se zálohou vstupenek.

S. Machálek: po dobu procesu bude u StB dosažitelná pohotovost a u NB bude jedna četa samopalníků v kasárnách v Hulvákách v pohotovosti dosažitelné.

S. Peschel: navrhuje, aby po zahájení procesu byli prověřeni lidé bydlící v blízkosti sokolovny. Tuto kontrolu provede pohotovostní oddíl O StB.

Dále nesmí se připustit tvoření hlouček před sokolovnou. Hlídka na ulici si bude všimnout, kdo vchází a vychází do domu naproti sokolovny, zda tam nechodí cizí lidé, kteří tam nebydlí.

[...]

DOKUMENT č. 28

Zápis z jednání krajské bezpečnostní pětky (11. dubna 1951)

SÚA, f. ÚV KSČ, Branně-bezpečnostní oddělení, sv. 37, a. j. 234.

[Razítko: „TAJNÉ“]

Zápis

o schůzi KB-5, která se konala dne 11. dubna 1951 na sekretariátě KV KSČ v Olomouci

Přítomni: za KV KSČ s. Uhlíř, s. Srovnal
 za KV StB s. Hanel
 za KV SNB s. Nosál
 za KNV s. Drmola
 krajský prokurátor s. Siegl

Pořad jednání:

1. Sdělení z PKV [KSČ] (referuje ved. tajemník KV KSČ).
2. Kontrola usnesení.
3. Projednání bezpečnostní situace na ČSSS.
4. Zprávy členů KB-5.
5. Mimořádný bod jednání – projednání procesu Stát. soudu.

[...]

Mimořádný bod jednání KB-5:

1. Do schůze KB-5 se dostavili zástupci Státního soudu v Brně s. Dohnálková a s. Příkryl. Byly prodiskutovány otázky procesu s ilegální organizací Jelen a smrk. Do této skupiny bylo zavlečeno mnoho dělníků Ukrajinců a proces je připraven tak, aby byli postiženi hlavní organizátoři, a to: Dolánek, Pokorný, Foglová, Kumr, příslušník SNB a řím. kat. farář Oldřich Klavačka. U dělníků, kteří byli svedeni, bude postupováno při výměře trestu tak, aby jejich vazbou byl trest odpykán, neboť jde o neuvědomělé lidi, kteří byli svedeni a o záměrech vedoucích skupiny jim nebylo jasno.
2. V dalším případě byla projednána otázka procesu Konvičný a Očenášek z Bělotína, okres Hranice. Jmenovaní připravovali teroristické akce, shromažďovali zbraně a střelivo pro vyhození stanice SNB, připravovali zavraždění funkcionářů KSČ a MNV. Snažili se navázat spojení s teroristy v Hostýnských horách [spr. Hostýnské vrchy], a když toto se nezdařilo, rozdělili si úkoly a připravili útěk za hranice. Při vlakové kontrole na Plzeňsku u Domažlic použili ve vražedném úmyslu zbraně proti příslušníku SNB a pokusili se o útěk. Očenášek a Konvičný byli dopadeni, ostatním se podařilo uprchnout. Po prodiskutování celého případu byl vysloven souhlas s výměrou plného trestu podle zákona.
3. Dále byl projednán případ bývalého poslance Kleina z Myslechovic, okres Litovel. Bývalý poslanec Klein se po odhalení jeho [spr. své] činnosti v době okupace spojil s ilegální skupinou „Havlíček a spol. Hradečná“ a na heslo Slávek vydal poslaneckou legitimaci, za níž dostal anglickou pistoli. Po tomto činu byl Klein zatčen, jelikož bylo důvodné podezření, že se pokusí o útěk.

Usnesení: Ve všech případech bylo usneseno, aby procesy byly neveřejné.

Po projednání této otázky zástupci Státního soudu opustili jednání.

[...]

Schůze byla ukončena ve 13.30 hod.

Zapsal: Srovnal Václav

[Vlastnoruční podpis: „V. Srovnal“]

Veřejné politické procesy

Politické procesy měly po celou dobu trvání vlády Komunistické strany v Československu důležitou represivní roli. Bez nich si toto období a hlavně jeho počátek v letech 1948–1954, kdy nezákonné jednání dosáhlo vrcholu, nelze představit. Jestliže se něco v praxi soudů během komunistické vlády (co se týče politických procesů) zásadně změnilo, byla to skutečnost, že po roce 1954 přestaly být pořádány veřejné manifestačně propagandistické procesy. Právě naopak: sílil zájem omezit účast veřejnosti na těchto procesech. Druhou věcí, která se radikálním způsobem proměnila, byl trvalý pokles vynesených absolutních trestů za „politické trestné činy“. Nejvíce trestů smrti vynesl Státní soud v roce 1952, tedy v posledním roce své existence: celkem 73. Poslední politicky motivovaný rozsudek trestu smrti vynesly čs. soudy v roce 1960.

Další zásadní věcí, která se časem změnila, bylo používání bestiálních výslechových metod Státní bezpečnosti. Kruté násilí nejrůznějšího druhu patřilo hlavně na konci 40. a v první polovině 50. let k metodám, jimiž si příslušníci StB vynucovali doznání činů, kterých se vyšetřovaní nikdy nedopustili, a mělo je tak připravit s pomocí dalších metod (upravených výslechových protokolů, nátlaku na rodinné příslušníky apod.) pro samotný proces. Tam již „zpracovaný“ obžalovaný vypovídal často zcela podle nazpaměť naučeného a vymyšleného scénáře. Druhy používaného násilí byly různé: od bití obušky, pruty či gumovými kabelem (například přes ruce či chodidla) přes týrání elektrickým proudem (užívané počátkem 50. let vyšetřovateli StB v Uherském Hradišti), používání drog, odpírání jídla a nápojů, nedostatek spánku, věznění v temných samotkách až po týrání psychické.

Zvláštní kapitolu československého soudnictví tvoří veřejné politické procesy na okresní či krajské úrovni (těch bylo nejvíce) nebo velké veřejné procesy, tzv. monstrprocesy, s celostátním účinkem a mezinárodním ohlasem (např. proces se skupinou dr. Milady Horákové či Rudolfa Slánského). Před Státním soudem se nejvíce veřejných procesů s organizovanou veřejností konalo v roce 1952: celkem 204 (v Praze 106, v Brně 84 a v Bratislavě 14).

Tyto procesy měly předem zpracovaný scénář i obsazení, role jednotlivých aktérů byly dopředu určeny, byla stanovena politická linie procesu i to, jak má být vedení procesu zaměřeno, jakých paragrafů má být použito, způsob publikace rozsudku a zveřejnění údajů o procesu. Jistým vzorem se stal proces s bývalým ministrem vnitra a ministrem zahraničí Maďarska László Rajkem, který proběhl v Maďarsku v roce 1949 a který navštívili činitelé čs. Ministerstva spravedlnosti (viz dokument č. 29). Rajk byl odsouzen za „vlastizrádné spojení s Titem“ a oběšen.

Jako příklad veřejných procesů u nás může sloužit proces proti opatu premonstrátského kláštera v Nové Říši Augustinu Machalkovi a jeho skupině (Bohumil Vít Tajovský, František Šilhan, Josef Silvestr Brait, Jan Mastilák, Adolf Kajpr, František Mikulášek, Jan Blesík, Josef Urban a Stanislav Barták). Na poradě o procesu byla 25. března 1950 na Ministerstvu spravedlnosti stanovena jeho politická koncepce, režie, související technické otázky a jeho propagační využití. O dva dny později, 27. března 1950, bylo vypracováno „Opatření pro přípravu a vedení procesu proti obžalovaným M[achalkovi] a spol.“ Byly stanoveny následující hlavní linie:

Politická linie procesu: Politickým účelem procesu mělo být „na podkladě konkrétní zločinné činnosti obžalovaných jako představitelů určitých řádů a dalšího materiálu pranýřovat nepřátelskou politiku Vatikánu proti zemím socialismu a ukázat na vysokou hierarchii, kláštery a řády jako opěrné body rozvratnické vatikánské politiky namířené proti lidově demokratickému zřízení v Československu. [...] V procesu na podkladě přesně zjištěných a ověřených fakt musí být v celé šíři našemu pracujícímu lidu dokumentována protilidová a protistátní činnost klášterů a řádů a dokázáno, že tyto řády a kláštery jsou semeništěm rozvratnické vatikánské politiky.“

Zároveň měla žaloba poukázat na politiku Vatikánu v kapitalistických zemích a ukázat, že se Vatikán „jasně zařazuje do válečné fronty imperialistů a zejména se snaží opřít svoji moc o imperialisty Spojených států severoamerických, kam se přesunulo těžiště imperialistické fronty po druhé světové válce. Odhalení obou těchto stránek v procesu musí být pracující veřejnosti postaveno jasně na oči.“

Technické přípravy a vlastní režie procesu: Obžalovaní měli být seznámeni s přepracovanou žalobou dne 27. března večer. Začátek procesu měl být v pátek 31. března a rozsudek měl být vynesena 5. dubna 1950. Byli určeni předseda senátu, žalobci a v následujících dnech měli být vybráni advokáti ex offio a zajištění písaři, znalci z oboru politického zpravodajství a zpravodajství vojenského, rozhlasové zařízení a střežení budovy. Organizovaná veřejnost, složená z dělnických vrstev, mládeže, kněží, studentů a ze zástupců obyvatel venkova, měla být střídána. K procesu měl být připuštěn film i rozhlas a počítalo se s účastí cizích novinářů.

Co se týče vlastní režie procesu, materiál shromážděný pro proces měl být tematicky roztríděn tak, aby organicky souvisel s jednotlivými činy obžalovaných, a jeho použití mělo být během procesu přesně rozděleno mezi intervenující veřejné žalobce. Nejpozději do 30. března muselo být stanoveno přesné pořadí výslechu jednotlivých obžalovaných i svědků. Dále byla pevně určena úloha svědků v procesu, tj. kdo ze svědků se bude vyjadřovat ke které věci a v jakém směru budou svědci vedeni. Bylo také určeno, kdo přednese závěrečnou řeč žaloby (ta měla být předložena písemně již den před začátkem procesu, 30. března 1950).

Propagační využití výsledků procesu: Vlastní tisková kampaň měla začít až s procesem samým, ale zpracovaný materiál o kláštřech a řádech měl být dán do tisku již předem „k lepšímu zpracování výsledků procesu a pro články zásadní povahy po procesu“. Proces měl být využit v tisku, rozhlasu a filmu. Za tím účelem měla být svolána zvláštní porada zástupců filmu, rozhlasu a tisku, na níž měla být vyložena „zásadní politická koncepce procesu, dány podrobné informace o všech skutkových podrobnostech procesu a předán také písemný, fotografický a jiný dokumentární materiál“. Styk s tiskem a rozhlasem měl být během procesu denně udržován pravidelnými konferencemi veřejných žalobců s novináři a zástupci rozhlasu. O procesu měla ihned po jeho skončení vyjít brožura, jejíž obsah měl být „uspořádán tak, aby na podkladě dokumentů a skutečností v procesu prokázaných byla demonstrována rozvrtnická činnost Vatikánu a v jeho službách klášterů a řádů proti lidové demokracii v Československu“. Brožura měla „býti psána živě, přesvědčivě, obsahovat též fotografický materiál a [měla být] psána z hlediska širokých vrstev“. V kampani, k níž měl být připraven plán, mělo být pokračováno v rozhlasu, filmu a tisku i po skončení procesu.

Přestože vyšetřovatelé při vyslýchání používali násilí a snažili se proces připravit, jak nejlépe to bylo možné, někteří obžalovaní své výpovědi před soudem změnili. Prokurátor, který obžalované obvinil z nejtěžších zločinů proti republice (z nenávisti k režimu, špionáže pro Vatikán a z přípravy protistátního spiknutí), však přesto požadoval u čtyř obviněných trest smrti. Nakonec byl Jan Mastilák odsouzen na doživotí, ostatní k dlouholetému vězení.

Návrhy na uspořádání veřejných soudních procesů musely být předkládány Velitelství Státní bezpečnosti, což bylo zdůrazněno např. rozkazem velitele StB č. 4 ze dne 21. června 1951 (viz dokument č. 32). O necelý měsíc později vydalo Ministerstvo spravedlnosti instruktážní zprávu Veřejné procesy, která krok za krokem rozebírá přípravu a konání veřejných politických procesů od volby případů a účelu procesů přes jejich přípravu, politický cíl a organizaci veřejnosti až po rozsudek, propagační využití procesu a činnost odvolacího soudu (viz dokument č. 33). Níže publikované dokumenty jsou důkazem toho, jaký význam přikládali komunističtí funkcionáři veřejným procesům, jejich přípravě, roli médií a propagandy. Současně ukazují účelovou manipulaci a překrucování práva prováděné ve prospěch komunistické vládnoucí moci.

J. V.

DOKUMENT č. 29

Návrh na vyslání československých pozorovatelů do Maďarska na proces s László Rajkem (10. září 1949)

SÚA, f. Státní prokuratura, neuspořádáno.

Pres. 763 – 1/48 [číslice připsány rukou]

V Praze dne 10. září 1949

Ministerstvo spravedlnosti
v Praze

K rukám zástupce p. ministra p. dr. Karla K l o s e

Věc: Proces proti býv. ministru Ladislavu RAJKOVI [v orig. Raikovi] v Budapešti – vyslání pozorovatelů

Dne 16. září 1949 bude zahájen v Budapešti velký politický proces proti bývalému ministru Ladislavu Rajkovi a jeho 18 společníkům. Proces má prvořadý politický význam nejen pro Maďarsko, ale i pro ostatní země lidové demokracie. Proces bude veřejný.

Státní prokuratura navrhuje, aby za účelem získání velmi cenných zkušeností, jak se konají a organizují velké politické procesy v sousední zemi lidové demokracie, byli vysláni Ministerstvem spravedlnosti k tomuto procesu pozorovatelé od Státní prokuratury, Státního soudu a z trestního odboru Ministerstva spravedlnosti, přičemž je nutno přihlídnouti k tomu, aby byli vysláni též justiční důstojníci.

Doporučuje se, aby jako pozorovatelé byli vysláni:

- 1) správce Státní prokuratury dr. B. Ziegler,
- 2) referent Státní prokuratury pplk. dr. J. Vieska,
- 3) prezident Státního soudu dr. H. Richter,
- 4) senátní předseda plk. dr. O. Matoušek.

Z trestního odboru Ministerstva spravedlnosti by snad mohli býti vysláni přednosta trestního odboru Miloslav Vošahlík a přednosta trestněpolitického oddělení dr. Václav Aleš.

Připomínám, že Ministerstvo národní obrany se staví k návrhu Státní prokuratury kladně a shora jmenovaní justiční důstojníci pplk. dr. Vieska a plk. dr. O. Matoušek budou současně pozorovateli MNO a budou Ministerstvem národní obrany vybaveni a financováni. Pplk. dr. Vieska a plk. dr. Matoušek ovládají maďarský jazyk a byli by současně tlumočníky.

V případě souhlasu bylo by ovšem nutno podniknouti ihned kroky u vyslanectví Maďarské lidové republiky k zajištění souhlasu, k opatření event. vstupenek k procesu apod., dále by bylo nutno urychleně požádati o vydání pasu a opatřiti potřebné devizy.

Znovu se připomíná, že proces bude zahájen dne 16. září 1949.

Státní prokurátor: [vlastnoruční podpis „dr. Ziegler“]

[Připsáno rukou: „ú. z. osobně doručit dr. Ziegler“]

DOKUMENT č. 30

Zápis z porady o novém způsobu zveřejňování a komentování soudních procesů (28. listopadu 1949)

VÚA, f. Čepička, sv. 28, a. j. 180.

Porada o novém způsobu zveřejňování a komentování soudních procesů

26. LL. [11.] 1949: 9–10 hod.

Přítomni: soudruzi K. Klos, Lacina, Neuls
a za tisk a rozhlas soudruzi Špic, Hronek a Zd. Novák.

S. K. Klos objasnil, v jakém smyslu a rozsahu se má toto opětné uvolnění zpravodajství z trestních i civilních procesů pojímat. Nejde o zavádění podobných stálých rubrik, jako byly staré soudničky, nýbrž o soustavné zpravodajství, které by politicky i mravně správně hodnotilo určité případy, jež by tyto publikace momentálně vyžadovaly. Impuls by dávalo ministerstvo. Po debatě bylo usneseno, že se přibližně měsíčně, aby nevznikl ve veřejnosti klamný dojem, že se mnoho soudí, budou – při rozdělení procesů na špionáže, kriminální a sabotáže – zveřejňovat vždy 3–4 procesy, tj. že se jednou v týdnu vybere typický případ z uvedené jedné skupiny a že se přitom zavede tato praxe:

- 1) v Praze: SČN vybere z každé redakce jednoho redaktora, který bude touto službou pověřen. Do konce tohoto týdne nám oznámí SČN jejich jména; v příštím týdnu uspořádáme s těmito redaktory zásadní instruktážní schůzku. Před každým procesem je budeme svolávat k informačním poradám. Jinak budou mít při komentování toho kterého procesu volnost. Na schůzce pořádané k dalšímu procesu se ovšem podrobí jejich zprávy o dřívějším procesu kritice, a to tak, aby se již při příštím zpravodajství event. nedostatky a závady neobjevovaly. U závažných procesů by redaktori předkládali své zprávy k schválení. ČTK by nepřinášela žádné komentáře, pouze rozsudky s úředním odůvodněním. Pro širší a obsáhlejší komentování některých procesů byli vybráni soudruzi Lacina (pro Práci), Hronek (Haló noviny) a Šimonek z Lidových novin.
- 2) v krajích: ministerstvo vybere jednoho schopného redaktora krajských novin a současně určí u soudu jednoho soudruha, který dostane příslušné instrukce a bude za tuto činnost zodpovědný. Zprávy se budou dálkopisem posílat ministerstvu, které je bude schvalovat.
- 3) Slovensko: Pověření spravedlnosti v Bratislavě zavede tutéž praxi jako ministerstvo.

Soudruzi Špic, Hronek a Novák nám slíbili největší podporu a vyžádali si, abychom je při důležitějších procesech na ministerstvo volali. Schůzka skončila s tím, že v prosinci budeme naznačenou praxi uskutečňovat zatím na zkoušku, že event. nedostatky a chyby vylepšíme, aby již v novém roce mohlo toto zpravodajství řádně a samostatně fungovat.

28. 11. 1949 [podpis nečitelný]

DOKUMENT č. 31

Zápis z porady týkající se propagační a výchovné funkce vybraných politických procesů (24. března 1950)

VÚA, f. Čepička, sv. 28, a. j. 180.

Zápis

o poradě konané 24. března 1950 u soudruha Bareše na ústředním sekretariátu KSČ

Přítomni za Min. spravedlnosti soudruzi: ministr dr. Čepička, náměstci dr. Dressler, dr. K. Klos a dr. Holub za III. odbor. Dále byli přítomni: Hendrych za odbor kult.[urně] prop.[agační], Hub [v orig. Hup] za SÚC, zástup.[ce] min. vnitra a s. Franěk.

S. ministr Čepička vylíčil ve svém referátu, jak je potřeba postupovat, aby důležité politické procesy proti činitelům reakce byly řádně využity po stránce propagační a výchovné. Zdůraznil, že tento úkol vyplynul pro resort a pro stranu z únorového zasedání ÚV, že justice si už před tím tento úkol uvědomovala a snažila se ho plnit organizováním význačných procesů, že však tisk nevěnoval věci patřičnou pozornost, svěřoval referáty o soudních procesech namnoze lidem, kteří nebyli s to dané úkoly splnit. Také rozhlas a film zůstaly na poloviční cestě, ačkoliv zájem veřejnosti o filmové zpracování námětů ukazujících metody reakce na poli trestněpolitickém byl značný (zázrak v Číhošti). Bylo by záhodno, aby se film zapřáhl do této propagačně výchovné činnosti natočením celovečerních představení, aby k témuž účelu pracovali a tvořili i naši umělci, zejména dramatičtí, spisovatelé, divadla atd. Všemi prostředky by se měly odhalovat zločinecké metody práce CIC, vysoké církevní hierarchie, klášterů, měl by se sbírat a zveřejňovat materiál, a to i historický materiál (nástroje inkvizice, vypovídací dekrety, snímky historických dokumentů apod.). Jde zejména o materiál, který by přesvědčoval masy, zvláště ty, kteří ještě kolísají. Zpracování musí být živé, barvité, aby lidé byli pobouřeni, až uvidí, jakým způsobem reakce proti nám pracuje. Ministerstvo hodlá za tím účelem přímo vejít ve styk s některými divadly, např. E. F. Buriana, který se k takové práci sám hlásí. Tisk musí věnovat daleko více místa referátům o velkých politických procesech. Také dosavadní starý materiál, který ještě nebyl zpracován, měl by být zachycen aspoň v dobře udělané brožuře a sérii článků.

S referátem s. ministra přítomní zásadně souhlasili.

S. Bareš: připomenul, že při natáčení filmů o procesech je třeba opatrnosti, aby se neobjevil opačný účinek, poněvadž jsou zkušenosti, že jakmile se obžalovaný objeví [jeví] jako člověk, lidé jsou náchylni ho litovat. Doporučuje natáčet jen části z jednotlivých procesů. Z procesu o řádech doporučuje natočit krátký film, který by zachycoval i jejich zakuklenost, ukazoval tajemství řádů, nástroje inkvizice, skrýše apod. i výsledky jejich nepřátelského jednání tak, aby to skutečně na lidi působilo. Dále doporučuje natočit dokumentární film o potřebě bdělosti a v té věci poukazuje na mosteckou věc (s bagrem).

S. ministr: v té souvislosti připomíná stavitelské procesy na Ostravsku. S. Hendrych doporučuje polodlouhý film z procesu „Řády“.

Zástupce min. vnitra: doporučuje, aby se postupovalo velmi opatrně, pokud se bude zveřejňovat sabotáž a její prostředky. Dále uvádí, že spolupráce s tiskem není dosud těsná a že tisk dostatečně nevyužívá vyšetřených věcí. S. ministr v té souvislosti upozornil, že tisk ještě dostatečně nechápe, že pomáhá nepříteli uveřejňováním různých údajů, které mají být

utajeny v zájmu obrany státu, jako je např. uveřejňování různých technických údajů z výroby, údajů o počtu nebo procentu úderníků. Takové údaje otiskují namnoze i závodní časopisy.

S. Bareš: uvádí, že vše má svůj čas, nyní je na pořadu akce bdělosti, poněvadž je pro to čas a je tedy třeba mobilizovat pracující lid (vedle orgánů bezpečnosti) pro akci bdělosti pracujícího lidu proti třídnímu nepříteli. Máme tedy nyní zájem dát ven co nejvíce materiálu a propagačně ho využít.

S. ministr: žádá, aby byly znovu vydány sovětské procesy proti trockistům, abychom se na těchto procesech mohli školit pro akci bdělosti.

S. dr. Klos: uvádí, že Ministerstvo spravedlnosti zorganizuje procesy tak, aby sloužily i k účelům propagačně-výchovným, že je třeba ukázat redaktorům, jak se má správně politicky o procesech psát, a pak jim [spr. je] ponechat, aby to dělali sami. Bylo by záhodno organizovat a pořádat i rozhovory s obecními, které je přítomno na přelíčení, zejména s úderníky apod., o tom, jak na ně proces působil a jakou měl vůbec odezvu v široké veřejnosti.

Nakonec bylo usneseno:

- 1) Utvořit komisi, v níž bude zástupce Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, ústředního sekretariátu (od s. Bareše), zástupce Rudého práva a zástupce ČTK, která má za úkol připravit a provést co nejširší propagačně-výchovné využití procesů vedených proti reakci. První schůzka byla ujednána u dr. Karla Klose [po straně připsáno rukou „27. 3.“]. Za ústřední sekretariát se jí zúčastní s. Hendrych. Schůzku svolá dr. K. Klos.
- 2) Prvním vzorně zorganizovaným procesem bude proces s řády. Dr. Klos zařídí, aby všechny materiály týkající se činnosti klášterů od r. 1948 byl vytáhnout a nacyklostylovaný ho přinese už na pondělní schůzku. Proces s řády se začne organizovat v pátek.
- 3) Tisk věnuje referátům o procesech tolik místa, kolik bude třeba, totéž platí o filmu a rozhlasu. Redaktoři budou určeni.
- 4) Starý materiál bude zpracován v brožuře a v seriálu článků.
- 5) Vydání sovětských procesů se stane pro potřebu strany nákladem asi 5000. Nepočítá se s tím, že by vydání přišlo na knižní trh.

Poradu zakončil s. Bareš.

Zapsal: dr. Holub.

[vlastnoruční podpis „dr. Holub“]

DOKUMENT č. 32

Rozkaz velitele Státní bezpečnosti č. 4/1951 o organizování veřejných soudních přelíčení (21. června)

AMV, f. 310 (Sekretariát Velitelství StB), Sbíрка rozkazů velitele StB.

VELITELSTVÍ STÁTNÍ BEZPEČNOSTI

A-3924/01-51

Dne 21. června 1951

[Razítko: „TAJNÉ“]

R O Z K A Z **velitele Státní bezpečnosti č. 4¹**

Věc: Organizování veřejných soudních přelíčení – schvalování

Přes pokyny vydané Velitelstvím Státní bezpečnosti vyšetřovacím oddělením KV StB není dodržován rozkaz o předkládání návrhů na organizování veřejných soudních přelíčení Velitelství Státní bezpečnosti.

Nařizuji proto všem vyšetřovacím oddělením KV StB předkládat návrhy na organizování všech veřejných procesů Velitelství Státní bezpečnosti k schválení a povolení.

Návrhy musí obsahovat následující body:

Pořadí obviněných.

Pořadí svědků.

Trestní činnost obviněných (krátce), předpokládané chování obviněných při procesu, pravdivost jejich výpovědí (poznatky z cel).

Vysvětlení koho a z čeho budou svědci usvědčovat, chování svědků při procesu.

Jaký průkazní materiál bude předložen soudu k usvědčení obviněných.

Jaká trestná činnost bude procesem odhalena.

Jaký politický účel se sleduje veřejným procesem.

Bezpečnostní opatření během procesu.

Co bylo podniknuto k hladkému průběhu procesu.

Složení senátu, soudu, prokurátorů a obhájců.

Další návrhy a poznámky sloužící k objasnění žádosti o povolení veřejného procesu.

K návrhům o povolení veřejného soudního přelíčení musí být připojeny opisy trestního oznámení a protokolů obviněných i svědků, které budou po schválení vráceny.

velitel Státní bezpečnosti:

pplk. Jaroslav Hora [vlastnoruční podpis „Hora Jar.“]

Obdrží: všechna krajská velitelství Státní bezpečnosti.

¹ Pozn. L. B.: Platnost rozkazu zrušena dle rozkazu ministra vnitra č. 33/1956.

DOKUMENT č. 33

Instruktažní materiál Ministerstva spravedlnosti o veřejných soudních procesech a jejich organizaci (29. srpna 1951)

SÚA, f. Státní prokuratura, neuspořádáno.

[Razítko: „Spr.“, rukou připsáno: „3049 – 6/50“, „Löffelmann“, „ke spisu 20/9 1951“]

Veřejné procesy

Úvod: Úkolem lidově demokratické justice je co nejvíce přispívat k boji o mír a zejména přesvědčovat a vychovávat masy. Jedním z prostředků ke splnění těchto úkolů prokuratur a soudů je, aby v dobře připravených a propagačně správně využitých veřejných procesech, které jsou zvláště účinným nástrojem přesvědčování a výchovy a zvyšování bdělosti a ostražitosti, odhalovaly, izolovaly a v osobách stíhaných pachatelů potlačovaly nepřátele našeho státu a jeho lidově demokratického zřízení. Zvláštní úlohou Státního soudu pak jest, aby zajišťoval a svými výroky zároveň paralyzoval vlivy cizích, reakčních a imperialistických činitelů a mocností chystajících světovou válku a aby ukazoval na spojitost třídních nepřátel uvnitř státu a jejich zločinné činnosti se snahami imperialistických podněcovatelů války.

Statistická data ukazují, že v období od 1. 1. do 31. 3. 1951 konalo se před okresními soudy v českých zemích celkem 391 procesů se zvýšenou publicitou, v téže době bylo provedeno na Slovensku 89 takových procesů. Z tohoto počtu bylo v českých zemích 14,8 % procesů, v nichž šlo o trestné činy proti republice (na Slovensku 12,3 %), 27 % procesů pro trestné činy hospodářské (na Slovensku 16,8 %) a 57 % procesů, kde šlo o jiné trestné činy (na Slovensku 70,7 %). Pokud jde o třídní rozvrstvení obviněných, kteří se zodpovídali ze svých trestných činů při těchto veřejných procesech, bylo v českých zemích 39,1 % dělníků (na Slovensku 33,7 %), 0,5 % vedoucích zaměstnanců dělnického původu (0 %), ostatních v zaměstnaneckém poměru 30,1 % (na Slovensku 30,3 %), 1,1 % malých a středních rolníků (15,7 %), 5,6 % vesnických boháčů (3,3 %), 12,2 % osob v samostatném povolání (15,7 %) a 1,2 % ostatních s neurčitým profilem (0 %).

Volba případů: Až do celostátní konference v březnu 1951 všímali si krajsí prokurátoři výběru vhodné věci jen málo. K tomuto výběru docházelo většinou jen z okresního hlediska a ani okresní prokurátoři se v tom směru dost aktivně neprojevovali. Většinou spolurozhodovali o tom, která věc se projedná před širší veřejností, veřejní činitelé na okrese. Docházelo i k tomu, že byla snaha, aby z prestižních důvodů byl proveden v každém okrese veřejný proces, čímž se stávalo, že volba nebyla vždy případná. Značné zlepšení v tomto směru nastalo od zmíněné celostátní konference.

Případy projednávané před širší veřejností se týkaly především třídních nepřátel, a to vesnických boháčů (neplnění dodávkové povinnosti, zatajování obilí nebo jiných zásob, křečkování), bývalých podnikatelů, a to obchodníků, živnostníků, továrníků nebo vůbec příslušníků buržoazie (zatajování věcí před znárodněním, křečkování, zpronevěry, daňové defraudace, černý obchod). Pokud jde o příslušníky dělnické třídy a pracující vůbec, šlo o zaměstnance národních podniků nebo JZD, částečně o zaměstnance vedoucí, dále šlo o řidiče a o funkcionáře lidosprávy. Tito obvinění se dopouštěli zejména rozkrádání národního majetku, zavinili dopravní nehody s těžkými následky nebo se provinili nedbalostí či lehkomyšlností ve svém povolání, která vedla k ohrožení jednotného hospodářského plánu. Vyskytly se zde i zpronevěry.

Účel procesu: Procesy proti třídním nepřátelům provedené před širší veřejností sledovaly účel, aby byli izolováni vesničtí boháči a odhalována jejich nepřátelská činnost, zaměřená proti zájmům malých a středních rolníků a tito získávání názorným poučením pro socialismus na vesnici. V jiných takových procesech byli podobně odhalováni i ostatní třídní nepřátelé a jejich vykořisťovatelské praktiky, narušující zejména zásobování pracujících.

Např. u Okresního soudu v Pelhřimově byl ve veřejném procesu stíhán bývalý velkostatkář (190 ha), typický agrárník, který při předávání statku ČSSS zatajil 12 tun obilí a 26 tun brambor. Proces se konal v místě působení obviněného za přítomnosti široké veřejnosti z řad zemědělců a výstižně vykreslil politickou minulost i třídní charakter obviněného.

V kraji Uherské Hradiště byly provedeny dva procesy, jejichž účelem bylo ukázat formy boje třídního nepřítele v nynějším stadiu vývoje společnosti a ukázat na potřebu bdělosti. Jednalo se o rozsáhlé skryté sabotáže, peněžní machinace apod.

Procesy proti osobám z řad pracujících měly za účel, aby vnesly poučení do řad pracujících, aby zvyšovaly jejich pracovní morálku, bdělost, ostražitost a uvědomělý poměr k socialistickému vlastnictví.

V Plzni byl proveden veřejný proces proti funkcionářům ZKD, kteří vytvořili černý sklad a černý fond, z něhož přednostně prodávali různým prominentním osobám vázané zboží. Ve Svitavách projednáván veřejný proces se týkal velké železniční katastrofy a měl za účel vychovávat železniční kádry ke zvýšené pracovní kázni.

Výchovnými procesy, které také splnily svůj účel uvědomovat pracující o významu chránit národní majetek proti rozkrádání, byly procesy proti Baladovi a spol. pro krádeže cukru, páchané soustavně dělníky v rafinériích v Ústí nad Labem, a proti Fr. Kálenskému a spol., kde šlo o krádeže mýdla a koží.

Přesto se ještě vyskytly veřejné procesy, kde volba věci nebyla správná.

V Litomyšli se konal celotýdenní veřejný proces proti více obviněným z řad technických zaměstnanců lidové správy, resp. národních podniků, pro nepořádky při stavbě nemocničního pavilonu. K projednání zde došlo až za dva roky po nápadu věci u prokuratury, líčení se konalo bez patrného zájmu veřejnosti, ač k němu byli přizváni zejména techničtí zaměstnanci ONV. Věc byla zcela jasně již neaktuální a pro veřejný proces těžkopádná.

V Blansku byl projednáván proces proti zubnímu technikovi pro rozsáhlé rozkrádání národního majetku (ordinace načerno, falešné účtování). Zde prokurátor nevhodně stíhal současně i 5 bezvýznamných obviněných, dokonce i 1 mladistvého. Proces sám byl nezáživný, šlo o vyúčtování několika set položek, a byl dvakrát odročen vždy o několik týdnů. Po prvním odročení bylo projednávání věci proti hlavnímu pachateli vyloučeno a vyneseno jen rozsudek proti ostatním méně významným pachatelům. Proti hlavnímu pachateli bylo pak pokračováno později a po skončení jednání bylo veřejné líčení odročeno o 8 dnů za účelem vnesení rozsudku.

Někdy volba předmětu svědčí o tom, že proces byl prováděn před širší veřejností jen proto, že šlo o případ s prvky senzace.

Tak u Okresního soudu v Broumově byla projednávána vražda s čistě senzačním pozadím. Zasedací síň byla přeplněna. To ostře kontrastovalo s chabou účastí při jiném veřejném líčení u téhož soudu, v němž šlo o závažné delikty hospodářské.

Příprava procesu: Příprava veřejného procesu po stránce politické a po stránce spolupráce s veřejnými a politickými činiteli nevykazuje již vážné závady. Totéž platí o vlastní přípravě procesu. Prokurátor většinou se osobně účastní vyšetřování takových případů, často na místě samém, sám vyslýchá obviněné, přezkoumává jejich obhajobu, zjišťuje třídní profil

obviněného a činně se vyšetřování zúčastňuje. Často se konají též zajišťovací výslechy těsně před líčením, aby byla záruka, že nedojde k neočekávané změně skutkového stavu. Krajsí prokurátoři tuto činnost okresních prokurátorů většinou přímo sledují a zajišťují, zasahující operativně, kde je třeba. Hlavní úkol při přípravě veřejného procesu spočívá ovšem většinou na okresním prokurátorovi.

Politický cíl: Politická linie procesu a jeho politický smysl i promítnutí jich do celého průběhu procesu jsou připravovány spoluprací krajského prokurátora s krajskými politickými činiteli a pak okresního prokurátora ve spolupráci s okresními veřejnými a politickými činiteli. Systematicky a cílevědomě se tak děje na základě instrukcí, které vyplynuly jednak z celostátní konference konané letos v březnu, jednak ze školení v Kamenickém Šenově. Promítnutí politické linie do průběhu procesu kontroluje většinou krajský prokurátor sám za pomoci okresního prokurátora a v některých případech i předseda krajského soudu (Praha).

Došetřování: Již řidčeji se objevuje nedostatek náležitých došetření.

Tak např. u Okresního soudu v Dobříši byla podána ve veřejném procesu žaloba § 134 a § 245, která nebyla všestranně náležitě došetřena. Tuto vadu musel pak odstraňovat soud, takže došlo k provedení veřejného líčení značně opožděně, a proto proces nebyl již aktuální. Na úplný nedostatek došetření ukázal i případ projednávaný veřejně u Okresního soudu v Blansku, kde veřejný proces musel být odročen za účelem výslechu dvou znalců a 50 svědků.

Žaloba: Kvalita žalob po stránce formální, skutkové i odborné se v poslední době podstatně zlepšila. Chybí v nich někdy výstižná politická motivace, což je někdy odůvodňováno tím, že si prokurátoři ponechávají důraznější zhodnocení trestného činu až do závěrečné řeči. Pokud jde o formu žaloby, je u okresních prokuratur vesměs volena forma obvyklá, v níž se žaloba dělí na znělkou a důvody. Forma, která se vyskytuje u Státní prokuratury, v praxi okresních prokuratur není používána. Rozvláčné žaloby se vyskytují již jen ojediněle, stejně tak i žaloby, které jsou meritorně zbytečně nadsazeny. Určitou závadou jest stále, že se prokurátor v žalobě nezabývá ještě dost podrobně také obhajobou obviněného a omezuje se většinou jen na její stručné vyvrácení.

Příprava hlavního líčení: Věnuje se také větší pozornost výběru předsedy senátu a soudců z lidu pro veřejné líčení. Krajský prokurátor po projednání věci s veřejnými a politickými činiteli dohodne se s předsedou krajského soudu o volbě vhodného předsedy senátu. Přitom se většinou ještě ponechává věc tomu předsedovi, který by i jinak byl podle rozvrhu práce pro věc příslušný. Působí zde často ohledy, že by odnětí věci příslušnému předsedovi se mohlo vykládat jako jeho podceňování. Stalo se výjimečně, že věc byla přidělena jinému předsedovi. Vyskytly se však i případy, kdy předseda senátu byl od jiného soudu, než kde se veřejný proces projednával, a byl k tomuto soudu přidělen opatřením předsedy krajského soudu. Někde právě pro nevhodnou volbu předsedy došlo k selhání procesu.

Tak u Okresního soudu v Berouně se konal veřejný proces proti bývalé obchodnici pro křečkování. Předseda soudu líčení nezvládl, takže ve skutečnosti ho vedl vlastně prokurátor a obhájce.

U Okresního soudu v Rychnově ve veřejném procesu proti obchodníkovi pro křečkování nezvládl předseda senátu rovněž situaci, takže v některých okamžicích měl hlavní slovo obviněný, aniž byl odkázán předsedou do příslušných mezí. Některé tyto případy ukázaly, že rovněž důležitým je, aby s předsedou byl probrán celý průběh hlavního líčení předem, zejména když jde o předsedu, který dosud postrádá zkušeností s vedením procesu před širší veřejností.

Výběr soudců z lidu je prováděn předsedou senátu spolu s prokurátorem za účasti politických činitelů a je většinou prováděn správně. Přihlíží se přitom zejména i k odborným zna-

lostem soudců z lidu, kterých bude třeba při řešení konkrétní věci, a zejména k jejich politické vyspělosti.

Předporada: Ve všech případech před veřejnými procesy je konána podrobná předporada prokurátora s předsedou senátu i soudci z lidu, výjimečně i za účasti politických činitelů a krajského prokurátora. Výjimečně vyskytl se případ, kdy byl přizván k předporadě i obhájce (Votice). Tento postup je naprosto nesprávný, i když šlo o obhájce politicky naprosto spolehlivého. Někde (Brno) si prokurátor projedná věc s obhájcem sám před líčením. Tento postup nelze doporučit, poněvadž nelze vyloučit možnost, že obhájce bude informovat svého klienta. V předporadě se ujasní, oč v procesu půjde, zdůrazní se politický cíl procesu, prodiskutuje se důkazní řízení, uváží se i eventuální výše trestu, diferenciacie viny a trestu při více obviněných. Vyskytl se i případ, že v předporadě byly rozdělovány otázky mezi předsedu, prokurátora a soudce z lidu a že byl podrobněji stanoven i sled důkazních prostředků (plán procesu). Tento postup se doporučuje.

Místo veřejného líčení: Místo líčení je pravidelně voleno prokurátorem ve spolupráci s předsedou soudu a veřejnými činiteli. Podle potřeby je líčení konáno v závodě, kde byl čin spáchán, nebo na vesnici. Většinou jsou voleny pro líčení, zvláště když se očekává větší počet účastníků, sály hostinců, biografů, divadel apod. Závadou je někdy, že se předseda senátu ani prokurátor předem nepřesvědčí o technických podrobnostech (akustika, nutnost rozhlasového zařízení apod.). To mívá za následek, že proces nemůže být sledován pozorně všemi posluchači, zejména když obviněný, případně svědci nebo obhájce, mluví tišším hlasem. Je třeba také dbáti, aby předseda senátu a prokurátor se přesvědčili, zda místnost je vhodně a důstojně upravena. Stalo se například, že proces byl prováděn v sále hned po taneční zábavě bez odstranění maškarní výzdoby. Je pochopitelně vyloučeno, aby snad okolnost, že veřejný proces se koná v restaurační místnosti, vedla k povolení kouření, resp. podávání nápojů.

Veřejnost, její organizace: Pro veřejné procesy je organizována buď takzvaná širší veřejnost, nebo veřejnost kvalifikovaná. Při veřejnosti širší je dbáti především na to, aby v soudní síni byly převážně přítomny osoby s kladným zaměřením, při kvalifikované veřejnosti je vybírán určitý okruh osob, pro jejichž výchovu jest proces určen.

Způsob organizování veřejnosti je projednán již krajským prokurátorem s veřejnými činiteli a i okresním prokurátorem. Většinou je používáno vstupenek, které rozdělují buď MNV, nebo odborová organizace, nebo stranický sekretariát, případně SNB, nebo prokuratura. Většinou byla veřejnost organizována správně. Vyskytly se však i případy, kdy organizování veřejnosti selhalo a v sále byli pouze 2 diváci, ač byli jako kvalifikovaná veřejnost přizváni zaměstnanci technického referátu ONV (Litomyšl).

V procesech proti křečkům byl přístup umožněn ve větší míře také indiferentní veřejnosti.

Hlavní líčení: Hlavní líčení je těžištěm veřejného procesu a jest mu věnovati zvýšenou pozornost. Podle temperamentu a schopnosti předsedy hlavního líčení a prokurátora vyvíjí se u nás při veřejných procesech buď proces předsednický, v němž vede sám předseda, anebo proces smíšený, kde úlohy prokurátora i předsedy jsou rozděleny. Při smíšeném vedení hlavního líčení se ovšem stává, že prokurátor zasahuje někdy i rušivě do otázek předsedy, nebo do otázek soudců z lidu, nebo se to děje i opačně, což ukazuje na potřebu rozdělit u větších procesů v předporadě alespoň v hrubších rysech role předsedy, soudců z lidu a prokurátora. Bylo pozorováno, že soudcové z lidu v poslední době zvyšují aktivitu při hlavním líčení (otázky, uplatnění odborných znalostí). Nedostatkem někdy je, že se mezi prokurátorem a obviněným, popřípadě svědkem, nebo mezi předsedou a obviněným či svědkem místo otázek a odpovědí sloužících k objasnění věci rozvine polemika, které jest třeba se vyvarovati. Rovněž je nevhodné, aby prokurátor, předseda nebo soudce z lidu obviněného ironizovali nebo aby předseda senátu a soudci z lidu ve svých výrocích již předem dávali najevo přesvědčení o jeho

vině, popřípadě jej napadali. Na druhé straně však nelze nic namítat proti takovému způsobu vedení, při němž hlavní líčení probíhá úderně, živě a vtipně. Spád a údernost a tím i přesvědčivost hlavního líčení trpí tím, že předseda diktuje zapisovateli jednací protokol. Je proto třeba, aby k veřejným procesům byli přibíráni pokud možno zapisovatelé ovládající těsnopis, aby předseda se nemusel zdržovat diktováním protokolu a aby protokolace neměla zdržující vliv na průběh líčení.

Většina veřejných procesů proběhla hladce bez jakýchkoli rušivých momentů ze strany publika. Někdy se stalo, že publikum projevilo nevhodně potleskem souhlas. V procesu proti funkcionářům ZKD v Plzni k tomu došlo během výslechu obviněného na znamení souhlasu a výstižnou připomínkou soudce z lidu, v jiných procesech se ozval potlesk po závěrečné řeči prokurátora, popřípadě po prohlášení rozsudku. V Berouně tleskalo publikum v procesu proti obchodnici, která křečkovala, jak prokurátorovi po jeho závěrečné řeči, tak obhájci po obhajobě a potlesk se ozval rovněž po vyhlášení rozsudku. Předsedové v takových případech zpravidla nezakročují, ač by byl na místě vhodný zásah politicky správně odůvodněnou domluvou a vysvětlením.

Obhájci: Obhájci dosud nepochopili úlohu obhajoby v socialistickém státě. Chovají se většinou při hlavním líčení pasivně. Nebyl zjištěn případ, že by obhájce během hlavního líčení nějak rušivě zasahoval.

Instruktivnost a působivost hlavních líčení bývá někdy správně zvyšována vystavením doličných věcí, jako nakřečkované zboží, případně plánky a fotografie. Tak např. u Okresního soudu v Rokycanech bylo zvláště působivé, když během hlavního líčení byly promítány snímky skladiště nakřečkovaných zásob a zbraní. U Okresního soudu v Ústí nad Orlicí a v Brně a v Ústí nad Labem byly při hlavním líčení v jednací síni vyloženy doličné věci (koberce, textilie poškozené vadným uskladněním černým obchodem získaných textilií). Při jednom veřejném procesu v Brně, týkajícím se autonehody, byly v zasedací síni vyloženy fotografie různých havárií a celý proces vyzněl jako názorné školení přítomných řidičů.

Závěrečné řeči: Pokud jde o prokurátorské řeči a vůbec o vystoupení prokurátorů, bylo v poslední době upuštěno od přítomnosti dvou prokurátorů při hlavním líčení a od dvou závěrečných prokurátorských řečí, které se dříve častěji vyskytovaly. Většinou zastupuje žalobu ten prokurátor, který konal přípravné řízení a je tedy dokonale obeznámen s věcí.

Prokurátoři mají většinou závěrečnou řeč napsanou, nechtou ji však, nýbrž přednášejí a kontrolují se přitom napsaným textem [sic]. Někde okresní prokurátor dává svou závěrečnou řeč ke schválení krajskému prokurátorovi. Tento postup zaručuje úroveň projevu prokurátora, a proto se doporučuje. V poslední době se někdy stalo, byť i ojediněle, že prokurátor neměl vůbec řeč připravenou, pak se zbytečně opakoval a řeč nebyla působivá. Způsob přednesu závěrečné řeči je ovšem určován temperamentem a řečnickým nadáním toho kterého prokurátora. Je ještě hodně prokurátorů, jejichž řečnická úroveň by potřebovala soustavného zdokonalování zejména vhodným školením, aby jejich přednes byl výrazný a působivý. Také po stránce jazykové čistoty jest přednesu závěrečné řeči prokurátora věnovat pozornost (užívání nářečí apod.).

Obhájci zaměřují své závěrečné řeči ponejvíce jen na rozbor polehčujících a přitěžujících okolností. Při procesu proti funkcionářům ZKD v Plzni jeden z obhájců uplatňoval ve svém projevu znalosti marx-leninismu řadou citátů, které s věcí nesouvisely a byly vypočítány jen na efekt, eventuálně na ovlivnění soudu ve prospěch klienta.

Replika prokurátora, event. obhájce, se vyskytuje ojediněle.

Porada: Pokud jde o poradou, nebylo pozorováno zvláštních závad až na případ obchodnice Rozstočilové z Berouna, při němž porada trvala necelých 10 minut, což vzhledem

k rozsáhlosti látky a závažnosti případu působilo na publikum dojem, že rozsudek byl již předem připraven.

Rozsudek: Při vyhlásování rozsudku předsedou senátu bylo v mnoha případech pozorováno, že předseda předem připravené odůvodnění rozsudku nedoplňuje a nepřizpůsobuje podle průběhu hlavního líčení, takže pro posluchače zasvěcenější působí dojem, že bylo předem vyhotoveno. Také politické odůvodnění rozsudků nebývá často přesvědčivé. V porovnání se závěrečnými řečmi je vyhlásování rozsudku předsedou senátu méně působivé. Předsedové totiž většinou rozsudky čtou, nepřednášejí jejich obsah. Přesto však nutno konstatovat zlepšující se tendenci, zejména pokud jde o srozumitelnost znělky i odůvodnění. Někdy je znělka nepřehledná a přetížena jak fakty, tak paragrafy, zejména v případech, kde jde o více obviněných nebo o více trestných činů. Posuzování viny i trestu ve veřejných procesech je celkem správné. Je však nutné, aby i výrok o trestu vyzněl přesvědčivě.

Při dopravních nehodách s katastrofálními následky, kde veřejnost žádá nejpřísnější trest a nebyla by spokojena s trestem, který možno podle zákona nejvýše uložit, by bylo namísto informovat veřejnost včas o trestní sazbě a jejím politickém odůvodnění, aby se předešlo nespokojenosti s domněle nízkým trestem. Takové poučení bylo dáno veřejnosti kupříkladu při projednávání podivínského železničního neštěstí v Podivíně u Břeclavě.

Propagační využití procesu: Propagační využití procesu není stále ještě na výši. Je vlastně teprve v počátcích a mnohde se omezuje na organizování veřejnosti. Pokud jde o tisk, omezují se prokurátoři většinou na to, že příslušné tiskové referenty vyrozumí o konání procesu. Předběžná porada se zástupci tisku nebo účinnější zajištění přítomnosti tiskových referentů, rozmluva s nimi o tom, jak bude o procese referováno, popřípadě cenzura zprávy pro tisk se vyskytly zcela výjimečně.

Celostátního rozhlasu bylo využito k propagaci u veřejných procesů konaných před okresními soudy zcela ojediněle. Častěji bylo užito rozhlasu krajského, popřípadě místního.

Propagace procesů na schůzích strany, ROH nebo v závodech se dosud nevžila a objevuje se jen ojediněle. V Šumperku po provedení procesu zůstali přítomni příslušníci kursu SNB, kteří tvořili větší část posluchačstva, a prokurátor i předseda soudu s nimi provedli zhodnocení celého procesu.

U některých soudů byl volen zvláštní druh propagace vylepením vyhotovení rozsudku na deskách MNV (šlo o případy křečkování, které vzbudily ve veřejnosti rozruch).

Vyhodnocení procesu: Ve většině případů se provádí hodnocení průběhu a výsledku vedeného procesu na krajských pracovních poradách, na gremiálních poradách soudů a při školení soudců z lidu. Někde se zhodnocení procesu věnuje zvláštní porada předsedy senátu, prokurátora a soudců z lidu, kteří byli členy senátu; na ní se zhodnotí klady a nedostatky.

Ohlas procesu ve veřejnosti zkoumá bezpečnostní pětka prostřednictvím hlášení orgánů bezpečnosti. Někteří krajští prokurátoři vysílají k procesům pozorovatele a buď sami, nebo prostřednictvím pozorovatelů zkoumají při procesu i po něm odezvu ve veřejnosti. Tyto zkušenosti slouží pak krajským prokurátorům k další instruktáži okresních prokurátorů při přípravě budoucích procesů.

Činnost odvolacího soudu při veřejných procesech: Krajský soud při vyřizování odvolání proti rozsudku vydanému ve veřejném procesu musí postupovat s vědomím politické zodpovědnosti. Snižuje účinek veřejného procesu, jestliže odvolací soud změní rozsudek první stolice, zejména neúměrným snížením trestu při veřejném procesu vyměřeného, jako se stalo u Okresního soudu v Kutné Hoře, kde bylo uloženo venkovskému boháči za odvedení 30 pytlů pšenice zamořené pilousem ve veřejném procese 7 let odnětí svobody, které veřej-

nost přijala s uspokojením, kdežto krajský soud snížil výměr trestu po překvalifikování z § 85 na § 135 tr. zák. na pouhé dva a půl roku.

Závěr: I když organizace a provádění procesů s širší veřejností doznaly v poslední době podstatné zlepšení proti období minulému, je nutno v budoucnosti pokračovat v politicko-výchovné funkci justice veřejnými procesy a nadále je intenzivně prohlubovat.

Přitom je dbáti zejména vhodné volby případů tak, aby především byli odhalováni a zneškodňováni nepřátelé lidově demokratického řádu a široké masy pracujících vychovány k bdělosti a ostražitosti a k dodržování zásad socialistického soužití.

Zvláštní pozornost musí býti věnována přípravě takových procesů, a to v nejtěsnější spolupráci s veřejnými a politickými činiteli. Přitom jest přihlížeti k hospodářsko-politické problematice okresu, případně kraje.

Věci projednávané před širší veřejností musí býti bezpodmínečně prokurátorem důkladně došetřeny, aby při líčení nedocházelo k podstatným změnám skutkového stavu, narušujícím údernost a přesvědčivost celého procesu.

Předpokladem výchovného účinku veřejného procesu je jasné, přesvědčivé a politicky podložené odůvodnění žaloby a zejména rozsudku bez přílišného parafrázování.

Účinnost politického procesu nutně vyžaduje pečlivého organizování veřejnosti hlavního líčení, jejíž výběr musí se řídit politickým cílem procesu.

Slabou stránkou veřejných procesů jsou ještě řečnické nedostatky prokurátorů; bude žádoucím zvyšovat jejich řečnickou úroveň.

Veřejných procesů není dosud výchovně a propagačně dostatečně využíváno. Především je nutno zvýšit spolupráci prokurátora s tiskem, aby politická a výchovná linie procesu nebyla nevhodnými tiskovými zprávami narušována. Stejnou péči by měl prokurátor věnovat i přípravě diskusních schůzí o výsledcích procesu na závodech i vesnicích v politických a masových organizacích.

Klady a zápory provedených procesů je nutno podrobiti důkladnému rozboru na gremiálních poradách, krajských pracovních konferencích a při školení soudců z lidu, aby získané zkušenosti mohly býti využity pro budoucí procesy.

V Praze dne 19. července 1951

Dr. Málek v. r.

DOKUMENT č. 34

Informace organizačního sekretariátu ÚV KSČ krajským výborům KSČ o chybách a nedostacích při přípravě veřejných procesů (nedatováno)

Odd. obrany a ochrany MS ČR, f. Raisův archiv, k. 17, desky C.

Krajský výbor KSČ,
k rukám vedoucího tajemníka

Vážení soudruzi,

k trvalému zajišťování výsledků měnové reformy a zrušení lístkového hospodářství, které vytvořily bezpečné předpoklady k urychlení naší cesty k socialismu, je především třeba, aby všichni pracující, na všech úsecích našeho veřejného a hospodářského života, důsledně dodržovali a uplatňovali socialistickou zákonnost a státní a pracovní disciplínu.

Prosazování socialistické zákonnosti a státní a pracovní disciplíny na všech úsecích našeho veřejného a hospodářského života je prvořadým úkolem našich prokuratur a soudů. Jedním z účinných nástrojů k plnění těchto úkolů jsou dobře připravené a propagačně správně využití procesy s organizovanou veřejností, které kromě tvrdého postihování třídních nepřátel mají napomáhat ve výchově pracujících k přesnému a důslednému zachovávání zákonů a jiných právních předpisů, k šetření socialistického vlastnictví, ke zvyšování bdělosti a ostražitosti a k dodržování státní a procesní disciplíny.

Zkušenosti z dosavadních veřejných procesů však ukazují řadu nedostatků, které vyplývají jednak z nesprávné volby jednotlivých případů k projednávání před širší veřejností, jednak z jejich nedokonalého organizačního zajišťování a propagačního využití. Chybuje se též ve výběru a organizaci veřejnosti, zvláště v tom, že na procesy jsou převážně vysíláni jen členové strany, ačkoliv vysílání poctivých nestraníků by mnohdy bylo z výchovného hlediska prospěšnější.

Pro veřejné procesy jsou dosti často vybíráni velké případy se senzačním zaměřením, aniž by při jejich volbě bylo vycházeno z hlediska politických a hospodářských problémů kraje. Na druhou stranu nejsou téměř vůbec pro tyto účely voleny případy, které jsou sice co do jejich intenzity a rozsáhlosti méně významné, avšak které vystihují současnou problematiku vzhledem k tomu, že se takové trestné činy vyskytují v širším měřítku a jejichž veřejné projednávání může daleko výchovněji působit na široké masy pracujících.

Je též třeba zvýšit péči o politickou přípravu procesů na závodech, a zvláště na vesnicích. Do politické přípravy zapojovat v daleko větší míře než dosud stranické a masové organizace a zaměřovat je zejména na boj proti falešné solidaritě některých pracujících s obviněnými i na vytváření prostředí morálního bojkotu kolem souzených sabotérů, rozkradačů národního majetku, nenapravitelných absentérů apod.

Vážné nedostatky projevují se v propagačním využívání veřejných procesů. Jejich využití je zpravidla omezeno jen na přímé účastníky procesu nebo na uveřejnění výsledku procesu v tisku. Dosud málo však jsou tyto výsledky využívány stranickými a masovými organizacemi i lidovou správou k výchově nejširších mas pracujících v přetváření jejich myšlení a odstraňování přežitků kapitalistické výchovy v nazírání na socialistické vlastnictví, v poměru k práci, ke společnosti apod.

Důležitým pomocníkem v propagačním využívání výsledků procesů je tisk. V krajském tisku objevují se často v souvislosti s líčením trestné činnosti obviněného nebo roz-

sudku soudu nepřesné právní terminologie, nebo je o případech referováno na základě předběžných poznatků, nepřešetřených prokuraturou, nebo dokonce soudem dosud nerozhodnutých, které se později ukáží [být] nadsazenými. Je též nedostatkem, že se v člancích málo hovoří o samotné trestné činnosti pachatele a společenské nebezpečnosti činu, a naopak je článek více zaměřován na minulost pachatele, jeho osobní profil, politickou příslušnost apod. Takové články vyvolávají pak ve veřejnosti často dojem, že obvinění namísto pro trestné činy, kterých se dopustili, jsou souzeni pro svůj původ nebo dřívější politickou minulost.

Na podkladě uvedených skutečností ukládá se krajským výborům strany, aby dopis projednali a učinily tato opatření:

- 1) aby byra KV KSČ na svých schůzích projednávala a schvalovala po dohodě s krajskými justičními činiteli provádění veřejných procesů z hlediska politických a hospodářských potřeb kraje a prováděla hodnocení jejich výsledků;
- 2) aby oddělení státní administrativy KV KSČ za úzké spolupráce s justičními orgány a příslušnými odděleními KV KSČ i okresními výbory strany bylo ukládáno v každém jednotlivém případě vypracování plánu organizačně politického zajištění jak přípravy, tak i propagačního využití veřejného procesu a předkládání tohoto plánu byru KV KSČ ke schválení;
- 3) aby do propagačního využívání výsledků procesů s organizovanou veřejností byl ve větší míře než dosud zapojován krajský i okresní tisk a jeho odpovědní pracovníci vedeni k ověřování článků u příslušných justičních činitelů;
- 4) aby ve spolupráci s příslušnými činiteli masových složek s přihlédnutím na povahu projednávaných případů bylo dbáno ve větší míře než dosud na vysílání poctivých nestraníků na procesy s organizovanou veřejností.

Uvedenými nedostatky zabývaly se rovněž Generální prokuratura a Ministerstvo spravedlnosti, které za účelem zlepšení situace ve výběru, organizování a politického využití procesů s organizovanou veřejností vydaly pro své orgány v krajích a okresech pokyny, jejichž opis připojujeme pro vaši informaci.

ORGANIZAČNÍ SEKRETARIÁT ÚV KSČ

DOKUMENT č. 35

Směrnice pro nové zpravodajství o soudní činnosti (nedatováno)

VÚA, f. Čepička, sv. 28, a. j. 180.

Směrnice pro nové zpravodajství o soudní činnosti

Zpravodajství ze soudních procesů sleduje výchovné cíle. Jeho účelem je napomáhat obecnému úsilí o převýchovu našeho člověka. Výchovný smysl a obsah procesního zpravodajství je tu zásadní směrnicí, jíž se musí řídit výběr vhodných procesů (tj. zveřejňovat typické případy, jichž vyličení a komentování může působit výchovně) a kterou musí mít komentátor při [je]jich zpracování neustále na mysli. V opačném případě ztrácelo by dnes toto zpravodajství svoji opodstatněnost.

(Zprávy o soudních procesech mají při své konkrétnosti a názornosti komentovat a dokumentovat vysokou úroveň a opravdovou demokratičnost našeho zlid.[ovělého] soudnictví. V tomto smyslu se má zejména zdůrazňovat významný podíl soudců z lidu na zlepšení, urychlení a zlevnění soudního rozhodování.)

I. Politické procesy u Státního soudu:

mají být veřejnosti dokladem o existenci různých protistátních živlů, mají dokumentovat, že slova o zostřeném třídním boji nejsou žádnou frází, a tak především udržovat potřebnou míru politické bdělosti a ostražitosti u všech našich občanů.

Soustředit pozornost na tyto okolnosti:

odhalovat pravou tvář podzemních živlů (špióni, teroristé, cizí agenti, zrádná domácí reakce, zločinci z povolání) a pravé důvody jejich činnosti, osvětlovat spojení s válečnickými imperialisty – jejich zaměstnavateli, pranýřovat před ničím se nezastavující metody a prostředky jejich boje, nynější orientaci na hospodářské vyzvědačství (a proč?), vypořádat se s tvrzením tzv. boje o ideje atp. a zdůrazňovat, že ochrana vlasti je nejvyšší občanskou povinností (těžké trestní sankce pro vědomé zamlčování skutečností směřujících proti státu – rozebrat tzv. udavačství).

Čeho se vystříhat:

Obecně platí instrukce MNO o věcech, které v zájmu obrany státu mají zůstat utajeny. V podrobnostech: neuvádět nikdy počet obžalovaných, žádná konkrétní fakta o jejich činnosti, která by mohla být zneužita cizí špionážní službou, nejmenovat osoby veřejně činné a osoby vojenské, v event. souvislosti jejich spojení s cizími špionážními službami neuvádět jméno exponované země, pokud k tomu nebude dán výslovný pokyn, nýbrž mluvit pouze o agentuře jedné západní imperialistické velmoci – ve zkratce: nekomentovat tak, aby se snad zpráva mohla stát návodem pro protistátní živly, jak postupovat, aby nebyly prozrazeny a aby byly ve své činnosti úspěšné. Při zpracování těchto procesů je tedy na místě jistá opatrnost. Zprávy musí být dobře rozmyšleny, a to nejen pokud jde o obsah, ale i samou stylizaci.

Organizace:

Pro svoji závažnost se toto zpravodajství soustřeďuje na Ministerstvu spravedlnosti u tisk.[ového] ref.[erenta] Neulse, který je ve styku se Státním soudem, Státní prokuraturou i s příslušnými orgány na ministerstvu. Tisk i rozhlas mohou komentovat jen ty případy, na které je upozorní tisk. ref. Tisk i rozhlas nejsou tedy v přímém styku se Státním soudem a prokuraturou, nýbrž se obracejí jen na ref. Neulse. Před každým procesem se svolávají na ministerstvu schůzky pověřených novinářů, na nichž se publicista chystaného procesu připraví a kde se též

prodiskutuje linie a podoba zpráv. Zpravodajové, kteří se pak přelíčení sami zúčastní, mohou nato případ volně podle svého zpracovat a uveřejnit. (Zpravodaj ČTK přináší jen rozsudky s úředním odůvodněním.) Na schůzce zase o dalším procesu se zprávy o procesu minulém kritizují, upozorňuje se na event. jejich závady a nesprávnosti, a to tak, aby se již při následujícím zpravodajství neopakovaly. Nikoli tedy suchá úřední zpráva, nýbrž po předběžné instruktaži pověřených zástupců jednotlivých listů jejich volně zpracované zprávy a komentáře.

II. Trestní procesy oboru kriminálního:

[...]

III. Procesy civilní:

[...]

Problematika absolutních trestů

Úvod

Problematika absolutního trestu je po celou dobu lidských dějin jednou z oblastí, která vyvolává vždy značný ohlas a diskuse jak v odborných kruzích, tak v kruzích široké veřejnosti. V moderní historii je tato otázka spojena se zneužitelností a častým účelovým využíváním trestu smrti v totalitních režimech. To se samozřejmě týká i komunistického Československa.

V demokratickém systému první československé republiky (1918–1938) bylo podle údajů, které má Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu k dispozici, popraveno pouhých 20 osob a byl zde ve vysoké míře využíván institut prezidentské milosti (jenom první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk udělil v letech 1919–1935 odsouzeným milost ve 417 případech, celkem bylo v období let 1918–1938 odsouzeným k absolutnímu trestu uděleno 422 milostí, z toho 360 mužům a 62 ženám). Pro tzv. politické trestné činy byly vykonány čtyři absolutní tresty, z toho tři v době zvýšeného ohrožení republiky fašistickým Německem (všechny tyto tři absolutní tresty byly uděleny za vojenskou zradu).

Srovnání s obdobím masarykovského demokratismu vyznívá pro období vlády komunistické strany v Československu velmi tristně. Komunisté vedle dalších násilností spáchaných na vlastním národu brzy sahají po prostředku, jež používají až do počátku 60. let – po justičních vraždách. Politická vražda se stala především na konci 40. a v první polovině 50. let jedním ze způsobů fyzické likvidace protivníka a zastrašení společnosti v období upevňování komunistické moci. Uvedme si několik základních informací:

Podle údajů, které má ÚDV k dispozici, bylo nejvíce poprav v československé republice vykonáno v letech 1949–1953 (přibližně 250). Z toho více než 80 % pro tzv. „politické trestné činy“. Jenom Státní soud udělil od 1. 1. do 15. 12. 1949 celkem 57 absolutních trestů, o rok později 59, v roce 1951 dalších 57 a v roce 1952 (nejvíce za dobu své činnosti) 73 absolutních trestů.¹

Jen za prezidentské období Klementa Gottwalda (14. 6. 1948 – 14. 3. 1953) bylo popraveno 234 osob, z toho 189 pro „politické delikty“, za prezidentské období Antonína Zápotockého (21. 3. 1953 – 13. 11. 1957) bylo vykonáno 94 absolutních trestů, z toho 47 z politických důvodů.² Celkem bylo popraveno z politických důvodů za dobu komunistické vlády v Československu přibližně 250 lidí. Poslední politicky motivovaná poprava byla komunistickým režimem provedena v roce 1960. (Toto jsou základní údaje, které se pracovníkům úřadu podařilo získat z oficiálních archivních materiálů při zpracování tohoto tématu.)

Bádání v problematice trestu smrti naráží na celou řadu úskalí. Jedním z nich, kromě mezer v archivních pramenech, je skutečnost, že případy politické povahy byly často záměrně kriminalizovány, a naopak zcela jasné případy kriminálního charakteru byly nezřídka politizovány a dostávaly háv „protistátní činnosti“. To celou záležitost zamlžuje a vnáší do ní mnoho nejasností.

J. V.

¹ Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech. Díl I. Připravili J. Vorel, A. Šimánková a kol. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Praha 2003, s. 132–156.

² Liška, Otakar a kol.: Vykonané tresty smrti. Československo 1918–1989. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Praha 2000, s. 153.

DOKUMENT č. 36

Návrh instrukcí pro členy bezpečnostních pěték o postupu při soudním líčení s možností uložení trestu smrti (31. května 1950)

SÚA, f. ÚV KSČ, Bezpečnostní komise, sv. I, čj. T 4474/56.

[Připsáno rukou: „Tajné“]

S. dr. K. K l o s o v i
zde.

Předkládám opravený návrh dopisu, kterým by byli instruováni funkcionáři krajských prokuratur – členové KB5 – jak mají postupovat v trestních věcech kriminálních, ve kterých lze očekávat uložení trestu smrti.

Návrh dopisu schválil již s. Vyškovský i soudruh ministr, na jehož žádost jsem mu návrh předložil. Ve smyslu menších připomínek soudruha ministra jsem návrh ještě opravil.

Priora, ve kterých je uvedeno, kterým soudruhům z prokuratur by byl dopis zaslán, připojuji.

7. 6.

[Vlastnoruční podpis „Smetana“]

[...]

[Připsáno rukou: „S. Smetana – projednám s Tebou ústně. Rais 1/6.“]

Zpráva pro soudruha ministra – 31. 5. 1950

dr. Smetana

Předkládám návrh dopisu, ve kterém by ti funkcionáři krajských prokuratur, kteří jsou členy krajských bezpečnostních pěték, byli instruováni, jak mají napříště postupovat ve všech soudních případech obecně trestních činů, na které zákon stanoví trest smrti a ve kterých skutečně také hodlá prokuratura po dohodě s předsedou senátu a veřejnými činiteli trest smrti navrhnout.

Ke každému dopisu byl by připojen v příloze vzor zvláštní zprávy, který rovněž předkládám.

Po dohodě se s. Klosem by dopis za Ministerstvo spravedlnosti podepsal s. K. Klos.

Návrh dopisu i vzoru zvláštní zprávy jsem několikrátě přepracoval a o věci jednal se soudruhy K. Klosem a Vyškovským z ÚV KSČ. Se s. Vyškovským proto, že navrhovaný postup vyžaduje součinnosti stranických orgánů.

Předkládaný návrh se jen málo liší od návrhu, který jsem předložil k vyjádření soudruhům K. Klosovi a Vyškovskému, neboť oba jmenovaní měli k dopisu jen připomínky formálního a stylistického rázu a podle těchto připomínek jsem dopis ještě upravil. Návrhy předložené s. K. Klosovi a Vyškovskému rovněž předkládám i s jejich připomínkami.

Z podnětu připomínky s. Cíchy je první odstavec dopisu.

Dopis by byl zaslán těmto soudruhům:

- 1) Jiří Řáda, správce Krajské prokuratury v Brně,
- 2) Stanislav Koza, náměstek krajského prokurátora v Uh. Hradišti,
- 3) dr. Jiří Kepák, správce Krajské prokuratury v Jihlavě,
- 4) Emil Eichler, náměstek krajského prokurátora v Olomouci,
- 5) Vladislav [v orig. Vladimír] Jančálek, náměstek krajského prokurátora v Ostravě,
- 6) dr. Josef Urválek, správce Krajské prokuratury v Č. Budějovicích,
- 7) Oldřich Mejdr, správce Krajské prokuratury v Liberci,
- 8) Ferdinand Goldšmíd, náměstek krajského prokurátora v Pardubicích,
- 9) Jaroslav Adamec, náměstek krajského prokurátora v Praze,
- 10) Miroslav Vrátný, náměstek krajského prokurátora v Ústí nad Labem,
- 11) Oldřich Hlaváček, náměstek krajského prokurátora v Hradci Králové,
- 12) Jan Dušek, náměstek krajského prokurátora v Karlových Varech.

[Vlastnoruční podpis „Smetana“]

Vážený soudruhu!

Uložení trestu smrti přesahuje – a to začasťe svou závažností a svým dosahem politickým – zájem a rámeček soudů a úřadů veřejné obžaloby.

Je proto třeba, abys napříště u všech těch soudních případů obecně trestných činů, na které zákon stanoví trest smrti a ve kterých skutečně také hodlá okresní prokuratura po dohodě s předsedou senátu a veřejnými činiteli trest smrti navrhnout,

z a c h o v á v a l t e n t o p o s t u p :

Jakmile ve všech zmíněných soudních případech skončí normální zprávové řízení a Generální prokuratura po přezkoumání věcné správnosti schválí okresní a krajskou prokuraturou zamýšlený postup, je třeba, abys soudní případ projednal v krajské bezpečnostní pětce, jejímž jsi členem, a po projednání abys podal o případu v doporučeném dopise adresovaném Ministerstvu spravedlnosti k rukám dra Přemysla Smetany zvláštní zprávu, sestavenou přesně podle v příloze připojeného vzoru.

Po podání zprávy je nutné, abys vyčkal jejího vyřízení a dalších pokynů Ministerstva spravedlnosti; do té doby nesmí býti předmětná trestní věc v hlavním přelíčení projednána.

Pokud jde o jednotlivé body připojeného vzoru zprávy, uvádím k nim tyto vysvětlivky a podrobnosti:

K bodu 1): Uvede se křestní jméno a příjmení obviněného, u kterého lze důvodně očekávat uložení trestu smrti, dále jeho zaměstnání, datum a místo narození. Podrobnější generálie budou pod bodem 5 zprávy.

K bodu 2): Zde se označí děj toliko heslovitě, podrobné vylíčení trestného činu bude pod bodem 6. Pokud jde o souvislost s jiným trestním činem, je míněn takový trestní čin, který s trestnou činností obviněných souvisí, avšak je předmětem odděleného, jiného trestního řízení proti jiným pachatelům. Nejde zde o trestný čin, který je rovněž předmětem téhož trestního řízení a sbíhá se se zločinem, pro který je navrhován trest smrti.

K bodu 3):

Pod a) rozumí se stanovisko bezpečnostní pětky kraje, v jehož obvodě se pachatel dopustil předmětného trestného činu.

Ty jako člen krajské bezpečnostní pětky případ na její schůzi předneseš, věc projednáte a písemné stanovisko krajské bezpečnostní pětky jednak pod bodem a) uvedeš, jednak jako zvláštní přílohu ho ke zprávě přiložíš.

Toto stanovisko se bude týkat především otázky trestu, ale může obsahovat i jiné návrhy, jmenovitě o organizaci hlavního přelíčení, o rozsahu tisku a tak pod.[obně].

Pod bodem b) bude uvedeno dobrozdání toho orgánu KSČ, který mohl obviněného nejlíp poznati (OV KSČ, místní nebo závodní organizace KSČ). Toto dobrozdání, které se má týkat nikoliv otázky trestu, nýbrž osobnosti obviněného a má být jeho charakteristikou, bude získáno stranickou cestou, a to buď vedoucím politickým tajemníkem KV KSČ, nebo bezpečnostním referentem KV KSČ. Aby uvedení funkcionáři mohli toto dobrozdání opatřit již do schůze bezpečnostní pětky, na které bude jednáno o trestu, je nezbytné, abys včas před schůzí předal uvedeným stranickým funkcionářům podrobné generálie obviněného, ze kterých by zmínění funkcionáři mohli usoudit, na který orgán KSČ se mají o dobrozdání obrátit.

K bodu 5):

Zde nutno uvést podrobněji generálie obviněného. Zmíniti se o všech momentech, které by mohly osvětlit osobnost obviněného a růst jeho činu (sociální původ, prostředí, v němž žil a žije, vliv tohoto prostředí, návštěva škol, prospěch a chování, sklony, které projevoval, dřívější odsouzení a tak pod.).

V tomto směru bude obvykle již podklad v samém trestním oznámení, zjistí-li se neúplnost, bude věcí příslušných okresních prokurátorů, aby zařídili potřebná doplnění. O tom je řádně instruuj!

K bodu 7):

Bude záviset od okolností každého jednotlivého případu, doporučuje-li se konat hlavní přelíčení mimo budovu soudu, připustit zástupce tisku, zveřejnit případ v tisku apod. Zejména bude mít význam otázka výchovná a bude vhodné uvést pro takový návrh důvody.

Prosím Tě, abys podle těchto pokynů nadále postupoval.

Se soudružským pozdravem
[podpis chybí]

V Praze dne [datum chybí]

Vzor zprávy

1) M. N., v domácnosti, nar. 25. 2. 1927 v Praze

2) Stručný skutkový děj:

M. N. otrávila jedem svého manžela

Zatčena: 23. 3. 1950

Chování během vyšetřování:

Zpočátku zapírala, potom však, když jí byl předložen rozsáhlý usvědčující materiál, se k činu přiznala.

Souvislost s jiným trestným činem: není

3) Stanoviska:

a) bezpečnostní pětky KV KSČ v (kraje, kde se případ stal)

Projednáno na schůzi dne 14. 4. 1950 a usneseno souhlasiti s uložením trestu smrti. (Usnesení jako přílohu přiložiti!)

b) dobrozdání 32. místní organizace KSČ v

M. N. byla známa jako osoba štítící se práce, k lidově demokratickému zřízení neměla kladný poměr, stranického života se téměř nezúčastňovala, vedla neuspořádaný život, oddávala se i pití lihovin atd. (Dobrozdání má býti charakteristikou obviněného.)

4) Návrh trestu: smrt (krátké odůvodnění)

5) Generálie:

Stručný životopis s přihlédnutím k sociálnímu původu a prostředí, v němž obviněný žil(a).

6) Podrobná trestná činnost obviněného:

M. N. po krátké, asi dvouměsíční známosti uzavřela manželství s O. P. Pro neshody od něho asi po 1/2 roce odešla a vrátila se k svým rodičům do B., kde navázala známost s H. M. Později se s manželem smířila a přestěhovala se opět k němu, avšak po krátké době docházelo znovu mezi nimi k neshodám a N. pojala úmysl se manžela zbavit. V prosinci 1948 našla v kůlně papírový sáček označený umrlčí hlavou s kříženými hnáty. V sáčku byl prášek a N. jej uschovala v úmyslu manžela otrávit. V lednu 1949 seznámila se N. v továrně, kde od 1. ledna 1949 pracovala, se spoludělníkem J. B., se kterým navázala intimní známost, a rozhodla se, že se manžela za každou cenu zbaví. Příležitost k tomu se jí naskytla v sobotu dne 5. února 1949 večer. Tehdy byla připravena jít se svými rodiči na hasičský ples, ale její manžel prohlásil, že zůstane doma. Když řekl, že má žízeň, namíchala mu N. z uschovaného sáčku do piva několikanásobnou smrtící dávku práškovitého jedu, obsahujícího neznámý kyanid, v tom vědomí, že se manžel napije a otráví. Část otráveného piva N. vypil ještě v přítomnosti své manželky, smrt nastala pravděpodobně okolo půlnoci.

7) Návrh na organizaci hlavního přelíčení:

Hlavní přelíčení konat v továrně a podobně.

DOKUMENT č. 37

Úprava zprákové povinnosti a nové pokyny generálního prokurátora ohledně ukládání absolutních trestů (13. února 1953)

SÚA, f. Generální prokuratura, neuspořádáno, GPB 97/53.

Generální prokuratura v Praze
Č. [rukou připsáno a přeškrtnuto: „GPB 97/53-1“]

Přísně t a j n é !
Neodkladné!

[částečně razítkem a částečně dopsáno rukou:
„07711 31/54“]

V Praze dne 13. 2. 1953
[den a měsíc připsány rukou]

Výtisk č.: [neuveдено]
Počet listů: 2 [číslice připsána rukou]
[Připsáno rukou: „Počet příloh: 1“]

Věc: Ukládání absolutních trestů – úprava zprákové povinnosti, pokyny

Všem okresním a krajským prokurátorům!
Všem referentům oddělení I/1 GP
Přednostům oddělení I/1, I/2 GP
Přednostovi [připsáno rukou: „trestního“] odboru
Náměstkovi [připsáno rukou: „GP“] pro trestní věci

V trestních věcech ohrožených podle zákona trestem smrti, v nichž lze důvodně očekávat, že soud vzhledem k osobě pachatele nebo vzhledem k okolnostem, za nichž byl čin spáchán, trest smrti skutečně vysloví, případně ve věcech, kde soud proti původnímu očekávání vzhledem k okolnostem vyšlým najevo při procesu trest smrti uložil, jest s okamžitou účinností zachovávat tento postup:

A. Řízení do vynesení rozsudku první stolice

1. a) Okresní prokurátor předloží spis s vypracovaným nástinem žaloby a příslušnou předkládací zprávou obvyklým způsobem krajskému prokurátoru.

b) Současně vypracuje „zvláštní zprávu“ dle připojeného vzoru ohledně obviněného, u něhož přichází v úvahu uložení trestu smrti, a zašle ji samostatně jako přísně tajnou zásilku krajskému prokurátoru do vlastních rukou.

c) Krajský prokurátor, který obdrží „zvláštní zprávu“ od okresního prokurátora, připojí spisy s vypracovaným nástinem žaloby a předloží je spolu se zmíněnou „zvláštní zprávou“ a vlastním vyjádřením Generální prokuratuře s touto adresou:

Generální prokuratura – Praha
k rukám s. dra Františka Jandy.

2. Krajský prokurátor, který zpracovává trestní věc v první stolici (trestné činy dle hlavy I. zvláštní části trestního zákona – § 13 tr. ř., případně též užití ustanovení § 21 odst. 2 tr. ř.) předloží spis s nástinem žaloby, předkládací zprávou a „zvláštní zprávou“ Generální prokuratuře, oddělení I/1 do ruky přednosty tohoto oddělení, jde-li o trestné činy, pro něž je dána obligatorní příslušnost krajského prokurátora dle § 13 odst. 1 tr. ř., nebo do rukou přednosty oddělení GPB, jde-li o případy, kde krajský prokurátor užití ustanovení § 21 odst. 2 tr. ř.

Zásilku označí jako přísně tajnou.

Poznámka: K podání „zvláštní zprávy“ může dáti prokurátoru případ zpracovávajícímu pokyn též nadřízený prokurátor.

B. Řízení po vynesení rozsudku

1. Vynese-li soud po provedeném hlavním líčení (event. u odvolacího líčení) u některého z obviněných trest smrti přesto, že „zvláštní zpráva“ předtím nebyla prokurátorem vypracována a předložena, prokurátor (okresní nebo krajský) okamžitě vypracuje „zvláštní zprávu“ a se spisy, zprávou o výsledku, v níž uvede důvody rozsudku, a svým stanoviskem k uloženému trestu ji předloží nadřízenému prokurátoru.

2. V případech, kdy soud neuloží trest smrti u obviněného, ohledně něhož „zvláštní zpráva“ byla podána, podá prokurátor odvolání a předloží spis s podrobnou zprávou o výsledku a svým stanoviskem k uloženému trestu nadřízenému prokurátoru. Krajský prokurátor neodkladně předloží spisy s vlastním vyjádřením dle pokynů uvedených v oddílu A.

Poznámka: Pro předkládání spisů v případech uvedených v oddíle B. 1. platí rovněž pokyny uvedené v oddíle A.

Pro další postup platí tento pokyn:

Pokud jde o případy uvedené v oddíle A., B., vrací přednosta oddělení GPB (s. dr. František Janda) spisy přímo krajskému prokurátoru. Připojí přísně tajný osobní dopis s konkrétními pokyny.

C. Postup při řízení v žádostech o milost

Spisy s rozhodnutím prezidenta republiky postupuje Ministerstvo spravedlnosti Generální prokuratuře, přednostovi oddělení GPB, který zařídí výkon trestu tím, že postoupí spis a zašle osobní přísně tajný dopis [tato vedlejší věta vepsána rukou] s příslušnými pokyny krajskému prokurátoru k dalšímu opatření.

Prokurátor bezprostředně nařizující [slovo vepsáno rukou, původně: „provádějící nařízení“] výkon trestu sdělí přednostovi oddělení GPB (s. dr. Jandovi) včas krátkou cestou dobu výkonu a o průběhu podá instanční cestou zprávu.

Tímto výnosem pozbývají platnosti všechny pokyny tuto agendu upravující dříve vydané, zejména též výnos Ministerstva spravedlnosti č. T 375/50-III/1-2 ze dne 31. 7. 1950.

[Připsáno rukou: „Za správnost vyhotovení:“]

Generální prokurátor:

[Razítko: „Došlo 14. 2. 1953“, číslice vepsány rukou] [vlastnoruční nečitelný podpis (dr. Aleš?)]

Ukázky důležitých zákonů upravujících poměry v justici

DOKUMENT č. 38

Justiční dvouletka – nástiny osnov provádění změn právního řádu (28. října 1948)

Odd. obrany a ochrany MS ČR, f. Klosův archiv, k. 18a, desky – dálnopisy.

Předkládaný dokument je zajímavým důkazem proměny právního řádu po roce 1948, a především rychlosti a důkladnosti těchto změn. Do publikace byl zařazen ze dvou důvodů. Jednak ukazuje základní osnovu a průběh tzv. justiční dvouletky, čili plánu na upravení a přeměnu právního řádu Československa podle potřeb doby. Druhým důvodem je otevřené přiznání autorů, že prováděné změny nejsou uskutečňovány v zájmu zlepšení právního postavení občanů, ale z důvodů zcela jiných – kvůli úplnému a účinnému ovládnutí právního systému Komunistickou stranou. Autoři dokumentu uvádějí: „Předkládáme [...] podrobně rozpracované nástiny osnov, jejichž ustanovení pomohou účinně prosazovat generální linii Komunistické strany Československa.“ Je třeba pádnějšího důkazu účelové manipulace právem?

L. B.

Odbor pro urychlenou kodifikaci práva

Věc: Nástiny všech osnov lidových kodexů a ostatních osnov justiční dvouletky

Panu
prezidentu Československé republiky
Klementu G o t t w a l d o v i ,
P r a h a – H r a d

Vážený pane prezidente,

oznamujeme Vám, že jsme se zavázali p. ministru dru Čepičkovi, že vypracujeme ke dni 28. října 1949 nástiny osnov justiční dvouletky. Tento závazek jsme splnili.

Předkládáme Vám podrobně rozpracované nástiny osnov, jejichž ustanovení pomohou účinně prosazovat generální linii Komunistické strany Československa, jak ji vyjádřil IX. sjezd.

Jsou to tyto osnovy lidových zákoníků:

1. Trestní zákoník, který je již rozpracován pro připomínkové řízení, a trestní řád v první redakci.
2. Právo občanské je vypracováno jako nástin osnovy se systematicky rozpracovanými zásadami.
3. Osnova zákona o právu rodinném je připravena pro jednání ve vládě, stejně jako připojená osnova zákona o některých občanských věcech právních; tato umožní, aby nové pokrokové rodinné právo mohlo být uvedeno v život dříve, než vstoupí v účinnost nové právo občanské a procesní.
4. Nástiny osnovy zákona o řízení ve věcech civilních a osnovy zákona o organizaci řádných soudů a prokuratur obsahují systematicky rozpracované podrobné zásady.

K osnovám ad 1, 2 a 4, které nejsou opatřeny důvodovými zprávami, přikládáme stručný výklad základních politických zásad.

Vzhledem k tomu, že obchodní právo, které jest zvláštním třídním právem sloužícím k ochraně nejhrubších forem kapitalistického vykořisťování, bude jako samostatný právní institut odstraněno, vypracovali jsme osnovy těch zákonných předpisů, které dosud byly systema-

ticky přiřčleněny k právu obchodnímu, upravují však poměry zvláštní. Těchto osnov je celkem 7 a jsou zahrnuty do našich zvláštních úkolů kodifikačních. Tyto osnovy, až na nástin osnovy zákona o smlouvě pojistné, jsou opatřeny důvodovými zprávami; k poslední osnově jsme připojili taktěž stručný výklad základních politických zásad.

Celkem jsme tedy vypracovali 14 základních osnov.

Na kodifikačních pracích se podle stavu k dnešnímu dni účinně podílelo mimo našeho kodifikačního kolektivu celkem 418 spolupracovníků. Při výběru spolupracovníků jsme se neomezili jen na pokrokové právníky nebo politické pracovníky, ale vybrali jsme si též přímo dělníky z továren, jichž 53 činně s námi spolupracuje vedle 69 zástupců celonárodních organizací (z toho: za ČSM – 20, za RČZ [spr. RČŽ] – 15, ROH – 26, JSČZ – 5, JSSR [spr. JZSR] – 1, SBS – 2).

Od zahájení kodifikačních prací, tj. od 1. 9. 1948, absolvovaly naše kodifikační komise dosud celkem 233, subkomis[e] 828 a koordinační složky 23 pracovních schůzí, celkem tedy 1061 pracovních schůzí.

Elaborátů, sloužících za podklad k vypracování nástinu všech osnov, bylo vypracováno:

v občanském právu	285
v rodinném právu	89
v civilním právu procesním včetně organizací řádných soudů a prokuratur	332
v trestním právu	397
ve zvláštních úkolech	122
jiných elaborátů	5
celkem elaborátů	1230

Při naší práci se řídíme především příkladem a zkušenostmi Sovětského svazu a lidových demokracií. Z jejich zákonodárství a literatury jsme dosud pořídili 292 studijních překladů. V tom ovšem není zahrnut náš vlastní studijní materiál.

Chceme všemi svými silami, poctivě a nadšeně pracovati na svém pracovním úseku k tomu, abychom všichni co nejdříve dosáhli vytčeného cíle, tj. socialismu.

Zavazujeme se, že další naše úkoly ve lhůtě určené pro justiční dvouletku splníme včas a ke prospěchu všeho pracujícího lidu.

Za kodifikační odbor:
[vlastnoruční nečitelný podpis (dr. Petrželka?)]

V Praze 28. října 1949

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. ze dne 9. května 1948 – Ústava Československé republiky (výňatky)

150/1948 Sb. ÚSTAVNÍ ZÁKON ze dne 9. května 1948 Ústava Československé republiky

Ústavodárné Národní shromáždění Republiky československé usneslo se na tomto ústavním zákoně:

PROHLÁŠENÍ

My, lid československý, prohlašujeme, že jsme pevně rozhodnutí vybudovat osvobozený stát jako lidovou demokracii, která nám zajistí pokojnou cestu k socialismu.

Jsme odhodláni bránit všemi svými silami vymoženosti naší národní a demokratické revoluce proti veškerým snahám domácím i zahraničním reakce, jak jsme znovu před celým světem osvědčili svým vystoupením na obranu lidově demokratických řádů v únoru 1948.

[...]

ZÁKLADNÍ ČLÁNKY ÚSTAVY

Čl. I

- (1) Československý stát je lidově demokratická republika.
- (2) Lid je jediným zdrojem veškeré moci ve státě.

[...]

Čl. III

- (1) Lidově demokratická republika neuznává výsad. Práce ve prospěch celku a účast na obraně státu je obecnou povinností.
- (2) Stát zaručuje všem svým občanům, mužům i ženám, svobodu osobnosti a jejího projevu a pečuje o to, aby se všem dostalo stejných možností a stejných příležitostí.

[...]

Čl. XI

- (1) Moc soudcovskou vykonávají nezávislé soudy.
- (2) Soudcové jsou jednak soudci z povolání, jednak soudci z lidu; obojí jsou si při rozhodování rovni.
- (3) Soudcové vykonávají svůj úřad nezávisle, jsouce vázáni jen právním řádem lidové demokracie.

PODROBNÁ USTANOVENÍ ÚSTAVY

Kapitola první Práva a povinnosti občanů

Rovnost

§ 1

- (1) Všichni občané jsou si před zákonem rovni.
- (2) Muži a ženy mají stejné postavení v rodině i ve společnosti a stejný přístup ke vzdělání i ke všem povoláním, úřadům a hodnostem.

Svoboda osobní

§ 2

Osobní svoboda se zaručuje. Může být omezena nebo odňata jen na základě zákona.

§ 3

- (1) Nikdo nesmí být stíhán, leč v případech podle zákona dovolených, a to jen soudem nebo úřadem podle zákona příslušným a řízením upraveným podle zákona.
- (2) Nikdo nesmí být zatčen, nebude-li přistižen při činu samém, leč na písemný odůvodněný příkaz soudcův. Příkaz budiž doručen při zatčení, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin po něm.
- (3) Nikdo nesmí být úředním orgánem vzat do vazby, leč v případech stanovených zákonem; musí pak být nejdéle do 48 hodin propuštěn nebo odevzdán soudu nebo úřadu, kterému podle povahy věci přísluší provést další řízení.

Svoboda domovní

§ 4

Domovní svoboda se zaručuje. Může být omezena jen na základě zákona.

§ 5

- (1) U nikoho nesmí být provedena domovní prohlídka, leč v případech dovolených podle zákona, a to jen soudem nebo úředním orgánem podle zákona příslušným a řízením upraveným podle zákona.
- (2) Domovní prohlídka smí být provedena, nestanoví-li zákon jinak, jen na písemný odůvodněný příkaz soudce nebo úřadu. Příkaz budiž doručen při prohlídce, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin po ní.
- (3) Orgán vykonávající prohlídku necht' se prokáže svým oprávněním a vydá osobě, u které prohlídku vykonal, na její žádost ihned, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin potom, písemné potvrzení o důvodech prohlídky a o jejím výsledku, jakož i o věcech při ní zabavených.

Tajemství listovní a tajemství dopravovaných zpráv

§ 6

Nikdo nesmí porušovat tajemství uzavřených listů ani jiných písemností, ať chovaných v soukromí, ať zasílaných poštou nebo jiným dopravním prostředkem, leč v případech zákonem stanovených a způsobem podle zákona upraveným. Obdobně je chráněno tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným takovým veřejným zařízením.

Svoboda pobytu

§ 7

- (1) Každý občan se může usazovat nebo pobývat na kterémkoli místě Československé republiky. Omezit lze toto právo jen v zájmu veřejném na základě zákona.

(2) Právo vystěhovat se do ciziny může být omezeno jen na základě zákona.

Svoboda majetková

§ 8

V mezích obecných právních předpisů může každý občan nabývat na kterémkoli místě Československé republiky nemovitostí i jiného majetku a vykonávat tam výdělečnou činnost.

§ 9

(1) Soukromé vlastnictví lze omezit jen zákonem.

[...]

Svoboda projevu a ochrana kulturních statků

§ 18

(1) Svoboda projevu se zaručuje.

(2) Každý může v mezích zákona projevovat své mínění slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jakýmkoli jiným způsobem. Výkon tohoto práva nemůže být nikomu na újmu.

[...]

§ 20

(1) Každý má právo uvádět své názory a výsledky své tvůrčí duševní činnosti v obecnou známost a je jakýmkoli způsobem rozšiřovat a předvádět.

(2) Toto právo lze zákonem omezit jen se zřetelem k veřejnému zájmu a ke kulturním potřebám lidu.

§ 21

(1) Svoboda tisku se zaručuje. Není proto v zásadě dovoleno podrobovat tisk předběžné cenzuře.

[...]

Svoboda shromažďovací a spolčovací

§ 24

(1) Právo shromažďovací a spolčovací se zaručuje, pokud se tím neohrožuje lidově demokratické zřízení nebo veřejný pokoj a řád.

(2) Výkon těchto práv upravují zákony.

[...]

Základní povinnosti občana k státu a ke společnosti

§ 30

(1) Každý občan je povinen být Československé republice věrný, zachovávat ústavu i zákony a ve všem svém jednání dbát zájmů státu.

[...]

Obecná ustanovení

§ 35

Jen na základě zákona možno tresty hrozit a je ukládat.

[...]

§ 37

(1) Projevy a činnost směřující k tomu, aby byla ohrožena samostatnost, celistvost a jednota státu, ústava, republikánská státní forma a lidově demokratické zřízení, jsou trestné.

[...]

Kapitola sedmá

Soudy

§ 134

Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci.

§ 135

(1) Soudní moc v právních věcech civilních přísluší soudům občanským, a to buď soudům řádným, nebo zvláštním, anebo soudům rozhodčím.

(2) Soudní moc ve věcech trestních přísluší soudům trestním, pokud podle obecných předpisů nemají být trestní věci projednávány v trestním řízení správním.

(3) V řízení trestním mohou být zavedeny soudy výjimečné, a to jen na omezenou dobu a jen v případech, které zákon předem stanovil.

§ 136

(1) Pravomoc trestních soudů vojenských je upravena zvláštním zákonem.

(2) Pravomoc soudů vojenských může být podle zákona rozšířena na obyvatelstvo civilní jen v době války nebo zvýšeného ohrožení státu, a to jen pro činy spáchané v této době.

§ 137

(1) Pro celé území Československé republiky jsou zřízeny:

1. Nejvyšší soud;
2. Nejvyšší vojenský soud;
3. správní soud.

(2) Složení, organizaci a působnost těchto soudů, jakož i řízení před nimi upravuje zákon.

§ 138

(1) Soudnictví je ve všech stolicích odděleno od správy.

(2) Řešení sporů o příslušnost mezi soudy a správními orgány upravuje zákon.

§ 139

Organizaci soudů, jejich věcnou i místní příslušnost, jakož i řešení před nimi upravuje zákon.

§ 140

(1) Soudy vykonávají svou moc zpravidla v senátech.

(2) Senáty u sborových soudů jsou po celý rok stálé. Výjimky stanoví zákon.

(3) Soudní senáty se skládají zásadně ze soudců z povolání a ze soudců z lidu. Podrobnosti a výjimky stanoví zákon.

§ 141

(1) Podmínky pro dosažení způsobilosti soudce z povolání, jakož i služební poměry soudců z povolání upravuje zákon.

(2) Soudcové z povolání jsou na svá místa ustanovováni vždy trvale; proti své vůli mohou být přeloženi, sesazeni nebo dáni do výslužby jen při nové soudní organizaci po dobu stanovenou zákonem nebo na základě právoplatného kárného nálezu; do výslužby mohou být dáni také

tehdy, dosáhnou-li stanoveného věku nebo služebního stáří. Podrobnosti obsahuje zákon, který též určuje, za jakých podmínek mohou být soudcové z povolání zproštěni výkonu služby.

(3) Soudcové z povolání nesmějí zastávat jiné funkce placené, ať stálé nebo občasně, nestanoví-li zákon výjimky.

§ 142

(1) Soudce z lidu povolávají příslušné národní výbory, není-li ve zvláštních případech zákonem stanoveno jinak.

(2) Ustanovení o způsobilosti k úřadu soudce z lidu, o povolávání a odvolávání těchto soudců, o jejich právním postavení i odpovědnosti a o výkonu jejich funkce obsahuje zákon.

§ 143

Soudcové slibují přísahou, že budou zachovávat zákony a nařízení, vykládat je v duchu ústavy i zásad lidově demokratického zřízení a rozhodovat nestranně.

§ 144

(1) Líčení před soudy je zásadně ústní a veřejné. Veřejnost může být při líčení vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

[...]

(4) V řízení před soudy trestními platí zásada obžalovací. Obviněnému se zajišťuje právo obhajoby.

[...]

Gottwald v. r.,

též na místě prezidenta republiky podle § 60 ústavní listiny z roku 1920.

Široký v. r.

Laušman v. r.

Zápotocký v. r.

dr. Clementis v. r.

arm. gen. Svoboda v. r.

dr. Ševčík v. r.

dr. Gregor v. r.

Nosek v. r.

dr. Dolanský v. r.

dr. Nejedlý v. r.

dr. Čepička v. r.

Kopecký v. r.

Fierlinger v. r.

Ďuriš v. r.

Krajčír v. r.

Petr v. r.

dr. Ing. Šlechta v. r.

dr. Neuman v. r.

Erban v. r.

Plojhar v. r.

Ing. Jankovcová v. r.

dr. Šrobár v. r.

Všeobecná deklaráce lidských práv ze dne 10. prosince 1948 (výňatky)

Všeobecná deklaráce lidských práv byla schválena Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948. Svůj hlas připojila i Československá republika, jeden ze zakládajících členů této světové organizace. Přestože měla deklaráce charakter doporučení vládám jednotlivých signatářských států, tak je svým způsobem zavazovala přijatá pravidla dodržovat. Vývoj v Československu se však ubíral jiným směrem. Ačkoliv se vedoucí představitelé k dodržování deklaráce hlásili, vývoj právního řádu sledoval zcela odlišný kurs. V přijatých zákonech lze sice jen zřídka nalézt formulace otevřeně protirečící duchu deklaráce, z celkového vyznění těchto norem – a především připomeneme-li si historické reálie komunistického Československa – je na první pohled zřejmý výrazný rozpor mezi hlášanou „teorií“ a uskutečňovanou „praxí“. Porovná-li čtenář text deklaráce se zněním jednotlivých článků dalších zákonů publikovaných v této knize, nemůže si tohoto rozporu nevšimnout. Poukaz na očividné a všudypřítomné porušování mezinárodních norem byl hlavním důvodem, proč jsme deklaráci do této publikace zařadili.

L. B.

DE01/48

Všeobecná deklaráce lidských práv

New York, 10. 12. 1948

Preamble

U vědomí toho,

že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv všech členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě,

že zneuznání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarským činům, [...]

Valné shromáždění vyhláší Všeobecnou deklaráci lidských práv jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy za tím účelem, aby se každý jednotlivec a každý orgán společnosti [...] snažil vyučováním a výchovou rozšířit úctu k těmto právům a svobodám a zajistit [...] jejich [...] uznávání a zachovávání.

[...]

Čl. 1

Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní v důstojnosti i právech. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.

Čl. 2

1) Každý má všechna práva a všechny svobody stanovené touto deklarácí, bez jakéhokoli rozdílu rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

2) Dále nebude činěn žádný rozdíl z důvodu politického, právního nebo mezinárodního postavení země nebo území, k nimž osoba náleží, ať jde o zemi nebo území nezávislé, nebo pod poručenstvím, nesamosprávné nebo podrobené jakémukoli jinému omezení suverenity.

[...]

Čl. 5

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému, ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Čl. 6

Každý má právo na to, aby byla všude uznávána jeho právní osobnost.

Čl. 7

Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou zákonnou ochranu bez jakéhokoli rozlišování. Všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoli diskriminaci.

Čl. 8

Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům porušujícím základní práva, jež jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem.

Čl. 9

Nikdo nesmí být svévolně zatčen, zadržen nebo vyhoštěn.

Čl. 10

Každý má stejné právo, aby byl řádně a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, pokud jde o určení jeho práv a povinností nebo o jakékoli trestní obvinění proti němu.

Čl. 11

1) Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má právo být považován za nevinného, pokud není prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly zajištěny veškeré možnosti obhajoby.

2) Nikdo nesmí být odsouzen pro čin nebo opominutí, které v době, kdy byly spáchány, nebyly trestné podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva. Rovněž nesmí být uložen trest těžší, než jakého bylo možno použít v době, kdy byl trestný čin spáchán.

Čl. 12

Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

Čl. 13

1) Každý má právo na svobodu pobytu a na volbu bydliště uvnitř určitého státu.

2) Každý má právo opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vrátit se do své země.

[...]

Čl. 15

[...]

2) Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.

Čl. 17

1) Každý má právo vlastnit majetek jak sám, tak spolu s jinými.

2) Nikdo nesmí být svévolně zbaven svého majetku.

Čl. 18

Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevat své náboženství nebo víru sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo bohoslužbou a zachováním obřadů.

Čl. 20

- 1) Každému je zaručena svoboda pokojného shromažďování a sdružování.
- 2) Nikdo nesmí být nucen, aby byl členem nějakého sdružení.

Čl. 21

- 1) Každý má právo, aby se účastnil vlády své země přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců.
- 2) Každý má právo vstoupit za rovných podmínek do veřejných služeb své země.
- 3) Základem vládní moci budiž vůle lidu; tato vůle má být vyjádřena pravidelně konanými a správně prováděnými volbami na základě všeobecného a rovného hlasovacího práva tajným hlasováním nebo jiným rovnocenným postupem, zabezpečujícím svobodu hlasování.

[...]

Čl. 29

[...]

- 2) Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen takovým omezením, která stanoví zákon výhradně za tím účelem, aby bylo zajištěno uznávání a zachování práv a svobod ostatních a vyhověno spravedlivým požadavkům morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti.

[...]

Čl. 30

Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno, jako by dávalo kterémukoli státu, kterékoli skupině nebo osobě jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.

**Přísaha soudců z povolání a soudců z lidu podle zákona č. 270/1948 Sb.
ze dne 1. prosince 1948 – zákona o přísaze soudců**

**270/1948 Sb.
ZÁKON
ze dne 1. prosince 1948
o přísaze soudců**

Národní shromáždění Republiky československé usneslo se na tomto zákoně: [...]

§ 2

(1) Soudci z povolání a soudci z lidu vykonají při nastoupení úřadu tuto přísahu:

„Přisahám na svou čest a svědomí, že budu věren Československé republice, jejímu lidově demokratickému zřízení, jejímu prezidentu a její vládě, že jsa vázán jen právním řádem lidové demokracie budu zachovávatí zákony a nařízení Československé republiky a vykládati je v duchu ústavy i zásad lidově demokratického zřízení, že budu rozhodovati nestranně a podle svého nejlepšího přesvědčení, že od pilného a svědomitého plnění povinností soudcovského úřadu se ničím nedám odvrátiti a že budu přísně zachovávatí úřední tajemství a při veškerém svém jednání budu míti vždy na zřeteli jen prospěch republiky a jejího lidu.

Tak přísahám.“

[...]

§ 5

(1) Ustanovení tohoto zákona se nevztahují na soudce u vojenských soudů.

[...]

Zákon č. 231/1948 Sb. ze dne 6. října 1948 – zákon na ochranu lidově demokratické republiky

231/1948 Sb. ZÁKON ze dne 6. října 1948 na ochranu lidově demokratické republiky

Národní shromáždění Republiky československé usneslo se na tomto zákoně:

Hlava I.

Trestné činy proti státu

§ 1

Velezrada

(1) Kdo se pokusí:

- a) zničit samostatnost nebo ústavní jednotnost republiky,
 - b) odtrhnout od republiky část jejího území,
 - c) zničit nebo rozvrátit lidově demokratické zřízení nebo společenskou nebo hospodářskou soustavu republiky, zaručené ústavou, nebo
 - d) násilím znemožnit ústavní činnost prezidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárného sboru nebo vlády (sboru pověřenců),
- bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let, nebo na doživotí.

(2) Stejně bude potrestán, kdo se k činu uvedenému v odstavci 1 s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli.

(3) Smrtí bude viník potrestán:

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 nebo 2 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,
- b) byly-li takovým činem zvláštní měrou ohroženy samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky, její lidově demokratické zřízení, společenská nebo hospodářská soustava, zaručené ústavou, nebo byla-li znemožněna ústavní činnost prezidenta republiky nebo jeho náměstka, zákonodárného sboru nebo vlády (sboru pověřenců),
- c) bylo-li k takovému činu užito branné moci nebo ozbrojeného nebo na vojenský způsob organizovaného sboru nebo byly-li k takovému činu sbírány nebo organizovány branné nebo pomocné síly nebo hromaděny zbraně neb střelivo,
- d) byl-li při takovém činu kladen násilný odpor branné moci nebo ozbrojenému sboru, nebo
- e) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

§ 2

Sdružování proti státu

(1) Kdo se s někým spolčí v úmyslu podvraceti samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické zřízení, její společenskou nebo hospodářskou soustavu anebo její národní povahu, zaručené ústavou, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

(2) Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

(3) Kdo založí organizaci v úmyslu podvraceti samostatnost, ústavní jednotnost nebo územní celistvost republiky anebo její lidově demokratické zřízení, její společenskou nebo hospodářskou soustavu nebo její národní povahu, zaručené ústavou, nebo kdo k takové organizaci přistoupí nebo se účastní její činnosti anebo ji neb její členy podporuje v podvratných snahách, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, od pěti do deseti let.

§ 3

Pobuřování proti republice

(1) Kdo veřejně nebo před více lidmi nebo více lidí pobuřuje proti republice, proti její samostatnosti, ústavní jednotnosti, její územní celistvosti nebo proti jejímu lidově demokratickému zřízení, její společenské nebo hospodářské soustavě nebo její národní povaze, zaručeným ústavou, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo úmyslně nebo z hrubé nedbalosti umožňuje nebo usnadňuje šíření pobuřujícího projevu uvedeného v odstavci 1.

(3) Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 nebo úmyslně činu uvedeného v odstavci 2 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

§ 4

Hanobení republiky

(1) Kdo hanobí republiku, kdo potupí jméno nebo symbol republiky, zejména její znak, vlajku, barvy nebo státní hymnu, nebo kdo zničí, poškodí nebo odstraní symbol republiky, zejména její znak, vlajku nebo barvy nebo vypodobení prezidenta republiky nebo jeho náměstka v úmyslu projevit opovržení republiky nebo nepřátelské smýšlení o ní, bude potrestán pro přestupek vězením od osmi dnů do šesti měsíců.

(2) Kdo veřejně nebo před více lidmi se dopustí činu uvedeného v odstavci 1, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let.

Hlava II.

Trestné činy proti vnější bezpečnosti státu

§ 5

Vyzvědačství

(1) Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyraziti je cizí moci, nebo kdo je cizí moci přímo nebo nepřímou vyradí, nebo kdo se k takovému činu s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s cizí mocí nebo s cizími činiteli, nebo kdo vejde ve styk s organizací, jejímž účelem je vyzvídati státní tajemství, v úmyslu její snahy podporovati, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let nebo na doživotí.

(2) Smrtí bude viník potrestán:

a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,

b) dopustí-li se takového činu, ač mu povinnost uchovávat státní tajemství byla výslovně uložena,

c) dopustí-li se takového činu jako člen organizace, jejímž účelem je vyzvídati státní tajemství,

d) týká-li se takový čin státního tajemství zvláště důležitého,

- e) dopustí-li se takového činu po výdělečném způsobu, nebo páchal-li takový čin po delší dobu nebo ve značném rozsahu nebo způsobem zvláště nebezpečným, nebo
f) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Státním tajemstvím se rozumí skutečnost, opatření nebo předmět, jež vláda tají v důležitém zájmu republiky, zejména v zájmu politickém, vojenském nebo hospodářském, nebo jež v takovém zájmu mají zůstatí utajeny před cizí mocí nebo před cizími činiteli.

§ 6

Vyzvědačství proti spojenci

Kdo poškodí republiku tím, že se dopustí vyzvědačství (§ 5) proti spojenci, bude potrestán pro zločin tresty stanovenými v § 5 podle rozlišení tam uvedeného.

§ 7

Nedbalé uchovávání státního tajemství

Kdo z nedbalosti způsobí, že se státní tajemství může stát známým cizí mocí nebo cizím činitelům, ačkoli měl povinnost je uchovávat, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

Ohrožení obrany republiky

§ 8

Kdo vyzvídá státní tajemství v úmyslu vyraziti je nepovolané osobě nebo je takové osobě vyraziti, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, od pěti do deseti let.

§ 9

(1) Kdo bez úředního povolení

- a) zhotoví popis, plán, nákres nebo snímek některého zařízení nebo opatření na obranu republiky,
b) opíše, obkreslí nebo ofotografuje plán, nákres, snímek nebo spis o takovém zařízení nebo opatření, nebo dá nebo nechá jej někomu jinému opsati, obkreslit, nebo ofotografovati, nebo
c) některý uvedený předmět sobě nebo někomu jinému opatří nebo jej uveřejní,
bude potrestán, není-li jeho čin přísněji trestný, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

(2) Stejně bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný podle § 5 nebo 8, kdo neoprávněně vyzvídá státní tajemství.

§ 10

Válečné škůdnictví

(1) Kdo za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky anebo v době, kdy se konají zvýšená bezpečnostní opatření pro obranu státu, způsobí škodu obraně nebo vojenským podnikům republiky nebo jejího spojence, anebo opatří nepříteli prospěch nebo ho jakkoliv podporuje, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let nebo na doživotí; dopustí-li se takového činu po výdělečném způsobu nebo je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost, bude potrestán smrtí.

(2) Stejně bude potrestán, kdo se k činu uvedenému v předchozím odstavci s někým spolčí nebo vejde v přímý nebo nepřímý styk s nepřítelem.

(3) Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 z hrubé nedbalosti, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

§ 11
Válečná zrada

Československý občan, který za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky koná službu v nepřátelském vojsku nebo v nepřátelském ozbrojeném sboru, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od deseti do pětadvaceti let, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, na doživotí nebo smrtí.

§ 12
Nedovolené zpravodajství

Kdo zveřejní údaje o jakémkoliv podniku, ústavu, zařízení nebo opatření důležitém pro obranu republiky nebo jejího spojence, zejména o síle, válečné zdatnosti nebo pohybu vojska nebo jiného vojensky organizovaného sboru, ač mohl z úředního zákazu nebo ze zprávy nebo z jiných okolností vědět, že uveřejněním ohrožuje zájmy státu,

kdo zveřejní údaje o některém trestném činu uvedeném v §§ 1, 2, 5 až 8, 10, 11 a 39 nebo o úředním pátrání nebo o trestním řízení, která se týkají takového činu, nebyla-li zpráva o tom vydána nebo schválena Ministerstvem národní obrany nebo Ministerstvem vnitra, nebo

kdo poskytne nepovolané osobě informace o některém trestném činu uvedeném v §§ 1, 2, 5 až 8, 10, 11 a 39 nebo o úředním pátrání nebo o trestním řízení, která se týkají takového činu, bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

§ 13
Účast a nadržování při vojenském zločinu nebo přečinu

(1) Kdo úmyslně působí ke spáchání vojenského zločinu nebo při spáchání takového zločinu anebo pachateli po spáchání takového činu nadržuje ukryváním nebo pomáháním k útěku nebo na útěku, bude potrestán, nepodléhá-li pravomoci vojenských soudů podle § 11 vojenského trestního řádu, pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

(2) Kdo se účastní způsobem uvedeným v odstavci 1 vojenského přečinu nebo nadržování jeho pachateli, bude potrestán, nepodléhá-li pravomoci vojenských soudů podle § 11 vojenského trestního řádu, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

(3) Stanoví-li vojenský trestní zákon na vojenský zločin nebo přečin, jehož se viník účastnil nebo při němž nadržoval způsobem uvedeným v odstavci 1 nebo 2, nižší trestní sazbu, než jaká je tam stanovena, bude viník potrestán podle oné nižší trestní sazby.

(4) Pro nadržování není trestný, kdo nadržoval osobě blízké.

Hlava III.

Trestné činy proti vnitřní bezpečnosti státu

§ 14
Útoky na život ústavních činitelů

(1) Kdo se dopustí vraždy nebo úmyslného zabití nebo pokusu o takový čin

a) na prezidentu republiky nebo jeho náměstkovi, nebo

b) na členu vlády (sboru pověřenců) nebo členu zákonodárnyho sboru při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán pro zločin smrtí.

(2) Stejně bude potrestán, kdo působí k spáchání nebo při spáchání vraždy nebo úmyslného zabití na některé z osob a za okolností uvedených v odstavci 1, a to i když čin nebyl dokonán.

§ 15

Tělesné poškození ústavních činitelů

(1) Kdo úmyslně poškodí tělo nebo zdraví

a) prezidenta republiky nebo jeho náměstka, nebo

b) člena vlády (sboru pověřenců) nebo člena předsednictva zákonodárného sboru při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

(2) Dopustí-li se viník činu uvedeného v odstavci 1 v úmyslu způsobiti těžké poškození těla nebo zdraví anebo měl-li takový čin za následek těžké poškození těla nebo zdraví, bude viník potrestán těžkým žalářem od deseti let do pětadvaceti let nebo na doživotí, a měl-li takový čin za následek smrt poškozeného, bude viník potrestán smrtí.

§ 16

Kdo úmyslně poškodí tělo nebo zdraví člena zákonodárného sboru při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon nebo vůbec pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let a za okolností uvedených v § 15 odst. 2 těžkým žalářem od pěti do deseti let.

§ 17

Spolčení k útokům na ústavní činitele

(1) Kdo se s někým spolčí ke spáchání činu uvedeného v § 14 nebo v § 15 nebo k páchání takových činů, nebo kdo takové spolčení nebo jeho účastníky jakýmkoliv způsobem podporuje, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

(2) Kdo se s někým spolčí ke spáchání činu uvedeného v § 16 nebo k páchání takových činů, nebo kdo takové spolčení nebo jeho účastníky jakýmkoliv způsobem podporuje, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

§ 18

Násilí na ústavních činitelích

Kdo užije násilí v úmyslu působiti na výkon pravomoci prezidenta republiky nebo jeho náměstka, člena vlády (sboru pověřenců) nebo člena zákonodárného sboru, nebo kdo užije násilí proti nim pro výkon jejich pravomoci, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a dopustí-li se takového činu se zbraní, nebo je-li tu jiná zvlášť přitěžující okolnost, těžkým žalářem od pěti do deseti let.

§ 19

Osobování si pravomoci ústavních činitelů

Kdo si sám nebo ve spojení s jinými osobuje pravomoc vyhrazenou prezidentu republiky, jeho náměstku, členu vlády (sboru pověřenců) nebo členu zákonodárného sboru, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, od pěti do deseti let.

Vzbouření

§ 20

(1) Kdo se zúčastní srocení více osob v úmyslu společně násilím působiti na výkon pravomoci veřejného funkcionáře, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

(2) Těžkým žalářem od pěti do deseti let bude viník potrestán, zúčastní-li se srocení uvedeného v odstavci 1 v úmyslu tam uvedeném poté, když k obnovení pořádku bylo užito mimořádné moci.

§ 21

Kdo se zúčastní sročení více osob v úmyslu společně násilím působit na výkon pravomoci sboru povolaného zákonem nebo po zákonu k projednávání veřejných věcí, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

§ 22

Násilí na veřejných sborech

Kdo užije násilí v úmyslu působit na výkon pravomoci sboru povolaného zákonem nebo po zákonu k projednávání veřejných věcí, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a dopustí-li se takového činu se zbraní nebo je-li tu zvlášť přitěžující okolnost, těžkým žalářem od pěti do deseti let.

§ 23

Ublížení na cti prezidentu republiky

(1) Kdo ublíží na cti prezidentu republiky nebo jeho náměstkovi před více lidmi, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

(2) Tuhým vězením od tří měsíců do tří let bude viník potrestán:

dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 veřejně nebo tváří v tvář prezidentu republiky (jeho náměstkovi) nebo dopustí-li se ho opětovně při různých příležitostech.

(3) Důkaz pravdy ani důkaz omluvitelného omylu není přípustný.

§ 24

Hanobení některých ústavních činitelů

Kdo veřejně nebo před více lidmi hanobí zákonodárny sbor nebo jeho předsednictvo, výbor nebo komisi nebo vládu (sbor pověřenců) nebo člena vlády (sboru pověřenců) pro výkon jeho pravomoci nebo pro jeho činnost v životě politickém, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let.

§ 25

Podpora a propagace fašismu a podobných hnutí

(1) Kdo propaguje nebo podporuje fašismus nebo nacismus nebo podobné hnutí, které sleduje potlačování práv a svobod pracujícího lidu nebo šíření národnostní, náboženské nebo rasové zášti, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

(2) Spáchá-li kdo čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem nebo podobně účinným způsobem, bude potrestán těžkým žalářem od pěti do deseti let.

(3) Dopustí-li se kdo činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky, bude potrestán těžkým žalářem od deseti do dvaceti pěti let.

§ 26

Popuzování

(1) Kdo veřejně nebo před více lidmi nebo více lidmi popuzuje k násilnému nebo jinému nepřátelskému činu proti jednotlivým skupinám obyvatelů pro jejich národnost, rasu nebo náboženství nebo proto, že jsou bez vyznání nebo že jsou stoupenci lidově demokratického řádu republiky, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

(2) Kdo způsobem uvedeným v odstavci 1 a z některého důvodu tam uvedeného popuzuje k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelů, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let.

(3) Kdo způsobem uvedeným v odstavci 1 a z některého důvodu tam uvedeného popuzuje k násilnému nebo jinému nepřátelskému činu nebo k zášti proti jednotlivci, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

§ 27

Hanobení národa nebo rasy

Kdo veřejně nebo před více lidmi hanobí některý národ, jeho jazyk nebo některou rasu tak, že to může vzbudit veřejné pohoršení nebo ohrozit obecný mír, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

§ 28

Zneužití úřadu duchovního nebo jiné podobné funkce

Kdo zneužije výkonu svého úřadu duchovního nebo podobné své náboženské funkce k vykonávání vlivu na věci politického života ve směru nepříznivém lidově demokratickému řádu republiky, bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

Nedovolené ozbrojování

§ 29

(1) Kdo bez povolení příslušného úřadu

- a) opatří, přechovává nebo někomu přenechá dělo, kulomet, samopal, ruční granát, minomet, plamenomet, bojové plyny nebo látky nebo zbraň (látku) podobné účinnosti anebo součástí, jichž je nezbytně zapotřebí k užití takové zbraně,
 - b) hromadí nebo rozděluje ruční nebo střelné zbraně, střelivo, třaskaviny, nebo
 - c) tvoří ozbrojený nebo na vojenský způsob organizovaný sbor, spolek nebo skupinu, anebo je organizuje nebo cvičí vojensky nebo v zacházení se zbraní,
- bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

(2) Kdo se činu uvedeného v odstavci 1 dopustí v úmyslu podporovati vzbouření, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

(3) Dopustí-li se viník činu uvedeného v odstavci 2 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky anebo je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

§ 30

Vyzve-li úřad obyvatelstvo vyhláškou, aby vydalo zbraně a jiné věci uvedené v § 29, nebude pro nedovolené ozbrojování spáchané držením takových zbraní nebo takových věcí potrestán, kdo je odevzdá úřadu ve lhůtě stanovené vyhláškou.

§ 31

Kdo k ozbrojenému nebo na vojenský způsob organizovanému sboru, spolku nebo skupině, utvořeným bez povolení příslušného úřadu, přistoupí nebo se jejich činnosti účastní nebo je nebo jejich členy podporuje, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let; věděl-li však, že účelem některého takového sboru nebo spolku nebo některé takovéto skupiny je vzbouření, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

§ 32

Šíření poplašné zprávy

(1) Kdo rozšiřuje poplašnou zprávu, ač si mohl uvědomiti, že její rozšiřování je způsobilé vážně znepokojit alespoň část obyvatelstva některého místa, bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro přestupek vězením od osmi dnů do šesti měsíců; věděl-li však, že zpráva jím rozšiřovaná je nepravdivá, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

(2) Kdo rozšiřuje poplašnou zprávu, ač si mohl uvědomiti, že její rozšiřování je způsobilé ohroziti bezpečnost státu, brannost obyvatelstva, československou měnu, vážnost veřejné moci, veřejnou bezpečnost nebo veřejný pořádek anebo že se jím může způsobiti zdražování

předmětů potřeby, překotné a hromadné koupě nebo prodeje nebo překotné a hromadné vybírání vkladů, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku; věděl-li však, že zpráva jím rozšiřovaná je nepravdivá, bude potrestán tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

(3) Kdo za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky nebo v době, kdy se konají zvýšená bezpečnostní opatření pro obranu státu, rozšiřuje poplašnou zprávu povahy uvedené v odstavci 2, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let; rozšiřuje-li však zprávu tiskem, filmem, rozhlasem nebo podobně účinným způsobem, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

§ 33

Podněcování k trestnému činu a k neplnění zákonných povinností

(1) Kdo veřejně nebo před více lidmi podněcuje k zločinu neb k přečinu, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

(2) Kdo veřejně nebo před více lidmi podněcuje k zločinu podle tohoto zákona, k zločinu nebo přečinu vojenskému, některému zločinu nebo přečinu uvedenému v §§ 171 až 177 zákona ze dne 13. května 1936, č. 131 Sb., o obraně státu, nebo k některému přečinu uvedenému v §§ 47 až 51 branného zákona Republiky československé ze dne 19. března 1920, č. 193 Sb., ve znění zákonů jej měnících a doplňujících, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let; stanoví-li však zákon na zločin, k němuž viník podněcoval, trest smrti, bude potrestán těžkým žalářem od pěti do deseti let.

(3) Kdo veřejně podněcuje k hromadnému páchání soudního nebo správního přestupku nebo k hromadnému neplnění veřejnoprávní povinnosti uložené zákonem, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, od tří měsíců do tří let.

§ 34

Schvalování trestného činu

(1) Kdo veřejně nebo před více lidmi

a) vychvaluje nebo výslovně schvaluje zločin nebo přečin, nebo jinak s ním projevuje souhlas, nebo

b) vychvaluje nebo oslavuje pachatele pro zločin nebo pro přečin,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

(2) Stejně bude potrestán, není-li pro takovou činnost trestný již jako účastník, kdo odmění pachatele jakýmkoliv způsobem za zločin nebo přečin anebo v úmyslu projevit tím souhlas s jeho činem, poskytne mu jakýmkoliv způsobem náhradu za trest, zabezpečovací opatření nebo plnění uložené mu rozsudkem trestního soudu anebo k němuž cíli sbírá na takovou náhradu.

(3) Schvaloval-li (odstavce 1 a 2) viník některý zločin uvedený v §§ 1, 5, 6, 10, 11, 14 až 16 a 18, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

§ 35

Nepřekažení nebo neoznámení trestného činu

(1) Kdo nepřekazí některý zločin nebo přečin uvedený v §§ 1, 2, 5, 6, 11, 14 až 16, 18, 29 a 31, bude potrestán, jde-li o nepřekažení zločinu, pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, a jde-li o nepřekažení přečinu, pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

(2) Tresty stanovenými v odstavci 1 bude potrestán, kdo se doví hodnověrným způsobem, že se chystá některý zločin nebo přečin tam uvedený nebo že byl spáchán některý zločin nebo přečin uvedený v §§ 5 až 8, 10, 11, a neoznámí to neodkladně hodnověrným způsobem bezpečnostnímu úřadu (orgánu).

(3) Není trestný podle odstavců 1 a 2, kdo povinnosti tam uvedené nemohl vyhovět snadno a bez nebezpečí pro sebe nebo pro osoby sobě blízké.

Sabotáž

§ 36

(1) Kdo neplní nebo poruší povinnost vyplývající z jeho veřejné funkce, úřadu, služby, povolání nebo zaměstnání, nebo plnění takové povinnosti obchází v úmyslu mařití nebo ztížití provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu, bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

(2) Těžkým žalářem od pěti do deseti let bude viník potrestán

- a) dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky,
- b) dopustí-li se takového činu jako člen spolčení k hospodářské sabotáži,
- c) bylo-li zmařeno nebo ztíženo provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu v podstatném úseku, nebo
- d) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

§ 37

Kdo neplní nebo poruší povinnost vyplývající z jeho veřejné funkce, úřadu, služby, povolání nebo zaměstnání v úmyslu ohrožit tím důležitý zájem republiky, bude potrestán, nejde-li o čin přísněji trestný, pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let.

§ 38

Ohrožování jednotného hospodářského plánu z nedbalosti

Kdo z nedbalosti neplní nebo poruší povinnost vyplývající z jeho veřejné funkce, úřadu, služby, povolání nebo zaměstnání, ač mohl věděti, že tím ohrožuje provádění nebo plnění jednotného hospodářského plánu, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

Hlava IV

Trestné činy proti mezinárodním vztahům

§ 39

Prorada

(1) Kdo ohrozí důležitý zájem republiky tím, že

- a) poruší své povinnosti, které má jako zmocněnec republiky, nebo
- b) zničí, poškodí, neupotřebitelnou učiní, odstraní, utají, poruší nebo padělá listinu nebo jiný důkaz o právních poměrech republiky k cizí moci,

bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od pěti do deseti let, a je-li tu zvláště přitěžující okolnost, od deseti do pětadvaceti let.

(2) Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 z hrubé nedbalosti, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

§ 40

Neoprávněné opuštění území republiky a neuposlechnutí výzvy k návratu Československý občan, který v úmyslu poškodit zájem republiky opustí neoprávněně území republiky nebo ve stejném úmyslu neuposlechne výzvy úřadu, aby se v přiměřené lhůtě, kterou mu úřad určí, na území republiky vrátil, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

§ 41

Poškozování zájmu republiky v cizině

(1) Československý občan, který v cizině rozšiřuje nepravdivou zprávu o politických, bezpečnostních, hospodářských, sociálních nebo právních poměrech v republice, ačkoliv nemá dostatečných důvodů pokládati ji za pravdivou a mohl si uvědomiti, že je způsobilá ohroziti zájem republiky, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let.

(2) Kdo se dopustí činu uvedeného v odstavci 1 v úmyslu poškoditi republiku, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

§ 42

Hanobení spojeneckého státu

Kdo veřejně nebo před více lidmi

hanobí spojenecký stát, jeho hlavu nebo jiného jeho představitele anebo jeho zástupce uznaného vládou republiky,

potupí jméno nebo symbol spojeneckého státu, zejména jeho znak, vlajku, barvy nebo státní hymnu, nebo

zničí, poškodí nebo odstraní symbol spojeneckého státu, zejména jeho znak, vlajku nebo barvy nebo vypočtení hlavy spojeneckého státu nebo jiného jeho představitele v úmyslu projevit opovržení spojeneckému státu nebo nepřátelské smýšlení o něm,

bude potrestán pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do dvou let.

§ 43

Podněcování k útočné válce

Kdo veřejně nebo před více lidmi podněcuje k útočné válce, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let.

Hlava V

Ustanovení společná a závěrečná

§ 44

Stíhání cizinců

Podle tohoto zákona bude potrestán i cizinec, dopustí-li se v cizině některého činu trestného podle §§ 1, 2, 5, 6, 10, 14 až 19 a 39.

§ 45

Účinná lítost

(1) Pachatel přestává býti trestným pro čin uvedený v §§ 1, 2, 5, 6, 10 nebo 17, jestliže upustil od svého podniknutí a buď učinil oznámení bezpečnostnímu úřadu nebo orgánu včas, kdy škodlivý výsledek mohl býti ještě zamezen, anebo jej sám zamezil nebo napravil, pokud tak neučinil jen proto, že věděl nebo se domníval, že jeho čin vyšel najevo.

(2) Oznámením trestného činu nezanikne však trestnost toho, kdo čin nastrojil nebo k němu navedl proto, aby dal podnět k trestnímu stíhání jiné osoby.

§ 46

Zvláštní ustanovení o ukládání trestu

Byl-li zločin uvedený v tomto zákoně spáchán za branné pohotovosti státu nebo v době ozbrojeného napadení republiky nebo v době, kdy se konají zvýšená bezpečnostní opatření pro obranu státu, nelze trest na svobodě ani zkrátiti pod dolejší hranici zákonné trestní sazby, ani změnit jeho druh v mírnější.

§ 47

Peněžitý trest

Odsuzuje-li soud viníka pro čin trestný podle tohoto zákona spáchaný ze zjištěnosti nebo v úmyslu poškodit republiku, uloží mu vedle trestu na svobodě peněžitý trest. Tento trest se vyměří při odsouzení za přestupek od 500 Kčs do 50 000 Kčs, při odsouzení za přečin od 1000 Kčs do 250 000 Kčs a při odsouzení za zločin od 10 000 Kčs do pěti milionů Kčs.

§ 48

Konfiskace jmění

Odsuzuje-li soud viníka pro některý zločin uvedený v §§ 1, 5, 10, 37 a 39, vysloví konfiskaci jmění odsouzeného nebo jeho části; totéž může učiniti, odsuzuje-li viníka pro některý jiný čin trestný podle tohoto zákona.

§ 49

Zabrání

(1) Odsuzuje-li soud viníka, který přijal majetkový prospěch jako odměnu za čin trestný podle tohoto zákona, vysloví, že se zabírá to, co viník takto přijal nebo co si za to opatřil.

(2) Nemá-li viník to, co by mělo být zabráneno, ve svém majetku a neprokáže-li, že o to přišel bez své viny, nebo nelze-li to od jeho ostatního majetku oddělit, vysloví soud, že se z viníkova majetku zabírá hodnota toho v penězích; zároveň určí výši této peněžitě částky.

§ 50

Propadnutí

(1) Věc, které bylo užito ke spáchání činu trestného podle tohoto zákona nebo která je k spáchání takového činu zřejmě určena, prohlásí soud, odsuzuje-li viníka, za propadlou, náleží-li viníkovi nebo jiné osobě, která zaviněně přispěla k spáchání onoho činu nebo k jeho přípravě.

(2) Ohrožuje-li věc uvedená v odstavci 1 nebo věc, která byla činem trestným podle tohoto zákona vyrobena nebo získána, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost nebo veřejný pořádek, nebo je-li její držení vůbec zakázáno, prohlásí ji soud za propadlou vždy, nehledě na to, komu náleží, i když pachatele nelze stíhati nebo odsouditi.

(3) Odsuzuje-li soud viníka, vysloví propadnutí jako vedlejší trest. Nelze-li pachatele stíhati nebo nenáleží-li mu věc, která se má prohlásiti za propadlou, rozhodne na návrh veřejného žalobce o propadnutí soud, který by byl jinak příslušný k řízení o tomto trestném činu, usnesením. Veřejný žalobce a osoby tímto rozhodnutím dotčené mohou si na ně stěžovati do osmi dnů od doručení usnesení. O stížnosti rozhoduje soud, který by byl jinak příslušný rozhodovati o opravném prostředku proti výroku o trestu.

§ 51

Ztráta živnostenského oprávnění a ztráta oprávnění vykonávati povolání

(1) Odsuzuje-li soud viníka pro některý zločin uvedený v §§ 1, 5, 10, 37 a 39 nebo vůbec pro zločin podle tohoto zákona, jímž byla ohrožena nebo napadena hospodářská soustava státu, vysloví zároveň ztrátu živnostenského oprávnění nebo oprávnění vykonávati reálnou živnost nebo povolání na čas nebo navždy; totéž může učiniti, odsuzuje-li viníka pro jiný čin trestný podle tohoto zákona, je-li obava, že viník by mohl zneužít své živnosti nebo povolání ke spáchání činu trestného podle tohoto zákona.

(2) Platné předpisy o odnětí a zániku živnostenského oprávnění nejsou ustanovením odstavce 1 dotčeny.

§ 52

Ztráta čestných práv občanských

(1) Odsuzuje-li soud viníka pro zločin uvedený v tomto zákoně k trestu smrti nebo k trestu na svobodě na dobu delší jednoho roku, vysloví, neodsoudí-li ho ke ztrátě státního občanství (§ 53), že odsouzený pozbývá čestných práv občanských; to učiní také, odsuzuje-li ho pro zločin uvedený v tomto zákoně k trestu kratšímu, byl-li tento čin spáchán z pohnutky nízké a nečestné.

(2) Ztráta čestných práv občanských znamená:

a) ztrátu vyznamenání, řádů a čestných odznaků, veřejných úřadů a služeb, veřejných hodností, funkcí a titulů, akademických hodností a povolání, pro něž je taková hodnost podmínkou, jakož i ztrátu odpočivných a zaopatřovacích platů z peněz veřejných, platů z milosti a jiných podobných platů z veřejných peněz,

b) ztrátu způsobilosti k nabytí těchto práv a

c) ztrátu práva volebního a práva hlasovati ve věcech veřejných.

(3) Ztráta čestných práv občanských nastane právní mocí rozsudku. Ztráta práv uvedených v odstavci 2 písm. a je trvalá; ztráta způsobilosti nabytí těchto práv (odst. 2 písm. b) se skončí, uplyne-li od vykonání hlavního trestu nebo od promlčení jeho výkonu doba, kterou soud určí mezi třemi až deseti lety, a byl-li viník odsouzen k trestu státního vězení, vykonáním tohoto trestu. Ztráta práv uvedených v odstavci 2 písm. c se skončí, uplyne-li od vykonání hlavního trestu, od jeho prominutí nebo od promlčení jeho výkonu doba tří let, jde-li o zločin, a doba jednoho roku, jde-li o přečin nebo přestupek, a byl-li viník odsouzen k trestu státního vězení, vykonáním tohoto trestu.

§ 53

Ztráta státního občanství

(1) Odsuzuje-li soud viníka pro některý zločin uvedený v §§ 1, 5, 10, 11, 39 a 40, může vysloviti, že odsouzený pozbývá státního občanství.

(2) S odsouzením ke ztrátě státního občanství je spojena ztráta všech práv uvedených v § 52 odst. 2.

§ 54

Uveřejnění rozsudku

(1) Je-li to ve veřejném zájmu, nařídí soud v odsuzujícím rozsudku pro čin trestný podle tohoto zákona, že se pravomocný rozsudek uveřejní na útraty odsouzeného nejvýše třikrát v jednom nebo několika časopisech, které soud v rozsudku určí. Soud může též naříditi, aby rozsudek byl veřejně vyvěšen nebo jinak uveřejněn v obci, kde odsouzený bydlí, nebo v obci, kde se dopustil trestného činu, anebo v obou.

(2) Soud stanoví, zda mají býti uveřejněny i důvody rozsudku nebo jejich podstatný obsah ve znění, které sám určí.

§ 55

Vypovědění

(1) Odsuzuje-li soud cizince pro zločin podle tohoto zákona, vypoví ho z území republiky.

(2) V ostatních případech odsouzení cizince podle tohoto zákona učiní tak soud, je-li další pobyt cizince na území republiky z důvodu bezpečnosti státu, veřejné bezpečnosti nebo veřejného pořádku nežádoucí.

§ 56

Zákaz pobytu

Odsuzuje-li soud viníka pro čin trestný podle tohoto zákona, vysloví, vyžaduje-li toho bezpečnost státu, veřejná bezpečnost nebo veřejný pořádek, že se odsouzenému zakazuje na čas nebo navždy pobyt v některé části území republiky, kterou určí v rozsudku.

§ 57

Přikázání do donucovací pracovny

(1) Odsuzuje-li soud viníka pro zločin nebo přečin podle tohoto zákona, může vysloviti, že odsouzený smí po odpykání trestu býti držen v donucovací pracovně, na Slovensku, že se odkazuje do donucovací pracovny, byl-li čin spáchán ze zjištěnosti nebo je-li způsobem svého provedení nebo užitými prostředky zvláště zavržitelný [spr. zavrženíhodný].

(2) Odsouzený se přikazuje do donucovací pracovny nejméně na šest měsíců a nejdéle na pět let.

§ 58

Opravné prostředky proti zabezpečovacím opatřením

Výroky podle §§ 49 až 57 lze bráti v odpor týmiž opravnými prostředky jako výrok o trestu.

§ 59

Podmíněné odsouzení

U osob, které v době spáchání trestného činu byly starší osmnácti let, je podmíněné odsouzení vyloučeno,

a) jde-li o zločin podle tohoto zákona, nebo

b) jde-li o jiný čin trestný podle tohoto zákona a veřejný zájem vyžaduje výkon trestu.

Zastavení periodického tiskopisu

§ 60

(1) Uzná-li soud v trestním řízení proti určité osobě nebo v řízení podle §§ 492 a 493 trestního řádu ze dne 23. května 1873, č. 119 ř. z., že obsahem periodického tiskopisu byl spáchán čin trestný podle tohoto zákona a že, hledíc na předcházející takové rozhodnutí učiněné v době poměrně krátké o témž tiskopisu, byť i pod jiným názvem vydávaném, lze se důvodně obávat, že budou uvedené trestné činy obsahem téhož tiskopisu dále páhány, může zároveň vyslovit, že vydávání tiskopisu může být zakázáno. Byl-li obsahem tiskopisu spáchán některý zločin uvedený v §§ 1, 5 nebo 6, může být přípustnost zastavení vyslovena již v prvním případě.

(2) Výrok učiněný podle odstavce 1 lze bráti v odpor týmiž opravnými prostředky jako výrok o trestu nebo v řízení podle §§ 492 a 493 tr. ř. opravnými prostředky uvedenými v §§ 493 a 494 tr. ř.

(3) Nabyli-li výrok soudu učiněný podle odstavce 1 právní moci, může Ministerstvo vnitra po dohodě s Ministerstvem informací a osvěty nařídit zastavení tiskopisu na dobu od jednoho do šesti měsíců nebo zakázat jeho vydávání vůbec. Soudní výrok pozbývá účinnosti, nebylo-li zastavení tiskopisu nařízeno nejpozději do jednoho roku.

§ 61

(1) Má-li tiskový úřad za to, že zastavený tiskopis je vydáván nebo podle oznámení jemu učiněného má být vydáván dále pod jiným jménem, zakáže toto vydávání nebo odmítne vzít oznámení na vědomí, přičemž uvede tento důvod. To platí, i když rozhodnutí soudu, kterým bylo vysloveno, že vydávání tiskopisu může být zastaveno, ještě nenabylo právní moci.

(2) Stížnost na opatření tiskového úřadu učiněné podle odstavce 1 nemá odkladného účinku.

§ 62

Kdo periodický tiskopis, jehož vydávání bylo podle § 60 nebo § 61 zastaveno, zakázáno nebo nebylo vzato na vědomí, dále vydává anebo jej vydávati započne, bude potrestán pro přečin tuhým vězením od osmi dnů do šesti měsíců, a byl-li pro tento trestný čin již trestán, tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

§ 63

Bylo-li započato s opětovným vydáváním periodického tiskopisu, který byl zastaven podle ustanovení § 60, před uplynutím jednoho roku od konce doby, na kterou byl zastaven, platí po dobu jednoho roku od počátku jeho opětovného vydávání v tiskovém řízení jeho se týkajícím tato zvláštní ustanovení:

- a) lhůta k námitkám proti nálezům podle § 493 tr. ř. a proti výroku, jímž soud vyslovil přípustným jeho zastavení, činí tři dny,
- b) veřejné sedění o námitkách proti rozhodnutím pod písm. a uvedeným budiž ustanoveno nejdéle na dobu tří dnů,
- c) okolnost, že se osoba, která námitky podala, k veřejnému sedění o námitkách z jakéhokoliv důvodu nedostavila nebo že se nepodařilo doručiti jí obsílku k němu, není na překážku, aby se konalo veřejné sedění, a
- d) lhůta ke stížnosti na rozhodnutí o námitkách činí tři dny a počíná se vždy ode dne prohlášení rozhodnutí.

§ 64

Výklad některých pojmů

- (1) Veřejně je čin vykonán, je-li spáchán obsahem tiskopisu nebo rozšiřovaného spisu, rozhlasem, filmem, na shromáždění nebo před zástupem anebo na místech a v místnostech přístupných veřejnosti bez omezení, mohl-li být postřehnut více lidmi.
- (2) Více lidmi ve smyslu tohoto zákona rozumějí se alespoň dva lidé.
- (3) Osobami blízkými jsou příbuzní v řadě přímé, sourozenci a manželé; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou by trpěla jedna z nich, druhá pociťovala jako újmu vlastní.

§ 65

Zvláštní ustanovení pro Slovensko

Pokus přečinů podle tohoto zákona je trestný.

§ 66

Stíhání osob vojenských

- (1) Ustanovení tohoto zákona platí také pro osoby podléhající vojenské soudní pravomoci. Ustanovení trestních zákonů, jimiž se stanoví přísnější trestní sazby pro činy spáchané za války, zůstávají nedotčena.
- (2) Trestem smrti u osob podléhajících vojenské soudní pravomoci se rozumí trest smrti pro vazem.

§ 67

Příslušnost

- (1) Zákon o státním soudu stanoví, které zločiny a přečiny podle tohoto zákona náležejí k příslušnosti Státního soudu.
- (2) Souditi o ostatních zločinech a přečinech podle tohoto zákona přísluší sborovému soudu I. stolice (Vrchnímu vojenskému soudu).
- (3) Souditi o přestupcích podle tohoto zákona přísluší okresnímu soudu v sídle sborového soudu I. stolice (krajskému soudu vojenskému).

§ 68

Zanedbání povinné péče

Ustanovení čl. III, č. 5 zákona ze dne 15. října 1868, č. 142 ř. z., jímž se mění některá ustanovení trestního zákona a zákona o trestním řízení ve věcech tiskových ze 17. prosince 1862, č. 6 a 7 ř. z. z roku 1863, se mění a zní:

„5. Kdo se dopustí podle předcházejících ustanovení zanedbání povinné péče, bude potrestán pro přestupek, a to zakládá-li obsah tiskopisu zločin, vězením od osmi dnů do tří měsíců, zakládá-li přečin, peněžitým trestem od 250 Kčs do 15 000 Kčs. Zakládá-li však obsah tiskopisu zločin nebo přečin podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky, trestá se viník za přečin tuhým vězením od čtrnácti dnů do šesti měsíců; vedle tohoto trestu může býti uznáno na trest peněžitý od 500 Kčs do 50 000 Kčs. Bylo-li by podle § 59 uvedeného zákona vyloučeno podmíněné odsouzení pro trestný čin spáchaný obsahem tiskopisu, je podmíněné odsouzení vyloučeno i pro přečin podle předcházející věty.“

§ 69

Poměr zákona k dosavadním předpisům

Kde se dosavadní zákony odvolávají na ustanovení zákona ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb., na ochranu republiky, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících, nastupují na místo dovo-
lávaných ustanovení obdobná ustanovení tohoto zákona.

§ 70

Zákon o třaskavinách

Zákon ze dne 27. května 1885, č. 134 ř. z., o opatřeních proti obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi, ve znění přílohy k zákonu č. 50/1923 Sb., platí na celém území republiky.

§ 71

Zrušovací ustanovení

Zrušují se všechny předpisy, které odporují tomuto zákonu, zejména:

1. ustanovení §§ 68 až 75 tr. zák. č. 117/1852 ř. z. a § 303 odst. 2 téhož zákona ve znění zákona ze dne 20. února 1919, č. 111 Sb., jímž se doplňuje § 303 tr. zák.,
2. ustanovení §§ 344 až 351 v. tr. zák.,
3. zákon č. 50/1923 Sb.,
4. zákon ze dne 28. května 1942, č. 91 Sl. z., o přísnějším trestání neoprávněné držby zbraně za branné pohotovosti státu,
5. zákon ze dne 24. října 1947, č. 182 Sb., o stíhání trestných činů proti státu.

§ 72

Účinnost a provedení zákona

Tento zákon nabývá účinnosti osmým dnem po vyhlášení; provedou jej všichni členové vlády.

Gottwald v. r.
dr. John v. r.
Zápotocký v. r.

Široký v. r.,
tiež za ministra dr. Clementisa
Fierlinger v. r.
dr. Ševčík v. r.,
tiež za ministra dr. Šrobára
arm. gen. Svoboda v. r.
dr. Gregor v. r.
Nosek v. r.
dr. Dolanský v. r.
dr. Nejedlý v. r.
dr. Čepička v. r.

Kopecký v. r.
Kliment v. r.
Řuriš v. r.
Krajčír v. r.
Petr v. r.
dr. Ing. Šlechta v. r.
dr. Neuman v. r.
Erban v. r.
Plojhar v. r.
Ing. Jankovcová v. r.

Zákon č. 232/1948 Sb. ze dne 6. října 1948 – zákon o Státním soudu (výňatky)

232/1948 Sb. ZÁKON ze dne 6. října 1948 o Státním soudu

Národní shromáždění Republiky československé usneslo se na tomto zákoně:

Hlava první

Organizace Státního soudu

§ 1

Zřízení Státního soudu

Pro celé území Československé republiky se zřizuje Státní soud se sídlem v Praze.

§ 2

Složení Státního soudu

Státní soud se skládá z prezidenta a z potřebného počtu viceprezidentů, občanských a vojenských soudců z povolání a soudců z lidu.

[...]

Přidělování soudců ke Státnímu soudu

§ 4

Na návrh prezidenta Státního soudu mohou ministři spravedlnosti a národní obrany přechodně přidělit ke službě u Státního soudu soudce v VI. nebo vyšší platové stupnici nebo vojenské soudce ve IV. nebo vyšší stupnici vojenských gázistů. Proti vůli přiděleného soudce smí přidělení trvat nejvýše jeden rok.

Soudci z lidu

§ 5

(1) Soudce z lidu jmenuje vláda na návrh krajských národních výborů na období jednoho roku. Soudce z lidu z vojenských osob v činné službě (§ 21 odst. 2 a 3) jmenuje vláda z osob navržených ministrem národní obrany. Po uplynutí jednorozhodného období mohou být tytéž osoby znovu jmenovány.

(2) K úřadu soudce z lidu může býti povolán jen, kdo je zapsán do stálých voličských seznamů, je starší pětatřiceti let a není starší šedesáti let. Soudcem z lidu u Nejvyššího soudu (§ 23 odst. 2) může býti jen osoba práva znalá.

(3) Za soudce z lidu nebud'te povolávání [sic] prezident republiky, členové zákonodárných sborů, vlády a sboru pověřenců, soudci z povolání, konceptní úředníci úřadu veřejné žaloby, obhájci ve věcech trestních a duchovní.

(4) Přijmouti a zastávat úřad soudce z lidu je občanskou povinností. Odmítnouti úřad soudce z lidu nebo se ho vzdáti lze jen z důležitých důvodů; rozhoduje o tom rada Státního soudu (§ 20), u Nejvyššího soudu senát (§ 23 odst. 1).

§ 6

Soudci z lidu hlasují před soudci z povolání, a to starší před mladším.

§ 7

(1) Poruší-li soudce z lidu bez závažných důvodů svou povinnost, uloží mu předseda senátu jako pořádkový trest pokutu do 10 000 Kčs a podle okolností též náhradu nákladů zmařeného jednání.

(2) Na rozhodnutí, jímž byla uložena pořádková pokuta nebo náhrada nákladů zmařeného jednání podle odstavce 1, může si postižený stěžovat do tří dnů. O stížnosti rozhodne rada Státního soudu (§ 20), a jde-li o soudce z lidu u Nejvyššího soudu, senát (§ 23 odst. 1).

§ 8

Soudcům z lidu přísluší náhrada, kterou určí vláda nařízením.

§ 9

Přísaha soudců z lidu

Soudce z lidu slíbí do rukou prezidenta Státního soudu přísahou, že bude zachovávat zákony a nařízení, vykládat je v duchu ústavy i zásad lidově demokratického zřízení a rozhodovat nestranně. Soudci z lidu činní u Nejvyššího soudu (§ 23 odst. 2) vykonají přísahu do rukou prvního prezidenta Nejvyššího soudu.

§ 10

Správa Státního soudu

(1) Prezident Státního soudu řídí Státní soud, dohlíží na jeho činnost a je ve věcech soudní správy služebním představeným všech zaměstnanců činných u Státního soudu. Služebním úřadem vojenských soudců je Státní soud, jejich osobním úřadem je Ministerstvo národní obrany.

[...]

§ 11

Instanční pořad a dohled ve věcech správních

(1) Ve správních věcech Státního soudu rozhoduje v instančním pořadu ministr spravedlnosti.

(2) Dohled nad správou Státního soudu vykonává ministr spravedlnosti.

Veřejný žalobce

§ 12

(1) K úkonům veřejné žaloby stanoveným trestním řádem a předpisy jej měnícími a doplňujícími se zřizuje při Státním soudu Státní prokuratura.

(2) Členy Státní prokuratury jsou státní prokurátor a státní viceprokurátoři.

[...]

§ 13

Ministr spravedlnosti může na návrh státního prokurátora přechodně přidělit k službě u Státní prokuratury konceptní pragmatikální úředníky státních zastupitelství a soudce a po dohodě s ministrem národní obrany též důstojníky justiční služby. Proti vůli přiděleného soudce smí přidělení trvat nejvýše jeden rok.

§ 14

(1) Státní prokurátor řídí Státní prokuraturu, dohlíží na její činnost, přikazuje pracovní úkoly jednotlivým jejím členům a jest služebním představeným všech zaměstnanců činných u Státní prokuratury; je podřízen přímo ministru spravedlnosti.

(2) Brání-li státnímu prokurátoru ve výkonu působnosti nějaká překážka, vykonává jeho působnost státní viceprokurátor ve služebním pořadí nejstarší.

[...]

Hlava druhá

Příslušnost Státního soudu a ustanovení obecná

§ 17

Příslušnost Státního soudu

(1) Státnímu soudu náleží konati řízení a rozhodovati o těchto činech trestných podle zákona ze dne 6. října 1948, č. 231 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky:

- a) o zločinech, stanoví-li na ně zákon trest smrti nebo trest na svobodě delší deseti let,
- b) o jiných zločinech nebo přečinech, navrhne-li veřejný žalobce (§ 12) projednání věci před Státním soudem; bylo-li však o činu zahájeno řízení u soudu jinak příslušného, lze takový návrh učinit jen, dokud se soud neodebere k usnášení o rozsudku.

(2) Pravomoc Státního soudu se vztahuje i na osoby podrobené vojenské soudní pravomoci.

(3) Sbíhá-li se s trestným činem, o němž náleží podle odstavce 1 souditi Státnímu soudu, jiný soudně trestný čin, koná řízení a rozhoduje i o tomto trestném činu Státní soud. Státní soud může však na návrh veřejného žalobce tuto věc vyloučiti a odkázati ji soudu jinak příslušnému. Zastaví-li se trestní řízení pro čin, o němž náleží souditi Státnímu soudu, ještě před hlavním přelíčením, postoupí Státní soud věc soudu jinak příslušnému k řízení o zbývajícím trestném činu; to může učiniti také, zastaví-li se trestní řízení pro takový čin před skončením hlavního přelíčení.

§ 18

Podpůrná platnost trestního řádu a trestních zákonů

(1) Pokud tento zákon nestanoví jinak, platí v řízení před Státním soudem přiměřeně ustanovení trestního řádu ze dne 23. května 1873, č. 119 ř. z., ve znění předpisů jej měnících a doplňujících.

(2) Ustanovení § 51 odst. 5 tr. ř. platí v řízení před Státním soudem obdobně. Koná-li se u Státního soudu trestní řízení proti osobě podrobené jinak vojenské soudní pravomoci, užije se trestního práva platného pro vojsko.

§ 19

Vyšetřující soudci

Prezident Státního soudu určí ze soudců z povolání, působících u Státního soudu, potřebný počet vyšetřujících soudců.

§ 20

Rada Státního soudu

(1) Rada Státního soudu se skládá z předsedy, jímž je prezident nebo viceprezident Státního soudu, a ze dvou soudců z povolání, z nichž jeden je vojenským soudcem.

(2) Pokud tento zákon nestanoví jinak, činí rada Státního soudu rozhodnutí a opatření, která v řízení před krajskými soudy náleží radní komoře nebo sborovému soudu druhé stolice.

Senáty Státního soudu

§ 21

(1) Senáty Státního soudu jsou pětičlenné. Předseda a dva členové jsou soudci z povolání, dva členové jsou soudci z lidu. Soudci z lidu se však mimo hlavní přelíčení účastní rozhodování jen, kde to zákon výslovně stanoví.

(2) Koná-li se trestní řízení jen proti osobám podléhajícím jinak vojenské soudní pravomoci, jsou předseda a dva členové senátu vojenskými soudci a další dva členové soudci z lidu z vojenských osob (§ 5 odst. 1).

(3) Koná-li se společné trestní řízení proti osobám, z nichž některá podléhá jinak vojenské soudní pravomoci, je jedním členem senátu vojenský soudce, není-li vojenským soudcem již předseda. Jedním soudcem z lidu musí být vojenská osoba (§ 5 odst. 1).

(4) Koná-li se trestní řízení pro některý čin uvedený v hlavě druhé zákona č. 231/1948 Sb. a nejde-li o osobu podrobenou vojenské soudní pravomoci, je jedním členem senátu vojenský soudce.

§ 22

(1) Senáty a radu Státního soudu sestaví prezident Státního soudu počátkem kalendářního roku na celý tento rok.

(2) Prezident Státního soudu je oprávněn předsedati kterémukoliv zasedání senátu, pokud ve věci, o kterou jde, není vyloučen.

§ 23

Senáty Nejvyššího soudu

(1) Nejvyšší soud vykonává soudní moc ve věcech, v nichž v první stolici rozhodoval Státní soud, v pětičlenných senátech složených ze tří členů Nejvyššího soudu, z nichž jeden předsedá, a ze dvou členů Nejvyššího vojenského soudu jako přísedících.

(2) Rozhoduje-li Nejvyšší soud o opravném prostředku (mimořádném opravném prostředku) proti rozhodnutí, jehož se účastnili soudci z lidu, soudí v senátech rozšířených o dva soudce z lidu.

(3) Senáty uvedené v odstavcích 1 a 2 sestavuje počátkem každého roku první prezident Nejvyššího soudu po dohodě s prezidentem Nejvyššího vojenského soudu.

[...]

§ 25

Poškozený

Poškozený se nemůže připojit k trestnímu řízení (§ 47 tr. ř.) před Státním soudem.

§ 26

Obhajoba

(1) V řízení před Státním soudem může být obhájcem jen osoba oprávněná obhajovati před občanským nebo vojenským soudem, zapsaná do zvláštního seznamu, který sestaví a vede Ministerstvo spravedlnosti v dohodě s Ministerstvem národní obrany.

(2) Jde-li o trestný čin, na který zákon stanoví trest smrti nebo trest na svobodě delší pěti let, anebo koná-li se trestní řízení proti nepřítomnému obžalovanému (§ 40), musí mít obžalovaný pro hlavní přelíčení a pro řízení opravné obhájce. Nevezme-li si obhájce sám nebo nevezme-li mu ho ten, kdo má právo vzít mu obhájce, zřídí mu obhájce soud.

§ 27

Výroky jiného soudu o nepříslušnosti

Má-li jiný soud potom, kdy byl obviněný pravomocně dán v obžalobu, za to, že věc náleží před Státní soud, vysloví usnesením, proti němuž není opravného prostředku, svou nepříslušnost a zašle spisy Státní prokuratuře (§ 12); státní prokurátor podá do osmi dnů Státnímu soudu obžalovací spis nebo učiní jiné návrhy. V řízení před porotním soudem učiní toto usnesení soudní sbor.

[...]

Hlava třetí

Řízení před Státním soudem

§ 29

Obecná zásada o řízení

O řízení před Státním soudem platí, pokud tento zákon neustanovuje jinak, obdobně ustanovení trestního řádu o řízení před krajskými soudy.

Řízení o obžalobě

§ 30

(1) Obžalovací spis se podává u předsedy senátu. Nebyl-li obžalovací spis předložen v předepsaném počtu výtisků nebo je-li třeba odstranit nějakou jinou formální vadu, vrátí předseda senátu obžalovací spis veřejnému žalobci, aby vadu odstranil.

(2) Obžalovací řízení se nekoná. Má-li však předseda senátu pochybnosti o příslušnosti Státního soudu, o přípustnosti obžaloby (§ 213 tr. ř.) nebo o důvodnosti uvalení nebo dalšího trvání vazby, předloží spisy radě Státního soudu, aby o tom rozhodla.

(3) Kromě případu uvedeného v odstavci 2, věta druhá, předseda senátu rozhodne o vazbě a dá doručit obžalovací spis obviněnému. Je-li obviněný ve vazbě, doručí se mu obžalovací spis do čtyřiaadvaceti hodin od jeho podání u soudu. Uvalí-li se na návrh učiněný v obžalovacím spise na obviněného vazba, dodá se mu obžalovací spis do čtyřiaadvaceti hodin od uvalení vazby.

[...]

§ 33

Příprava hlavního přelíčení

(1) Hlavní přelíčení se koná v místě, které určí na návrh veřejného žalobce předseda senátu se souhlasem prezidenta Státního soudu.

(2) Předseda senátu ustanoví hlavní přelíčení tak, aby obžalovanému zůstala pro přípravu hlavního přelíčení lhůta alespoň tři dnů od doručení obsílky. Tato lhůta může být zkrácena jen se souhlasem obžalovaného.

(3) Zároveň s obsílkou k hlavnímu přelíčení se obžalovanému doručí seznam členů (náhradníků) senátu s poučením o právu je odmítat; v případech nutné obhajoby (§ 26 odst. 2) se obžalovaný zároveň vyzve, aby neučinil-li tak dosud, oznámil soudu do tří dnů způsobitelného obhájce (§ 26 odst. 1), jinak že mu obhájce zřídí soud.

§ 34

Vyloučení veřejnosti

(1) Mimo případy uvedené v trestním řádu se veřejnost při hlavním přelíčení vyloučí tehdy, bylo-li by veřejným projednáváním ohroženo státní tajemství (§ 5 odst. 3 zák. č. 231/1948 Sb.).

[...]

§ 35

Rozhodování Státního soudu

(1) Státní soud rozhodne zpravidla (§ 17 odst. 3) ve věci samé, i když nabude přesvědčení, že o činu, jehož se obžalovaný dopustil, náleží souditi jinému soudu.

(2) Je-li Státní soud názoru, že čin, jenž se obžalovanému klade za vinu, má být posuzován podle přísnějšího zákonného ustanovení, než je uvedeno v obžalovacím spise, vyslechne dříve obě strany; je-li toho třeba pro přípravu žaloby nebo obhajoby, odročí Státní soud hlavní přelíčení.

§ 36

Opravné prostředky

(1) Rozsudku Státního soudu lze odporovati jako rozsudku krajského soudu. Jiným rozhodnutím Státního soudu lze odporovati, jen pokud tento zákon opravný prostředek výslovně připouští.

(2) O opravných prostředcích rozhoduje Nejvyšší soud.

[...]

§ 39

Výkon rozsudku

Činiti rozhodnutí a opatření stran výkonu rozsudku náleží vždy Státnímu soudu samému.

Řízení proti nepřítomným

§ 40

Nemůže-li býti osoba podezřelá ze zločinu podle zákona č. 231/1948 Sb. postavena před soud, protože se zdržuje v cizině nebo se útekem nebo ukrýváním vyhýbá trestnímu řízení, anebo proto, že její pobyt je neznámý, nepřekáží to konání trestního řízení, vynesení rozsudku a výkonu trestu, pokud to povaha trestu dopouští.

§ 41

(1) Podá-li veřejný žalobce po skončení přípravného vyšetřování na nepřítomného (§ 40) obžalobu, předloží předseda senátu obžalovací spis radě Státního soudu k rozhodnutí podle § 30 odst. 2 a ke zřízení obhájce. Obžalovací spis se doručí obhájci a ve výtahu se uveřejní ve formě zatykače. Obsílka k hlavnímu přelíčení se uveřejní v Úředním listě Republiky československé.

(2) Obhájce zřízený podle předchozího odstavce zastupuje obžalovaného v dalším řízení a má stejná práva jako obžalovaný. Lhůta k podání opravných prostředků se posuzuje u obhájce samostatně, u obžalovaného a jiných osob, které mohou ve prospěch obžalovaného podávat opravné prostředky, podle lhůty platné pro obhájce.

(3) Nastanou-li skutečnosti odůvodňující pokračování v řízení v nepřítomnosti obžalovaného po podání obžaloby nebo po vynesení rozsudku v první stolici, užije se přiměřeně ustanovení odstavce 2. Obhájce oprávněného zastupovati obžalovaného zřídí vždy rada Státního soudu.

(4) Pravomocný rozsudek vynesení v nepřítomnosti obžalovaného se ve výtahu uveřejní v Úředním listě.

(5) Při uveřejňování listin podle odstavců 1 a 4 buď dbáno ustanovení § 5 zákona ze dne 13. května 1936, č. 131 Sb., o obraně státu.

[...]

Hlava čtvrtá

Ustanovení přechodná a závěrečná

§ 43

Návrh na jmenování soudců z lidu

Dokud nepočnou působit krajské národní výbory, navrhuji jmenování soudců z lidu zemské národní výbory, na Slovensku Pověřenectvo vnitra.

§ 44
Obhájci

Dokud nebude sestaven seznam osob oprávněných obhajovati v řízení před Státním soudem (§ 26), mohou v tomto řízení obhajovati jen osoby zapsané do seznamu sestaveného podle § 36 b) zákona ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb., na ochranu republiky, ve znění zákona ze dne 13. května 1936, č. 130 Sb.

§ 45
Řízení o činech spáchaných před účinností zákona

(1) Státnímu soudu přísluší konati řízení a rozhodovati též o trestných činech, o nichž před účinností tohoto zákona náleželo souditi sborovým soudům druhé stolice jako soudům státním podle § 1 zákona ze dne 4. dubna 1935, č. 68 Sb., o vrchních soudech jako soudech státních, jakož i o zločinu podle § 6 č. 2 zák. č. 50/1923 Sb. a o zločinu podle § 6 č. 1 téhož zákona, i když veřejný žalobce nenavrhuje, aby trest byl uložen podle zákonné sazby vyšší než pět let.

(2) Bylo-li trestní řízení zahájeno u sborového soudu druhé stolice jako soudu státního, nebyl-li však dosud vynesena rozsudek v první stolici, pokračuje Státní soud v řízení podle tohoto zákona; nabyla-li obžaloba právní moci, vezme ji Státní soud za základ svého rozhodování.

(3) Byl-li v řízení před sborovým soudem druhé stolice jako soudem státním nebo před vojenským soudem již vynesena rozsudek, skončí se řízení podle dosavadních předpisů. Bude-li však rozsudek zrušen a věc vrácena soudu první stolice k novému projednání, pokračuje v řízení Státní soud podle ustanovení tohoto zákona.

[...]

§ 48
Účinnost a provedení zákona

Tento zákon nabude účinnosti osmým dnem po vyhlášení; provedou jej ministři spravedlnosti, vnitra a národní obrany v dohodě se zúčastněnými členy vlády.

Gottwald v. r.
dr. John v. r.
Zápotocký v. r.
arm. gen. Svoboda v. r.
Nosek v. r.
dr. Čepička v. r.

Zákon č. 247/1948 Sb. ze dne 25. října 1948 – zákon o táborech nucených prací (výňatky)

Účel zařazení vybraných částí zákona č. 247/1948 Sb. o táborech nucených prací do této publikace je jediný: poukázat na zřejmé obcházení soudních institucí při ukládání trestů odnětí svobody, jež lidé odpykávali v táborech nucených prací. Jak praví § 3 odst. 1 tohoto zákona, „o zařazení do tábora a o době trvání pobytu v něm v případech uvedených v § 2 odst. 1 písm. a) a o době trvání pobytu v případech uvedených v § 2 odst. 1 písm. b) rozhodují tříčlenné komise, jejichž členy a náhradníky jmenují krajské národní výbory“.

L. B.

247/1948 Sb. ZÁKON ze dne 25. října 1948 o táborech nucené práce

Národní shromáždění Republiky československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1

(1) Aby osoby uvedené v § 2 mohly býti vychovány k práci jako občanské povinnosti a aby mohlo býti využito jejich pracovních schopností k prospěchu celku (§ 32 ústavy), zřizují se tábory nucené práce (v dalším jen „tábory“).

(2) Tábory zřizuje a spravuje Ministerstvo vnitra, které může podle potřeby tuto působnost přenést na krajské národní výbory.

[...]

§ 2

(1) Do táborů budou zařazeny

osoby, které jsou starší 18 let, nepřekročily 60. rok věku a jsou tělesně a duševně způsobilé, ale práci se vyhýbají nebo ohrožují výstavbu lidově demokratického zřízení nebo hospodářský život, zvláště veřejné zásobování, a osoby, které jim to umožňují,

osoby právoplatně odsouzené pro některý z činů uvedených v zákonu ze dne 6. října 1948, č. 231 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky,

zákonu ze dne 13. února 1947, č. 15 Sb., o stíhání černého obchodu a podobných pletich,

zákonu ze dne 13. února 1947, č. 27 Sb., o trestní ochraně provádění dvouletého hospodářského plánu, nebo

zákonu ze dne 18. července 1946, č. 165 Sb., o trestní ochraně národních podniků, znárodněných podniků a podniků pod národní správou.

[...]

§ 3

(1) O zařazení do tábora a o době trvání pobytu v něm v případech uvedených v § 2 odst. 1 písm. a) a o době trvání pobytu v případech uvedených v § 2 odst. 1 písm. b) rozhodují tříčlenné komise, jejichž členy a náhradníky jmenují krajské národní výbory.

(2) Do tábora lze zařadit osoby uvedené v § 2 na dobu od tří měsíců do 2 roků.

§ 4

Komise zřízená podle § 3 odst. 1 může, kde toho povaha případu vyžaduje:

zakázat osobě zařazené do tábora po jejím propuštění z něho pobyt v určitém územním okrsku nebo místě nebo jí určit místo pobytu,

naříditi vyklizení bytu zařazené osoby,

rozhodnouti, že do živnostenského podniku nebo majetkových podstat zařazené osoby bude zavedena národní správa,

rozhodnouti, že zařazené osobě bude odňato živnostenské oprávnění.

[...]

§ 12

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede jej ministr vnitra v dohodě se zúčastněnými členy vlády.

Gottwald v. r.
dr. John v. r.
Zápotocký v. r.
Nosek v. r.

Zákon č. 319/1948 Sb. ze dne 22. prosince 1948 – zákon o zlidovění soudnictví (výňatky)

**319/1948
ZÁKON
ze dne 22. prosince 1948
o zlidovění soudnictví**

Národní shromáždění Republiky československé usneslo se na tomto zákoně:

**Část první
Soudní organizace**

**Okresní soudy
§ 1**

- (1) Okresní soud se skládá z předsedy okresního soudu, popřípadě z jeho náměstka, z potřebného počtu dalších soudců z povolání (senátních předsedů okresního soudu a soudců okresního soudu) a soudců z lidu.
- (2) Podle potřeby se přidělí okresnímu soudu pomocní soudcové z povolání a soudcovští čekatelé.
- (3) Počet soudců z lidu potřebný pro okresní soud určuje předseda nadřízeného krajského soudu.

§ 2

- (1) Okresní soud vykonává soudní moc, pokud zákon nestanoví jinak, v senátech složených ze soudce z povolání jako předsedy senátu a ze dvou soudců z lidu jako přísedících; stanoví-li zákon na čin, který je předmětem trestního řízení, trest smrti nebo trest na svobodě delší deseti let, soudí v senátech složených ze dvou soudců z povolání, z nichž jeden předsedá, a ze tří soudců z lidu jako přísedících.
- (2) Soudce z lidu volá k zasedání předseda senátu.

§ 3

- (1) Soudcům z povolání u okresního soudu náleží předsedat senátům, hlasovat v nich nebo vykonávat soudní moc jako samosoudci. Úkony vyšetřujícího soudce a soudce dožádaného vykonává soudce z povolání.
- (2) Pomocným soudcům z povolání přísluší toliko úkony, které neobsahují soudcovského rozhodování; výjimky stanoví zákon.
- (3) Soudci z lidu jsou činní jako členové senátu.

**Krajské soudy
§ 4**

- (1) Krajský soud se skládá z předsedy krajského soudu, z potřebného počtu jeho náměstků, z potřebného počtu dalších soudců z povolání (senátních předsedů krajského soudu a soudců krajského soudu) a soudců z lidu.
- (2) Ustanovení § 1 odst. 2 platí obdobně.
- (3) Počet soudců z lidu potřebný pro krajský soud určuje předseda krajského soudu.

§ 5

(1) Soudcům z povolání náleží u krajského soudu předsedat senátům, hlasovat v nich nebo vykonávat soudní moc jako samosoudci.

(2) Ustanovení § 3 odst. 2 a 3 platí obdobně.

§ 6

(1) Krajský soud vykonává soudní moc v první stolici, pokud zákon nestanoví jinak, v senátech složených ze soudce z povolání jako předsedy senátu a ze dvou soudců z lidu jako přísedících, v řízení opravném v senátech složených ze dvou soudců z povolání, z nichž jeden předsedá, a ze tří soudců z lidu jako přísedících.

(2) Ustanovení § 2 odst. 2 platí obdobně.

Nejvyšší soud

§ 7

(1) Dosavadní složení Nejvyššího soudu se doplňuje o potřebný počet soudců z lidu.

(2) Počet soudců z lidu potřebný pro Nejvyšší soud určuje první předseda Nejvyššího soudu.

§ 8

(1) Nejvyšší soud vykonává soudní moc, pokud zákonem není stanoveno jinak, v senátech složených ze dvou soudců z povolání, z nichž jeden předsedá, a ze tří soudců z lidu jako přísedících.

(2) Ustanovení § 2 odst. 2 platí obdobně.

§ 9

O stížnosti pro zachování zákona (§§ 55, 105) rozhoduje Nejvyšší soud v senátě složeném ze tří soudců z povolání, z nichž jeden předsedá, a ze dvou soudců z lidu jako přísedících.

Soudci z lidu

§ 10

Soudce z lidu u okresního soudu povolává okresní národní výbor, u krajského soudu krajský národní výbor (prozatímní národní výbor), u Nejvyššího soudu vláda. Přitom budiž hleděno k tomu, aby bylo možno zachovávat ustanovení § 133.

§ 11

Za soudce z lidu může být povolán československý občan, který

1. dosáhl věku 30 let, není však starší 60 let,
2. je zapsán ve stálém voličském seznamu,
3. je občansky bezúhonný,
4. je státně spolehlivý a oddán myšlence lidově demokratického zřízení.

§ 12

Za soudce z lidu nesmějí býti povoláni soudci z povolání, konceptní úředníci úřadů veřejné žaloby, (veřejní) notáři, advokáti, obhájci ve věcech trestních a duchovní.

§ 13

Funkce soudce z lidu je občanskou povinností. Lze ji odmítnout nebo se jí vzdát jen z důležitých důvodů. O tom, zda tu takový důvod je, rozhoduje orgán, který soudce z lidu povolal.

§ 14

Funkční období soudce z lidu trvá dva roky. Dokud nebyli povoláni soudci z lidu pro další funkční období vůbec nebo v potřebném počtu (§§ 1, 4, 7), mohou být k výkonu funkce volá-

ni i dosavadní soudci z lidu. Za soudce z lidu, kteří odpadli během funkčního období, povolají se na jeho zbytek další soudci z lidu.

§ 15

(1) Soudci z lidu jsou si při rozhodování rovni se soudci z povolání.

(2) O vyloučení a odmítání soudců z lidu platí ustanovení o vyloučení a odmítání soudců z povolání.

§ 16

Soudci z lidu vykonají před nastoupením své funkce přísahu do rukou předsedy soudu, u něhož jsou povoláni; znění přísahy upravuje zákon.

§ 17

(1) Každý, kdo je povolán k výkonu funkce soudce z lidu, je povinen svou funkci konat svědomitě a vystříhat se jak při výkonu funkce i jinak v životě občanském všeho, co by mohlo snížit důvěru k soudcovským úředním úkonům nebo vážnost funkce, kterou vykonává.

(2) Soudce z lidu musí zachovávat mlčenlivost o jednání a hlasování u soudu, jichž se přímo nebo nepřímo zúčastnil, a nesmí mimo výkon funkce projevovat názor o projednávaných věcech.

§ 18

(1) Soudce z lidu budiž odvolán, odpadla-li některá z podmínek pro jeho ustanovení (§ 11), nastal-li některý z důvodů, pro který nesmí být povolán (§ 12), nebo objeví-li se takový důvod dodatečně; může být odvolán, navrhne-li to předseda soudu, v případě, že soudce z lidu porušil opětovně nebo hrubě své povinnosti (§ 17).

(2) Odvolat soudce z lidu náleží orgánu, který jej povolal.

§ 19

Nároky soudců z lidu na náhrady hotových vydání spojených s výkonem funkce a na jiné náhrady upraví vláda nařízením.

§ 20

Úřady veřejné žaloby

(1) V sídlech okresních soudů se zřizují okresní prokuratury jako úřady veřejné žaloby první stolice; skládají se z okresního prokurátora a z potřebného počtu jeho náměstků.

(2) V sídlech krajských soudů se zřizují krajské prokuratury jako úřady veřejné žaloby druhé stolice; skládají se z krajského prokurátora a z potřebného počtu jeho náměstků.

(3) Okresní prokuratury jsou podřízeny krajským prokuraturám a spolu s nimi ministru spravedlnosti.

(4) Kancelářské práce okresních a krajských prokuratur vykonává potřebný počet kancelářských úředníků, kancelářských pomocných sil a zřízců přikázaných okresní prokuratuře předsedou okresního soudu a krajské prokuratuře předsedou krajského soudu.

[...]

Část druhá

Příslušnost a řízení v občanských věcech právních

Výkon soudní moci

§ 23

Soudní moc v občanských věcech právních vykonávají okresní soudy, krajské soudy a Nejvyšší soud (soudy řádné), pokud výkon této moci není zákonem přikázán soudům zvláštním nebo soudům rozhodčím.

§ 24

Soudní moc se vykonává ve dvou stolicích. Nad okresním soudem je opravnou stolicí krajský soud, nad krajským soudem Nejvyšší soud.

[...]

§ 26

Porada a hlasování

(1) Poradu i hlasování řídí předseda senátu.

(2) Soudci z lidu hlasují před soudci z povolání, a to starší před mladšími. Předseda senátu hlasuje naposled.

[...]

Část šestá

Ustanovení společná, přechodná a závěrečná

[...]

§ 141

Zrušují se:

1. zemské (hlavní) soudy a zemská (hlavní) státní zastupitelství;
2. Okresní soud obchodní a Krajský soud obchodní v Praze;
3. pracovní soudy (zvláštní oddělení okresních soudů pro pracovní spory);
4. rozhodčí soudy veřejnoprávního sociálního pojištění a pojišťovací soudy;
5. hornické rozhodčí soudy a Vrchní hornický soud rozhodčí.

[...]

§ 144

[...]

(3) Zákon provede ministr spravedlnosti.

Gottwald v. r.
dr. John v. r.
Zápotocký v. r.
dr. Čepička v. r.

Účel trestu a jeho druhy podle zákona č. 86/1950 Sb. ze dne 12. července 1950 – trestního zákona

86/1950 Sb. TRESTNÍ ZÁKON ze dne 12. července 1950

Národní shromáždění Republiky československé usneslo se na tomto zákoně:

[...]

OBECNÁ ČÁST

[...]

HLAVA PRVÁ Účel trestního zákona

§ 1

Trestní zákon chrání lidově demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujících lidu a jednotlivce a vychovává k dodržování pravidel socialistického soužití. Prostředky k dosažení tohoto účelu jsou pohrůžka tresty, ukládání a výkon trestů a ochranná opatření.

[...]

HLAVA ČTVRTÁ Tresty

Oddíl první Společná ustanovení o trestech

§ 17

Účel trestu

(1) Účelem trestu je:

- a) zneškodnit nepřátele pracujících lidu,
- b) zabránit pachateli v dalším páchání trestných činů a vychovávat ho k tomu, aby dodržoval pravidla socialistického soužití,
- c) působit výchovně na ostatní členy společnosti.

(2) Výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost.

§ 18

Druhy trestů

(1) Hlavními tresty jsou:

- a) trest smrti,
- b) odnětí svobody,
- c) nápravné opatření.

(2) Vedlejšími tresty jsou:

- a) ztráta státního občanství,
- b) ztráta čestných práv občanských,

- c) vyloučení z vojska,
- d) ztráta vojenské hodnosti,
- e) propadnutí jmění,
- f) trest peněžítý,
- g) zákaz činnosti,
- h) vyhoštění,
- ch) zákaz pobytu,
- i) uveřejnění rozsudku,
- j) propadnutí věci.

(3) Vedlejší trest lze uložit jen spolu s trestem hlavním.

§ 19

V ý m ě r a t r e s t u

(1) Při výměře trestu přihlédne soud k stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost, k míře zavinění, k osobě pachatele, zejména k možnosti jeho nápravy, jakož i k okolnostem přitěžujícím i polehčujícím.

(2) K okolnosti, která je zákonným znakem trestného činu, nelze při vyměřování trestu přihlížet jako k okolnosti přitěžující nebo polehčující.

§ 20

P ř i t ě ž u j í c í o k o l n o s t i

Přitěžující okolností je zejména to, že pachatel

- a) projevil trestným činem nepřátelství k lidově demokratickému řádu,
- b) ohrozil trestným činem politické, vojenské nebo hospodářské zájmy republiky,
- c) dopustil se trestného činu surovým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí, ze ziskuchtivosti nebo jiných nízkých pohnutek,
- d) porušil trestným činem zvláštní povinnost, zejména povinnost vyplývající z jeho odpovědného postavení,
- e) byl již pro trestný čin stejného druhu odsouzen,
- f) dopustil se různých trestných činů,
- g) trestný čin opakoval nebo v něm pokračoval po delší dobu,
- h) svedl k trestnému činu jiného, zejména mladistvého,
- h) způsobil trestným činem větší škodu, nebo
- i) dopustil se trestného činu využívaje něčí bezbrannosti, závislosti nebo služební podřízenosti.

[...]

Oddíl druhý

Ukládání a výkon jednotlivých trestů

T r e s t s m r t i

§ 29

(1) Trest smrti se vykoná oběšením; v době zvýšeného ohrožení vlasti může být vykonán zastřelením.

(2) Místo trestu smrti stanoveného v zákoně uloží soud trest odnětí svobody na doživotí nebo na patnáct až pětadvacet let, kdyby byl trest smrti vzhledem k osobě pachatele nebo k závažnosti polehčujících okolností nepřiměřeně přísný.

[...]

§ 32

V ý k o n t r e s t u

(1) Trest odnětí svobody se vykonává v trestních ústavech, soudních věznicích nebo v pracovních útvarech, a jde-li o vojenskou osobu v činné službě, též ve vojenských kárných útvarech. Užitečná práce má vězni umožnit, aby se po propuštění začlenil do řad pracujících.

[...]

§ 36

Z a ř a z e n í d o t á b o r a n u c e n é p r á c e

(1) Kdo trestným činem projevil nepřátelství k lidově demokratickému řádu a za výkonu trestu neprokázal svou prací a svým chováním polepšení opravňující k naději, že povede řádný život pracujícího člověka, může být po odpykání celého trestu dočasně odnětí svobody zařazen do tábora nucené práce na tři měsíce až dvě léta.

(2) Do tábora nucené práce nelze zařadit osobu mladší než osmnáct let.

[...]

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. srpna 1950; provedou jej všichni členové vlády.

Gottwald v. r.
dr. John v. r.
Zápotocký v. r.

Široký v. r.
Fierlinger v. r.
dr. Ševčík v. r.,
též za ministra
dr. Šrobár
arm. gen. Svoboda v. r.
dr. Dolanský v. r.
dr. Čepička v. r.
dr. Gregor v. r.
Nosek v. r.
Kopřiva v. r.
Kabeš v. r.
Plojhar v. r.

dr. Rais v. r.
Kopecký v. r.,
též za ministra
dr. Nejedlého
Kliment v. r.
Ďuriš v. r.
Krajčír v. r.,
též za ministra
Erban
Petr v. r.
dr. Ing. Šlechta v. r.
dr. Neumann v. r.
Ing. Jankovcová v. r.

SOUPIS PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny:

Státní ústřední archiv (SÚA), fondy: Generální prokuratura, Nejvyšší soud, ÚV KSČ (části: Bezpečnostní komise, Branně-bezpečnostní oddělení, Pillerova komise, Ústřední dělnická škola), Státní prokuratura

Oddělení obrany a ochrany Ministerstva spravedlnosti ČR, fondy: Klosův archiv, Raisův archiv
Vojenský ústřední archiv (VÚA), fond: Čepička

Archiv Ministerstva vnitra České republiky (AMV), fond: 310 (Sekretariát Velitelství StB)

Literatura

Soupis literatury je uveden v Československé justici v letech 1948–1953 v dokumentech, Díl I.

SEZNAM ZKRATEK

- a. j. – archivní jednotka
abs. – absolvent
administr. – administrativní
adv. – advokát, advokátní
aj. – a jiné
akt. – aktuárský
AMV – Archiv Ministerstva vnitra
arm. – armádní
as. – asistent
atp. – a tak podobně
B5 – bezpečnostní pětka
bezp. – bezpečnostní
býv. – bývalý
C – civilní (senát)
CIC – Counter Intelligence Corps (Protišpionážní sbory)
cit. – citovaný
civ., civil. – civilní
č.; čís. – číslo
ček. – čekatel
čj. – číslo jednací
čl. – článek; člen, členka
ČOS – Československá obec sokolská
ČR – Česká republika
čs.; čsl. – československý
ČSA – Československá armáda
ČSAV – Československá akademie věd
ČSČK – Československý červený kříž
ČSFR – Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSM – Československý svaz mládeže
ČSR – Československá republika
ČSSS – Československé státní statky
ČSSZ – Československý svaz zemědělců
ČSTV – Československý svaz tělesné výchovy
ČSŽ – Československý svaz žen
ČTK – Československá tisková kancelář
ČVUT – České vysoké učení technické
dop. – doplňovací
event. – eventuální, eventuálně
f. – fond
fin. – finanční
gen. – generál; generálie; generální
gestapo – Geheime Staatspolizei (tajná státní policie)
GP – Generální prokuratura
GPB – oddělení prokurátorského dohledu na bezpečnost Generální prokuratury
GPT – trestní oddělení Generální prokuratury
hlav. – hlavní
hosp., hospodář. – hospodářský; hosp. plán. – hospodářsko-plánovací
HS – hlavní správa
HVP – hlavní vojenská prokuratura
chem. – chemický
in event. – in eventum (pro případ)
jm. – jméno
JNV – jednotný národní výbor
JSČZ – Jednotný svaz českých zemědělců
JUDr. – doktor obojího práva
just. – justiční
JZD – jednotné zemědělské družstvo
JZSR – Jednotný svaz slovenských rolníků
k. – karton, krabice
kádr. – kádrový
kanc., kancelář. – kancelář, kancelářský
kat. – katolický
KAV – krajský akční výbor
KB-5 – krajská bezpečnostní pětka
KNV – krajský národní výbor
kol. – kolektiv
kontr., kontrol. – kontrolní; kontrolor
KOR – krajská odborová rada
KP – krajská prokuratura
k. s.; kr. s. – krajský soud
kraj. – krajský
KRO – krajská rada odborů
KS – krajská správa
KSČ – Komunistická strana Československa
KSS – Komunistická strana Slovenska
KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu
KU – Univerzita Karlova
KV – krajský výbor; krajské velitelství
KVS – krajská vojenská správa; krajský výbor Sokola
l. – list
LM – Lidové milice
měs. – měsíční
min. – ministr; ministerstvo
mj. – mimo jiné
mjr. – major
MNB – Ministerstvo národní bezpečnosti
MNO – Ministerstvo národní obrany
MNV – místní národní výbor
MS – Ministerstvo spravedlnosti
MV – Ministerstvo vnitra
MZO – Ministerstvo zahraničního obchodu
MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
n. – nad; náměstek
n. p. – národní podnik
N. s. – Nejvyšší soud
nám. – náměstek; náměstí
nár. soc. – národně socialistický, národní socialista
NB – Národní bezpečnost
Nejv. soud – Nejvyšší soud
nepráv. – neprávnický, nepravnický
NF – Národní fronta
NS – Nejvyšší soud; Národní shromáždění; Národní souručenství
o. – okres
o. s. – okresní soud
O StB – oddělení StB; oddíl StB
OAV – okresní akční výbor
obch. – obchod
OBZ – obranné zpravodajství
obžal. – obžalovaný

odd. – oddělení
 odst. – odstavec
 odb. – odbor; odborný
 odv. – odvolací
 ofic. – oficiál; oficiant, oficiantka
 OKD – Ostravsko-karvinské doly
 okr., okres. – okres, okresní
 ONV – okresní národní výbor
 OOR – okresní odborová rada
 OP – okresní prokuratura
 org. – orgán; organizační
 orig. – originál
 o. s. – okresní soud
 o. s. tr. – okresní soud trestní
 os., osob. – osobní
 OV – okresní výbor
 OZNA – Odbor zašтите naroda (jugoslávská tajná služba)
 PB – politické byro
 písm. – písmeno
 PKV – předsednictvo krajského výboru
 plat. – platový
 plk. – plukovník
 podúř. – podúředník
 podst. – podstata
 pol.; polit. – politický
 pol. prez. – politické prezidium
 pom. – pomocný; pomocník, pomocnice
 por. – poručík
 pouňor. – pouňorový (tj. po únoru 1948)
 pov. – povolání
 pozn. – poznámka
 pplk. – podplukovník
 pr., prac. – pracovní
 pr., prok. – prokurátor; prokuratura
 práv. – právník, právní
 prakt. – praktikant
 prez. – prezidium, prezidiální
 proš. – prošlo
 př., předs. – předseda
 předn. – přednosta
 předúňor. – předúňorový (tj. před únorem 1948)
 příl. – příloha
 PS – Pohraniční stráž; politický sekretariát
 PŠP – právnícká škola pracujících
 PÚMS – Právnícký ústav Ministerstva spravedlnosti
 pův. – původní
 RČS – Republika československá
 ref. – referent
 rev. – revident
 RČŽ – Rada československých žen
 rod. přísl. obžal. – rodinní příslušníci obžalovaných
 ROH – Revoluční odborové hnutí
 RSŠ – Rok stranického školení
 ř. z. – říšský zákon, zákoník
 řim. kat. – římskokatolický
 s.; ss. – stránka; soudruh, soudruzi; soud; správce;
 senát
 s. k. – soudní kancelářský
 Sb. – Sbírnka zákonů

SBS – Svaz bojovníků za svobodu
 SČN – Svaz československých novinářů
 SČSP – Svaz československo-sovětského přátelství
 SD – Sicherheitsdienst (bezpečnostní úřad)
 sekr. – sekretariát
 sen., senát. – senát, senátní
 SLÚC – Slovenský úrad pre veci cirkevné
 Sl. z. – Slovenský zákonník
 SNB – Sbor národní bezpečnosti
 SNR – Slovenská národní rada
 soc. – sociální; socialistický
 soc. dem. – sociální demokracie, sociálnědemokratický
 soud. – soudní
 soudc. – soudcovský
 soudr. – soudruh
 SP – Státní prokuratura
 spec. – speciální
 spr. – správně
 spr. s. – správce soudu nebo senátu
 srov. – srovnaj
 SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
 st., stát. – státní
 stav. ml. – stavby mládeže
 StB – Státní bezpečnost
 SÚA – Státní ústřední archiv
 SÚC – Státní úřad pro věci církevní
 SÚP – Státní úřad plánovací
 sv. – svazek
 SVS – Sbor vězeňské stráže
 škol. – školský
 škt. – štábní kapitán
 T – trestní (senát)
 taj. – tajemník
 t. m. – toho(to) měsíce
 t. r. – toho(to) roku
 TNP – tábor nucených prací
 To – trestní odvolací (senát)
 tr., trest. – trestní
 tr. ř. – trestní řád
 tr. zák. – trestní zákon
 tř. – třída
 ú. z. – úřední záznam
 učít. – učitelský
 ÚDV – Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů
 komunismu
 UK – Univerzita Karlova
 ÚNS – Ústavodárné národní shromáždění
 ÚRO – Ústřední rada odborů
 USA – United States of America (Spojené státy
 americké)
 ÚV – ústřední výbor
 v zast. – v zastoupení
 v. r. – vlastní rukou
 v. tr. zák. – vojenský trestní zákon
 VB – Veřejná bezpečnost; Velká Británie
 ved. – vedoucí
 věd. – vědecký
 VKR – Vojenská kontrarozvědka
 VKS(b) – Všesvazová komunistická strana (bolševiků)
 voj. – vojenský

VOP – vojenská obvodová prokuratura
vrch. – vrchní
VŠ – vysoká škola
VÚA – Vojenský ústřední archiv
VVP – vyšší vojenská prokuratura
VŽKG – Vítkovické železářny Klementa Gottwalda
zák. – zákon
zaměst. – zaměstnanec

zast. – zastupující, zastoupení
záv. – závod
zejm. – zejména
ZKD – Západočeské konzumní družstvo
ZO – základní (nebo závodní) organizace
zříz. – zřízenec

VÝBĚROVÝ SLOVNÍČEK PRÁVNICKÝCH POJMŮ

- aktuár – (dříve) nižší správní úředník, středoškolsky vzdělaný
aprobace – kvalifikace
auskultant – (dříve) právník v přípravné službě soudcovské; v textu se objevuje i ve funkci zapisovatele
disparita – nerovnost nebo nepoměr různých jevů
ex offio – (obhájce) ustanovený soudem
kabinetní justice – viz Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech, Díl I., s. 18
kolace – porovnání dvou stejných textů (originálu textu s opisem nebo čistopisu s konceptem)
konvalidace – přeměna původně neplatného právního úkonu na platný, nabývající účinnosti
 okamžikem zplatnění (náprava vad právního aktu v důsledku později nastavších skutečností)
meritorní – týkající se věci samé, podstaty věci; podstatný, věcný
mundant – písař, opisovač načisto
notorieta – všeobecná známá skutečnost, kterou není třeba dokazovat
oficiál – (dříve) nižší správní nebo soudní úředník
oficiant – (dříve) pomocný, nižší úředník
priora – dřívější spisy v téže věci
promiscue – promíšeně, smíšeně
repatriace – návrat, navrácení, dopravení občanů zpět do vlasti
retribuce – označení pro právní předpisy vydané u nás v r. 1945 a řízení podle nich prováděného,
 na jejichž základě došlo k postihu válečných zločinců a těch, kdo jim pomáhali
revident – (dříve) titul, hodnost různých veřejných, soukromých i státních úředníků
revokovat – odvolat, odvolávat, (z)rušit
verbální delikt – delikt spáchaný ústním projevem

JMENNÝ REJSTŘÍK

A

Ackermann, J., 183
Adam, 203
Adam, Jaroslav, 49
Adamczyk, Mečislav, 125
Adamec, Jaroslav, 44,64,117,121,183,184,239
Aleš, Václav, 42,56,59,60,63,78,139,142,155,192,194,
196,197,202,219
Ambrož, Augustin, 34,38
Andelek, Adam, 127
Antl, František, 50,54,78,117,123,139,145,160
Antoš, František, 127
Appl, Alois, 34,39
Archleb, Stanislav, 34,39
Axlerová, 203

B

Babka, Lukáš, 3,11,46,76,155,158,176,181,191,207,247,
254,281
Babor, Bedřich, 43,66,129
Bacílek, Karol, 73–75,78,80,81
Backo, Emil, 118,123
Bajer, Jaroslav, 127
Balada, 225
Baláš, Otakar, 54,129
Bálek, Karel, 34,39,41
Balvín, Jaroslav, 45,65,125
Barák, Rudolf, 83
Barbaš, Pavel, 48
Bareš, Gustav, 221,222
Barša, Emanuel, 178
Bárta, Jan, 143
Bárta, Josef, 116,123,160
Barták, Stanislav, 217
Bartoš, Stanislav, 33,35,42,56,61,203
Bartoš, Vladimír, 135,147
Bartůněk, Antonín, 44,54
Bartůněk, František, 175
Bartuška, Jan, 84,85,133
Bastl, 71
Bautz, Karel, 54,129
Bednářová, Rozálie, 34,39
Bednařík, Miroslav, 60,63,116,121,134,137,141
Bednářová, 178
Bedrna, Karol, 42,54,67
Bekényi, Štefan, 58
Belan, Ján, 127
Benčko, Vojtech, 127
Benčura, Jan, 129
Benda, Lucían, 197
Beneš, Eduard, 13,197
Benko, Karol, 127
Beran, Rudolf, 77
Berec, Antonín, 118
Bičovský, Jaroslav, 40,58
Biedermannová, Ludmila, 121
Bílek, Jaroslav, 50
Biliček, František, 127
Bláha, František, 49,60
Blažek, 181,184,203

Blecha, Ferdinand, 54
Blesík, Jan, 217
Bloch, Lev (Leo), 43,129
Blümlová, Jarmila, 34,35
Bobek, Miroslav, 54
Boček, 203
Boček, Otomar, 57
Boháč, Karel, 162
Böhm, Antonín, 33,37
Bohušová, Zuzana, 119
Bok, Pavel, 49
Bončura, Ján, 68
Borek, Jan, 180
Borovička, Antonín, 162
Bortel, Alois, 62,116,123,161
Botor, Bohumír, 125
Boucník, Jaroslav, 117,123,161
Boučková, 203
Boura, Ferdinand, 13
Brait, Josef Silvestr, 217
Brayer, Štefan, 67
Brecht, 180
Bretšneider, František, 125
Breuer, Ladislav, 54
Breyer (i Breier), Štefan, 54
Brchaň, Miloslav, 127
Brodský, František, 34,39
Bros, František, 126
Brotan, Vl., 162
Brožová-Polednová, Ludmila, 44,48,63,65,69,117
Brtek, Josef, 44,66,117,123,160
Brůcha, Josef, 116,121,158
Bruna, Josef, 43,66,125
Brunclík, Ladislav, 61
Brůža, Josef, 125
Brym, Zdeněk, 125
Brynda, Ladislav, 54,61
Břehovský, František, 117,123
Břenek, Miroslav, 68,118
Bubík, Stanislav, 127
Bugno, Antonín (i Anton), 42,58,59,68,118
Bulander, Rudolf, 140–142,146,147
Bulín, Antonín, 34,39
Bunčák, Ivan, 50,51
Burda, František, 33,61,158
Bureš, Vladimír, 49
Burget, Josef, 43,57,116,121
Burian, Emil František, 221
Buzna, Jozef, 54
Bužek, Jozef, 127
Bystrický, Vladimír, 116,121

C

Carda, Josef, 129
Cebák, Vlastimil, 43,66,127
Cícha, 238
Cincík (i Cencík), Juraj, 54
Clementis, Vladimír, 78,82,147,253,273
Coufal, Zdeněk, 43,66

Č

Čadek, Jan, 60,199,202
Čadený, Štefan, 68,126
Čambalík, Štefan, 118
Čapla, Emil, 118
Čečelský, 61
Čech, Bohumil, 168
Čechura, J., 162
Čepička, Alexej, 57,72,73,78,79,155,221,247,253,280,
286,289
Čermák, 180
Čermák, Emil, 60,194,197,202,203
Černý, Josef, 62,117,123,161
Černý, Václav, 53,61
Červ, Václav, 54
Červený, Karel, 44,59,63,65,69,117,121,161
Číhal, Zdeněk, 45,66,69,129
Čimbura, Emanuel, 60,195,198,202
Čížek, Karel, 48,49

D

David, Jaroslav, 42,50,59,60,62,117,121,140,141,
146,155
David, Pavol, 74
Daxner, Igor, 33,35,56,61,76,78
Dědek, 208,209
Dědek, Břetislav, 43,65,116,123,160
Dědourek, Jan, 54
Demczak, Jaroslav, 54,129
Dlabáček, 202
Dlouhý, Jaroslav, 49,134,136,145
Dobry, Václav, 127
Dočekal, Zdeněk, 129
Dohnálková, Drahomíra, 54,212
Dolánek, 212
Dolanský, Jaromír, 82,253,273,289
Dolník, Ondřej, 127
Domin, Karel, 77
Donutil, Miroslav, 129
Dosoudil, František, 49,50,116,121
Dosoudilová, Růžena, 44,66
Doškař, 177
Doškař, Josef, 34,36,61
Doubek, Bohumil, 78,81–83,85
Dráb, Antonín, 195,200,203
Dráb, Jiří, 116,123,161
Drábik, Emil, 125
Dressler, Alfréd, 221
Drgáč, Šimon, 140,142–144,146
Drmola, 212
Drnec, Vladimír, 140,142,146
Drtina, Prokop, 155
Dub, Mstislav, 54,67
Dufek, 203
Dulay, Ján, 118
Dunaj, Stanislav, 117,123,160
Đuriš, Július, 253,273,289
Dušek, Jan, 42,44,116,123,239
Duška, Jaroslav, 50,118
Dvorský, Ján, 34,38
Dvořáčková, Milada, 34,39,40
Dvořák, Ladislav, 33,37
Dvořáková, Libuše, 34,38

E

Eichler, Emil, 42,48,50,59,60,116,208,209,239
Eisler, Oto, 143
Elan, 98
Eliáš, Josef, 168,181
Erban, Evžen, 253,273,289
Erban, Vojta, 89

F

Fáček, Vladimír, 135,147,202
Faltis, Alexandr, 49,50
Faltýnek, 208
Fatuň, Štefan, 128
Feigl, Rudolf, 139
Feješ, Ján, 42,48,50,59,202
Felber, Ján, 33,36,61
Femes, 147
Fertál, Juraj, 68
Fiala, Josef, 40
Fiala, Stanislav, 44,65,116,121
Fierlinger, Zdeněk, 253,273,289
Fikerle, Jar., 40
Filipová, 179
Filipovič, Josef, 49,54
Filipovský, Jan, 54
Finger, Vladimír, 44
Firman, Ad., 162
Fischl, Otto, 78,142,143,145–147
Fišer, Jiří, 43
Flajzar, Štěpán, 42,54,61,129,134,146,149
Flodr, 180
Foglová, 212
Formůsek, Antonín, 43,67
Franěk, 221
Frank, Josef, 78,82,143,147
Frejka, Ludvík, 78,141–143,145–147
Fresl, Antonín, 54
Freudenberg, M., 162
Frydrych, Augustin, 125
Frydrych, Josef, 33,37
Fuchs, Vítězslav, 210
Fujdič, Michal, 118

G

Gacek, Štefan, 126
Gajda, Rudolf, 77
Gašič, Jęfta, 92,94
Gašparik, Jozef, 128
Gebauer, František, 46
Geisler, 181
Geisler, Jan, 44,54,67
Gemeiner, Vojtech, 54
Geminder, Bedřich, 78,147
Geško, 147
Gešo (i Gescho), Ladislav, 42,59,68,118,123,144
Glatz, 147
Glodič, Ján, 118
Glogar, Emil, 197
Glogar, Rudolf, 202
Glos, Josef, 168,192,194–196,202,203
Goldmann, Josef, 136–138,141–143,147
Goldstücker, Eduard, 143
Goldšmíd, Ferdinand, 44,66,117,121,239
Görner, Vojtěch, 33,36,61

Gottwald, Josef, 116,121
Gottwald, Klement, 13,25,72,74,78,81,82,101,104,
158,237,273,280,282,286,289
Gottwaldová, Marcela, 44,67,116
Grajciar, Michal, 128
Grebeníček, Josef, 44,65,129
Gregor, Antonín, 49,253,273,289
Grešák, Pavol, 118
Grohman, 209
Grospič, František, 48

H

Höllander, Mikuláš, 54
Habrda, 208
Haclinger, 42
Hadrávek, František, 117,121,161
Haertl, Miloslav, 44
Hahn, Alfréd, 54
Hach, 54
Hajdů, Vavro, 78,142,143,145–147
Hájek, 143
Halamiček, Vladimír, 127
Halaša, Ludovít, 59
Halaška, Jaromír, 201,203
Haluška, Julius, 128
Hamák, Václav, 42,54,68
Hambalek, Anton, 131
Hambalek, František, 67,131
Hampl, Vilém, 116,123,160
Hamr, Jan, 195,197,202
Hanák, Vilém, 50
Hanamannová, Miluše, 200,202
Handl, Josef, 42,50,59,134,137,143,144
Hanel, 208,209,212
Haneška, Vlastimil, 49,60,125,134,137,144
Hanus, Ladislav, 117,121
Hanuš, Antonín, 125
Hanzal, Michal, 127
Harazín, Ondrej, 42,131
Hartlová-Zieglerová, Valerie, 54,60,197,202
Hartych, Rudolf, 40,54,61
Háva, Jar., 162
Havelka, Antonín, 49,117,121,136,141
Havelka, František, 50
Havlíček, 212
Havlíček, J., 162
Havlíček, Josef, 33,36,61
Havlíček, Václav, 44,65,69,118,123
Ház, Jindřich, 40
Hedánek, 203
Hejnal, Antonín, 203
Helešic, František, 43,67,129
Helešic, Jan, 129
Heller, Arnošt, 61
Hendrych, Jiří, 132,133,221,222
Henza, 179
Herc, Miroslav, 43,66
Herdová, Zdena, 121
Herger, František, 44,65,117,123,160
Herzl, Jan, 60,199,202
Hetenyi, Vojtech, 50
Hic, Michal, 131
Hitzegrad, Ernest, 25
Hladík, 203
Hlaváč, Antonín, 117,123,160
Hlaváček, Oldřich, 45,65,116,121,239

Hlaváček, Václav, 60,200,202
Hlavička, Jan, 43,66,129
Hloušek, Eduard, 50,60,125,134,140,143
Hloušek, Jaroslav, 147
Hložka, Milan, 51,118,123
Hodaňová, Marie, 195,200,203
Hofman, 176
Hofman, František, 40
Hochmannová, 203
Holar, Jindřich, 44,65,127
Holčák, 203
Holeček, Josef, 203
Holenčík, Jozef, 126
Holík, Jindřich, 43,66,161
Holoubek, 203
Holub, 173,221,222
Holub, Josef, 44,54,67,125
Holubec, Ladislav, 42,59,60,197,202
Honková, Marie, 178,179
Honzíček, Jar., 40
Hora, 203
Hora, Jaroslav, 223
Horák, 210
Horák, Karel, 44,125
Horáková, Milada, 76,78,151,217
Horňanský, Jaroslav, 53
Hornof, Václav, 62,129
Horných, Borek, 45
Horváthová, Marie, 52
Hospodář, Josef, 125
Host, František, 162
Hošek, Josef, 54
Houška, Miroslav, 34,44,61,67
Hrabal, František, 43,48,54,67,129
Hradecká, Ludmila, 34,38
Hrbáček, Josef, 176,177,195,198,202
Hrdlička, Jindřich, 33,37
Hromádko, Otakar, 136,137,140,147
Hron, Pavel, 134
Hronek, 220
Hronek, Jiří, 220
Hrouda, Karel, 33,37
Hrouda, Václav, 34,39
Hruban, Zdeněk, 44,49,60,64
Hruboš, 210
Hrůzek, 202
Hříšný, Ladislav, 117,121
Hub, František, 221
Hubertová, Vlasta, 34,38
Hubina, Ondrej, 128
Hübner, Jiří, 44,129
Hučková, Viera, 68
Hudek, Zdeněk, 118,124
Hulcer, Josef, 49
Husák, Gustáv, 136,137,144,147
Hutař, K., 161

CH

Chábera, František, 162
Chalupecká, Růžena, 203
Chládek, 179
Chmelař, Rudolf, 43,57,67,116,124,161
Choc, Miloslav, 16
Chuděj, Alb., 161
Chvojka, Jan, 54
Chvojka, Miloš, 34,35,37,40

Chvojková, Jarmila, 195,200
Chyský, Jiří, 34,35,40

I

Innemann, Květoslav, 145
Irovský, 180
Ivan, Leo, 117
Ivanová, Růžena, 49,117,124

J

Jahn, Vratislav, 89
Jamriška (i Jamříčka), Pavol, 51,118
Janák, Petr, 124
Jancová, 203
Jančálek, Vladislav, 44,67,117,121,239
Jančařík, 180
Jančík, Vojtěch, 136–138,141,142,144
Janda, František, 49,60,117,121,242,243
Jandák, Jan, 43,65,129
Jandák, Zdeněk, 68
Jandura, Václav, 44,65,116,121,158
Janeček, Jaroslav, 129
Jankovcová, Ludmila, 253,273,289
Janouš, Emanuel, 57,117,161
Janouš, Jan, 45,63,65,69,117,121
Janoušek, Jan, 125
Janovský, Miloslav, 34
Januška, Dalibor, 127
Jaroš, Miroslav, 49,50
Jelínek, Augustin, 33,37
Jelínek, Emil, 197,202
Jelínek, Jaroslav, 127
Jelínek, Jiří, 58
Jelínek, Ladislav, 43,67
Ježek, Antonín, 117,121
Jílek, Čestmír, 54
Jirásek, 203
Jirous, Jan, 199,202
Jizba, Rudolf, 44
John, Oldřich, 273,280,282,286,289
Jochman, Jarolím, 50,117,121
Josíf, František, 43
Joža, Mikuláš, 59
Juna, Stanislav, 49
Juřena, Rudolf, 60,157,159,160

K

Kabeš, Jaroslav, 289
Kableňová, Marcela, 121
Kaboš, Andrej, 136,137,139,141,144,146,147
Kábrtová, Jarmila, 202
Kabuďa, Josef, 184
Kačer, Jan, 175
Kadeřábek, Karel, 117,121
Kadlečík, Bohumil, 116,124,160
Kafka, Arnošt, 195,200,203
Kachlík, Josef, 34,39,41
Kajpr, Adolf, 217
Kaláb, Zdeněk, 54
Kalčok, Ján, 118,123
Kálenský, František, 225
Kaleta, František, 44,67,129
Kaloš, Josef, 49
Kamarád, Josef, 34,37

Kaminský, Lubomír, 129
Káňa, Ferdinand, 43,54,67,129
Kankrlík, Karel, 129
Kapalín, Jan, 34
Kaplan, Karel, 29,83
Kaplanová, Věra, 54
Kapoun, Karel, 43,65
Kapralčík, Tibor, 68
Kapusňák, Mikuláš, 42,68,131
Karel, 203
Karmazín, Václav, 55,61
Karpíšek, Antonín, 58,61
Kašík, 71
Kašpar, Karel, 50,117,121
Kaufner, Augustin, 195,199,202
Kaupa, Jindřich, 43,58
Kebort, Vladimír, 142
Kejzlar, Karel, 43,66,69
Kelemen, Vojtech, 59
Kepák, Jiří, 42,49,55,134,147,150,239
Keseličko, Ján, 118
Kika, Arnošt, 44,55,67,69,129
Kinský, Egon, 195,196,201,203
Kizlinková, Věra, 61
Klavačka, Oldřich, 212
Klečka, Antonín, 176
Klein, Bedřich, 212
Klička, Václav, 45,55,66
Kliment, Gustav, 273,289
Klín, Vilém, 196,202
Klisz, Ivan, 16
Klos, Karel, 11,42,57,69,71,79,159,170,173,176,219–
222,238
Klouda, Bohumil, 203
Klučková, Barbora, 34,39
Knihová, 85
Knížek, Josef, 195,199,202
Kobsa, Ladislav, 129
Kocum, Oldřich, 203
Kodet, Jaroslav, 203
Köhler, Bruno, 75
Kohnová-Gláznerová, Alice, 143
Kohout, František, 49,55
Kohoutek, Vladimír, 82,85
Kokeš, Jaroslav, 55
Kolaja, Miroslav (i Miloslav), 42,49,59,62,78,117,121,
134,139,140,145,155
Kolár, František J., 143
Kolár, Štefan, 128
Kolář, Rudolf, 186
Kolář, Vladislav, 52
Kolbaba, Antonín, 200,203
Kolder, Drahomír, 71,85
Kollár, Jozef, 68
Kollárová, Běla, 55
Komers, Jindřich, 44,58,65
Konečný, Antonín, 34,39
Koníček, 162
Konrád, Josef, 52
Konvičný, 212
Kopecký, Jaroslav, 198,202
Kopecký, Václav, 104,253,273,289
Kopeček, Arn., 162
Kopold, Bedřich, 136,137,140–142,146,147
Kopřiva, Ladislav, 51,52,73,74,80,289
Korbuly, Pavol, 55,68
Kordač, Karel, 195,199,202

Koryčánek, Sl., 161
Kofínková, Marie, 203
Kos, Jaroslav, 175
Koschin, 203
Kosík, Antonín, 44,66,69,125
Kosík, Jan, 129
Kosta, Oskar, 139
Kostúr, Vincent, 126
Košťál, Karel, 82,85
Kotting, Kamil, 195,200,202
Kouba, V., 161
Koubková, Zdeňka, 60,117,200,202
Koudela, Zdeněk, 116,124,161
Koukal, Lubomír, 96
Kováč, Imrich, 128
Kováč, Ján, 118,123
Kováč, Ondrej, 131
Kovalčík, Ladislav, 59
Kovář, Alfred, 162
Kovařík, Otto, 43,55
Koza, Stanislav, 116,121,239
Kozák, Ján, 128
Kozel, Jaroslav, 118
Kozlanský, Jan, 43,66
Kožoušek, Stanislav, 55
Kraft, Jaroslav, 43,65,116,121
Krajčír, František, 253,273,289
Krajčo, Michal, 51,58,67,118
Krajíček, František, 33,36,61
Král, Josef, 34
Králík, Barnabáš, 58,61
Kratochvíl, Karel, 147
Kratochvíl, Václav, 44,65
Kraus, František, 42,59,60,198,202
Krejčová, 180
Krejjsa, Josef, 117,122
Kremla, Jaroslav, 48
Křišková, Valerie (i Valeria), 34,38
Kropáček, Jindřich, 43,57,63,66,116,160
Kroupa, Jaroslav, 40,43,61
Krubnerová, 203
Kruk, Karel, 42
Kružliak, Jozef, 118
Křepela, Jan, 34,36,61
Křešnička, Leo, 124,161
Křivá, Vlasta, 49,62,117,124
Kříž, Jaroslav, 116,124,160
Kubále, Václav, 34,39,41
Kubánek, Oldřich, 44,55,65,69,129
Kubeš, Jaroslav, 116,122
Kubiňák, Pavol, 68,131
Kubita, Vlastimil, 43
Kučera, Josef, 55,60
Kudla, Antonín, 44,67,129
Kudrna, Karel, 50,117,122
Kukla, 203
Kulhánek, 71
Kumr, 212
Kunz, Otto, 162
Kupka, Jaroslav, 68
Kuzmík, Ondrej, 51
Kyndl, 203
Kýr, 208

L

Labský, Luděk, 55
Lacina, Alois, 220
Lach, Ján, 118,123
Lachman, Vl., 162
Lachner, Antonín, 200
Lamač, Hugo, 195,200,203
Landa, Mikuláš, 145
Langer, Oskar, 136–138,141,144,146
Laštovička, Bohumír, 34,35
Laušman, Bohumil, 253
Láznický, 203
Lechner, Antonín, 203
Lelek, 181,184
Lenin, Vladimír Iljič, 18
Leszczuk, Josef, 125
Lev, Josef, 162
Lexa, František, 42,59
Lhotský, Karel, 57,117,122
Líbezný, Jan, 43,129
Libiger, František, 45,58
Lím, Jar., 162
Lindner, Ladislav, 199,202
Lipka, František, 131
Lipták, Tomáš, 46
Liška, Jaroslav, 117,122,202
Liška, Jiří, 49
Liška, Otakar, 29,237
Liška, Vojtěch, 195,199,202
Lišková, Antonie, 55,59,68
Lítera, Josef, 42,43,57,62,84,116,122,141,151
Livečka, Břetislav, 130
Löbl, Eugen, 78,80,81,141–143,145–147
Lockrová, Natalie, 117,124
Lokvenc, Josef, 125
Lom, František, 59
London, Artur, 78,147
Lopatinský, Svätoslav, 33,37
Lorek, Ladislav, 56,60,63,195,196,202
Lörinčík, Pavol, 128
Lupták, Matěj, 118,123

M

Machálek, Jindřich, 210,211
Machalka, Augustin, 217
Majer, Václav, 196
Majoroš, Jozef, 131
Málek, 184,230
Malík, Karel, 43,65,130
Málková, Milada, 55
Málková-Paiková, Blanka, 124
Malý, Ladislav, 33,36,61
Mamula, Miroslav, 151
Mand'ák, 74
Marek, František, 40
Margolius, Rudolf, 78,141–143,145–147
Marchetti, Vilém, 203
Martan, Vilém, 45,57,117,124,161
Masaryk, Tomáš Garrigue, 237
Mastilák, Jan, 217,218
Mašláň, František, 161
Matějec, Julius, 195,201,203
Matějovská, 203
Matoušek, Otakar, 48,219
Matušínská, Ludmila, 42,48,59

Matušinský, Jaroslav, 118
Mecl, Jiří, 40
Mecner, Ladislav, 203
Medek, Vladimír, 44,66
Mejdr, Oldřich, 116,122,239
Melichar, Jan, 116,122
Melicherčík, Pavol, 128
Melkus, Jaroslav, 25
Melovský, Jozef, 131
Mendl, Rudolf, 44,57,116,122
Michal, Václav, 33,36,61
Michalič, Juraj, 126
Michl, Josef, 34,37
Michlová-Nováková, Marie, 130
Mika, Stanislav, 57,116,122
Mikeška, Ludvík, 202
Miko, Fabián, 68
Mikuláš, Rudolf, 58,118
Mikulášek, František, 217
Mikušinec, Alois, 68,69
Miller, Jaroslav, 52
Mirovský, Josef, 141,142,145–147
Mítáš, Jan, 130
Mládek, Jan, 50
Mlčák, Rudolf, 44,66,130
Mlejnek, František, 203
Mlynek, Július, 131
Molent, Jozef, 118
Moravec, Václav, 195,198,202
Moskvič, Juraj, 68,128
Moškovič, Koloman, 136–138,141,142,144
Motl, Vojtěch, 40
Moučka, Milan, 52
Mourek, Václav, 203
Mozolanyi, Rudolf, 50,67,69
Mühlstein, Miloš, 55
Müller, 172
Müller, Václav, 44,65,130
Munk, Ervín, 49,82
Murdych, Jaroslav, 130
Murgaš, František, 55,131
Murňák, Štefan, 118
Mutiš, Ján, 68,118
Mykiska, Antonín, 48,50,134,138,141,208,209

N

Nahodil, František, 33,36,61
Navrátil, 184,203
Navrátil, Alois, 44,59,125
Navrátil, Jan, 44,49,65
Nebl (i Něbl), Jan, 43,57,66,116,124,160
Nejedlý, Zdeněk, 16,253,273,289
Němečková, Zdeňka, 34,39
Nepomucký, Václav, 44,66,116,122
Neuls, Jindřich, 220,233
Neuman, Alois, 253,273,289
Neumann, 180
Neumann, Jiří, 117,122,157
Nosál, 212
Nosek, Václav, 73,253,273,280,282,289
Nováček, Jan, 161
Novák, 203
Novák, Alois, 42,198,202
Novák, František, 168
Novák, Jaroslav, 55,60,61,81
Novák, Josef, 34,39

Novák, Zdeněk, 220
Novák, Zdeněk (gen.), 137,140,141,142,146,147
Novotná, 203
Novotná, Terezie, 34,38
Novotný, Antonín, 71,82,84,85,132,133
Novotný, Bohumil, 34,38
Novotný, Štefan, 33,37
Novotová, Margita, 34,38
Nový, Ctibor, 40
Nový, Jaroslav, 198,202
Nový, Zdeněk, 50,60

O

Očenášek, 212
Olha, Štefan, 68
Omelka, František, 50,60
Ondráček, Zdeněk, 55
Ondrčková, Hedvika, 34,39,41
Ondrej, Pavol, 131
Ondris, Štefan, 128
Opěla, Vítězslav, 55,65
Oren, Mordechai, 144
Ostřížek, Emanuel, 203
Oštera, 180
Ottingerová, Vlasta, 55,68
Oustrata, Eduard, 141–143,147
Ozimy, Jozef, 118
Ozimy, Štefan, 60
Ožvald, Jozef, 128

P

Pacourek, Karel, 116,122
Paiková, Blanka, 117
Parkan, Josef, 49
Parma, Josef, 117,124,160
Pastorek, Jaroslav, 55,130
Patejdl, 203
Patera, 203
Patschová, Věra, 61
Patschová, Z., 183
Patzák, Evžen, 55
Patzak, Václav, 83
Patzaková, Alena, 83
Paukner, Jaroslav, 40,62
Paul, Zdeněk, 161
Pavelka, Emil, 55
Pavelka, Jozef, 55,67,131
Pavliak, Ladislav, 128
Pavlíček, 208
Pavlíček, J., 52
Pavlík, Gejza, 143,144,147
Pavlík, Josef, 49
Pavlíková, Charlotta, 143,144,147
Pažout, Alois, 40
Pechník, Oldřich, 110
Pechoušková, Ludmila, 117,122
Pechová, Věra, 162
Pelhřimovský, Eduard, 55
Pencová, 203
Peroutka, Adolf, 117,124,161
Peschel, 210,211
Pešková, 180
Petr, Alois, 253,273,289
Petráš, Alexander, 128
Petráš, Ludovít, 42,55,67

Petro, Štefan, 68
Petrovický, Jan, 57
Petrželka, 248
Petříček, František, 67
Petřík, Alois, 50
Petřík, František, 44,125
Petřík, Jiří, 162
Piak, Antonín, 55
Pichler, Alois, 117,124,161
Píndryčová-Bernáthová, Ljuba, 117,124
Pipa, Anton, 128
Pipek, Josef, 198,199,202
Písko, Jan, 33,35
Pittner, Adam, 44,67,130
Pittrová, 203
Placr, Jaroslav, 43,66,116,122
Plachý, Jiří, 13
Pleša, Ján, 118
Plicka, Čestmír, 125
Plicka, Vladimír, 199,202
Plíšková, 203
Plojhar, Josef, 253,273,289
Plundr, Otakar, 113
Počepický, 42
Podčepický, Vladimír, 42,55,62
Pochop, Karel, 195,200,203
Pokora, Rudolf, 50
Pokorný, 212
Pokorný, Jaroslav, 124
Pokorný, Jindřich, 195,196,202
Poláčko, 60,202
Polák, Ervín, 145
Polák, Josef, 55
Polák, Ladislav, 44,65
Polášek, Zdeněk, 134,140,142
Poledne, Josef, 125
Polehla, Jiří, 58
Polesný, Ludvík, 33,37
Pompura, Emanuel, 128
Popek, Vilém, 128
Posekaný, 203
Pospíšil, 179,202
Pospíšil, Adolf, 127
Pospíšil, Jan, 197
Pospíšil, Jaroslav, 117,124,161
Pošmera, Vojtěch, 147
Poustevský, Jan, 63
Poustevský, Josef, 44,65,130
Povolný, 203
Prášek, Josef, 55
Prchal, Antonín, 74,75
Prieložný, Ladislav, 16
Procházka, 180,203
Procházka, Jindřich, 125
Procházka, Josef, 130
Prokop, Jakub, 43,67,130
Prokop, Jaromír, 60,195,198,202
Provazník, Jan, 125
Průšová, 203
Přádný, Jindřich, 55,62
Příbyl, Jan, 50
Příbylová, Anna, 49,60
Přichystal, Vojtěch, 43,67,69
Přikryl, 212
Ptáček, Josef, 44,67,116,122
Ptáčková, Františka, 203
Pučálková, Zdeňka, 203

Pumpř, Tomáš, 33,36,40
Putník, Jiří, 140,142

Q

Quotidian, Martin, 33,37

R

Rais, Štefan, 51,57,73–75,78,79,98,238,289
Rajk, László, 217,219
Rajský, Bohumil, 203
Rakovský, Imrich, 118
Reicin, Bedřich, 78,82,141–143,145–147
Reif, 208
Reich, Jozef, 88
Rejholec, Bohuslav, 34,36
Repársky, Jozef, 128
Repka, Anton, 128
Riedlová, 203
Rigo, Štefan, 51,67,125
Richter (i Richtř), Hugo, 42,53,62,63,219
Richter, Emil, 122
Richter, Kurt, 25
Richtr, Jaroslav, 125
Ritt, Ruggero, 55
Rojkovič, Vladimír, 68
Rolenc, Oldřich, 34,35,62,104,113
Ronchetti, Andrej, 55
Rosák, Antonín, 125
Rostock, Max, Heinrich 25
Rozstočilová, 228
Rudý, Vojtěch, 42,55
Rusko, Ján, 50,61,67,118,123
Rusnák, Michal, 126
Růžička, 157
Růžička, Jaromír, 147
Růžička, Jaroslav, 49,50,117,122
Ryba, V., 162
Rybáček, Jaroslav, 58
Rybářová, Helena, 34,39
Rybová, Anna, 34,38,203
Rylka, Robert, 127
Rynda, Karel, 176
Ryvolová, 203

Ř

Řáda, Jiří, 42,43,59,66,116,122,239
Řehák, Jan, 55
Řeholková, Marie, 34,38
Řeřicha, Karel, 40
Řezníček, 208,209
Řezníček, Josef, 195,200,203
Řezníček, Oldřich, 44,55,67,130
Říhová, 203

S

Sadil, Karel, 49
Sadílek, František, 34,38,40
Samek, Jan, 34,35,59,117,122,140,141
Samohýl, Ignác, 33,36,40
Sásik, Juraj, 58,118
Satzke, František, 59
Sedláček, František, 48

- Sedláček, Stanislav, 44,66,98
 Sedláček, Vojtěch, 62
 Sedlák, Václav, 49,118,124
 Sechser, František, 33,37,40
 Seifert, Josef, 56,130
 Seichert, 44
 Seltner, Ladislav, 34,39
 Selucký, Ladislav, 176–178,197
 Schättinger, Karel, 45
 Schejbal, Karel, 162
 Schenk, Miroslav, 125
 Scheuer, Ervín, 56
 Scheybal, Jaroslav, 56
 Schlégl (i Schlegel), Jaromír, 44,66,125
 Schmidt, Richard, 25
 Schopf, Jan, 43,66
 Schramm, Augustin, 16
 Sidor, Ján, 128
 Siegel (i Siegl), Karel, 63,116,124,161,212
 Siegl, Vladimír, 56
 Simone, André, 78,147
 Simulenko, Timofej, 25
 Sitarčík, Robert, 128
 Skála, Ivo, 183
 Skarba, Imrich, 56,68
 Sklenář, Josef, 203
 Skoták, František, 116,122
 Skřivan, 203
 Slaboch, 203
 Slabý, Antonín, 195,201,203
 Slabý, Jaroslav, 201,203
 Slánský, Richard, 136,140–143,147
 Slánský, Rudolf, 72,75,76,78,79,82,84,136,139,140,142,
 143,145–147,149,150,151,217
 Slávik, Juraj, 96
 Slažanský, Ján, 68,118
 Slováček, Josef, 116,124,160
 Smetana, Gustav, 25
 Smetana, Přemysl, 238,239
 Smítal, Vítězslav, 116,161
 Smola, Bohumil, 43,66
 Smrkovský, Josef, 141–143
 Smutný, Bohuslav, 56,130
 Snageštim, Jan, 90
 Snášel, Alois, 43,59,66,127
 Snopek, Josef, 34,38
 Sobota, Vlastimil, 40
 Socháň, Alexander, 126
 Sochor, 180
 Sochůrek, Václav, 126
 Solnař, Jiří, 56
 Sopoliga, Michal, 128
 Sosna, Emanuel, 203
 Soukup, Josef, 203
 Soukupová, 203
 Spišiak, Ludvík, 131
 Srneček, Eduard, 128
 Srovnal, Václav, 212
 Stamm, Arnošt, 34,38
 Stankovič, Pavol, 118
 Stehlík, Jaroslav, 126
 Stehlík, Josef, 126
 Stejskal, Jaroslav, 34,39
 Stivar, František, 195,198,202
 Strechaj, Rudolf, 42
 Strmisko, 180
 Stružka, Josef, 175
 Střída, Karel, 49,139,144
 Stýblo, Antonín, 44,57,65,69,117,122
 Stýblo, František, 42,56,62,130,134,146,149,157
 Stýblová, Marie, 44,66,117
 Suchomel, František, 56
 Suchomel, Josef, 44,67,117,124,161
 Suchomelová, 203
 Suchoža, Mikuláš, 68
 Suchý, Oldřich, 57
 Suran, Jozef, 34,37
 Surmik, Jozef, 68
 Süsser, 210
 Světlíková, Blažena, 43,67,130
 Svoboda, Antonín, 136,137,140
 Svoboda, Jan, 43,67
 Svoboda, Josef, 44,66,126
 Svoboda, Ladislav, 58
 Svoboda, Ludvík, 253,273,280,289
 Svobodová, Juliana, 203
 Synek, V., 147
 Sysel, Rudolf, 34,39
 Szabo, Dezider, 62
- ## Š
- Šádek, Slavoj, 16
 Šafařík, Jan, 63,126
 Šajban, Ján, 56,68
 Šalda, Antonín, 117,124
 Šáňa, Václav, 43,63,67,130,139,140
 Šavel, Imrich, 33,36
 Šebek, Ladislav, 44,56,65,130
 Šedivcová, Anděla, 203
 Šedivý, Václav, 140,142,143
 Šegul, Ján, 118
 Šembera, Jan, 162
 Ševčík, Bohuslav, 58
 Ševčík, Ján, 253,273,289
 Ševčíková, Vlasta, 203
 Šidlichovský, 62
 Šilhan, František, 217
 Šimák, Jaroslav, 168
 Šimánková, Alena, 3,237
 Šimon, Alexandr, 118,123
 Šimonek, 220
 Šinčel, Josef, 127
 Šindelář, Oldřich, 34,38
 Šindlauer, 158
 Široký, Viliam, 75,253,273,289
 Šiška, Ján, 58,118
 Šiška, Jozef, 128
 Škarba, Imrich, 59
 Škarpíšek, 209
 Škoda, Václav, 71,73–75,83,85,141
 Škorpil, Ladislav, 45,66
 Škvor, František, 203
 Šlechta, Emanuel, 253,273,289
 Šling, Otto, 78,82
 Šmoldas, 208
 Šolcová, 203
 Šos, 175,178
 Špaček, Vincenc, 197,203
 Špetko, Vojtech, 128
 Špic, 220
 Šrámek, Vladimír, 140,144
 Šrobár, Vavro, 253,273,289
 Šrot, 178

Štam, 202
Šťastný, Jiří, 147,148
Štefaňáková, Anna, 51
Štefánek, Evžen, 126
Štefanovič, Štefan, 128
Štella, Jiří, 56,134,147,150
Štěpánek, Jan, 34,36,62
Štern, 52
Štilec, Zdeněk, 126
Šubert (i Schubert), Ladislav, 42,51,59,118
Šubert, Miroslav, 126
Šulava, Viktor, 128
Šusta, Zdeněk, 135,147
Šváb, Karel, 74,78,147
Švach, Eduard, 44,62,64,69,82,84,85,117,124,134,
138,139,145,155,161
Švejcarová, 203
Švejda, František, 116,122
Švejda, Jan, 201,202
Švejkovský, Hynek, 44,65,69
Švermová, Marie, 82,83,84,136,137,139,143,145
Švihorník, Jozef, 131

T

Táborský, 42,43
Tajboš, Juraj, 128
Tajovský, Bohumil Vít, 217
Tanečka, Jozef, 118
Tanzer, Lev, 58
Taufer, 75
Teplan, Vladimír, 126
Tichý, Pavel, 146
Tinger, Vladimír, 59
Tito-Broz, Josip, 217
Tlapák, Miroslav, 44,65,130
Tobik, Ladislav, 68
Tolar, Jan, 49,56
Toman, 179
Toman, Alfred, 116,122
Tomášek, Jan, 140,142
Tomáško, Vilém, 44,56,67
Tomček (i Tomšek), Jozef, 58
Tomšík, 177
Toušek, František, 34,38
Trattnerová, Alžběta, 51,56,68
Trávníček, Josef, 127
Trojan, František, 43,65,130
Trojanová, Jaroslava, 203
Trtík, Antonín, 44,65,130
Trudák, Karel, 33,35,42,56,83
Truhlář, Jan, 201
Turčan, Dominik, 56,68,131
Tureček, 179
Turek, Josef, 44,66
Turok, Peter, 128
Tutsch, František, 199,202
Tyrpák, Jozef, 128

U

Uhlíř, 212
Uhlíř, Jiří, 199,202
Uhlíř, Pavel, 117,122
Uhrin, Juraj, 131
Ujkelyi, Andrej (též Ujhelyi, Ondrej), 50,68,118,123,157
Ulman, Jaroslav, 45,66,130

Umlauf, Josef, 116,124,161
Umon, Antonín, 203
Ungár, Arnošt, 89
Unger, Josef, 162
Urban, Josef, 217
Urban, Ladislav, 126
Urban, Vl., 162
Ursinyi, 51
Urválek, Josef, 11,42,43,48,49,59,61,65,69,76,85,139,
140,143,239

V

Vahalík, Karel, 44,67,162
Valachová, Emilie, 201,203
Válek, Eduard, 56
Valent, Pavel, 25
Valent, Štefan, 58
Valenta, Josef, 94
Valenta, Karel, 44,66
Vališ, Antonín, 126
Vališ, Bohuslav, 34,36,62
Válková, Olga, 58
Valo (i Vallo), Ludovít, 51,68,118,123
Valvoda, Josef, 116,124,161
Vaněček, Jaroslav, 117,124
Vaněček, Petr, 56
Vaněk, Jan, 49,56
Vaněk, Jaroslav, 44,130
Vaňhara, Ludvík, 34,37
Vařečka, Bohumil, 57,117,122
Vaš, Karel, 140,142,146,147
Vašák, Karel, 61,194,195,198,202
Vašata, Adolf, 45,66
Vašatý, 203
Vašek, František, 44,139,146
Vašíček, Antonín, 44,58,67,117,122
Vašíček, Vl., 162
Vavroušek, 33
Večaj, Boleslav, 44,65,69,117,124,160
Vedral, Jaroslav, 61
Vedral-Smolík, Jan, 199,202
Veleba, Štěpán, 162
Veleta, Lubomír, 46
Venuš, 158
Veselý, 179
Veselý, Jaroslav, 162
Veselý, Vladimír, 57
Veverka, Bohuslav, 118
Víbošťok, Peter, 128
Vidlák, Vilém, 178,179
Vieska, Juraj, 49,61,219
Vích, Jan, 34,36,62
Vildová, 203
Vinarčík, Ján, 68
Vítek, Dušan, 43,67
Vítek, Pavel (i Yi Nin Tschaen, Pavel), 56
Vitvar, Jindřich, 124
Vízek, Jiří, 135,147
Vladík, František, 56,59
Vlach, 178
Vlček, 181
Vlk, Jan, 117,122
Vlk, Václav, 136,138,139
Vlk, Vratislav, 56
Vodák, Otto, 127
Vojáček, Václav, 44,65,130

Vokál, Jaroslav, 56
Vokolková, Marie, 122
Vokroj, Josef, 44,58,66
Vokurka, Ferdinand, 58
Volf, Heřman, 44,65
Vondráček, Jaromír, 203
Vondráček, Josef, 130
Vondrka, Václav, 126
Vorel, 75
Vorel, Jaroslav, 3,168,218,237
Vošahlík, Miloslav, 192–196,198,199,202,219
Vovsík, 157
Voxa, Jaroslav, 127
Vrátný, Miroslav, 44,63,65,117,122,239
Vrchota, Stanislav, 161
Všetečka, 179
Výborný, Stanislav, 62
Vyskok, Jozef, 126
Vyškovský, 238
Vytášek, 202
Vyzina, Oldřich, 116,124,161

W

Wagner, Eugen, 33,36,62
Wallersteinová, 203
Weisberger, J., 52
Wimmerová, 196
Winter, Pavol, 50,67

Y

Yi Nin Tschaen, Pavel (i Vítek, Pavel), 56

Z

Zábranský, František, 42,44,57,65,69,117,122
Zahradníček, Jozef, 118
Zálešák, Pavel, 44,66,69,130
Zamboj, Sabo (též Samo), 56,59
Zápotocký, Antonín, 25,26,74,81,85,237,253,273,280,
282,286,289
Zarda, Josef, 43,65,196,202
Zárybnický, František, 43,65,116,124,161
Zavadil, Jaroslav, 147
Závodský, Osvald, 136,140,144,146,150
Zavoral, Jan, 56
Zázvorka, Miroslav, 116,124,161
Zbytovský, 179
Zdražil, 140
Zeletník, Štefan, 51,118
Zelenka, Karel, 203
Zelinger, Alois, 203
Zettl, Jaroslav, 40
Ziegler, Bohumír (i Bohumil), 42,48,52,63,79,141,219
Zítek, Rudolf, 49,61
Zubatá, Věra, 34,38
Zuzák, Jan, 130
Zvánovec, 40

Ž

Žák, Jozef, 126
Živná, 175,179

Resumé

Publikace „Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech, Díl II.“ se zabývá deformací justičního a soudního systému Československa v průběhu prvních pěti let komunistické diktatury. K publikování tento titul připravil autorský kolektiv složený z pracovníků Policie České republiky, Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu služby kriminální policie a vyšetřování (ÚDV) a zaměstnanců Státního ústředního archivu (SÚA) v Praze. Jeho cílem je na vybraných archiváliích ukázat nízkou a mnohdy neprofesionální úroveň právního řádu a justičního aparátu, který toto komunisty překroucené právo aplikoval v praxi.

Obsahem druhého svazku jsou dokumenty, studie a právní normy týkající se daného období, jež lze rozdělit do osmi základních částí.

První je zaměřena na práci soudců Státního i Nejvyššího soudu a prokurátorů Státní prokuratury a činnost těchto institucí. Důležitým úkolem bylo přiblížit velmi málo zmapované „personální obsazení“ justičních institucí, podílejících se ve značné míře na soudních nezákonnostech padesátých let. Tomu velmi pomohla studie vypracovaná v roce 1992 Generální prokuraturou České a Slovenské Federativní Republiky a doplněná o nově získané informace, jež podrobně sumarizuje personální obsazení a organizační strukturu Státní prokuratury, Státního soudu, Generální prokuratury a Nejvyššího soudu v inkriminovaných letech. Přínosem je rovněž informace o činnosti učebního oddělení Ministerstva spravedlnosti a o právnické škole pracujících, z níž vycházely urychleně a nekvalitně vyškolené nové kádry, jejichž úkolem bylo v justičním aparátu nahradit kvalitně vzdělané a demokraticky smýšlející právníky, soudce a prokurátory s letitou praxí. Obohacením je rovněž na základě archivních materiálů zpracovaný seznam posluchačů právnické školy pracujících v letech 1948–1951.

Druhá část charakterizuje činnost, početní stav i kvalifikační předpoklady tzv. dělnických prokurátorů. Dokument 15 zřetelně ukazuje proces výměny zaměstnanců prokuratur, v níž byli idejím komunismu nepoddajní prokurátoři nahrazováni narychlo vzdělanými prokurátory pocházejícími z řad ideově spolehlivých dělníků a rolníků. Je nutné zdůraznit, že poúnorová personální výměna nebyla provedena do důsledků a ve všech složkách justice i nadále působili právníci vystudovaní před rokem 1939.

Třetí kapitola se věnuje činnosti soudců z lidu, kteří tvořili významnou složku komunistického soudnictví. Hlavním cílem publikace je přiblížit vliv, jaký byl soudcům z lidu v komunistickém soudnictví přikládán, a poukázat na rychlý růst jejich početních stavů na přelomu 40. a 50. let.

Část nazvaná „Generální prokuratura“ chce na dvou obsáhlejších dokumentech ukázat strukturu a personální obsazení této instituce, stejně jako přiblížit počty zaměstnanců a pracovní náplň jednotlivých organizačních složek.

Zařazením dokumentů nacházejících se v kapitole „Justice a institut bezpečnostních pěték“ chtěli autoři připomenout, že o výsledku procesu i o výši trestů často rozhodovaly mimosoudní orgány řízené vedoucími představiteli KSČ. Publikované archiválie současně ukazují závislost soudů na politických rozhodnutích a na vůli stranických orgánů.

V šesté části jsou zařazeny dokumenty, jež jasně ukazují, že u exemplárních procesů nešlo o nic jiného, než o předem do nejmenších podrobností zinscenovaná „divadelní představení“, ať už jde o přípravu scénáře procesů, výběr obžalovaných, důraz na přítomnost „organizované veřejnosti“, nebo o správné propagandistické využití případu v tisku.

Vliv mimosoudních orgánů v soudních řízeních dokládají i dva dokumenty věnující se procedurám ukládání trestu smrti.

V poslední části je zařazeno znění několika zákonů, jež dokládají komunistické znásilňování práva, kdy zdánlivě demokraticky a liberálně znějící právní normy působily při praktickém uplatňování v praxi zcela opačně a tvořily fundament totalitního a totálního znevolnění obyvatelstva.

Summary

The publication „The Czechoslovak Justice in 1948–1953 in Documents, Part II“ deals with a deformation of the system of justice and courts in Czechoslovakia over the first five years of the communist dictatorship. It has been elaborated by a team of authors made up of members of the Police of the Czech Republic, the Office of the Documentation and Investigation of the Crimes of Communism, Criminal Police and Investigation Services (ÚDV) and members of the National Central Archives (SÚA) in Prague. Using selected archival materials, they are trying to demonstrate a low and often unprofessional level of the rule of law and apparatus of justice that applied in practice this law distorted by communists.

The second volume containing documents, studies and legal regulations related to the period in question can be divided into eight basic parts.

The first one focuses on the work of judges of the State and Supreme Courts and prosecutors of the Public Prosecution as well as on activities of these institutions. A major task was to throw some light on a very little known „staff“ of judicial institutions contributing considerably to judicial unlawful acts of the 50s. This was facilitated by a study prepared in 1992 by the General Prosecution of the Czech and Slovak Federal Republic and supplemented by newly acquired information which summarizes the staff and the organizational structure of the Public Prosecution, the State Court, the General Prosecution and the Supreme Court in the above-mentioned years. Of major importance is also the information about activities of the study department of the Ministry of Justice and about the school of law for working people hastily producing new staff with poor professional qualification whose task was to replace well-educated lawyers, judges and prosecutors with a democratic way of thinking and many years of practical experience. A compiled list of graduates of the school of law for working people within 1948–1951 based on the archival materials is of great value too.

The second part characterizes activities, numbers and professional qualifications of the the so-called working-class prosecutors. Document 15 clearly illustrates the process of changing the staff when prosecutors disloyal to the ideas of communism were being replaced by hastily educated prosecutors coming from the ranks of ideologically reliable workers and farmers. It should be emphasized that the post-February change of staff had not been made consistently and lawyers graduated before the year 1939 still continued to work in all components of justice.

The third chapter deals with the activity of lay judges who formed a decisive component of the communist judiciary system. The main objective of the publication is to clarify the influence of lay judges within the communist judiciary system, and refer to a rapid growth of their number at the turn of the 40s and 50s.

In the part called „General Prosecution“, making use of two extensive documents, the authors want to illustrate the structure and staff of this institution and also to give numbers of employees and the job description of component structural parts.

By including the documents contained in the chapter „Justice and the Institute of security Group of Five“ the authors had the only thing in view: to remind that the outcome of such lawsuits and amounts of sentences were often decided by out-of-court bodies governed by the leading officials of the Communist Party of Czechoslovakia (KSC). The published archival materials also testify to the dependency of courts-of-law on political decisions and on the will of party authorities.

The sixth part contains the documents demonstrating clearly that the point with exemplary lawsuits was nothing else than a „theatre performance“ staged-managed beforehand into the smallest details, be it the preparation of lawsuits' scenario, the selection of persons to be

accused, the emphasis on the presence of „the organized public“, or the correct propagandistic use of a case in the press.

The influence of out-of-court authorities on the proceedings in a court of law can be also proven by two documents dealing with procedures for imposing death sentence.

The last part incorporates the wording of several acts documenting communist violation of law where apparently democratic and liberal legal regulations had quite an opposite effect when applied in practice, creating a foundation for bringing the population totally under the totalitarian yoke.

Resümee

Die Publikation „Die tschechoslowakische Justiz in den Jahren 1948–1953 in Dokumenten, II. Teil“ befasst sich mit der Deformation des Justiz- und Gerichtssystems der Tschechoslowakei im Verlauf der ersten fünf Jahre der kommunistischen Diktatur. Dieser Titel wurde vom Autorenkollektiv der Mitarbeiter der Polizei der Tschechischen Republik, der Amtes der Dokumentation und Untersuchung von Verbrechen des Kommunismus der Kriminalpolizei und Ermittlung (ÚDV) und der Mitarbeiter des Staatlichen Zentralarchivs (SÚA) in Prag zur Veröffentlichung vorbereitet. Sein Ziel ist es, auf ausgewählten Archivalien ein niedriges und oft nichtprofessionelles Niveau der Justizordnung und des Justizapparats zu zeigen, die dieses von Kommunisten verdrehte Recht in Praxis angewendet haben.

Den Inhalt des zweiten Bandes bilden Dokumente, Studien und Rechtsnormen, die den betreffenden Zeitraum betreffen, der in acht Grundteile gegliedert werden kann.

Der erste Teil ist auf die Tätigkeit der Richter des Staats- und Obersten Gerichts und Prokuratoren der Staatsprokuratur und auf die Tätigkeit dieser Institutionen gerichtet. Eine wichtige Aufgabe war, die sehr wenig erfasste „personelle Besetzung“ der Justizinstitutionen anzunähern, die sich in hohem Maße an den Gerichtsgesetzwidrigkeiten der Fünfziger Jahre beteiligt haben. Dem hat auch sehr die Studie geholfen, die im Jahre 1992 durch die Generalprokuratur der Tschechischen und Slowakischen Föderativen Republik erarbeitet und um neu erworbene Informationen ergänzt wurde, die ausführlich die personelle Besetzung und die Organisationsstruktur der Staatsprokuratur, des Staatsgerichts, der Generalprokuratur und des Obersten Gerichts in den inkriminierenden Jahren ausführlich summarisiert. Von großem Beitrag ist auch die Auskunft über die Tätigkeit der Lehrabteilung des Justizministeriums und über die Juristische Schule für Werkstätige, die die schnell und in schlechter Qualität ausgebildeten neuen Kader verlassen haben, deren Aufgabe war es, im Justizapparat die in hoher Qualität ausgebildeten und demokratisch denkenden Juristen, Richter und Prokuratoren mit langjähriger Praxis zu ersetzen. Die Bereicherung ist auch ein auf Grundlage von Archivmaterialien verarbeitetes Verzeichnis von Studenten der Juristischen Schule für Werkstätige in den Jahren 1948–1951.

Der zweite Teil charakterisiert die Tätigkeit, den Zahlstand und Qualifikationsvoraussetzungen von sog. Arbeiterprokuratoren. Das Dokument 15 zeigt deutlich das Prozess des Austausches der Angestellten von Prokuratoren, in denen die den Ideen des Kommunismus nicht nachgiebigen Prokuratoren durch schnell ausgebildete Prokuratoren ersetzt wurden, die aus den Reihen der ideologisch zuverlässigen Arbeiter und Bauer stammten. Es ist notwendig zu betonen, dass der personelle Austausch nach dem Februar nicht konsequent durchgeführt wurde und in allen Teilen der Justiz auch weiterhin die vor dem Jahre 1939 ausgebildeten Juristen tätig waren.

Das dritte Kapitel widmet sich der Tätigkeit der Schöffen, die den bestimmenden Teil des kommunistischen Gerichtswesens bildeten. Das Hauptziel der Publikation ist, den Einfluss zu vermitteln, den die Schöffen in dem kommunistischen Gerichtswesen hatten und auf das schnelle Wachstum deren Zahl um die Wende der 40. und 50. Jahre hinzuweisen.

Der als „Generalprokuratur“ betitelte Teil will in zwei umfangreicheren Dokumenten die Struktur und die personelle Besetzung dieser Institution zeigen, genauso die Zahlen der Angestellten und die Arbeitsfüllung der einzelnen Organisationsstrukturen anzunähern.

Durch die Einordnung der Dokumente in das Kapitel „Justiz und Institut der Sicherheitsfünfer“ folgten die Verfasser eine einzige Sache: daran zu erinnern, dass von dem Ergebnis der Prozesse und auch von der Höhe der Strafen oft die von führenden Repräsentanten der KSČ (Kommunistische Partei der Tschechoslowakei) geleiteten Nichtjustizorgane entschieden.

Die veröffentlichten Archivalien zeigen gleichzeitig die Abhängigkeit der Gerichte von den politischen Entscheidungen und vom Willen der Parteiorgane.

In den sechsten Teil sind die Dokumente eingeordnet, die klar darauf hindeuten, dass bei exemplarischen Prozessen es um nichts anderes ging, als um im voraus in die kleinsten Einzelheiten inszenierten „Theatervorstellungen“, es handle sich um die Vorbereitung der Drehbücher der Prozesse, um die Auswahl von Angeklagten, um den Akzent auf die Anwesenheit „der organisierten Öffentlichkeit“ oder um die richtige propagandistische Ausnutzung des Falles in der Presse.

Der Einfluss der außergerichtlichen Organe in den Gerichtsverfahren belegen auch zwei Dokumente, die sich den Prozeduren der Verhängung von Todesstrafen widmen.

In den letzten Teil sind die Wortlaute einiger Gesetze eingeordnet, die die kommunistische Vergewaltigung des Rechts belegen, wo die anscheinend demokratisch und liberal lautenden Rechtsnormen bei der praktischen Anwendung in der Praxis ganz entgegengesetzt wirkten und das Fundament der totalitären und totalen Hörigkeit der Bevölkerung bildeten.

EDIČNÍ POZNÁMKA

Text všech dokumentů byl po mluvnické stránce upraven podle platné kodifikační normy, jejich jazykový styl však zůstává zachován. Zkratky, jež jsou v dobových materiálech užívány v různých variantách, byly sjednoceny (např. Stb a StB na StB), podobná úprava sjednotila i užívání velkých písmen v názvech organizací a jejich částí. Počeštěná slovenská vlastní jména jsou uváděna v původní podobě (např. Bystřice – Bystrica).

Veškeré autorské a ediční zásahy (včetně vypouštění) a komentáře jsou signalizovány hranatými závorkami: např. [...].

U přepisů dokumentů v přílohách není dodržena původní typografická úprava. Pro větší autentičnost bylo u některých dokumentů ponecháno označení „přísně tajné“ (resp. „tajné“), přestože všechny zveřejněné dokumenty jsou dnes odtajněny.

Odkazy na archivní materiály jsou v textech dokumentů ponechány v původní podobě.

Ve jmenném rejstříku nejsou bohužel u všech jmen uvedena křestní jména. Je to dáno častou neúplností pramenných materiálů a vzhledem k postavení těchto osob zpravidla nepřiměřenou náročností dohledávání. Ze stejného důvodu u některých osob chybí datum úmrtí.

S ohledem na znění zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů uvádíme u osob pouze rok narození a město, v němž dotyčný bydlel.

Překlady resumé zajistil odbor mezinárodní spolupráce a evropské integrace Ministerstva vnitra ČR.

Text byl edičně připravován v lednu 2004.

M. K.

**Jaroslav Vorel, Alena Šimánková
a Lukáš Babka**
Československá justice
v letech 1948–1953 v dokumentech
Díl II.

SEŠITY
Úřadu dokumentace a vyšetřování
zločinů komunismu
č. 9

Editor Monika Kipeřová
Vydává Úřad dokumentace a vyšetřování
zločinů komunismu PČR
v Tiskárně MV, p. o., Bartůňkova 4, Praha 415.

Náklad 3000 výtisků
Vydání 1. Praha 2004
NEPRODEJNÉ

ISBN 80-86621-05-7